

Raftul
Denisei

Patrick Süskind

Parfume

roman

HUMANITAS
fiction

PATRICK SÜSKIND

Parfumul

Traducere din germană de
GRETE TARTLER

„Cel care pune stăpânire pe simțul mirosului pune stăpânire pe sufletul omenirii”, crede PATRICK SÜSKIND, scriitor contemporan german. S-a născut la Ambach, în Bavaria. Are o copilărie frumoasă, e fiul lui Wilhelm Emanuel Süskind, jurnalist, scriitor și traducător. Între 1968 și 1974, studiază istoria, mai întâi la München, apoi la Aix-en-Provence, în sudul Franței, perioadă în care adună informații despre vechile tehnici de extragere și conservare a esențelor florale folosite la pregătirea parfumurilor, material pe care îl va prelucra în romanul *Das Parfum*. Apărută în 1985, cartea e imediat tradusă în peste 20 de limbi și-l transformă pe Süskind într-unul dintre cei mai cunoscuți scriitori ai zilelor noastre. Succesul autorului începe însă cu doi ani mai devreme, odată cu piesa într-un act *Contrabasul* – monologul unui muzician paranoic – care în Germania are peste 500 de reprezentații. În ciuda faimei, Süskind alege să rămână în umbră – respinge câteva premii literare, refuză să participe la emisiunile de televiziune, nu dă interviuri, iar agențiile literare care vând drepturile de autor ale operelor sale interzic publicarea fotografiilor lui. Critica îl socotește un fel de Diogene postmodern: scrierile lui Süskind sunt puține la număr, dar aproape fiecare înseamnă o schimbare de gen literar sau, cel puțin, de stil. A scris câteva scenarii pentru televiziune, a colaborat la ecranizarea romanului *Parfumul* (premierea în septembrie 2006), în regia lui Tom Twyker, cu Ben Wishaw și Dustin Hoffman în distribuție.

OPERA: teatru – *Der Kontrabass (Contrabasul, 1981)*; romane – *Das Parfum (Parfumul, 1985)*; *Die Taube (Porumbelul, 1987, apărut în colecția „Cartea de pe noptieră”)*; nuvele – *Die Geschichte von Herrn Sommer (Povestea domnului Sommer, 1991)* etc.; eseu – *Vom Suchen und Finden der Liebe (Despre căutarea și găsirea iubirii, în pregătire la Humanitas)*; scenarii – *Rossini – oder die mörderische Frage wer mit wem schlief (Rossini – sau întrebarea criminală cine cu cine s-a culcat, 1997)*.

Traducătoarea: GRETE TARTLER, scriitor, profesor, diplomat, a publicat volume de versuri, eseuri, literatură pentru copii, muzicologie, traduceri din literatura clasică germană, engleză, daneză, arabă.

Partea întâi

1

În secolul al optsprezecelea trăia în Franța unul dintre cei mai geniali și mai detestabili bărbați dintr-un veac nu sărac în personaje geniale și detestabile. Povestea acestuia va fi istorisită în rândurile ce urmează. I se spunea Jean-Baptiste Grenouille, și dacă, spre deosebire de numele altor monștri geniali precum de Sade, Saint-Just, Fouché, Bonaparte ș.a., al său e astăzi uitat, lucrul nu se întâmplă desigur fiindcă Grenouille n-ar fi fost pe măsura aroganței, disprețului de oameni, scârbăvniciei, pe scurt a netrebniciei acelora, ci fiindcă atât geniul cât și ambiția lui se mărgineau la un domeniu care nu lasă urme în istorie: la trecătorul imperiu al mirosurilor.

Pe vremea de care vorbim, în orașe domnea o duhoare pentru noi, modernii, de neînchipuit. Străzile trăsneau a gunoi și bălegar, curțile dosnice a urină, casele scărilor a lemn putrezit și murdărie de șobolan, bucătăriile a varză stricată și seu; încăperile neaerisite duhneau a praf mucegăit, dormitoarele a cearșafuri unsuroase, a paturi de puf umed și a mirozna înțepător-dulceagă din oalele de noapte. Din cămine trăsnea pucioasa, din tăbăcării duhneau leșiile corozive, din căsăpii sângele scurs. Oamenii puțeau a sudoare și haine nespălate; gura le duhnea a dinți stricați, stomacurile a zeamă de ceapă, iar corpurile, când nu mai erau prea tineri, a brânză veche, lapte acru și bube. Duhneau râurile, piețele, bisericile, duhneau pe sub poduri sau în palate. Țăranul trăsnea deopotrivă cu popa, ucenicul meseriaș cât nevasta de meșter, puțea toată nobilimea, ba chiar și regele, cu o duhoare de animal de pradă, iar regina ca o capră bătrână, atât vara, cât și pe timp de iarnă. Fiindcă lucrării schimonositoare a bacteriilor nu i se știa încă în

secolul al optsprezecelea măsura, așa că nu era făptuire a omului, nici ziditoare nici distrugătoare, nu era nici o vădire a vieții înmugurind sau descompunându-se, care să nu fie însoțită de vreo împuțiciune.

Și bineînțeles că duhoarea cea mai puternică era la Paris, Parisul fiind cel mai mare oraș al Franței. Iar în Paris, de asemenea, se afla un loc unde putoarea stăpânea cu osebite de infernal, între Rue aux Fers și Rue de la Ferronnerie, și anume în Cimetière des Innocents. Vreme de opt sute de ani fuseseră aduși aici morții spitalului Hôtel-Dieu și ai parohiilor din împrejurimi, opt sute de ani în care duzini de cadavre fuseseră cărate zi de zi și răsturnate în prelungile gropi, opt sute de ani în care oscioarele fuseseră stivuite unele peste altele în cripte și osuare. Și abia mai târziu, în ajunul Revoluției Franceze, după ce se prăbușiseră în chip de-a dreptul primejdios câteva cavouri și după ce putoarea cimitirului ce dădea pe dinafară stârnise locuitorii nu numai la simple proteste, ci și la adevărate revolte, abia atunci cimitirul fu definitiv închis și părăsit, milioanele de oase și cranii date cu lopata în catacombele din Montmartre, iar locul i-l luă o piață de legume.

Aici deci, în cel mai atotduhnicor loc din întregul regat, se născu la 17 iulie 1738 Jean-Baptiste Grenouille. Era una din cele mai fierbinți zile ale anului. Arșița atârna ca de plumb peste cimitir și zdrobea izul putregăit din ulițele învecinate, mirosind amestecat a pepeni stricați și corn ars. Când se porniră durerile facerii, mama lui Grenouille stătea la o tarabă cu pește din Rue aux Fers și curăța niște albișoară căreia tocmai îi scosese măruntaiele. Peștii, care, zice-se, ar fi fost aduși abia în dimineața aceea din Sena, puteau deja atât de tare, că acopereau mirosul de cadavre. Numai că mama lui Grenouille nu simțea nici duhoarea peștelui, nici pe cea a cadavrelor, fiindcă nasul îi era de-a binelea atrofiat întru mirosuri și în afară de asta o durea tot trupul, iar durerea ucidea orice sensibilitate față de impresiile din afară. Tot ce voia era să înceteze o dată durerile, să se termine cât mai

repede nașterea asta scârboasă. Pentru ea, a cincea. De toate celelalte scăpase tot aici, la taraba de pește, și toate aduseseră avortoni morți sau pe jumătate morți, fiindcă nu era mare deosebire între carnea sângerândă care se ivea și măruntaiele de pește care se și aflau acolo, mult nu mai trăiau oricum, iar seara totul avea să fie luat cu lopata și cărat la cimitir sau la râu. Așa urma să se întâmple și astăzi, iar mama lui Grenouille, femeie încă tânără, cam la douăzeci și cinci de ani, care mai arăta încă destul de bine, mai avea aproape toți dinții în gură, ceva păr pe cap și nici un beteușug mai acătării în afară de sifilis, gută și o ușoară ftizie, care mai spera să trăiască mult, poate cinci sau chiar zece ani, ba chiar să se mărite într-o bună zi și să aibă copii adevărați ca muiere cinstită a vreunui văduvoi meșteșugar ori ceva în genul ăsta... mama lui Grenouille, deci, își dorea să se sfârșească totul cât mai iute cu putință. Și când se îndesiră durerile facerii, se lăsă pe vine sub tejgheaua unde despica peștele și născu acolo, ca și în celelalte patru rânduri, tăind buricul fătului cu cuțitul de pește. Îndată însă după aceea, din cauza arșiței și a duhoriilor pe care nu o simțea ca atare, ci numai ca pe ceva de nerăbdat, amețitor – ca un câmp de crini ori o prea strâmtă încăpere cu prea multe narcise – leșină, căzu într-o rână de sub masă drept în mijlocul străzii și rămase acolo lată, cu cuțitul în mână.

Strigăte, forfotă, mulțimea se holbează de jur-împrejur, e chemată poliția. Femeia cu un cuțit în mână încă mai zace în drum, își revine cu încetul.

Ce i s-a întâmplat?

— Nimic.

Ce făcea cu acel cuțit?

— Nimic.

De unde sângele de pe fuste?

— De la pește.

Se ridică, azvârle cuțitul și pleacă să se spele.

Atunci, în ciuda așteptărilor, fătul de sub tejghea se pornește să urle. Încep căutările, de sub roiuri de muște,

dintre mațe și căpățâni de pește e scos la iveală nou-născutul, tras afară. L-au dat din oficiu unei doici, arestând mama. Și pentru că mărturisește, recunoscând fără înconjur că precis ar fi lăsat jigania să crape, cum de altfel făcuse cu încă patru, i se face proces, e condamnată pentru multiplă pruncucidere și, la câteva săptămâni după aceea, în Place de Grève, i se taie capul.

Între timp, copilul își și schimbase de trei ori doica. Nici una nu voia să-l țină mai mult de câteva zile. Ziceau că ar fi prea lacom, că sugă cât doi; fură celorlalți frați de lapte ce li se cuvine și, prin urmare, lor, doicilor, mijloacele de trai, fiindcă alăptarea unui singur sugar nu aduce câștig. Ofițerul de poliție însărcinat cu acest caz, un anume La Fosse, se sătură până la urmă de toată târășenia și se gândi că e timpul să ducă plodul într-un loc din marginașa stradă Saint-Antoine unde erau adunați copiii găsiți și orfanii și de unde plecau zilnic transporturi spre marele cămin de stat pentru copii găsiți din Rouen. Cum însă aceste transporturi erau efectuate de cărăuși cu niște coșuri din rafie, în care, din motive de raționalizare, erau băgați până la patru sugari o dată; cum astfel rata mortalității era pe drum foarte mare; cum din aceeași pricină li se cerea cărăușilor să nu ducă decât sugari botezați și dotați cu un certificat de transport ce trebuia parafat la Rouen; cum copilul Grenouille nu era încă nici botezat și nu avea nici vreun nume care, conform ordinului, să poată fi trecut în țidula de transport; cum, pe de altă parte, n-ar fi fost potrivit ca poliția să pună un plod anonim la porțile orfelinatului, lucru ce nu se putea înfăptui decât după împlinirea celorlalte formalități... prin urmare datorită șirului de dificultăți birocratice și tehnico-administrative impuse de predarea unui copil mic, ca și datorită lipsei de timp, ofițerul de poliție La Fosse lăasă de izbeliște inițiala sa hotărâre, indicând depunerea fătului la vreo instituție bisericască oarecare, desigur contra unei chitanțe, pentru a fi botezat acolo și pentru ca tot acolo să decidă alții mai departe asupra sortii sale. Scăpară de el la

mănăstirea Saint-Merri din Rue Saint-Martin. Și fiindcă starețul mănăstirii era în acea zi binedispus și încă nu-și isprăvisese fondurile milei, copilul nu mai fu expediat la Rouen, ci se hotărî alăptarea lui pe spezele mănăstirii. În acest scop îl dădură în primire unei doici numite Jeanne Bussie din Rue Saint-Denis, care, până una-alta, primea trei franci pe săptămână pentru osteneală.

2

La câteva săptămâni după aceea, doica Jeanne Bussie stătea în fața mănăstirii Saint-Merri, ținând un coș de toarte și adresându-i celui care-i deschise, lui pater Terrier, călugăr la vreo cincizeci de ani, mirosind ușor a oțet, un „iacătă”, și așezând apoi coșul pe prag.

— Ce-i asta? întrebă Terrier și se aplecă asupra coșărcii adulmecând, fiindcă bănuia că ar fi ceva de mâncare.

— Bastardul ucigașei de copii din Rue aux Fers!

Părintele scotoci cu un deget prin coș, până eliberă vederii chipul sugarului adormit.

— Arată bine. Rozaliu și bine hrănit.

— Fiindcă s-a umflat înfulecând de la mine. Fiindcă m-a stors, mi-a golit și oasele de măduvă. Dar cu asta, basta. N-aveți decât să-l hrăniți singuri mai departe cu lapte de capră, fiertură de griș, zeamă de morcov. Bastardul ăsta înfulecă tot.

Pater Terrier era comod din fire. Lui îi revenea administrarea fondului milei din mănăstire, împărțirea banilor la săraci și nevoiași. Drept care aștepta să i se mulțumească și să nu mai fie bătut la cap. Îi erau întru totul nesuferite amănuntele tehnice, fiindcă amănuntele însemnau întotdeauna greutate, greutatea duceau la tulburarea comodității sale și așa ceva nu putea să îndure. Se-nfurie că și făcuse de lucru deschizând poarta. Și-ar fi dorit ca persoana să-și ia coșul de toarte și să plece acasă la ea, să-l lase în pace cu treburile ei de copii de țată. Se ridică încet și

sorbi dintr-o răsuflare mirosul de lapte și lână brânzită de oaie pe care îl răspândea doica. Era o aromă plăcută.

— Nu pricep ce vrei. Chiar nu pot înțelege unde vrei să ajungi. Sugarului ăsta i-a închipuit că nu i-ar strica deloc să-l mai ții o vreme la sân.

— Lui nu, i-o întoarse doica hârâind, însă mie, da. Am slăbit zece livre, cu toate că am mâncat cât trei. Și pentru ce? Pentru trei franci pe săptămână!

— A, înțeleg, făcu Terrier aproape ușurat, m-am lămurit: Din nou e vorba de bani.

— Ba nu, zice doica.

— Ba da! Mereu e vorba de bani. Cine bate la poarta asta o face numai pentru parale. Cândva îmi doream să deschid măcar unuia care să aibă alte gânduri. Cuiva, de pildă, care să aducă un plocon. Cum ar fi niște fructe sau nuci. Doar există toamna o mulțime de lucruri care ar putea fi aduse. Poate flori. Sau să vină unul care să zică prietenos: „Laudă Domnului, pater Terrier, vă doresc o zi bună.” Dar nu mai apuc eu așa ceva. Dacă nu-i cerșetor, e negustor, dacă nu-i negustor, e meșteșugar, iar dacă nu cere de pomană, întinde o poliță. Nici în uliță nu pot să mai ies. Cum mă ivesc în drum, nu fac nici trei pași că mă și înconjoară niște ipochimeni care cerșesc!

— Eu nu, zise doica.

— Îți spun una și bună: în dioceză nu ești singura doică. Sute de mame adoptive clasa întâi s-ar bate între ele să țină la piept, pentru trei franci pe săptămână, sugarul ăsta încântător, ori să-i dea griș, zemuri de fructe și alte asemenea de-ale gurii...

— Atunci dați-l uneia dintr-alea!

— ... Pe de altă parte nu-i bine să tot târâi un copil de colo-colo. Cine știe dacă o să-i priască și alt lapte. E învățat, trebuie să știi, cu aroma pieptului tău, cu bătaia inimii tale.

Și mai trase o gură adâncă din aburul cald ce-l răspândea doica, iar apoi zise, când observă că vorbele sale nu făcuseră nici o impresie:

— Hai, ia copilul acasă! O să discut chestiunea cu starețul. Am să-i propun să-ți dea, de acum încolo, patru franci pe săptămână.

— Nu, spuse doica.

— Atunci, fie: cinci!

— Nu.

— Dar cât vei fi cerând? răcni Terrier la ea. Cinci franci sunt o grămadă de parale pentru asemenea mărunță indeletnicire precum hrănirea unui copilăș!

— Nu vreau nici un fel de bani, spuse doica. Doar să scap de bastardul ăsta din casă.

— Dar pentru ce, femeie? întrebă Terrier și cotrobăi iarăși în coș. Copilul e o minune. Arată ca un trandafir, nu țipă, doarme bine și e botezat.

— Are pe dracul în el.

Terrier își trase repede mâna din coș.

— Peste puțință! E cu totul peste puțință ca un sugar să-l aibă pe necuratul în el. Dacă ar fi posedat de diavol, ar trebui să duhnească.

Și ca s-o liniștească pe doică și să-și dovedească propriul curaj, Terrier ridică de toarte coșul, ținându-l sub nas.

— Nu simt nimic deosebit, zise el după ce adulmecase o vreme, într-adevăr, nimic deosebit. Ba, parcă mi se pare că ar veni ceva din scutece. Și îi întinse coșul, ca să confirme și ea.

— Nu la asta m-am referit, spuse doica ponciș, dând coșul la o parte. Nu mă refer la ceea ce e în scutece. Scârnăviile sale or fi mirosind. Dar el însuși, bastardul, e fără miros.

— Fiindcă e sănătos, țipă Terrier, fiindcă e sănătos, de-aia nu miroase! Numai copiii bolnavi au un iz, asta se știe. E cunoscut faptul că un prunc miroase a bălegar de cal la vărsat de vânt, a mere stricate la scarlatină, a ceapă la ftizie. E sănătos, ăsta-i singurul necaz. Poate-ai vrea să duhnească? Poate că propriii tăi plozi duhnesc?

— Ba nu, răspuse doica. Pruncii mei miros așa cum trebuie să miroasă toți copiii oamenilor.

Terrier puse cu grijă coșul jos, fiindcă simțea că îl

năpădesc primele valuri de furie împotriva îndărătniciei persoanei. Nu era exclus să aibă nevoie, în continuarea disputei, de amândouă brațele, ca să gesticuleze mai liber, și nu voia ca din pricina asta sugarul să aibă de suferit. Ce-i drept, își încrucișă mai întâi mâinile la spate, aținti către doică țuguiatu-i pântec și întrebă aspru:

— Pretinzi prin urmare că știi cum trebuie să miroasă un prunc al oamenilor, care e și – aici vreau să te fac atentă, întrucât a fost botezat – pruncul lui Dumnezeu.

— Da, răspunde doica.

— Și mai pretinzi că, dacă n-ar miroși cum ți se pare că trebuie – ție, doicii Jeanne Bussie din Rue Saint-Denis! – ar avea pe dracul în el?

Își smucise mâna stângă de la spate și o amenința cu arătătorul îndoit ca un semn de întrebare în fața chipului ei. Doica rămase pe gânduri. Nu-i convenea că discuția degenerase într-un interogatoriu teologic la care nu putea fi decât învinsă.

— N-am vrut să spun așa ceva, răspunse ea evaziv. Domnia-voastră, pater Terrier, sunteți singurul care puteți hotărî dacă în treaba asta și-a băgat dracul coada, nu mi se cade mie s-o fac. Eu știu una și bună: că mi-e groază de sugarul ăsta, fiindcă nu miroase cum ar trebui să miroasă copiii.

— Aha, zise Terrier mulțumit, lăsând brațul să-i cadă la loc. Deci ne luăm înapoi vorbele cu diavolul. Bun. Dar atunci fii amabilă și spune-mi: Cum miroase un copil de țâță, dacă ar fi să fie cum crezi tu că ar trebui? Ei?

— Miroase plăcut, zise doica.

— Ce înseamnă plăcut? răcni Terrier. Multe lucruri miroș plăcut. Un mănunchi de levănțică. Supa de carne. Grădinile Arabiei. Pe mine mă interesează cum miroase un sugar, asta să-mi spui!

Doica șovăi. Știa prea bine cum miroș sugarii, știa chiar foarte bine, doar cu duzinile îi hrănise, îngrijise, legănase, sărutase... I-ar fi găsit noaptea numai după miros, aroma de

sugar o avea limpede în nări.

— Ei? lătră Terrier, trosnindu-și degetele nerăbdător.

— Păi, începu doica, nu e prea ușor de zis, fiindcă... fiindcă nu mirosose peste tot la fel, deși peste tot e ceva plăcut, înțelegeți, pater, adică de pildă la picioare mirosose a piatră netedă caldută – nu, mai degrabă ca brânza de vaci, sau ca untul, ca untul proaspăt: exact, ca untul proaspăt mirosose. Iar pe corp parc-ar fi... un pișcot înmuiat în lapte. Și pe cap, aici sus, spre ceafă, unde face părul vârtej, vedeți, pater, aici, unde domnia-voastră nu mai aveți nimic... și pipăi chelia lui Terrier, care rămăsese o clipă fără grai în fața unui asemenea torent de amănunțite aiureli, înclinând ascultător capul, ...aici, chiar aici au mirosose cel mai plăcut. Aici mirosose a caramel, atât de dulce, de minunat, nici nu vă puteți închipui, pater! O dată ce i-ai adulmecat acolo, îi iubești, indiferent că sunt ai tăi sau ai altuia. Așa și nu altfel trebuie să mirosose copiii mici. Ori, dacă nu-i așa, dacă aici sus nu mirosose deloc, nici măcar ca aerul răcoros, așa cum e asta, bastardul, atunci... Lămurii lucrurile cum vreți, pater, dar eu – și își încrucișă hotărâtă brațele sub sâni, aruncând o privire atât de scârbită spre coș, de parc-ar fi fost plin de broaște – eu, Jeanne Bussie, nu mai iau așa ceva cu mine!

Pater Terrier își ridică încet capul plecat și, trecând de câteva ori degetul peste chelie, de parcă ar fi vrut să-și așeze acolo părul în ordine, puse apoi ca întâmplător degetul sub nas, adulmecând gânditor.

— Caramel...? întrebă el, încercând să-și regăsească tonul aspru... Caramel! Ce știi tu despre caramel? Ai mâncat vreodată așa ceva?

— Nu de-a dreptul, zise doica. Dar am fost odată într-un mare hotel din Rue Saint-Honoré și am văzut cum era pregătit din zahăr topit și smântână. Mirosose atât de plăcut, că de-atunci n-am mai uitat.

— Da, da. În ordine, zise Terrier depărtând degetul de sub nas. Acum te rog să taci! E din cale-afară de obositor pentru mine să discut mai departe la asemenea nivel. Constat că, nu

contează din ce motive, te împotrivești să mai hrănești sugarul ce ți-a fost încredințat, pe Jean-Baptiste Grenouille, și prin urmare îl înapoiezi tutorelui său provizoriu, mănăstirea Saint-Merri. Faptul îmi pare supărător, dar n-am încotro. Ești liberă.

Acestea fiind zise, apucă de toarte coșul, mai trase o gură adâncă din aburul de lapte cald, pufos, ce adia pierzându-se, apoi trânti poarta în urmă-i ferecând-o. După care se îndreptă spre odaia de lucru.

3

Pater Terrier era un bărbat învățat. Nu studiase numai teologia, ci îi citise și pe filozofi și pe deasupra se mai ocupa și de botanică, alchimie. Punea ceva preț pe forța spiritului său critic. Nu că ar fi mers atât de departe ca unii care puneau sub semnul întrebării minunile, oracolele sau chiar adevărul sfintelor scripturi, chiar dacă, luate la bani mărunți, acestea nu erau explicabile numai prin rațiune, ba uneori o și contraziceau. În asemenea chestiuni nu voia să se amestece, i se păreau prea neplăcute și n-ar fi făcut decât să-i provoace cea mai penibilă neliniște și nesiguranță când, tocmai ca să se poată sluji de rațiune, omul are nevoie de siguranță și liniște. Ceea ce se străduia însă hotărât să învingă erau închipuirile superstițioase ale vulgului: vrăjitorie și ghicit în cărți, portul de talismane, deochiul, conjugările necurate, mișmașuri în clar de lună și altele asemenea – era de-a dreptul deprimant să vezi că după mai mult de un mileniu de deplină instalare a creștinismului asemenea păgâne obiceiuri nu fuseseră încă stărpite. Până și cele mai multe cazuri de așa-zisă îndrăcire și satanism s-au vădit a fi, la o mai atentă cercetare, doar un spectacol al superstiției. Nu mergea totuși Terrier atât de departe încât să nege existența însăși a lui Satan sau să-i pună acestuia la îndoială puterea; nu el, un mărunț monah oarecare, ci alte instanțe aveau a hotărî în asemenea probleme care atingeau

temeiurile teologiei. Pe de altă parte însă era clar că dacă o zăpăcită ca doica aceea pretindea a fi descoperit o nălucire diavolească, diavolul n-avea cum să aibă vreun amestec. Tocmai închipuirea ei de a-l fi descoperit dovedea că nu era vorba, cu siguranță, de nici o drăcie, fiindcă n-o fi nici diavolul chiar așa de prost încât să se lase demascat de doica Jeanne Bussie. Și pe deasupra, datorită nasului! A primitivului organ olfactiv, cel mai puțin evoluat dintre simțuri! De parcă iadul ar avea iz de pucioasă și raiul, de mirt și tămâie. Mai rea crezătoare nici că se poate, ar fi ca în cea mai întunecată, străveche păgânătate, când oamenii mai trăiau ca jivinele și n-aveau încă ochii pătrunzători, nedeslușind culoarea, crezând însă că pot adulmeca sângele, închipuindu-și că deosebesc prin miros dușmanul de prieten, că sunt la rândul lor adulmecați de uriași canibali, vârcolaci și erinii, aducând scârbavnicilor lor zei jertfe duhnitoare, fumegânde. De spaimă, nu alta! „Nebunul vede cu nasul” mai mult decât cu ochii și probabil că lumina rațiunii de Domnul dată mai avea de lucit încă o mie de ani, înainte ca resturile credinței primitive să fie alungate.

Ah, și bietul copilaș! Nevinovatul de el! Stă și moțăie în coș și nici nu visează ce netrebnice bănuieli cad asupra lui. Cică n-ai mirosi ca toți copiii oamenilor, auzi ce îndrăznește să zică nesimțitoarea aceea. Ce să mai spui la așa ceva? Nani, nani!

Și legănă ușor coșul pe genunchi, mângâind sugarul cu degetul pe cap și spunându-i din când în când „nani, nani”, ceea ce i se părea o expresie cu totul tandră și liniștitoare pentru un prunc. „Cică ar trebui să miroși a caramel, ce prostie, nani, nani!”

După un timp, retrăgându-și degetul și ținându-l sub nas, îl adulmecă, dar nu simți nimic altceva decât izul de varză acră pe care o mâncase la prânz.

Stătu o clipă la-ndoială, uitându-se în jur dacă nu-l pândește nimeni, apoi înălță coșul și își cufundă înăuntru gogonatul nas. Amușină capul sugarului, în speranța de a-i

sorbi vreo aromă, atât de aproape, că părul subțire-roșiatic de copil îi gădilă nările. Nu prea știa el cum ar trebui să miroasă la cap un sugăr. Desigur, era limpede, nu a caramel, doar caramelul era zahăr ars, și cum să miroasă a zahăr ars un prunc până atunci băutor numai de lapte. A lapte poate, a lapte de doică. Dar nici vorbă de așa ceva. Atunci a păr, a piele, păr și poate un pic de sudoare de copil. Terrier amușină, presupunând că va simți ceva din toate acestea. Dar nu, nimic. Cu toată bunăvoința, nimic. Probabil, gândi el, că un sugăr nu miroase. Dacă e ținut curat, tocmai că nu miroase, așa cum nu vorbește, nu aleargă și nu scrie. Toate acestea vin o dată cu vârsta. Omul, la drept vorbind, răspândește o mireasmă abia la pubertate. Așa e și nu altminteri. Nu scria oare încă Horațiu: „Zburdă feciorul, fecioara-nflorind miresmează ca dalba narcisă...?” – și doar romanii se pricepeau la așa ceva! Aroma omenească e întotdeauna aceea a cărnii – deci una păcătoasă. Cum dar să aibă miros un sugăr, care nici în vis nu cunoaște păcatele cărnii? Cum să miroasă el? Nani, nani! Nicicum!

Puse iar coșul pe genunchi, legănându-l ușor. Copilul mai dormea încă adânc. Pumnișorul drept ieșea roșiatic de sub pătură, tresărind uneori când atinge obrazul. Terrier surâse, aflându-se dintr-o dată la largul său. Pentru o clipă își îngădui fantasticul gând că el însuși e tatăl. Că n-ar fi călugăr, ci un cetățean oarecare, un cinstit meseriaș care și-a luat o femeie caldă, amirosind a lână și lapte și a zămislit cu ea un fiu pe care îl legăna acum pe propriii săi genunchi, era chiar odrasla sa, nani, nani... Plăcut îi era un asemenea gând. Avea ceva atât de la-locul-său. Un tată își leagăna pruncul pe genunchi, nani, nani, iată o imagine de când lumea și totuși nouă și potrivită cât lumea va dăinui, da! Terrier se simți ușor înduioșat și deveni aproape sentimental.

Atunci se trezi copilul. Întâi cu nasul. Măruntul nas mișcă, trăgându-se în sus și amușinând. Sorbi aerul și fornăi, scoțându-l afară în pufnituri scurte, ca la un strănut neterminat. Apoi nasul se strâmbă, iar copilul deschise ochii.

Erau de o culoare nedefinită, ceva între cenușiuul stridiilor și alburiu-cremosul opal, acoperit de un fel de vâl mucilaginos și evident încă nu prea potriviți pentru văz. Lui Terrier i se păru că nici nu-l zăresc; cu totul altfel, nasul. În timp ce ochii mați ai copilului se uitau ponciș în nedefinit, nasul părea să țintească un țel precis, iar Terrier avu straniul simțământ că acela e chiar el, Terrier însuși. Măruntele nări se umflară în chiar mijlocul feței copilului ca o floare care se deschide. Sau mai degrabă ca ventuzele acelor mici plante carnivore cultivate în grădina botanică a regelui. Ca și acelea, păreau să stârnească un sorb teribil. Lui Terrier i se năzări că pruncul îl vede cu nările, că îl cercetează atent, mai pătrunzător decât ar fi putut-o face cu ochii, de parcă ar înghiți cu nasul ceva care pornea de la el, Terrier, ceva ce el nu putea opri sau ascunde... Copilul cel nemirositor îl mirosea pe el fără nici o rușine, chiar așa! Îl adulmeca! Și dintr-o dată i se păru că-și duhnește lui însuși – a sudoare și oțet, a varză acră și haine nespălate. I se păru că se vede gol și urât, cum s-ar holba la el cineva care nu pune nimic de la sine. Care-l străbate cu mirosul până dincolo de piele, către adâncul ființei. Cele mai delicate simțiri, cele mai murdare gânduri se aflau despuiate în fața aceluia nas mic și lacom care nici măcar nu era încă nas, ci doar un ciot cărn, un mic organ mereu încrețit, umflat, vibratil. Terrier se cutremură, îi era scârbă de sine. Își strâmbă la rândul său nasul ca de o rău-mirosire despre care nu voia să știe nimic. Dus era gândul tainic că ar fi vorba de carnea și sângele său. Spulberată idila sentimentală despre tată, fiu și mamă înmiresmată. Ca sfâșiată, pânza de gânduri confortabil-învăluitoare ce-o fantazase în legătură cu pruncul și cu el însuși: Avea pe genunchi o ființă străină, rece, un animal dușmănos, și dacă n-ar fi fost o fire atât de cumpănită, călăuzită de frica-de-Dumnezeu și cercetarea rațională, l-ar fi azvârlit cât colo, ca pe un păianjen, cutremurat de scârbă.

Terrier se ridică dintr-o smucitură și puse coșul pe masă. Voia să scape de obiectul acela cât mai repede, cât mai

degrabă, cât mai pe loc.

Atunci începu să urla. Făcu ochii mici, căscă roșul gâtlee și chirăi atât de respingător, că lui Terrier îi îngheță sângele în vine. Scutură coșul cu mâna întinsă, strigând „nani, nani” ca să facă plodul să tacă, dar acesta urla cu atât mai tare, vânăt la față de tot, părând că o să plesnească răcnind.

Ducă-se! gândi Terrier, să dispară pe loc... „dracul” ăsta, ar fi vrut să spună, dar își luă seama și își înghiți vorba... să nu mai văd monstrul ăsta, plodul ăsta insuportabil!

Dar încotro? Știa în cartier vreo duzină de doici și orfelinate, dar i se păreau prea aproape, prea „pe pielea lui”, obiectul trebuia dus mai departe, atât de departe încât să nu-i mai poată fi lăsat oricând la ușă, de preferință în altă dioceză, pe celălalt mal mai bine, ba și mai bine *extra muros*, în foburgul Saint-Antoine, da! acolo trebuia dus urlătorul plod, departe spre răsărit, dincolo de Bastilia, unde noaptea porțile stau ferecate.

Își suflecă sutana și înhăță coșul răcnitor pornind în goană, alergând prin încâlceala ulițelor spre Rue du faubourg Saint-Antoine, în susul Senei, spre răsărit, afară din oraș, departe, departe afară până la Rue du Charonne și pe ea până la capăt, unde, în apropierea mănăstirii Madeleine de Trenelle, știa el adresa unei anumite Madame Gaillard, care lua în pensiuine copii de orice vârstă și orice categorie, atâta vreme cât se găsea cineva să plătească pentru ei, iar acolo dădu în primire plodul ce încă urla, plăti pe un an înainte și își luă tălpășița înapoi spre oraș, aruncând, o dată ajuns la mănăstire, hainele de pe el ca pe niște spurcăciuni, spălându-se din cap până în picioare și strecurându-se în patul chilieii sale, unde făcu multe cruci, rugându-se îndelung, până ce, într-un târziu, adormi ușurat.

4

Deși nu împlinise încă treizeci de ani, Madame Gaillard își trăise traiul. Văzută din afară, își arăta vârsta adevărată și în

același timp de două, trei și o sută de ori mai mult, anume ca mumia unei fecioare; pe dinăuntru însă era moartă de mult. Copilă fiind, încasase de la taică-său o lovitură cu vâtraiul în frunte, tocmai deasupra rădăcinii nasului, pierzând de atunci simțul mirosului, orice idee despre căldura sau răceala omenească și în general orice patimă. Datorită acelei lovituri, duioșia îi era străină cât și dezgustul, bucuria cât disperarea. Nu simțise nimic nici mai târziu, când se împerechease cu un bărbat, nici născându-și copiii. Nu-i păsa nici de cei care-i mureau, nu se bucura nici de cei rămași. Nici nu clipi când bărbatu-său o cotonogi, nu simți nici o ușurare când acesta se prăpădi de holeră la Hôtel-Dieu. Singurele senzații pe care le cunoștea erau o foarte ușoară adumbrire când se apropia migrena lunară și o foarte ușoară înseninare când scăpa de ea. Altminteri, această moartă femeie nu simțea nimic.

Pe de altă parte... sau poate tocmai datorită totalei sale lipse de sentimente, Madame Gaillard avea un nemilos simț al ordinii și dreptății. Nu-l scotea în câștig și nu-l păgubea pe nici unul dintre copiii care-i fuseseră încredințați. Le punea trei mese pe zi, nici o înghițitură în plus. Pe cei mici îi schimba zilnic exact de trei ori și numai până la a doua aniversare. Cine se mai scăpa după aceea pe el încasa o palmă întru muștrare și o masă mai puțin. Din banii de întreținere folosea exact jumătate pentru pruncii încredințați, jumătatea cealaltă, exact, pentru sine. Nu încerca să-și sporească folosul în vremuri mai ieftine; dar nici pe scumpele nu dădea vreun bănuț de la ea, chiar dacă era vorba de viață și de moarte. Așa n-ar mai fi făcut nici o afacere. Avea nevoie de acele parale. Își făcuse foarte amănunțit socotelile. Voia să-și asigure pentru bătrânețe o rentă și în afară de asta să-i rămână suficient ca să-și poată îngădui să moară acasă, nu să crape la Hôtel-Dieu ca bărbatu-său. Moartea lui, în sine, o lăsase rece. Dar o îngrozea ideea de a muri în public, la comun, alături de sute de alți străini. Tot ce-și dorea era să-și îngăduie o moarte particulară și pentru asta îi trebuia orice strop din banii de pensiuie. E drept că în unele ierni îi

muriseră trei sau patru din cele două duzini de mici locatari, însă cu toate acestea stătea mult mai bine decât grosul celorlalte „mame adoptive” particulare și întrecea pe departe marile orfelinate, bisericești sau de stat, ale căror pierderi erau adesea de nouă zecimi. Avea însă și de unde să înlocuiască. Anual, Parisul producea peste zece mii de copii găsiți, bastarzi și orfani. Așa că eventualele pierderi nu erau prea dureroase.

Pentru micul Grenouille, stabilimentul acestei Madame Gaillard a fost o adevărată binecuvântare. N-ar fi supraviețuit probabil nicăieri în altă parte. Aici însă, la această săracă-de-suflet femeie, i-a priit. Avea o constituție robustă. Cine supraviețuise ca el unei nașteri la gunoi nu se mai lăsa scos din lume atât de ușor. Era în stare să mănânce zile la rând apătoasele supe, o scotea la capăt cu laptele cel mai subțire, răbda legumele cele mai putrede și carnea cea mai stricată. De-a lungul copilăriei scăpase cu viață atât de pojar, cât și de dizenterie, vărsat de vânt, holeră, de o prăbușire în fântână de la înălțimea de șase metri și de o opărire a pieptului cu apă clocotită. Rămăsese, ce-i drept, cu cicatrice, zgârieturi, cruste, cu un picior cam schilod pe care-l târâia, dar trăia. Îndura orice, ca o rezistentă bacterie, și se mulțumea cu orice, cum căpușa de pe trunchi de copac trăiește dintr-un strop de sânge dobândit cu ani în urmă. Pentru corp îi era necesar doar un minim de hrană și îmbrăcăminte. Pentru suflet nu avea nevoie de nimic. Ocrotire, înclinație, duioșie, iubire – sau cum li se zice tuturor celor necesare unui prunc – de toate acestea copilul Grenouille se lipsea cu desăvârșire. Mai mult, ni se pare că singur făcuse în așa fel încât să se lipsească de ele, ca să scape cu viață. Strigătul care a urmat nașterii sale, strigătul de sub tejghea, prin care se adusese pe sine aminte, împingând-o pe maică-sa la eșafod, nu căuta din instinct nici milă, nici dragoste. Era un strigăt bine cântărit, s-ar spune chiar îndelung cântărit, prin care nou-născutul se decidea *împotriva* iubirii și totuși *pentru* viață. În acele împrejurări, una nici nu era posibilă decât fără cealaltă,

și dacă le-ar fi pretins pe-amândouă, fără îndoială s-ar fi dus pe copcă curând. Ar fi putut atunci să apuce pe-al doilea drum ce-i era deschis, și anume să tacă, alegând trecerea naștere-moarte fără ocolul prin viață, și astfel ar fi cruțat lumea întreagă și s-ar fi cruțat și pe sine de multe nenorociri. I-ar fi trebuit însă, pentru a ieși atât de modest din scenă, măcar o infimă fărâmă de înnăscută amabilitate, ceea ce nu avea Grenouille nicidecum. S-a decis pentru viață din pură încăpățănare și răutate.

Bineînțeles că n-a luat hotărârea cum o face un adult, care-și folosește mai multa sau mai puțină judecată și experiență pentru a alege între diferite posibilități. Totuși s-a decis, vegetativ, așa cum un bob de fasole aruncat se hotărăște să încolțească sau s-o lase mai bine baltă.

Sau precum căpușa de pe copac, căreia viața nu are ce să-i ofere decât o perpetuă hibernare. Căpușa mică, urâtă, care-și strânge ghem corpul plumburiu, pentru a oferi lumii din afară o suprafață cât mai redusă; care-și lustruiește și-și întărește pielea să nu emane, să nu transpire nimic către lume. Căpușa care se face întru totul mărunță și nearătoasă, pentru ca nimeni să n-o vadă și s-o strivească. Căpușa însingurată, stând ghemuită în sine pe trunchiul ei, oarbă, surdă și mută, nefăcând altceva decât să adulmece, să adulmece ani și ani sângele animalelor care trec prin împrejurimi și pe care prin forțele-i proprii nu le va ajunge nicicând. Și-ar putea da drumul să cadă. S-ar putea lăsa pe pământul pădurii, târându-se încoace și încolo câțiva centimetri cu minusculele-i picioare, lăsându-se în voia morții sub frunziș, Domnul știe că n-ar fi nici o pagubă. Dar, încăpățânată, încrâncenată, scârboasă, căpușa rămâne ghemuită în loc, trăiește și așteaptă. Așteaptă până ce o împrejurare cu totul neașteptată îi mână, prin fâptura unui animal, sângele direct sub copac. Abia atunci își părăsește-nchistarea, se lasă să cadă, își înfige ghearele, străpunge și mușcă din carnea străină...

Asemenea căpușă era plodul Grenouille. Trăia închistat

în-de-sine și aștepta vremuri mai bune. Nu-și lăsa-n lume decât murdăriile; nici un zâmbet, nici un strigăt, nici o licărire a ochilor, nici măcar un miros propriu. Orice altă femeie ar fi aruncat acest monstru de plod. Nu și Madame Gaillard. Care nu simțea că el n-are miros și nu aștepta de la el nici o reacție sufletească, fiindcă propriul suflet îi era ferecat.

În schimb, ceilalți copii simțiseră imediat cum stau lucrurile cu Grenouille. Nou-venitul le fusese nesuferit încă din prima zi. Ocoleau cutia în care stătea culcat și se strângeau unii în alții în culcușurile lor, de parcă în cameră s-ar fi făcut mai frig. Alții visau că li se taie răsuflarea. Cei mari și-au strâns într-o zi toate forțele să-l sugrume. I-au îngrămădit peste față zdrențe, pături și paie, îngreunând totul cu cărămizi. Când fu scos la lumină în dimineața următoare de către Madame Gaillard, era stârcit, zdrobit și vânăt, dar nu murise. Au mai încercat, zadarnic, de câteva ori. Cu propriile mâini nu îndrăzneau să-l strângă de gât, nici să-i astupe cu ele nasul și gura, ceea ce ar fi fost o metodă sigură. Nu voiau să-l atingă. Le era silă ca de un păianjen gras pe care nu vrei să-l strivești cu propria mână.

Când a mai crescut, au renunțat să-l omoare, înțeleșeseră că nu poate fi distrus. Se străduiau în schimb să nu-i iasă în cale, să fugă de unde e el și în orice caz se fereau să-l atingă. Nu-l urau. Nu erau nici geloși, nici nu-l pizmuiau din pricina mâncării. Pentru asemenea sentimente n-ar fi existat în casa Gaillard nici cel mai mic imbold. Le era, pur și simplu, nesuferită prezența lui. Nu-i simțeau vreun miros. Le era frică de el.

5

Cu toate astea, la drept vorbind, n-ar fi avut de ce să inspire frică. O dată ce mai crescuse nu era nici prea mare, nici prea zdravăn, ci doar, într-adevăr, urât, dar nu atât de urât încât să sperie oamenii. Nu era nici agresiv, nici

stângaci, nici perfid, nu provoca. Mai degrabă se ținea deoparte. Chiar și inteligența sa era cu totul altfel decât înspăimântătoare. Pe picioare a început să stea abia pe la trei ani, primul cuvânt l-a spus la patru, anume cuvântul „pești”, care a răbufnit ca un ecou din el într-un moment de tulburare lăuntrică, la auzul unui vânzător de pești care urca, în depărtare, pe Rue de Charonne, strigându-și marfa. Următoarele cuvinte rostite au fost „mușcată”, „poiata”, „curechi” și „Jacqueslorreur”, ultimul fiind numele unui ajutor de grădinar de la apropiatul așezământ monahal Filles de la Croix, care isprăvea din când în când pentru Madame Gaillard muncile cele mai grele și cele mai grosolane, remarcându-se pentru faptul de a nu se fi spălat în toată viața lui nici măcar o singură dată. Adverbe, adjective și cuvinte de umplutură nu prea folosea. În afară de „da” sau „nu” – spuse de altfel pentru prima oară foarte târziu – rostea numai substantive, de fapt numai nume proprii de lucruri concrete, plante, animale și oameni, și numai când aceste lucruri, plante, animale sau oameni îi copleșeau într-un mod de neevitat mirosul.

Cuvântul „lemn” l-a pronunțat stând pe o stivă de bușteni de fag, care trosneau de căldură în soarele de martie. Mai văzuse lemn de o sută de ori înainte, iar cuvântul îl auzise de sute de ori. Îl și înțelegea, deoarece fusese deseori trimis iarna afară să aducă lemne. Dar lemnul ca obiect nu i se păruse niciodată într-atât de interesant încât să-și dea osteneala de a-l numi. Aceasta s-a întâmplat abia în ziua aceea de martie când s-a așezat pe stivă. Grămada fusese orânduită de către Madame Gaillard în partea de sud a șopronului, sub acoperiș, ca un fel de bancă. În partea de sus a stivei buștenii miroseau ars-dulceag, din adâncuri urca o mireasmă de mușchi, iar din peretele de molid al șopronului cădea asupra căldurii o fărâmicioasă aromă de rășină.

Grenouille stătea pe stivă cu picioarele întinse, cu spinarea sprijinită de peretele șopronului, și închisese ochii,

nemișcat. Nu făcea decât să aspire parfumul care se ridica în juru-i și care se aduna sub acoperiș ca sub o scufie. Îl sorbea, se inunda de el, se impregna până la ultimul por dinlăuntru, devenea el însuși lemn, ca o păpușă de lemn, ca un Pinocchio întins pe mormanul de trunchiuri, ca mort, până ce, după multă vreme, poate abia după o jumătate de oră, rosti gătit cuvântul „lemn”. Îl vomă, de parcă ar fi fost plin de așchii, până peste urechi, de parcă pânțele, gâtlejul, nasul i-ar fi fost umplute cu lemn. Iar rostirea îl aducea în fire, îl salva tocmai când copleșitoarea prezență ligniferă, aroma sa, amenința să-l sufocă. Se ridică zgomotos, se lăsă să alunece de pe stivă și porni clătînându-se ca pe picioare de lemn.

Rămase zile întregi năpădit de intensa experiență olfactivă și de câte ori amintirea-i urca prea puternic în el, bolborosea invocator în-de-sine „lemn, lemn”.

Învăță astfel să vorbească. Greutățile cele mai mari le-a avut cu acele cuvinte care nu desemnau un obiect mirositor, abstractele concepte, mai ales cele de natură etică sau morală. Nu era în stare să le rețină, le confunda, și chiar ca adult le folosea fără plăcere și adesea greșit: drept, conștiință, Dumnezeu, bucurie, răspundere, umilință, recunoștință etc. – ce trebuia exprimat prin ele i-a fost și i-a rămas neclar.

Pe de altă parte, limbajul de toate zilele aproape că nu-i mai ajungea pentru a numi toate acele lucruri pe care le adunase în sine ca pe niște concepte olfactive. În curând ajunse să deslușească nu numai aroma de lemn, ci și a tuturor soiurilor, arțar, stejar, pin, ulm, păr, lemn vechi, nou, putred, muced, acoperit cu mușchi, ba chiar mirosul de buștean, așchii sau rumeguș – și cu mirosul le percepea atât de diferit, cum alții nici cu văzul nu le-ar fi deosebit. La fel i se întâmpla și cu celelalte. Că băuturii albe pe care Madame Gaillard o împărțea internilor ei în fiecare dimineață i se spunea în toate cazurile lapte, deși, după cum simțea Grenouille, avea în fiecare dimineață altă aromă și alt gust,

după cât era de cald, după vaca de la care fusese mulș și felul hranei aceleia, după măsura smântânirii și tot așa... că fumul, acea mirositoare alcătuire sticlind de sute de miresme individuale, preschimbându-se și amestecându-se într-o nouă unitate la fiecare minut, în fiecare secundă, nu avea decât tocmai acel nume de „fum”... că pământul, privescerea, aerul, umplute de alt miros la fiecare pas, la fiecare altă suflare, însuflețite astfel mereu de o nouă identitate, nu erau totuși desemnate decât de acele trei greoaie cuvinte – toate aceste grotești neînțelegeri între bogăția lumii percepute olfactiv și sărăcia limbajului îl făceau pe băiatul Grenouille să se îndoiască de însuși sensul limbii; de aceea catadicsea să o folosească în legăturile sale cu ceilalți numai când era neapărată nevoie.

La șase ani își percepușe olfactiv lumea înconjurătoare din toate punctele de vedere. Nu era la Madame Gaillard acasă nici un obiect, în nordica Rue de Charonne nici un loc, om, piatră, pom, tufă sau gard, nici un colț cât de mic pe care să nu-l cunoască sau recunoască după miros, păstrându-l definitiv în amintire cu toată unicitatea clipei. Adunase zece mii, o sută de mii de mirosuri particulare specifice, ținându-și-le pe toate la îndemână, atât de limpezi, de pregătite, încât remirosindu-și-le nu numai că și le amintea, ci le simțea mirosul reamintindu-și-le, ba, mai mult, se pricepea să le combine între ele în pura-i închipuire, născocind mirosuri care în lumea reală nici nu existau. Era ca și cum ar fi stăpânit un uriaș, de el însuși inventat vocabular de miresme, care-i îngăduia să formeze un număr de fraze olfactive aproape după voia-i de mare – și aceasta la o vârstă la care alți copii abia bâlbaie, cu din-greu-pisălogitele lor cuvinte, primele fraze convenționale, cu totul neîndestulătoare pentru descrierea lumii. Talentul său ar fi fost de asemuit mai degrabă celui al unui copil-minune muzician care desprinsese, ascultând, din melodii și armonii alfabetul tonurilor de sine stătătoare și acum compunea singur melodii și armonii cu totul noi – deosebirea fiind,

desigur, că alfabetul mirosurilor era în mod inegal mai mare și mai diferențiat decât acela al sunetelor, o altă deosebire mai fiind și că activitatea creatoare a copilului-minune Grenouille se desfășura numai în lăuntruul său și nu putea fi percepută de altcineva decât de el însuși.

Deveni tot mai închis către lumea din afară. Mai degrabă hălăduia de unul singur prin nordicul foburg Saint-Antoine, prin grădini de zarzavat, prin vii, peste câmpuri. Uneori nu se mai întorcea seara acasă, rămânea dispărut cu zilele. Răbda corecțiunea cu bastonul de rigoare fără a-și arăta durerea. Nu i-au schimbat purtarea nici arestul acasă, nici oprirea hranei, nici muncile de pedeapsă. Trecerea, timp de un an și jumătate, pe la școala parohială Notre Dame de Bon Secours rămase fără vreun efect vizibil. Izbuti să silabisească puțin și să-și scrie propriul nume, nimic mai mult. Învățătorul îl socoti debil mintal.

În schimb, Madame Gaillard băgase de seamă că are unele însușiri și particularități cu totul neobișnuite, dacă nu supranaturale: astfel, părea să-i fie deplin străină acea teamă de întuneric și noapte pe care o au toți copiii. Putea fi trimis oricând în pivniță, unde ceilalți abia dacă îndrăzneau să pătrundă cu vreo lampă, sau afară la șopron după lemne, pe bezna cea mai chioară. Nu-și lua niciodată vreo lumină și totuși se descurca și aducea îndată lucrul după care fusese trimis, fără a nimeri altceva din greșeală, fără a se împiedica sau a răsturna ceva. Mai ciudat încă, desigur, era faptul că, așa cum credea Madame Gaillard să fi observat, era în stare să străvadă prin hârtie, stofă, lemn, ba chiar și prin bine-zidiții muri și prin ușile închise. Știa câți interni se află în dormitor și care anume, fără a fi călcat măcar pe acolo. Știa, încă înainte ca ea să fie despăcată, că în conopidă se află oomidă. Iar odată, când își ascunsese banii atât de bine încât nu-i mai găsea nici ea însăși (își schimba mereu ascunzișurile), el arată, fără a căuta nici o clipă, undeva către spatele grinzii căminului, și, într-adevăr, acolo se aflau! Era în stare să deslușească și viitorul, vestind de pildă vizita

unei persoane cu mult înainte de sosirea ei sau prevestind infailibil apropierea unei furtuni, cât încă pe cer nu sta nici cel mai mic nor. Că toate astea nu cu privirile, ci cu nasul tot mai acut și precis-mirositor le vedea – omida în conopidă, banii după grindă, oamenii prin pereți și la o depărtare de mai multe rânduri de străzi – așa ceva Madame Gaillard n-ar fi gândit nici în vis, chiar dacă lovitura cu vătraiul i-ar fi lăsat olfactivul nebetegit... Era convinsă că băiatul – imbecil sau nu – trebuie să aibă un „al treilea ochi”. Și fiindcă știa că aceia cu încă un văz atrag nenorocirea și moartea, începu să-l socoată sinistru. Dar cu mult mai neplăcut, de-a dreptul insuportabil îi era gândul că stă sub același acoperiș cu cineva care are darul de a vedea prin pereți și prin grinzi argintii bine doșiți; de îndată ce descoperi această puțință a lui Grenouille, încercă să scape de el, și se nimeri că tocmai pe-atunci – Grenouille împlinise opt ani – mănăstirea Saint-Merri își sistă plățile anuale fără a anunța din ce cauză. Madame nu somă. Așteptă încă, de formă, o săptămână, iar când banii cuveniți tot nu sosiră, luă băiatul de mână și porni cu el în oraș.

Cunoștea aproape de râu, în Rue de la Mortellerie, un tăbăcar pe nume Grimal, a cărui nevoie de forțe tinere de muncă era notorie – nu că i-ar fi trebuit ucenici sau calfe, ci mână de lucru ieftină. Fiindcă meseria cerea anumite munci – descărnarea unor piei de animale în curs de putrefacție, amestecarea unor fierturi otrăvitoare cu tananți și coloranți, îndepărtarea unor argăseli acide – care erau atât de primejdioase pentru viață, încât un meșter cu simțul răspunderii nu-și irosea, în măsura posibilităților, ajutoarele școlite, ci șomeri prăpădiți, vagabonzi sau, pur și simplu, copiii fără adăpost, de care, la o adică, nu mai întreba nimeni. Bineînțeles, Madame Gaillard își dădea seama că, date fiind limitele omenești, Grenouille n-avea nici o șansă de supraviețuire în tăbăcăria lui Grimal. Dar nu era ea femeia care să-și facă griji. Doar își făcuse datoria. Obligațiile de îngrijire încetaseră. Ce se întâmpla cu ocrotitul, n-o mai

privea pe ea. Dacă scăpa cu viață, bine, dacă murea, iar bine, principalul era să fie totul legal. Așa că îi ceru lui Monsieur Grimal să-i dea în scris că-i lăsase în seamă băiatul, semnă la rândul ei de primire pentru suma de cincisprezece franci despăgubire, și porni iar spre casă, spre Rue de Charonne. N-avea nici cea mai mică muștrare de conștiință. Socotea, dimpotrivă, că a acționat nu numai legal, ci și corect, fiindcă păstrarea unui copil pentru care nu mai plătea nimeni ar fi devenit în mod necesar o povară pentru ceilalți copii și chiar pentru ea însăși, primejduindu-le viitorul, poate și pe al ei, adică adăpostita ei moarte particulară, singurul lucru pe care și-l mai dorea în viață.

Cum în acest punct al povestirii o vom părăsi pe Madame Gaillard, spre a n-o mai reîntâlni, nici măcar mai târziu, să-i zugrăvim în câteva fraze sfârșitul. Madame, deși lăuntric moartă încă din copilărie, a ajuns spre nefericirea ei foarte, foarte bătrână. La anul 1782, având aproape șapte decenii, își încetă activitatea, cumpărând, cum își propusese, o rentă spre a sta de acum în casă și a-și aștepta moartea. Dar moartea nu venea. În locul ei se întâmplă ceva ce nimeni pe lume n-ar fi prevăzut și ce nu se petrecuse încă vreodată în țară, și anume o revoluție, adică o razantă transformare a tuturor relațiilor sociale, morale și transcendente. Revoluția aceasta nu avu pentru început nici un efect asupra Madamei Gaillard și a destinului ei. Mai târziu însă – pe când avea aproape optzeci de ani – se răspândi dintr-o dată vestea că acela de la care cumpăraseră renta a fost nevoit să emigreze, că i s-au luat proprietățile și avutul i-a fost vândut la licitație unui fabricant de nădragi. O vreme această veste nu păru nici ea fatală pentru Madame Gaillard, fiindcă fabricantul de nădragi plătea mai departe, punctual, renta. Dar veni și ziua când nu-și mai primi paralele sub formă de monede sunătoare, ci în chip de foițe tipărite, ceea ce a fost începutul sfârșitului ei material.

După doi ani, renta nu mai ajungea nici măcar pentru plata lemnului de foc. Madame se văzu silită să-și vândă casa

la un preț de nimic, fiindcă în afară de ea se iviră deodată mii de alți oameni nevoiți să-și vândă casa. Din nou nu primi în schimb decât tot acele foite stupide, care peste doi ani nu mai avură aproape nici o valoare, iar în anul 1797 – mergea acum pe nouăzeci – își pierduse tot avutul adunat cu japca într-un veac de strădanie și locuia într-o minusculă odăiță mobilată din Rue des Coquilles. Și în fine, abia acum, cu zece, cu douăzeci de ani mai târziu, veni și moartea sub înfățișarea de lungă durată a unei gâlci care o înșfăcă pe Madame de gâtlej și-i luă întâi pofta de mâncare, apoi glasul, încât nu avu cum să se împotrivescă prin nici un cuvânt când fu dusă la Hôtel-Dieu. Acolo fu transportată în aceeași sală cu sute de muribunzi în care-și dăduse și bărbatul ei duhul, înghesuită într-un pat comun cu alte de tot străine femei, încât zăceau corp lângă corp, și lăsată să moară public vreme de trei săptămâni. Apoi, cusută într-un sac, aruncată, la ora patru dimineața, împreună cu alte cincizeci de cadavre, într-o căruță, o purtară în clinchetul subțire al unui clopoțel către noul cimitir Clamart, spre a fi culcată acolo, întru veșnică odihnă, într-o groapă comună, sub un strat gros de var nestins.

Toate acestea s-au petrecut în 1799. Din fericire, Madame nu bănuia nicidecum ce soartă o așteaptă în acea zi din anul 1747 când porni către casă, părăsindu-l pe Grenouille și povestea noastră. Altminteri și-ar fi pierdut, pesemne, încrederea în dreptate și deci în singurul țel pe care-l putea pricepe ea vieții.

6

La prima ochire aruncată asupra lui Monsieur Grimal – nu, la prima adulmecare sorbită din aura de miros a acestuia –, Grenouille pricepu pe dată că un asemenea om ar fi fost în stare să-l omoare în bătaie pe loc, pentru cel mai mic gest de nesupunere. Viața sa valora exact cât munca pe care o putea duce la capăt, deci numai cât folosul pe care Grimal socotea

că l-ar putea trage de pe urma lui. După care Grenouille se târi ascultător ca un câine, fără a încerca nici măcar o dată să se împotrivescă. Își strânse în sine, de la o zi la alta, întreaga energie a îndărătniciei și încăpățânării sale, folosind-o numai pentru a rezista, precum căpușa, la epoca glaciară ce avea să urmeze: tenace, mulțumindu-se cu aproape nimic, fără să sară în ochi, păstrând lumina speranței de viață într-o infimă, dar bine păzită flăcăruie. Era un model de supunere, lipsă de pretenții și dorință de muncă, respecta întocmai orice poruncă, accepta orice mâncare. Seara, fără să crâcnească, se lăsa încuiat într-o magazie unde erau ținute unelte și atârinate pieile neargășite, date cu sare. Acolo dormea, pe pământul gol, bătătorit. Apoi lucra zi-lumină, iarna opt, vara paisprezece, cincisprezece, șaisprezece ore: descărna pieile bestial duhnitoare, le pune la apă, le curăța de păr, le coroda, le presa, le dădea cu baiț, tăia lemne, curăța de scoarță mesteceni și tise, cobora în bortele vopsitoriilor pline de un abur mușcător, stivua, așa cum îi porunceau calfele, pieile și scoarțele unele peste altele, pune peste groaznicul rug ramuri de tisă și pământ. Peste ani avea să-l scormone iar, scoțând la iveală din mormântul lor cadavrele de piei mumificate în chip de piei argășite.

Când nu îngropa și dezgropa piei, căra apă. Luni de zile căra apă de la râu, câte două găleți o dată, sute de găleți pe zi, fiindcă meșteșugul cerea uriașe cantități pentru spălat, înmuiat, fiert, vopsit. Luni de zile, de-atâta cărat apă, nu i se mai uscă nici o scamă din veșmânt, seara picurau toate pe el, pielea îi era rece, muiată și buretoasă ca pielea dată la spălat.

După un an de asemenea existență mai degrabă animalică decât omenească, se îmbolnăvi de dalac, unul din temutele beteșuguri ale tăbăcarilor, care de obicei sfârșește cu moartea. Grimal îl și tăiașe din catastif și căuta un înlocuitor – nu fără regret, de altfel, fiindcă de un ajutor mai capabil și mai nepretențios ca acest Grenouille nu mai avusese parte. În ciuda așteptărilor sale însă, acesta trecu peste boală. Îi

rămăseseră numai cicatricile buboaielor negre pe după urechi, la gât și pe obraji, desfigurându-l și urâtându-l încă mai tare. În plus rămăsese – neprețuit avantaj – cu o imunitate la dalac, așa că de-acum putea să descărneze cele mai rele piei cu mâinile jupuite și sângerânde, fără teama că s-ar mai molipsi. Se deosebea astfel nu numai de ceilalți ucenici sau calfe, ci și de propriii săi urmași potențiali. Nemaifiind atât de ușor de înlocuit ca înainte, valoarea muncii sale crescuse, deci și a vieții. Dintr-o dată, nu-l mai sili nimeni să doarmă pe pământul gol, ci i se îngădui să-și ridice în șopron un culcuș de lemn, chiar acoperit cu paie, pentru care primi o pătură a sa. Nu mai era nici încuiat când dormea. Mâncarea ajunsese mai îndestulătoare. Grimal nu-l mai ținea ca pe o jivină oarecare, ci ca pe un folositor animal domestic.

La doisprezece ani, primi jumătate de duminică liberă de la Grimal, iar după ce împlini treisprezece i se îngădui să iasă chiar în zilele de lucru, seara, câte o oră, și să facă ce vrea. Învinsese, fiindcă trăia, și avea chiar un quantum de libertate, ceea ce era de ajuns pentru a supraviețui. Vremea hibernării trecuse. Căpușa Grenouille se clintea iar. Adulmeca aer de zori. O cuprinse pofta de vânatoare. I se deschidea înainte cel mai bogat domeniu de vânatoare într-un mirosuri din lume: orașul Paris.

7

Era ca o țară de basm. Chiar și numai cartierele din apropiere, Saint-Jacques-de-la-Boucherie și Saint-Eustache, erau ca-n povești. Oamenii trăiau atât de înghesuiți pe ulițele din jos de Rue Saint-Denis și în Rue Saint-Martin, casele erau atât de lipite unele de altele, câte cinci, șase etaje în sus, încât cerul nu se mai vedea, iar aerul zăcea ca în șanțuri umede de lângă pământ, înțepenind de mirosuri. Se amestecau izuri omenești și de animale, aburul de mâncăruri și betșuguri, de apă, piatră, cenușă și piele, de săpun, pâine

proaspătă și ouă fierte în oțet, de găluști și alamă frecată până la luciu, de salvie, bere și lacrimi, de untură, de paie umede și uscate. Mii și mii de mirosuri alcătuiau o pastă nevăzută care umplea râpele străzilor, evaporându-se numai rareori deasupra acoperișurilor, iar de jos de pe pământ niciodată. Localnicii nu mai găseau nimic deosebit în mirosul acelei paste, doar se născuse din ei și îi pătrunsese de atâtea ori, doar era aerul pe care-l respirau și din care trăiau, era ca o haină călduță, îndelung purtată, pe care nimeni n-o mai miroase și n-o mai simte pe piele. Grenouille însă mirosea totul pentru prima oară. Și nu adulmeca numai ansamblul acelui conglomerat de izuri, ci îl despica analitic în cele mai mici și îndepărtate părți și fărâme. Nasul său fin descurca ghemul de abur și duhoare până la firele singulare de mirosuri fundamentale, ce mai mult nu puteau fi desfăcute. Îi făcea o indicibilă plăcere să deșire și să înșire acele fire.

Se oprea deseori, sprijinindu-se de un zid de casă sau înghesuindu-se într-un colț, cu ochii închiși, gura întredeschisă și nările dilatate, tăcut ca un pește de pradă într-o apă mare, întunecată, încet curgătoare. Când o adiere îi trimitea în fine capătul unui fir de miros delicat, se repezea îndată și nu-i mai dădea drumul, căci nu mai simțea atunci decât acel unic miros pe care-l ținea strâns, pe care-l trăgea întru sine, păstrându-l acolo pentru totdeauna. Putea fi unul demult cunoscut sau o variațiune a sa, dar putea fi și un miros cu totul nou, care abia de mai semăna, ori deloc nu mai semăna cu ceea ce mai adulmecase, necum ce mai văzuse până atunci: de pildă, aroma de mătase călcată; sau de ceai de cimbrisor; sau de la vreo bucată de brocart brodată cu argint, de la vreun dop de sticlă cu vin ales ori de la vreun pieptene de baga. Asemenea mirosuri pe care încă nu le știuse căuta Grenouille, le vâna cu pasiunea și răbdarea unui pescar, adunându-le în sine.

O dată sătul de mazăga vârtoasă a mirosurilor ulițelor, pornea spre locuri mai aerate, unde izurile erau mai subțiri, amestecându-se cu vântul și desfăcându-se în evantai,

aproape ca un parfum: în piața Halelor de pildă, unde printre aromele serii mai trăia încă ziua, nevăzută, dar atât de clară, de parcă prin înghesuială mai mișunau încă negustorii, de parcă se mai aflau acolo coșărcile încărcate de ouă și legume, butoaiele pline de vin și oțet, sacii cu mirodenii, cartofi și făină, lăzile pline de cuie și piulițe, tarabele de pește ori cele cu stofe, tacâmuri, pingele și alte sute de obiecte vândute pe-acolo în timpul zilei... întregul zbucium se păstra până la cel mai mic amănunt în aerul ce-l lăsase în urmă. Grenouille vedea toată piața cu ajutorul mirosului, dacă se poate spune așa. Și o adulfeca mai bine decât ar fi putut alții s-o vadă, căci o percepea lăuntric și deci într-un mod superior: ca esență, ca duh a ceva ce s-a petrecut și nu mai e tulburat de obișnuitele attribute ale prezenței, care cuprinde și gălăgia, și țipătoarea, scârbavnica învălmășeală de corpuri în carne și oase.

Ori mergea pe unde fusese ghilotinată maică-sa, în Place de Grève, care pătrundea în râu lingându-l ca o limbă uriașă. Erau acolo vasele, rânduite, trase la țarm sau ancorate de stâlpi, cu miros de cărbune, grâu, fân și frângerii ude.

Iar dinspre apus, prin acea unică tăietură pe care o deschidea râul prin oraș, se desfășura un curent larg cu arome de la țară, dinspre câmpiile din Neuilly, pădurile dintre Saint-Germain și Versailles, de la orașe mult depărtate precum Rouen și Caen și uneori chiar de la mare. Marea mirosea ca o pânză de corabie umflată în care s-au prins apa, sarea și un soare rece. Era ceva simplu, dar în același timp măreț și unic, încât Grenouille șovăi cum să-i despice mirosul: în ceea ce era pescăresc, sărat, apos, de alge, de prospețime. Voia, mai degrabă, să țină mirosul mării laolaltă, să-l păstreze întreg în amintire și să-l deguste neîmpărțit. Îi plăcea atât de mult, încât își dorea să aibă cândva parte de el curat, neamestecat și în asemenea cantitate încât să se îmbete. Când află, mai târziu, din povestiri cât de uriașă era marea și cum se putea naviga pe ea zile întregi fără a vedea pământul, nu era închipuire să-i placă mai mult decât aceea

că s-ar afla pe o asemenea corabie, sus în coș pe catargul din față, și că zboară prin mireasma infinită a mării, care de fapt nici nu era mireasmă, ci o respirație, un suflu, sfârșitul tuturor mirosurilor, și că se topește de plăcere în acea respirație. Dar n-a fost nicicând să fie așa, iar Grenouille, care stătea pe țărm la Place de Grève, inspirând și expirând de mai multe ori mica zdreanță de adiere marină ce-i ajunsese la nări, n-avea să vadă niciodată în viața sa marea, adevărata mare, vastul ocean aflat la apus, nu avea să-i fie îngăduit a se contopi cu mireasma ei niciodată.

Cartierul dintre Saint-Eustache și Hôtel de Ville îl explorase de curând atât de amănunțit cu mirosul, că și-ar fi găsit calea și pe cea mai cumplită beznă. Așa că își lărgi câmpul de vânătoare, întâi spre apus, către foburgul Saint-Honoré, apoi în sus pe Rue Saint-Antoine până la Bastilia, și în cele din urmă chiar pe cealaltă parte a fluviului, în cartierul Sorbonei și în foburgul Saint-Germain, unde locuiau bogătașii. Printre grilajele de fier ale porților mirosea a piele de la trăsură și a pudră din perucile pajilor, iar de peste înaltele ziduri adia din grădini mireasmă de grozamă, trandafiri și lemn-câinesc proaspăt tăiat. Tot aici a mirosit Grenouille și parfumul, în adevăratul sens al cuvântului: apele simple de levănțică și trandafir cu care erau saturate fântânile țâșnitoare ale grădinilor la ocazii festive, dar și miresme mai complexe, costisitoare, precum tinctura de mosc amestecată cu ulei de oleandru și tuberoze, *jonquille*, yasmin sau scorțișoară, care lăsau pe înlăuntru o dâră grea în urma echipajelor. Înregistra asemenea parfumuri precum mirosurile profane, din curiozitate, dar fără vreo admirație deosebită. Luase el seama că intenția parfumului era să fie îmbătător și atrăgător și recunoștea valoarea fiecărei esențe în parte, dintre cele care-l alcătuiau. Dar laolaltă îi păreau mai degrabă grosolane și greoaie, mai curând azvârlite la grămadă decât compuse, și mai știa că el însuși ar fi alcătuit cu totul alte miresme dacă ar fi avut aceleași materii prime.

Multe dintre acestea le cunoștea de la tarabele de flori sau

de mirodenii din piață; altele îi erau noi și pe acelea le limpezea din amestecul de mirozne, păstrându-le nenumite în amintire: ambră, pergamută, vetiver, opoponax, benzoe, floare de hamei, castoreum...

Nu avea preferințe. Nu făcea deosebiri, încă nu făcea, între ceea ce era numit în mod curent la fața locului miros bun sau rău. Era lacom. Țelul vânătorilor sale era să stăpânească, pur și simplu, tot ce-i putea oferi lumea mirosurilor, singura condiție fiind noutatea. Izul unui cal asudat ori delicata, cruda mireasmă de boboci de trandafiri îi erau totuna, duhoarea înțepătoare de ploșniță nefiind cu nimic mai prejos decât aburul unei fripturi împănate de vițel, așa cum se revărsa el în valuri din bucătăriile de vară. Înfuleca totul, sorbea, înglobând totul în sine. Și nici măcar în sintetizatoarea bucătărie de mirosuri a închipuirii sale, unde obișnuia să alcătuiască întruna noi amestecuri, nu domnea încă vreun principiu estetic. Ceea ce crea și apoi curând dărâma era bizar, ca în jocul de cuburi al unui copil: inventiv și distructiv, fără vreun principiu creator recognoscibil.

8

La 1 septembrie 1753, de aniversarea întronării regelui, Parisul oferi la Pont Royal un foc de artificii. Nu atât de spectaculos ca acela de la sărbătorirea căsătoriei regelui ori precum cel, de-a dreptul legendar, de la nașterea Delfinului, dar, oricum, un foc de artificii foarte impresionant. Pe catargele corăbiilor fuseseră montate aurii roți solare. Așa-ziși tauri de foc scuiپau de pe punte în râu o arzătoare ploaie de stele. Și în timp ce petardele pocneau pretutindeni cu o gălăgie asurzitoare, iar pocnitorile săreau pe pavaj ca niște broaște, spre cer urcară rachete, pictând crini albi pe negrul firmament. Mulțimea cu multe capete, adunată deopotrivă pe pod ca și pe cheiurile de pe laturile râului, însoțea spectacolul cu ah-uri, oh-uri, entuziaste strigăte de „bravo” și

chiar „vivat”, deși regele urcase pe tron cu treizeci și opt de ani în urmă, depășind de mult piscul popularității sale. Atâta putere au niște artificii.

Grenouille amuțise în umbra pavilionului Flore, pe malul drept, de cealaltă parte față de Pont Royal. Nu mișca nici un deget să aplaude, nici măcar nu privea cum urcau rachetele. Venise închipuindu-și că va amușina ceva nou, dar se dovedi curând că, din punctul de vedere al mirosului, artificiiile nu aveau nimic de oferit. Ceea ce sclipea, scânteia, trosnea și vâjâia în risipitoare multiplicitate, nu lăsa în urmă decât un amestec destul de monoton din mirosuri de pucioasă, ulei și salpetru.

Tocmai se gândea să părăsească plictisitoarea serbare, pentru a se întoarce pe lângă Galeria Luvrului spre casă, când vântul îi aduse ceva minuscul, aproape imperceptibil, o fărâmă, un atom de parfum, ba chiar și mai puțin: mai degrabă presimțirea unei miresme decât mireasma cu adevărat – și, în același timp, presimțirea sigură că era ceva nemaimirosit. Se apropie din nou de zid, închise ochii și își umflă nările. Mireasma era atât de neobișnuit de fină și de delicată, încât n-o putea reține, se sustrăgea întruna, se lăsa acoperită de emanația pulberii de petarde, blocată de vaporii maselor de oameni, îmbucătățită și fărâmată de o mie de alte mirosuri ale orașului. Apoi, dintr-o dată, se ivi iar, o mică zdreanță doar, cât să poată fi mirosită doar o infimă secundă ca o minunată prevestire... și să dispară din nou. Grenouille se chinuia. Își simțea pentru prima oară rănită nu numai lacoma sa fire, ci însăși inima. În mod ciudat, întrezărea în acea mireasmă cheia tuturor miresmelor, fără de care nimeni n-ar putea pricepe ceva din parfumuri, și fără de care el, Grenouille, dacă n-ar fi izbutit s-o stăpânească, și-ar fi ratat viața. Trebuia s-o aibă: nu pur și simplu ca s-o posede, ci pentru liniștea inimii sale.

De tulburare i se făcu aproape rău. Nici măcar nu realizase dincotro adia. Câteodată apărea abia după minute întregi și de fiecare dată îl copleșea îngrozitoarea teamă că s-

a pierdut pentru totdeauna. În cele din urmă se salvă prin disperata părere că mireasma vine din cealaltă parte a fluviului, de undeva dinspre răsărit și miazăzi.

Se desprinsese de lângă zidul pavilionului Flore, scufundându-se în mulțime, tăindu-și calea peste pod. La fiecare câțiva pași se oprea, înălțându-se pe vârfuri ca să poată adulmece peste creștetele oamenilor, fără să poată mirosi la început nimic din pricina tulburării, amușinând apoi mireasma, chiar mai puternică decât înainte, știindu-se pe urma cea bună, afundându-se, zbatându-se prin mulțimea de gură-cască și de artificieri care își apropiiau întruna făcliile de fitilurile rachetelor, pierzând uneori firul miresmei în mușcătorul nor de fum iscat de pulbere, intrând în panică, împingând și înghiontind mai departe, izbutind să se strecoare și să ajungă după nesfârșite minute la celălalt mal, la Hôtel de Mailly, la Quay Malaquest, la intrarea în Rue de Seine...

Aici se opri, se adună și amiroși. Îl prinsese. Nu-l mai lăsă. Mirosul venea tras în jos pe Rue de Seine, ca pe o bandă, inconfundabil de clar și totuși mai departe foarte fin, delicat. Grenouille simți cum îi bate inima și înțelese că nu e din pricina trudei alergării, ci din emoționata sa neajutorare în fața acelei miresme. Încercă să-și amintească ceva asemănător, dar trebui să renunțe. Mirosul sugera prospețime; dar nu prospețimea lămâilor și a naramzelor, nici a mirtului sau a frunzei de scorțișoară, nici aceea de izmă creață, mesteacăn, camfor sau ace de molid, nici prospețimea ploii de mai, a vântului geros sau a apei de izvor... și avea în același timp căldură, dar nu ca pergamuta, chiparosul sau moscul, nu ca yasmine și narcisa, nici ca lemnul de trandafir sau stânjenelul... Era în acel miros amestecul a două elemente, unul aerian, altul greu, de fapt nu amestecul, ci unirea lor – și pe deasupra era fragil, slab, dar totuși tare și susținut, ca o bucată de mătase subțire, sclipitoare... și totuși nici precum mătasea, ci precum laptele dulce ca mierea în care se topește un biscuit – ceea ce nu

mergea nicidecum, cu toată bunăvoința: lapte și mătase! De neînțeles era acea mireasmă, de nedescris, de neordonat în nici un chip, nici nu s-ar fi cuvenit de fapt să existe. Și totuși se afla acolo, cu o naturalețe cum nu se putea mai minunată. Grenouille o urma cu inima bătând temătoare, bănuind că nu el urmează mireasma, ci ea l-a captivat și acum îl atrage irezistibil.

Porni pe Rue de Seine în sus. Pe stradă nu era nimeni. Casele, tăcute și goale. Lumea coborâse la râu să vadă artificiile. Nu-l tulbura nici un agitat miros omenesc, nici o duhoare mușcătoare de pulbere. Strada răspândea obișnuitul ei iz de apă, noroi, șobolani și resturi de legume. Deasupra însă plutea, delicată și limpede, banda care-l călăuzea pe Grenouille. După câțiva pași, puțina lumină noptatică a cerului fu înghițită de înălțimea caselor și Grenouille înaintă mai departe în beznă. Nici nu avea nevoie să vadă. Mirosul îl conducea, sigur.

Coti, după cincizeci de metri, la dreapta în Rue des Marais, o ulicioară și mai întunecată, dacă așa ceva mai era cu puțință, și nu mai lată de-un cot. În mod ciudat, mireasma nu deveni mai puternică. Doar mai pură, dobândind prin aceasta, prin tot mai marea sa curăție, o forță de atracție din ce în ce mai copleșitoare. Grenouille mergea împotriva voii sale. Într-un anumit loc, mirosul îl trase cu vehemență spre dreapta, în aparență exact prin mijlocul unui zid. Un gang scund se deschidea către curtea din spate. Grenouille îl străbătu lunatic, traversă apoi curtea din spate, dădu un colț, ajunse într-o a doua, mai mărunță curte interioară, iar aici în sfârșit văzu lumină: locul, un pătrat, nu era mai mare de câțiva pași. Din zid se lăsa, pieziș, un acoperiș de lemn. Dedesubt, pe o masă, se afla lipită o lumânare. La masa aceea o copilă curăța corcodușe. Lua fructele dintr-un coș de la stânga ei, le rupea cozile, scotea sâmburii cu un cuțit și le lăsa să cadă într-o găleată. Nu avea mai mult de treisprezece, paisprezece ani. Grenouille se opri. Înțelesese pe dată care era izvorul acelei miresme pe care o

simțise de la mai mult de o jumătate de milă, de pe celălalt mal al râului: nu murdara curte interioară, nici corcodușele. Izvorul era copila.

Se zăpăci pentru o clipă atât de tare încât își închipui cu adevărat că n-a văzut în viața lui ceva mai frumos. Cu toate acestea, nu-i vedea decât silueta din spate, din contra luminii lumânării. Voia, bineînțeles, să-și spună că n-a mirosit niciodată în viața lui ceva mai frumos. Dar cum cunoștea trupurile de oameni cu miile, atât cele de bărbați, cât și cele de femei și copii, nu putea pricepe cum de efluviile unui atât de ales parfum pot izvorî dintr-un om. Oamenii miroseau de obicei inexpressiv sau mizerabil. Copiii miroseau fad, bărbații a urină, femeile a untură râncedă și pește stricat. Cu totul neinteresant, chiar respingător... Așa se făcu prin urmare că lui Grenouille nu-i venea să-și creadă nărilor și trebui efectiv să-și cheme ochii în ajutor, spre a crede ce mirosea. Confuzia simțurilor nu dură însă mult. Nu-i trebui, într-adevăr, decât o clipă spre a se convinge și optic și a se lăsa deci cu atât mai neînfrânat în seama perceperilor mirosului. Acum *mirosea* ceea ce ținea de ființa umană, sudoarea subsuorilor, grăsimea părului, izul de pește al sexului, și le mirosea cu cea mai mare plăcere. Transpirația ei era la fel de proaspăt înmiresmată ca briza mării, seul pletelor adia dulce ca uleiul de nucă, sexul ca un buchet de nuferi, pielea ca floarea de cais... iar toate laolaltă dădeau un parfum atât de bogat, de bine cumpănit, de fermecător, încât tot ceea ce mirosise până atunci Grenouille în materie de parfumuri, toate construcțiile miresmatice pe care le crease el însuși lăuntric, în joacă, toate i se părură deodată pur și simplu fără nici un rost. O sută de mii de miresme îi păreau mai puțin prețioase decât acel parfum. Era principiul cel mai înalt, al cărui model se cuvenea să le ordoneze pe toate celelalte. Era frumusețea pură.

Lui Grenouille îi era limpede că viața sa nu mai putea să aibă vreun sens dacă nu va posedea acel parfum. Trebuia să-l cunoască până în cel mai mic amănunt, până la ultima, cea

mai suavă înrămurire; doar amintirea lui, oricât de complexă, nu-i ajungea. Voia să apese apoteoticul parfum ca pe o pecete asupra învârtelirii sufletului său negru, să-l cerceteze de-a fir-a-păr și să gândească, să trăiască, să miroasă de acum numai după îndemnul acelei vrăjite formule.

Se apropie pe tăcute de fată, din ce în ce mai mult, pătrunse sub tindă și rămase la un pas în spatele ei, în picioare. Ea nu-l auzi.

Avea păr roșcat și purta o rochie cenușie, fără mâneci. Brațele îi erau foarte albe și mâinile îngălbenite de suc de desfăcutelor corcodușe. Grenouille sta acum aplecat asupra ei și îi sorbea mireasma întru totul neamestecată, așa cum urca de la ceafă, din plete, din tăietura rochiei, lăsând-o să se reverse în el ca o blândă adiere. Nu se simțise niciodată mai bine. Dar fetei i se făcu frig.

Nu-l vedea pe Grenouille. Dar o cuprinse o neliniște, un tremur ciudat, așa cum se întâmplă când cineva e încolțit de o veche, îndepărtată teamă. I se părea că din spate o trage un curent rece, cum ar deschide cineva o ușă către un beci înghețat, uriaș. Puse cuțitul deoparte, strânse mâinile peste piept și se întoarse.

Când îl văzu, fu atât de împietrită de frică, încât el avu vreme destulă să-i cuprindă gâtul cu mâinile. Nu încercă nici să strige, nici să se miște, nici un gest de apărare. Pe de altă parte, nici el n-o privea. Nu-i văzu chipul fin, pistruiat, gura roșie, ochii mari, de un verde sclipitor, fiindcă în timp ce o sugruma ținea ochii strânși cu putere și nu avea decât o singură grijă, aceea de a nu pierde nici o fărâmă din mireasma ei.

După ce murise, o întinse pe jos printre sămburii de corcodușe, îi sfâșie rochia și fluviul de mireasmă se prefăcu într-o viitură care-l inundă ca o minune. Își prăvăli apoi chipul pe pielea ei, trecându-și nările umflate dinspre pântec spre piept, spre gât, spre față și apoi către pântec, mai jos spre sex, spre pulpe, spre albele picioare. Îi sorbi mirosul din creștet până-n talpă, adună ultimele rămășițe ale parfumului

ei din bărbie, buric și din cutele brațelor.

După ce-o ofili mirosind-o, mai rămase în preajmă-i ghemuit încă o vreme, pentru a se aduna, căci era prea plin de ea. Voia să nu piardă nimic din mireasma ei. Trebuia să-și închidă întâi bine la loc stăvilarele lăuntrice. Apoi se ridică și stinse lumânarea.

Cam în acea vreme porniră și primii localnici, chiuind și cântând, către casele lor, pe Rue de Seine în sus. Grenouille își găsi cu mirosul calea prin beznă spre uliță și apoi dincolo, pe Rue des Petits Augustins, care ducea, ca o paralelă, la Rue de Seine, către râu. Puțin mai târziu fu descoperită și moarta. Se stârniră țipete. Aprinseră făclii. Veni paza. Grenouille era de mult pe celălalt mal.

În acea noapte, baraca sa îi păru un palat, prețul de scânduri, un pat ceresc. Nu știuse până atunci în viață ce e fericirea. Cel mult avusese, foarte rar, stări când era amorfmulțumit. Acum însă vibra de fericire, de atâta încântare nici nu putea să adoarmă. I se părea că s-a născut a doua oară, ba nu a doua, ci prima oară, fiindcă până atunci vegetase doar animalic, într-o cu totul nebuloasă cunoaștere de sine. Începând cu ziua aceea, i se păru că știe în fine cine era: și anume nu altceva decât un geniu; și că viața sa avea un sens, un țel și o mai înaltă menire: anume nici mai mult, nici mai puțin decât acela de-a revoluționa lumea miresemelor; că doar el, singurul pe lume, ar fi avut la îndemână toate mijloacele: și anume un nas extraordinar, o memorie fenomenală și, ce era mai important, pecetluitoarul parfum al copilei din Rue des Marais, cel care cuprindea într-un chip vrăjit formula oricărei mari miresme, a oricărui parfum: gingășie, forță, durată, varietate și o înspăimântătoare, irezistibilă frumusețe. Găsise compasul vieții lui viitoare. Și, ca toți monștrii geniali cărora, printr-o întâmplare din afară, le e arătată linia dreaptă în haosul de spirale ale sufletului, Grenouille nu se mai lăsă abătut de la ceea ce credea a fi priceput că-i e direcția destinului. Înțelese acum limpede de ce-și prinsese ghearele atât de tenace și încrâncenat de viață:

trebuia să fie un creator de miresme. Cel mai mare născocitor de parfumuri al tuturor timpurilor.

Străbătu încă în noaptea aceea, treaz mai întâi, apoi în vis, uriașul câmp de ruine al amintirii sale. Cercetă milioanele și paramilioanele de bârne pentru zidirile de miresme și le puse în ordine sistematică: bine lângă bine, rău lângă rău, delicat lângă delicat, grosolan lângă grosolan, duhoare lângă duhoare, ambrozie lângă ambrozie. De-a lungul săptămânii următoare ordinea aceasta se rafina, catalogul miresmelor deveni tot mai bogat și mai diferențiat, ierarhia tot mai clară. Curând era în stare să înceapă înălțarea primelor construcții de mirosuri planificate: case, ziduri, trepte, turnuri, pivnițe, odăi, încăperi secrete... o zilnic lărgită, înfrumusețată și desăvârșită cetate lăuntrică a celor mai splendide compoziții miresmatice.

Că la începutul acestei splendori se aflase o crimă, lucrul îl lăsa, dacă era într-adevăr conștient de el, cu totul nepăsător. De-acum și încetase să-și amintească imaginea, chipul, corpul copilei din Rue des Marais. Dar păstrase, își însușise ce avusese ea mai bun: principiul miresmei sale.

9

Se aflau pe vremea aceea la Paris pe puțin o duzină de meșteri într-ale parfumeriei. Șase dintre ei trăiau pe malul drept, șase pe malul stâng, și unul tocmai la mijloc, anume pe Pont au Change, care lega malul drept cu Île de la Cité... Podul acesta avea pe ambele părți case cu patru etaje atât de înghesuite, încât la traversare omul nu vedea râul nicăieri, aflându-se pe o stradă cu totul obișnuită, cu fundații zdravene și pe deasupra deosebit de elegantă. Într-adevăr, despre Pont au Change se spunea că ar fi una dintre cele mai rafinate adrese comerciale din oraș. Aici se aflau prăvăliile mult-vestite, aici stăteau aurarii, ebeniștii, cei mai buni peruchieri și marochineri, producătorii celor mai fine *dessous-uri* și ai celor mai aleși ciorapi, meșterii de rame,

negustorii de cizme de călărie, cei care brodau epoलेți, care turnau nasturi de aur și bancherii. Tot aici se aflau prăvălia și casa negustorului de parfumuri și mănuși Baldini. Deasupra vitrinei sale se întindea un bogat baldachin lăcuit în verde, alături atârna blazonul lui Baldini, în întregime aurit, un flacon de aur din care creștea un buchet de flori aurite, iar în fața ușii era așternut un covor roșu brodat și el în auriu, cu blazonul lui Baldini. La fiecare deschidere a ușii suna un joc de clopoței persan și doi bătlani de argint începeau să scuibe din ciocuri apă de violete într-o cupă aurită, care, la rândul ei, avea forma flaconului de pe blazonul lui Baldini.

În spatele *comptoir*-ului din lemn deschis de cimișir sta însuși Baldini, bătrân și țeapăn ca un stâlp, cu perucă argintiu-pudrată și haină albastră cu trese aurii. Un nor de „apă Frangipani”, cu care se stropea în fiecare dimineață, îl înconjura de-a dreptul vizibil și părea să-i depărteze persoana undeva într-o nebuloasă. Arăta, în nemișcarea sa, ca propriul său inventar. Numai când suna jocul de clopoței și bătlanii scuipau pe ciocuri – lucruri ce nu se petreceau prea des – se mai întâmpla să prindă deodată viață, să-și scadă deodată întru sine statura, devenind mic și foșgăitor, ieșind cu multe plecăciuni din spatele *comptoir*-ului, atât de fulgerător, încât norul de „apă Frangipani” abia izbutea să-l urmeze, spre a-și ruga clientul să ia loc întru cercetarea celor mai alese miresme și cosmetice.

Dintre acestea avea Baldini cu miile. Oferea esențe absolute, uleiuri florale, tincturi, extracte, secreții, balsamuri, rășini și alte droguri în stare solidă, fluidă sau vâscoasă, precum maleabila ceară de la diverse pomezii, paste, săpunuri, creme, *sachet*-uri, bandoline, briantine, ceruri pentru bărbi, picături contra negilor, alunițe de frumusețe, ape pentru scaldă, loțiuni, săruri mirositoare, oțeturi de toaletă și un infinit număr de parfumuri. Dar Baldini nu se mulțumea cu asemenea produse ale clasicei îngrijiri de frumusețe. Ambiția sa era să-și adune în prăvălie

tot ce înmiresma sau slujea într-un fel oarecare miresmelor. Așa încât alături de pastile, lumânări și benzi pentru fumigații se mai găseau și felurite mirodenii, de la semințe de anason la coajă de scortişoară, siropuri, lichioruri și ape de fructe, vinuri de Cipru, Malaga și Corint, cafele, ceaiuri, fructe uscate și zaharisite, smochine, bomboane, ciocolate, maroane, ba chiar și capere, castraveți, cepe murate și ton marinat. Și apoi, de asemenea, lac înmiresmat pentru peceți, hârtie parfumată pentru scrisori, cerneală amirosind a ulei de trandafir pentru îndrăgostiți, mape de scris din piele spaniolă, penare din lemn alb de santal, casete și cufere din lemn de cedru, *pot-pourri*-uri și cupe pentru petale de flori, tămâielnice de aramă, flacoane și castronașe de cristal cu lustruite capace de chihlimbar, mănuși mirositoare, batiste, pernițe pentru ace de cusut umplute cu floare de nucșoară și tapete aburite cu mosc, în stare să parfumeze o cameră vreme de peste o sută de ani.

Toate aceste mărfuri nu aveau loc, desigur, în pompoasa prăvălie cu fața spre stradă (sau către punte), așa că drept depozit, în lipsa unei pivnițe, slujeau nu numai podul, ci și primele două etaje precum și aproape toate încăperile parterului care aveau ferestre spre râu. Urmarea era că în casa Baldini domnea un indescrribibil haos de miresme. Pe cât de aleasă era calitatea fiecărui produs – fiindcă Baldini nu cumpăra decât lucruri de prima mână – pe atât de insuportabil era acordul lor miresmatic, precum o orchestră cu o mie de capete în care fiecare muzician cântă *fortissimo* o altă melodie. Baldini însuși, ca și angajații săi, era amorf față de acest haos, precum dirijorii îmbătrâniți care ajung toți cam tari de ureche; și chiar nevasta sa, care locuia la etajul al treilea, apărându-l crâncen împotriva extinderii depozitelor, abia dacă mai simțea multe din acele mirosuri ca fiind supărătoare. Cu totul altfel, clientul care intra pentru prima oară în prăvălia lui Baldini. Amestecul cel atotstăpânitor de parfumuri îl izbea în față ca un pumn, îl exalta sau îl inhiba, după cum îi era constituția, zăpăcindu-i,

în orice caz, simțurile în așa hal, încât de multe ori nu mai știa de ce venise. Comisionarii își uitau adesea comanda. Domnilor îmbufnați li se apleca. Și nu puține doamne sufereau un atac – pe jumătate de isterie, pe jumătate de claustrofobie, leșinând și venindu-și în fire numai cu puternice săruri din ulei de cuișoare, amoniac și spirt camforat.

Nu era de mirare, desigur, în asemenea condiții, că persanul joc de clopoței de la ușa magazinului lui Baldini răsuna tot mai rar, iar bătlanii argintați abia dacă mai aveau prilejul să scuipe.

10

— Chénier! strigă Baldini din spatele *comptoir*-ului unde stătuse ore întregi țepăn ca un stâlp, holbându-se la ușa; pune-ți peruca!

Și dintre butoaiele cu ulei de măsline și șunci de Bayonne apăru Chénier, calfa lui Baldini, ceva mai tânăr decât acesta, dar bătrâior de-acum și el. Înaintând spre departamentul mai rafinat al magazinului, își scoase peruca din buzunar și și-o trânti pe cap.

— Ieșiți, domnule Baldini?

— Nu, răspunse Baldini, am să mă retrag pentru câteva ore în odaia mea de lucru și aș vrea să nu fiu tulburat, dar deloc.

— Ah, înțeleg! Creați un parfum nou.

BALDINI: Chiar așa. Pentru înmiresmarea unei piei spaniole pe care mi-o cere contele Verhamont. Vrea ceva cu totul nou. Ceva cam... cam... cred că se numea „Amor și Psyché” ceea ce a comandat, cum a făcut mai întâi acel... acel cârpaci din Rue Saint-André des Arts, acel... acel...

CHÉNIER: Pélissier.

BALDINI: Da. Pélissier. Așa-i zice cârpaciului. „Amor și Psyché” de Pélissier. Îl știi?

CHÉNIER: A, da. Bineînțeles. Oricine îl poate mirosi acum

peste tot. Pe la toate colțurile de stradă. Dar dacă vreți să-mi știți părerea – nimic deosebit! Nici nu se compară cu acela pe care-l veți compune dumneavoastră, domnule Baldini!

BALDINI: Sigur că nu.

CHÉNIER: Acest „Amor și Psyché” miroase cu totul obișnuit.

BALDINI: Vulgar?

CHÉNIER: Cu totul vulgar, ca tot ce vine de la Pélissier. Cred că are ulei de *limetta*.

BALDINI: Într-adevăr? Și mai ce?

CHÉNIER: Esență de floare de naramz, poate. Și, poate, tinctură de rozmarin. Dar n-aș putea să spun sigur.

BALDINI: Puțin îmi pasă.

CHÉNIER: Bineînțeles.

BALDINI: Mă doare-n cot de ce-a bălăcit diletantul ăla de Pélissier cu parfumul lui cu tot. Nici măcar n-o să mă inspir din el!

CHÉNIER: Aveți dreptate, Monsieur.

BALDINI: După cum știi, nu mă las niciodată inspirat. După cum știi, îmi lucrez singur parfumurile.

CHÉNIER: Știu, Monsieur.

BALDINI: Eu singur le creez!

CHÉNIER Știu.

BALDINI: Și am de gând să născocesc ceva pentru contele Verhamont, ceva ce va face cu-adevărat furori.

CHÉNIER: Sunt convins, domnule Baldini.

BALDINI: Dumneata preiei prăvălia. Am nevoie de liniște. Și să nu fiu tulburat de nimic, Chénier...

Acestea fiind zise, își târâi pașii, acum deloc statuar, ci, precum se întâmplă la vârsta sa, cocoșat, ba chiar aproape ca bătut, pornind să urce încet treptele către primul etaj, unde își avea odaia de lucru.

Chénier se așeză în spatele *comptoir*-ului, luând exact atitudinea dinainte a meșterului său și privind țintă spre ușă. Știa ce avea să se întâmple în orele următoare: în prăvălie absolut nimic, iar sus în odaia de lucru a lui Baldini,

obișnuita catastrofă. Baldini avea să-și scoată haina albastră, inundată de „apă Frangipani”, spre a se așeza la fereastră, așteptând inspirația. Acea inspirație n-avea să vină. După care avea să se grăbească spre dulapul cu sute de sticlute de probă, amestecând ceva la voia întâmplării. Ceva ce n-avea să izbutească. După care avea să blesteme, să izbească fereastra de perete și să arunce amestecul în râu. Apoi avea să încerce altceva, din nou fără izbândă, să strige, să urle, să aibă un spasm de plâns în încăperea care și începuse să trăsnească. Către șapte seara avea să coboare într-un hal fără hal, tremurând și bocind, și să spună:

— Chénier, nu mai am nas, nu mai pot să creez parfumul, nu mai pot să pregătesc pielea spaniolă pentru conte, sunt pierdut, sunt mort pe dinăuntru, vreau să mor, te rog, Chénier, ajută-mă să mor!

Chénier avea să propună trimiterea, la Pélissier, a unui cumpărător care să le aducă o sticlă de „Amor și Psyché”, iar Baldini avea să accepte, punând însă condiția să nu afle nimeni de asemenea rușine, ceea ce Chénier avea să jure, prelucrând apoi amândoi cu parfumul străin, noaptea, într-ascuns, pielea pentru contele Verhamont. Așa și nu altfel aveau să se petreacă lucrurile, iar Chénier nu dorea decât să treacă o dată tot teatrul ăsta. Baldini nu mai era un mare meșter de parfumuri. Ei, mai demult, în tinerețea sa, acum treizeci, patruzeci de ani, născocise „Trandafirul negru” și „Buchetul galant al lui Baldini”, două miresme într-adevăr mari, căroră le datora averea sa. Dar acum era bătrân, consumat, nu mai știa modele vremii și nici noile gusturi ale oamenilor, iar dacă mai însăila vreodată un parfum, făcea ceva total demodat, nevandabil, ce peste vreun an avea să se dilueze de tot, descotorosindu-se de el ca adaos pentru fântânile țâșnitoare. Păcat de el, gândi Chénier, controlând în oglindă cum îi stă peruca, păcat de bătrânul Baldini; păcat de afacerile înfloritoare pe care le va duce de râpă; și păcat de mine, că, până le ruinează el, voi fi prea bătrân să le mai preiau...

Giuseppe Baldini își scosese într-adevăr parfumată lui haină, dar numai din obișnuință. Mireasma „apei Frangipani” nu-l mai deranja de mult la mirosit, doar o purtase decenii și nici nu o mai percepea. Închisese și ușa odăii de lucru, cerând liniște, dar nu se mai așeză la masa de scris pentru a medita și a aștepta, fiindcă știa el mai bine decât Chénier că inspirația n-avea să-i vină nicicând; nu-i venise de fapt niciodată. Adevărat că era bătrân, consumat, și nu mai era un mare meșter de parfumuri, dar nici nu fusese vreodată la viața lui. „Trandafirul sudului” îl moștenise de la tatăl său, iar rețeta pentru „Buchetul galant al lui Baldini” o cumpăraseră de la un negustor genovez de mirodenii, un ambulant. Cât despre restul parfumurilor sale, toate erau vechi amestecuri. Nu născocise nimic, niciodată. Nu era un inventator. Era un grijuliu meșter de mirosuri verificate, ca un bucătar care gătește bine datorită rutinei și bunelor rețete. Tot tam-tamul cu laboratorul, experiențele, inspirația și secretul le făcea numai pentru că țineau de meseria unui *maître parfumeur et gantier*. Un maestru de parfumuri era pe jumătate un alchimist în stare de minuni, așa voiau oamenii – foarte bine! Numai el știa că arta lui nu era decât un meșteșug ca toate celelalte, și se mândrea cu asta. Nici n-ar fi vrut să fie un născocitor. Invenția îi era foarte suspectă, fiindcă însemna întotdeauna spargerea unei reguli. Nici prin cap nu-i trecea să născocască pentru contele Verhamont un parfum nou. Și nici n-avea să se lase, către seară, convins de Chénier să facă rost de „Amor și Psyché” de la Pélissier. Pentru că îl și avea. Se afla acolo, pe măsuta din fața ferestrei, într-un mic flacon de sticlă cu dopul cizelat. Îl cumpăraseră de câteva zile. Desigur, nu el însuși. Doar nu era să meargă tocmai el la Pélissier să cumpere un parfum! Ci printr-un mijlocitor, iar acela, la rândul lui, prin altul... Prevederea era absolut necesară. Fiindcă Baldini nu voia să folosească mireasma pur și simplu pentru parfumarea pielii

spaniole, pentru aceasta, infima cantitate nici nu i-ar fi ajuns. Avea de gând ceva mult mai grav: să o copieze.

Ceea ce de fapt nu era interzis. Era însă extrem de nedelicat. A imita pe ascuns parfumul unui rival și a-l vinde sub propria semnătură era un gest cu totul lipsit de finețe. Dar și mai rău ar fi fost să se lase prins asupra unei asemenea fapte, deci tocmai de aceea nu trebuia Chénier să afle nimic, Chénier fiind gură-spartă.

Destul de rău că un om cinstit se vedea nevoit să apuce pe asemenea strâmbe cărări! Destul de rău că propria cinste, tot ce avea mai prețios, avea să fie atât de murdar pătată! Dar ce era de făcut? Contele Verhamont era, oricum, un client pe care nu trebuia să-l piardă. Și așa, abia dacă mai avea mușterii. Trebuia iar să alerge după ei ca la douăzeci de ani, când era la începutul carierei și umbla cu tablaua atârnată de gât pe ulițe. Știe Domnul că el, Giuseppe Baldini, stăpânul celei mai mari drogherii din Paris, așezată în cea mai rentabilă zonă pentru afaceri, n-o mai scotea bănește la capăt decât dacă făcea vizite la domiciliu, cu un cuțar în mână. Ceea ce nu-i plăcea nicidecum, fiindcă trecuse de șazece de ani și îi era silă să mai aștepte în antecamere reci spre a înfățișa unor marchizi bătrâni apa „O mie de flori” sau oțet aromat, ori să-i bată la cap să ia o alifie împotriva migrenei. Pe deasupra, în asemenea antecamere domnea și cea mai nesuferită concurență. Se înfățișa de pildă acel parvenit de Brouet din Rue Dauphine, cel care pretindea că are cel mai mare repertoriu de pomezi din Europa; ori Calteau, cel din Rue Mauconseil, care ajunsese furnizorul de curte al contesei d'Artois; ori zăpăcitorul acela de Antoine Pélissier din Rue Saint-André-des-Arts, care lansa în fiecare anotimp un nou parfum și înnebunea pe toată lumea.

Un asemenea parfum de-al lui Pélissier putea să tulbure toată piața. Dacă într-un an era la modă „apa unguerească” și Baldini strânsese cum se cuvine levănțică, pergamută și rozmarin, ca să acopere cererea – pe loc apărea Pélissier cu „Air de Musc”, o mireasmă de mosc, ultragrea. Îndată

începeau să trăsnească demențial cu toții și lui Baldini nu-i rămânea decât să prelucreze rozmarinul ca loțiune de păr și să-și coasă levănțică în săculeți. Dacă în anul următor comanda, dimpotrivă, cantitățile potrivite de mosc, secreție de zibetă și castoreum, lui Pélissier i se năzărea să creeze un parfum numit „Floare de codru”, care avea pe dată succes. Iar când, după nopți de încercare și serioase peșcheșuri date drept mită izbutea și Baldini să afle din ce e făcută „Floarea de codru”, Pélissier arunca pe masă alte atuuri ca „Nopti turcești”, sau „Mireasma Lisabonei”, sau „Bouquet de la Cour”, sau naiba mai știe ce. Cu nestăvilita sa sete de născociri, omul ăsta era, în orice caz, o primejdie pentru întreaga branșă. Rigiditatea vechii obști era mult mai de dorit. S-ar fi convenit să fie luate măsuri draconice față de rupătorul acesta de rânduri, inflaționistul de mireisme. Ar fi trebuit să-i retragă brevetul, să-i pună o interdicție serioasă de practicare... și în general, tipul să învețe întâi meserie! Că doar Pélissier ăsta nu fusese școlit să ajungă meșter de parfumuri și de mănuși. Taică-său nu fusese decât un producător de oțet, asta era și Pélissier, nimic altceva. Și numai fiindcă, producător de oțet fiind, avea dreptul să umble cu spirtoase, își îngăduia să năvălească și în domeniul adevăraților parfumeuri, făcând prăpăd ca o dihanie împruțită. Ce nevoie era în fiecare anotimp de un alt parfum? Era vreo nevoie? Doar publicul era destul de mulțumit și înainte, când nu existau decât apa de violete și „buchetele” simple de flori, abia schimbate, și asta poate la zece ani o dată. Milenii întregi oamenilor le-au fost de ajuns mirtul și tămâia, câteva balsamuri, uleiuri și mirodenii uscate. Dar și când au învățat să distileze cu balonul de sticlă și alambicul, smulgând, cu ajutorul aburului, principiul miresmatic din ierburi, flori și lemne sub formă de ulei eteric, storcându-l cu prese de stejar, din semințe, sămburi și coji de fructe, sau ademenindu-l din petale cu grăsimi grijuliu filtrate, chiar și atunci numărul parfumurilor era încă modest. O figură ca Pélissier nici n-ar fi fost cu puțință în acele vremuri, când,

chiar și pentru lucrarea unei simple pomezi, era nevoie de capacități pe care „botezătorul” ăsta de oțet nici nu le-ar fi visat. Trebuia știută nu numai distilarea, ci și alcătuirea de alifii, trebuia să fii deopotrivă farmacist, alchimist și meșteșugar, negustor, umanist și grădinar. Trebuia să poți deosebi seul de rinichi de berbec de acela al vitelor tinere, o violetă Victoria – de una de Parma. Să stăpânești limba latină. Să știi când se recoltează heliotropul, când înflorește pelargonia, sau că floarea de iasomie își pierde mireasma pe măsură ce răsare soarele. Bineînțeles că de toate acestea Pélissier habar n-avea. Nu părăsise probabil niciodată Parisul, nu văzuse în viața lui iasomie înflorită. Ca să nu mai pomenim că n-avea nici umbră de idee despre uriașa trudă de care e nevoie spre a sili o sută de mii de flori de iasomie să dea un bulgăraș de *concrète* sau câțiva stropi de *essence absolue*. Nu le cunoștea pesemne decât pe acestea, nu știa iasomia decât ca lichid concentrat brun-închis, o sticlută din dulapul-tezaur, una ca atâtea altele din care-și amesteca parfumurile la modă. Nu, în vechile, bunele vremi meșteșugărești un neobrăzat ca Pélissier n-ar fi făcut nici măcar un pas înainte. Îi lipsea totul: caracterul, educația, modestia, respectul ierarhiei de breaslă. Succesele sale miresmatice le datora numai și numai descoperirii, de-acum veche de vreo două sute de ani, făcută de genialul Mauritius Frangipani – italian, de altfel! – care arătase că materiile aromatice se dizolvă în spirt. Amestecându-și în alcool prafurile mirositoare și transferând astfel aroma într-un lichid ce se volatilizează, Frangipani eliberase mireasma de materie, spiritualizând-o, inventând-o pură, ca atare, pe scurt: crease parfumul. Ce faptă! Ce epocală realizare! Comparabilă, într-adevăr, numai cu marile izbânzi ale omenirii precum descoperirea scrierii de către asirieni, a geometriei euclidiene, a Ideilor lui Platon și a transformării strugurilor în vin de către greci. O faptă cu adevărat prometeică!

Și totuși, cum toate mărețele isprăvi aruncă și umbră, nu

numai lumină, aducând omenirii necaz și suferință, minunata descoperire a lui Frangipani avu și ea urmări nefaste: fiindcă se știa în ce mod poate fi pecetluit în tincturi și sticlute spiritul florilor și al ierburilor, al rășinilor și al secrețiilor animale, arta parfumeriei alunecă încetul cu încetul din mâinile puținilor meșteșugari universal-atotștiutori în cele ale spițerilor, de ajuns să fi avut cât-de-cât nas, ca de exemplu dihania de Pélissier. Fără să-i pese cum se născuse minunatul conținut al sticlutelelor sale, putea să-și armeze pur și simplu hachițele olfactive amestecând exact ce-i trecea prin cap sau ceea ce publicul tocmai dorea.

Fără îndoială că acest Pélissier, la cei treizeci și cinci de ani ai săi, avea de-acum o avere cu mult mai mare decât el, Baldini, care și-o strânsese în a treia generație de muncă trudnică și perseverentă. Iar averea lui Pélissier creștea zilnic, în timp ce a lui scădea. Așa ceva n-ar fi fost să fie pe vremuri nicicând! Să ajungă un meseriaș bine văzut, un neguțător de prestigiu, să lupte pentru existență, așa ceva numai în ultimele decenii începuse să se petreacă! De când izbucnise peste tot, în toate domeniile, această nepotolită sete de înnoire, această neostoită poftă de acțiune, această furie a experimentului, această epidemie a comerțului în stil mare, a transporturilor și științelor în stil mare! La ce bun toată mulțimea de străzi noi, însăilate acum peste tot, și toate podurile noi? La ce bun? Ce folos să se poată ajunge într-o săptămână până la Lyon? Cui îi păsa de asta? Cui îi slujea? Sau să treci Atlanticul, să gonești într-o lună până în America – de parcă nu s-ar fi descurcat oamenii secole întregi și fără acest continent. Ce să caute un om civilizată în jungla indienilor sau la negri? Au ajuns unii și-n Laponia, în nord, la zăpezile veșnice, unde trăiau sălbaticii care mâncau pește crud. Ba mai voiau să descopere încă un continent, care se afla cică pe undeva în Mările Sudului, unde-o mai fi fost și acela. Și la ce bun toată sminteala? Numai pentru că o aveau și alții, spaniolii, blestemații de englezi, obraznicii de olandezi, cu care după aceea ar trebui să ne batem, ceea ce

nu ne putem deloc, dar deloc îngădui. Un vas de război costă pe puțin 300 000 de livre și dintr-o lovitură de ghiulea se scufundă în cinci minute, de-l mai vezi la sfântu-așteaptă, plătit din impozitele noastre. Mai nou, domnul ministru al finanțelor cere a zecea parte din toate veniturile, pe care chiar dacă n-o plătești, tot ajungi la ruină, fiindcă oricum spiritul ce domnește în toate duce la pierzanie.

Nenorocirea îi vine omului de la faptul că nu-și află locul și nu petrece liniștit în odaia sa, cum i-ar sta lui bine. Spune Pascal. Dar Pascal a fost un mare bărbat, un Frangipani al spiritului, unul care-și cunoștea bine meseria, ceea ce astăzi nu se mai caută. Acum lumea citește cărțile instigatoare ale hughenotilor și englezilor. Sau scrie tratate și așa-zise mărețe opere științifice în care pune totul sub semnul întrebării. Nimic să nu mai fie pe potriva celor dinainte, totul să se schimbe dintr-o dată. Mai nou, cică într-un pahar cu apă ar înota niște minuscule jivine, care mai demult nu puteau fi văzute; sifilisul ar fi un beteșug întru totul obișnuit și nicidecum pedeapsa Domnului; Dumnezeu n-ar fi creat lumea în șapte zile, ci în milioane de ani, dacă într-adevăr o fi fost el acela; sălbaticii ar fi și ei oameni ca toți oamenii; copiii ni-i educăm greșit; iar pământul n-ar mai fi rotund ca până acum, ci plat ca un pepene sus și jos – de parcă asta ar conta! În toate domeniile se pun întrebări, se sondează, se cercetează, se amușinează și se experimentează în fel și chip. Nu mai ajunge să spui ce și cum – totul trebuie dovedit, de preferință cu martori, cifre și tot soiul de ridicole experiențe. Toți acești Diderot, d’Alembert, Voltaire și Rousseau sau cum le-o mai fi zicând mângăliitorilor de hârtie – printre care și ecleziasta și domni din nobilime! – au izbutit într-adevăr să-și transfere propria neliniște, cheful de nemulțumire și neputința de-a se lăsa împăcați măcar prin ceva pe lumea asta, pe scurt: au izbutit să transfere haosul nemărginit care domnește în capetele lor asupra întregii societăți!

Unde te uitai, se făceau toate într-o grabă nebună. Citeau cărți în ziua de azi și femeile. Popii cloceau prin cafenele. Iar

dacă se mai întâmpla uneori ca poliția să intervină spre-a azvârli la pușcărie vreun ticălos de mare clasă, pe dată editorii începeau să urle și să trimită petiții, iar domni și doamne de vază își puneau obrazul în joc spre a-l elibera pentru câteva săptămâni și a-l trimite în străinătate, de unde pamfletiza apoi fără reținere. Iar prin saloane nu se mai pâlăvrăgea decât despre traiectorii de comete și expediții, despre forța pârghiei lui Newton, despre construcția de canale, circulația sângelui și diametrul globului pământesc.

La una din aiurelile de modă nouă, un fel de furtună numită electricitate, căscase gura însuși regele: unul frecase, în fața întregii curți, o sticlă care a scânteiat, iar majestatea sa se aude c-ar fi fost profund impresionat. Ar fi fost de neînchipuit ca străbunicul său, cu adevărat marele Ludovic, sub a cărui binecuvântată domnie fusese Baldini norocit să trăiască ani buni, să rabde sub ochii săi o asemenea ridicolă demonstrație! Însă așa era acum spiritul vremilor noi și n-aveau cum să se termine toate decât rău!

Fiindcă de vreme ce lumea ajunsese, fără cea mai mică reținere și în modul cel mai necuviincios, să pună la îndoială autoritatea bisericii Domnului; de vreme ce se vorbea despre monarhia și ea de Domnul dată și despre sfânta persoană a regelui ca despre niște cinuri variabile într-un întreg catalog de alte forme de guvernământ ce-ar putea fi după gust alese; de vreme ce se ajunsese la o asemenea josnicie încât să se spună că oamenii s-ar putea lipsi de însuși Domnul Atotputernicul, afirmându-se cu toată seriozitatea că ordinea, datina și fericirea pe pământ ar fi și fără El de închipuit, pur și simplu prin înnăscuta moralitate și rațiune a oamenilor înșiși... Doamne sfinte! – atunci într-adevăr nu mai trebuia să se mire nimeni că toate se întorceau cu susu-n jos, că se stricau obiceiurile și oamenii atrăgeau asupra lor pedeapsa celui pe care-l negau. Rău vor sfârși toate. Marea cometă din 1681, cea luată peste picior c-ar fi doar o grămadă de stele, fusese într-adevăr un semn al Domnului, prevestitor, fiindcă anunțase – acum se știa – un veac al descompunerii și

putrejunii, al mocirlei spirituale, politice și religioase, pe care însăși omenirea și-o crease, în care singură se va scufunda și în care nu le pria decât florilor de mlaștină duhnitoare și cu multe fețe, ca acest Pélissier!

Bătrânul Baldini stătea la fereastră, privind dușmănos soarele care cădea pieziș peste râu. Vase cu poveri apăreau de sub pod alunecând ușor spre apus, către Pont Neuf și portul din fața galeriilor Luvrului. Nici unul nu plutea pe acolo în sus, împotriva curentului, ci o luau toate pe brațul râului din cealaltă parte a insulei. Aici alunecau toate în jos, corăbii goale sau încărcate, bărci cu pânze sau joase luntri pescărești, apa brun-murdară și cea auriu-vălurită, totul curgea la vale, încet, amplu, de neoprit. Și cum se uita Baldini chiar drept în jos, pe lângă peretele casei, i se păru că apa cea curgătoare soarbe cu sine deopotrivă temeliiile podului, și-l luă amețea.

Greșise cumpărând casa de pe pod, greșise de două ori luând una așezată pe partea de vest. Acum avea întruna sub ochi râul curgând la vale și i se năzărea că el însuși, casa și bogăția în multe decenii dobândită sunt duse de apă, și că e prea bătrân și prea slab să se mai împotrivescă uriașei viituri. Când avea, uneori, treabă pe malul stâng, în cartierul Sorbonei sau la Saint-Sulpice, nu mai traversa insula și Pont Saint-Michel, ci o lua pe drumul mai lung peste Pont Neuf, acel pod fiind fără case. Iar apoi se sprijinea de balustrada răsăriteană și se uita în susul râului, ca să vadă măcar o dată totul curgând înspre el; și pentru câteva clipe se legăna în închipuirea că direcția vieții sale s-ar fi schimbat, că afacerile înfloresc, familia prosperă, femeile îi cad cu duiumul în brațe și existența-i, în loc să se sfarme, crește și tot sporește.

Dar apoi, dacă ridica privirea numai puțin, vedea la câteva sute de metri depărtare propria-i casă, fragil de îngustă și înaltă pe Pont au Change, și vedea fereastra odăii sale de lucru de la etajul întâi, și se vedea pe el însuși acolo la geam, privind ca acum râul și apa dusă la vale. Și astfel, spulberat

era visul frumos, iar Baldini de pe Pont Neuf lua calea-napoi, mai abătut ca înainte, abătut ca acum, când întorcea spatele ferestrei, îndreptându-se spre masa de lucru și așezându-se.

12

Avea în față un flacon cu parfum de-al lui Pélissier. Licoarea sclipea în soare clară, brun-aurie, fără cea mai mărunță tulburare. Arăta întru totul nevinovată, ca un ceai deschis la culoare – și conținea totuși, alături de patru cincimi de alcool, o cincime de amestec misterios, în stare să răzcolească întregul oraș. La rândul său, amestecul ar fi putut fi alcătuit din trei sau treizeci de substanțe diferite care se aflau într-o anume relație de volum, una singură din nenumăratele posibile. Acesta era sufletul parfumului – în măsura în care se putea vorbi de suflet la un parfum al acestui rece-ca-gheața afacerist de Pélissier; și proporția sa trebuia s-o afle acum.

Baldini își șterse ca lumea nasul și coborî puțin jaluzelele, fiindcă lumina directă a soarelui era dăunătoare oricărei materii miresmatice și oricărei mai fine concentrări de mirosoari. Scoase din sertarul mesei de lucru o batistă curată, cu broderie, desfășurând-o. Apoi, printr-o ușoară rotire a dopului, deschise flaconul. Lăsase capul mult pe spate și se ținea de nas, pentru ca, Doamne ferește, să nu rămână cu o prea grabnică impresie a mirosului pornit direct din sticlă. Parfumul trebuia respirat într-o stare mai desfășurată, mai aeriană; niciodată concentrat. Stropi câteva picături pe batistă, o flutură spre-a alunga alcoolul și o ținu apoi sub nări. Din trei aspirări scurte – trei lovituri – trase în el mireasma ca pe o pulbere, o suflă imediat afară, își făcu vânt, mai adulmecă o dată în ritmul celor trei sorbiri și trase în încheiere o gură adâncă de aer pe care îl lăsă să iasă încet, reținându-l de mai multe ori, lăsându-l să alunece egal ca pe-o scară lungă și plată. Aruncă batista pe masă și se lăsă să cadă pe spătarul fotoliului.

Parfumul era dezgustător de bun. Mizerabilul de Pélissier era, din păcate, un cunoscător. Un maestru (Doamne, ai milă!), deși de-o mie de ori neînvățat! Baldini își dorea ca acest „Amor și Psyché” să fi fost al său. Nu era ordinar în nici o privință. Ci absolut clasic, rotund, armonios. Și totuși, fascinant de nou. Era proaspăt, dar nu țipător. Floral, fără a fi uleios. Avea profunzime, o minunată, aderentă, abundentă, brun-închisă profunzime – și totuși nu era deloc prea bombastic sau încărcat.

Baldini se ridică aproape respectuos, așezându-și încă o dată batista sub nas. „Minunat, minunat”... murmură el, adulmecând lacom, „are o fire veselă, e plăcut ca o melodie, te binedispune de-a dreptul... prostii, te binedispune!” și aruncă furios năframa pe masă, se întoarce și se îndreptă spre cel mai îndepărtat colț al camerei, parcă el însuși s-ar fi rușinat de entuziasmul său.

Ridicol! Să te lași furat de asemenea elogii. „Ca o melodie. Vesel. Minunat. Bună dispoziție.” Prostii! Copilării. Impresii de moment. Vechea greșală. Chestiune de temperament. Probabil ereditate italiană. Nu judeca în timp ce miroși! Asta e prima regulă, bătrâne Baldini, cap sec ce ești! Miroase când miroși, judecă abia după ce ai mirosit. „Amor și Psyché” nu e un parfum inegal. Ba e chiar izbutit. O făcătură iscusită. Ca să nu zici: praf în ochi. Altceva decât praf în ochi nici n-aveai cum aștepta de la un bărbat ca Pélissier. Sigur, unul ca el nu fabrică parfumuri de duzină. Ticălosul te orbește ca un cunoscător de elită, îți zăpăcește mirosul cu o perfectă armonie, e un lup în blana de oaie a clasicismului miresmatic, într-un cuvânt: un monstru talentat. Mai rău, deci, decât un cârpaci de bună-credință.

Dar n-o să te prostească acuma pe tine, Baldini. Ai fost și tu o clipă surprins de prima impresie a făcăturii. Dar poți să știi cum o să miroasă peste o oră, când vor dispărea substanțele cele mai volatile, lăsând în evidență miezul alcătuirii? Sau diseară, când nu vor mai fi perceptibile decât acele componente întunecat de grele ce se ascund acum ca în

amurg sub agreabile pânze de flori? Asta să aștepți, bătrâne Baldini!

A doua regulă sună: Parfumul trăiește în timp, are tinerețea, maturitatea și bătrânețea sa. Și numai când înmiresmează plăcut la toate cele trei diferite vârste poate fi socotit izbutit. De câte ori nu s-a întâmplat ca un amestec de-al nostru să miroasă la prima probă divin de proaspăt, la scurtă vreme după aceea a fructe putrede, și mai încolo, de-a dreptul respingător, doar a zibetă, a cărei secreție o dozasem într-o prea mare măsură. Atenție, în general, la zibetă! Un strop în plus e catastrofal. Vechi izvor de greșeli. Poate, cine știe, a pus și Pélissier prea mult? Te pomenești că diseară nu mai rămâne din ambițiosul său „Amor și Psyché” decât un iz de pipi de pisică? Vedem noi.

Mirosim noi. Precum despică ascuțitul topor bușteanul în cele mai mici așchii, așa va amănunți nasul nostru parfumul. Se va vedea atunci că această în aparență vrăjită mireasmă s-a născut pe cea mai normală, bine cunoscută cale. O să-i dibuim noi, maestrul de parfumuri Baldini, șmecheriile lui Pélissier, negustorul de oțet. O să-i smulgem noi parvenitului ăștia masca de pe bot, să-i arătăm de ce e în stare bătrâna meserie. Amestecăm noi un parfum întocmai ca al său, cel la modă. Va ieși atât de perfect copiat din mâinile noastre, că nu l-ar mai deosebi de original nici un ogar. Ba nu! Doar atât nu-i de ajuns! Îl vom îmbunătăți! Îi vom dovedi greșelile, le vom nimici, dându-i în felul acesta peste nas: ești un cârpaci, Pélissier! Un puturos! Un parvenit, și nimic mai mult, între meșterii de parfumuri!

Acum, la muncă, Baldini. Ascute-ți nasul și miroase fără sentimentalism! Amănunțește mireasma după regulile artei! Până diseară trebuie să fii în stăpânirea formulei!

Se repezi apoi din nou la masa de lucru, scoase hârtie, cerneală și o batistă curată, potrivi totul și începu analitica-i muncă. Ceea ce însemna că își trecea repede pe sub nas pânza proaspăt impregnată cu parfum și încerca să prindă din înmiresmatul nor volatil una sau două componente, fără

a se lăsa abătut de complexul lor amestec; și că apoi nota repede numele aflat, ținând la distanță batista, cu brațul întins, pentru a o trece apoi din nou pe sub nas și a prinde următorul fragment și tot așa...

13

Lucră două ore fără întrerupere. Dar mișcările-i deveneau tot mai agitate, răsucitul penei pe hârtie tot mai grabnic, dozele de parfum pe care le scutura din flacon pe batistă spre a le trece sub nas, tot mai mari.

Abia de mai simțea acum vreun miros, era de mult amețit de substanțele eterice pe care le inspirase, aproape că nu mai putea să recunoască nici ceea ce, la începutul încercărilor sale, crezuse că analizează fără umbră de îndoială. Știa că n-are sens să miroasă mai departe. N-avea să afle niciodată din ce e alcătuit noul și modernul parfum, azi mai puțin ca oricând, iar mâine, când cu voia Domnului nasul său avea să-și revină, nici atât. Nu se putea obișnui să miroasă descompunând. Amănunțirea unui parfum i se părea cea mai respingătoare ocupație, să împartă adică un întreg în simple fragmente, un ceva mai mult sau mai puțin închegat. Nu-l interesa. Nu mai voia.

Însă mâna continua mecanic să inunde, cu aceeași de mii de ori exersată, grațioasă mișcare, batista brodată, scuturând-o și trecând-o repede pe lângă față, și tot mecanic sorbea brusc, la fiecare fluturare, o porție de aer parfumat, pentru a o expira apoi după toate regulile artei.

Până ce, în sfârșit, l-a eliberat de chinuri propriul nas, umflându-se alergic și închizându-se de la sine cu un fel de dopuri de ceară. Acum nu mai era în stare să miroasă deloc, abia – să mai respire. Nasul se îmfundase cumplit, ca la o răceală grea, și în colțurile ochilor se adunau mici lacrimi. Slavă Domnului cel din ceruri! Putea să încheie acum cu conștiința împăcată. Își făcuse datoria dându-și toată osteneala, după toate regulile artei, și, ca de atâtea ori, nu

izbândise. *Ultra posse nemo obligatur*. Salutare, deci. Măine în zori va trimite pe cineva la Pélissier să cumpere o mare sticlă cu „Amor și Psyché” spre a înmiresma, așa cum i se comandase de către contele Verhamont, pielea spaniolă. După aceea avea să-și ia cufărașul cu săpunuri demodate, cu bomboane de mentă, pomezi și *sachet*-uri și-și va face rondul prin saloanele căruntelor ducese. Într-o bună zi, se va prăpădi și ultima ducesa căruntă, deci ultima clientă. Atunci va fi el însuși moșneag, va trebui să-și vândă casa lui Pélissier sau altui negustor pus pe parvenire, poate că va primi și câteva mii de livre pentru ea. Apoi va trebui să-și facă două geamantane și să plece cu bătrâna lui nevastă, de nu va fi murit până atunci, în Italia. Iar de va scăpa cu viață după acea călătorie, își va cumpăra o căsuță la țară la Messina, unde era mai ieftin. Și acolo își va da duhul, în cea mai cruntă sărăcie, Giuseppe Baldini, cândva cel mai mare meșter de parfumuri din Paris – când va voi Domnul. Și era bine așa.

Înșurubă dopul flaconului, lăsă pana din mână și se șterse pentru ultima oară cu batista saturată peste frunte. Simți răcoarea alcoolului volatilizându-se și altceva nimic. Apoi apuse soarele.

Baldini se ridică. Trase jaluzelele și fu inundat din cap și până în picioare de amurgul care-l învăpăie înainte de stingere ca pe o făclie. Zări dincolo de Luvru tivul roșu-întunecat al soarelui și mai delicata flacără de pe acoperișurile de ardezie ale orașului. Dedesubt, râul strălucea ca aurul și vasele dispăruseră. Începuse pesemne și vântul, căci rafalele cădeau ca solzii peste apă și sclipeau ici-colo, tot mai aproape, de parcă o uriașă mână arunca în apă milioane de ludovici, iar pentru o clipă direcția râului păru să se fi schimbat: un sclipitor flux de aur curat curgea spre Baldini.

Ochii lui Baldini erau umezi și triști. O vreme contemplă liniștit minunata priveliște. Dar apoi deschise brusc, desfăcând-o larg, fereastra, și aruncă flaconul lui Pélissier

într-un amplu arc de cerc. Îl revăzu plescăind și despicând pentru o clipă sclipitorul covor de apă.

În cameră izbucni aerul curat. Baldini respiră adânc și băgă de seamă că inflamarea nasului i-a mai scăzut. Închise geamul. Aproape în aceeași clipă căzu, dintr-o dată, și noaptea. Imaginea auriu-licărintă de râu și oraș îngheță într-o siluetă cenușie. În cameră se lăsă brusc bezna. Baldini stătea iarăși ca înainte și se holba pe fereastră. „Nu mai trimit mâine la Pélissier”, își zise, apucând cu amândouă mâinile speteaza scaunului. „N-am să fac asta. Și n-am să mai iau nici drumul saloanelor. Mâine am să mă duc la notar să-mi vând casa și prăvălia. Asta am să fac. *E basta!*”

Luase o înfățișare de băiat încăpățânat și se simți dintr-o dată foarte fericit. Era din nou tânărul Baldini de altădată, gata să înfrunte destinul – chiar dacă în acest caz înfruntarea nu însemna decât retragere. Ce dacă! Altceva nu-i rămânea de făcut. Prostescul timp nu-i lăsa altă cale. Domnul dă deopotrivă și zile bune, și rele, dar nu vrea ca în cele rele să ne văicărim ori să bocim, ci să ne apărăm vitejește. Iar lui îi făcuse un semn. Înșelătoarea imagine auriu-sângerie a orașului fusese o avertizare: acționează, Baldini, până nu-i prea târziu! Mai ai casa pe temelii, mai ai depozitele pline, mai poți dobândi un preț bun pe prăvălia care se duce de râpă. Încă mai ține de tine să iei o hotărâre. N-ar fi, într-adevăr, țelul vieții tale să îmbătrânești modest la Messina, dar ar fi mai cinstit și Domnului mai pe plac decât să dai ortul popii la Paris cu mare pompă. N-au decât să triumfe acei Brouet, Calteau și Pélissier. Giuseppe Baldini le lasă cale liberă. Dar o face din voia sa, nesilit!

Era de-acum de-a dreptul mândru de sine. Simțea o mare ușurare. Pentru prima oară îl lăsă junghiul din spinare, junghiul de subaltern, care-i încordase ceafa și-i cocoșase umerii tot mai supuși; acum se ținea drept fără nici un efort, scăpase, era liber și se bucura. Respirația îi trecea cu ușurință prin nări. Percepea clar mirosul de „Amor și Psyché” care domnea în odaie, dar nu-i mai păsa de el. Baldini își

schimbase viața și se simțea minunat. Avea să meargă de-acum la nevastă-sa și să-i vestească hotărârile sale, apoi avea să facă un pelerinaj până la Notre-Dame, să aprindă o lumânare, spre a-i mulțumi Domnului pentru generosul său semn și pentru incredibila tărie de caracter ce i-o insuflase lui, Giuseppe Baldini.

Cu un elan aproape tineresc își trânti peruca peste chelie, se strecură în haina albastră, apucă sfeșnicul ce se aflase pe pupitrul de scris și părăsi odaia de lucru. Tocmai își aprinsese lumânarea la lampa de seu de pe scară spre a-și lumina calea în sus, spre încăperile de locuit, când auzi sunând la parter. Nu era plăcutul clopoțel persan de la prăvălie, ci zdrăngănitoea talangă de la intrarea servitorilor, un zgomot nesuferit care-l supăraseră dintotdeauna. Avusese de multe ori de gând s-o înlăture și să pună în loc un clopot mai plăcut, dar totdeauna i se păruse că n-avea rost să mai cheltuiască, iar acum, îi trecu deodată prin cap și chicoti la gândul acesta, acum era totuna; va vinde neplăcuta zdrăngăneală împreună cu casa. N-avea decât să-și bată capul cu asta viitorul proprietar!

Talanga hodorogi din nou. Trase cu urechea în jos. Pesemne că Chénier plecase deja de la prăvălie. Nici slujnica nu se ostenea să apară. Așa că Baldini coborî să deschidă el însuși.

Trase zăvorul, împinse ușa grea – și nu văzu nimic. Întunericul înghițea licărul lumânării de tot. Apoi, încetul cu încetul, izbuti să deslușească o statură mărunță, un copil sau un băiat nu prea crescut, care ducea ceva pe braț.

— Ce dorești?

— Vin de la *maître* Grimal, am adus pielea de capră, zise personajul apropiindu-se și întinzând spre Baldini brațul îndoit, de pe care atârnavă câteva piei, unele peste altele. În părelnica lumină, Baldini zări un chip de băiat cu ochii pândind temători. Avea o înfățișare umilă. Părea că se ascunde după brațul întins ca unul care se așteaptă la lovituri. Era Grenouille.

Pielea de capră pentru lucrătura spaniolă! își aminti Baldini. Comandase acum câteva zile pieile la Grimal, cele mai fine exemplare lavabile pentru mapa de scris a contelui Verhamont, cincisprezece franci bucata. Dar acum, de fapt, nu-i mai trebuiau, putea să economisească banii. Pe de altă parte, dacă trimitea băiatul pur și simplu înapoi... Cine știe – ar face impresie proastă, lumea ar începe să trăncănească, s-ar isca zvonuri: că Baldini nu mai e o persoană de încredere, că nu mai primește comenzi, că nu mai poate să plătească... ceea ce nu era bine deloc, nu, deloc, ar fi coborât probabil la vânzare prețul prăvăliei. Mai bine să primească acele câteva piei de capră chiar fără nici un folos. Până la momentul potrivit nu trebuia să afle nimeni că Baldini și-a schimbat viața.

— Intră!

Îl lăsă pe băiat înăuntru și trecură în prăvălie, Baldini înainte cu sfeșnicul, Grenouille, cu pieile, în urmă. Grenouille intra pentru prima oară într-o drogherie, un loc unde mirosurile nu erau ceva adiacent, ci alcătuiau, cu totul pe față, centrul interesului. Cunoștea el, desigur, toate parfumeriile și drogheriile din oraș, petrecuse nopți întregi în fața vitrinelor, cu nasul lipit de deschizătura ușilor. Știa toate miresmele care se vindeau acolo, în sine, în gândul său le combinase deseori în cele mai minunate parfumuri. Nu aștepta deci nimic nou. Dar așa cum un copil muzical arde de nerăbdare să vadă o orchestră din apropiere sau să urce în biserică la galerie, la claviatura ascunsă a orgii, tot așa ardea și Grenouille să vadă pe dinăuntru o parfumerie, și când auzise că pieile trebuie livrate lui Baldini, făcuse totul pentru ca această livrare să-i revină.

Iar acum se afla în prăvălia lui Baldini, locul din Paris unde pe cel mai mic spațiu se afla aglomerat cel mai mare număr de miresme profesionale. Prea mult nu văzu el în raza evanescentă a lumânării, doar o iute imagine a *comptoir*-ului

cu balanța, a celor doi bătlani încadrând cupa, a jilțului pentru mușterii, a sumbrelor rafturi de pe pereți, o scurtă licărire a uneltelor de alamă și a altor etichete de pe sticle și mojaruri; și nici nu mai adulmecă, așa cum făcuse în stradă. Dar simți pe dată gravitatea acelor spații, chiar sacra gravitate am putea zice, dacă pentru Grenouille cuvântul „sacru” ar fi avut vreun înțeles; recepta seriozitatea rece, sobrietatea meșteșugărească, uscatul simț negustoresc lipite de toate mobilele, uneltele, chiupurile, sticlele și ulcelele. Și în timp ce-l urma pe Baldini, în umbra lui, căci Baldini nu se ostenea să-i lumineze, îl năpădi gândul că aici și nicăieri altunde îi e locul, că aici va rămâne și de aici va schimba fața lumii.

Gândul era, desigur, de o aproape grotescă lipsă de modestie. Nimic, dar cu adevărat nimic nu-l putea îndreptăți pe un ajutor de tăbăcar de origine dubioasă, fără vreo relație sau protecție, fără cea mai mărunță poziție socială, să spere că ar putea prinde rădăcini în cea mai vestită prăvălie de miresme din Paris; cu atât mai mult cu cât, precum știm, lichidarea afacerilor era deja un lucru hotărât. Dar nici nu era vorba de o speranță, fiindcă lipsitele de modestie gânduri ale lui Grenouille exprimau o certitudine. Era convins că nu va mai părăsi această prăvălie decât pentru a-și aduce hainele de la Grimal, apoi niciodată. Căpușa adulmecase sânge. Așteptase ani de zile tăcută, închistată în sine. Acum își dădea drumul, pe viață și moarte, fără brumă de speranță. Dar tocmai de aceea cu atât de mare siguranță.

Străbătuseră prăvălia. Baldini deschise odaia din spate, cea așezată spre râu, care slujea în parte ca depozit, în parte ca atelier și laborator, unde fierbeau săpunurile, frământau pomezile și amestecau în sticle pântecoase apele miresmatice.

— Aici! spuse, arătând o masă mare dinaintea ferestrei, pune-le aici!

Grenouille ieși din umbra lui Baldini, puse pieile pe masă, sări apoi repede înapoi și se așeză între Baldini și ușă.

Baldini mai rămase o vreme unde era. Ținea lumânarea ușor într-o parte, ca să nu cadă stropi de ceară pe masă și își plimba spatele degetelor pe suprafața netedă a pieilor. Întoarse prima dintre ele și mângâie catifelata, deopotrivă aspra și pufoasa parte interioară. Era o piele foarte bună. Ca turnată pentru lucrătura spaniolă. Probabil că nu se va prea deforma la uscat, iar de va fi apoi bine fâlțuită va deveni din nou mlădioasă; simțea asta pe dată, de ajuns s-o strângă între degetul mare și arătător; va păstra mireasma pentru cinci sau chiar zece ani; era o piele foarte, foarte bună – poate își va face mânuși, trei perechi lui, trei soției, pentru călătoria la Messina.

Își retrase mâna. Masa de lucru arăta înduioșător, așa cu toate pregătite: baia de sticlă pentru parfum, placa de sticlă pentru uscare, răzătoarea pentru mixtura tincturii, pistilul și spatula, pensula, falțul și foarfeca. Părea că lucrurile dorm numai, fiindcă s-a întunecat, iar mâine vor învia din nou. Poate că ar trebui să-și ducă masa cu el la Messina? Și o parte din atelier, măcar piesele principale...? Era plăcut să stai și să lucrezi la acea masă. Făcută din scânduri de stejar, ca și pedestalul, cu grinzi de-a curmezișul, de nu tremura și nu se mișca nimic, o masă căreia nu-i păsa de acizi, uleiuri sau tăieturi de cuțit – dar ar costa o avere s-o ia la Messina! Chiar și cu vaporul! De aceea va fi vândută, mâine va fi vândută și masa și tot ce e deasupra, dedesubtul și în preajma ei, totul va fi vândut! Fiindcă el, Baldini, deși sentimental, era totuși puternic din fire, de aceea își va duce la capăt hotărârea, oricât i-ar fi de greu; va da totul cu lacrimi în ochi, dar o va face, fiindcă știa că așa e bine, i se făcuse semn.

Se întoarse, gata să plece. În ușă sta necrescutul acela de homuncu pe care aproape-l uitase.

— În ordine, zise Baldini. Spune-i meșterului că pielea e bună. Am să trec să-i plătesc într-una din zilele următoare.

— Prea bine, răspunse Grenouille și rămase locului, tăindu-i calea lui Baldini care se pregătea să părăsească

atelierul.

Acesta șovăi puțin, dar în neștiința sa nu-l socoti îndrăzneț, ci timid.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă deci. Mai ai ceva de transmis? Hai, spune!

Grenouille, umil, îl privea pe Baldini cu o privire care în aparență trăda teama, izvorând în realitate dintr-o pânditoare tensiune.

— Vreau să lucrez pentru domnia-voastră, *maître* Baldini. Aici, în prăvălia domniei-voastre.

Ceea ce nu era rostit ca o rugăciune, ci ca o pretenție, și de fapt nu era spus, ci presat înspre afară, șuierat șerpește. Iar Baldini luă din nou extraordinara siguranță de sine a lui Grenouille drept neajutorare de băiețandru. Îi zâmbi prietenos.

— Tu ești ucenic tăbăcar, fiule, zise el, și eu n-am nevoie de așa ceva. Am o calfă, iar de ucenic n-am nevoie.

— Doar vreți să faceți această piele să răspândească mireasmă, *maître* Baldini? Cea pe care v-am adus-o eu, să fie mirositoare, nu-i așa? șuieră Grenouille, de parcă nici nu-i auzise lui Baldini răspunsul.

— Într-adevăr, răspunse iarăși Baldini.

— Cu „Amor și Psyché” de Pélissier? întrebă Grenouille, ghemuindu-se și mai umil.

Pe Baldini îl trecură fiori de teamă. Nu pentru că s-ar fi întrebat de unde știe flăcăul ăsta așa de precis, ci pur și simplu din pricina numirii detestatului parfum la a cărui descifrare dăduse greș.

— Cum de-ți poate trece prin minte o atât de absurdă idee, că aș putea folosi un parfum străin pentru a...

— Dar mirosiți tot a el! șuieră Grenouille. Îl purtați pe frunte, iar în buzunarul drept al hainei aveți o batistă îmbibată de el. Acest „Amor și Psyché” nu e bun, e chiar prost, are prea multă pergamată, prea mult rozmarin și prea puțin ulei de trandafir.

— Aha, zise Baldini, surprins de întorsătura discuției

către lucruri exacte, și mai ce?

— Floare de naramz, *limetta*, garoafă, mosc, iasomie, spirt și încă ceva al cărui nume nu-l știu, dar iată-l acolo! În sticla aceea! și arată cu degetul în beznă.

Baldini întinse sfeșnicul într-acolo, privirea sa urmă arătătorul tânărului și căzu asupra unei sticle din raft, plină cu un balsam cenușiu-gălbui.

— Storax? întrebă el.

Grenouille scutură din cap.

— Da, chiar așa ceva se află înăuntru. Storax. După care se încovoie în-de-sine ca tras de un junghi și murmură de cel puțin o duzină de ori: „Storaxstoraxsoraxstorax”...

Baldini își îndreptă lumânarea spre grămăjoara de om care cârâia „storax” și gândi: Ori e nebun, ori un escroc pus să tragă pe sfoară, ori un talent cu totul neobișnuit. Era, într-adevăr, posibil ca materiile numite să dea în proporția cuvenită parfumul „Amor și Psyché”, era chiar foarte probabil. Ulei de trandafir, garoafă și storax – acestea erau componentele pe care le căutase cu atâta disperare în acea după-amiază; alături de celelalte părți ale compoziției – pe care credea să le fi recunoscut și el – se întregeau ca segmentele într-o prăjitură arătoasă și rotundă. Se mai punea întrebarea care era exact proporția în care trebuiau întregite. Ca să afle așa ceva, ar fi trebuit să experimenteze, el, Baldini, zile în șir, o muncă îngrozitoare, aproape mai rea decât identificarea părților, căci acum trebuia să măsoare, să cântărească, să noteze și să fie diavolește de prudent, cea mai mică neatenție – precum un tremur de pipetă, o greșeală la numărarea picăturilor – fiind în stare să strice totul. Apoi, orice experiență greșită era cumplit de scumpă. Fiecare amestec neizbutit costa o mică avere... Hotărî să pună mărunțul personaj la încercare, să-l întrebe formula exactă a lui „Amor și Psyché”. Dacă o știa pe grame și picături era, fără îndoială, un escroc care-i furase lui Pélissier rețeta, într-un fel sau altul, spre a pătrunde la Baldini și a se angaja la el. Dacă o ghicea însă numai aproximativ, atunci era un geniu

al mirosului și stârnea, ca atare, interesul profesional al lui Baldini. Nu că ar mai fi șovăit el asupra hotărârii de a renunța la negoț! Așa ceva nici parfumul lui Pélissier n-ar fi putut schimba. Să-i fi meșterit flăcăul ăsta litri întregi, Baldini nici n-ar visa să parfumeze pielea spaniolă pentru contele Verhamont cu el, dar... Dar, oricum, cine-a fost o viață întreagă meșter de parfumuri și s-a ocupat, de când se știe, cu armonizarea miresemelor n-o să-și piardă acum toată pasiunea profesională de la un ceas la altul! Era deci pornit să afle formula acestui blestemat de parfum și, mai mult, să cerceteze talentul acestui straniu flăcău care-i citise mireasma din frunte. Voia să afle ce ascundeau toate acestea. Era pur și simplu curios.

— Se pare, tinere, că ai un nas foarte bun, zise el când Grenouille isprăvi să mai cârâie, făcând câțiva pași înapoi în atelier pentru a pune prudent sfeșnicul pe masa de lucru; fără îndoială că ai un miros foarte fin, dar...

— Am cel mai bun nas din Paris, *maître* Baldini, îl întrerupse hârâind Grenouille. Cunosc toate mirosurile de pe lume, toate câte sunt în Paris, toate, numai unora nu le știu numele, dar pot să învăț și numele, nu sunt chiar așa de multe, sunt numai câteva mii, am să le învăț pe toate, n-am să uit niciodată numele balsamului, storax, storax se numește balsamul, storax...

— Taci din gură, strigă Baldini, nu mă întrerupe! Vorbești neîntrebat și-ți îngădui prea multe. Nimeni nu știe după nume o mie de mirohuri. Nici eu nu știu o mie, ci doar câteva sute, fiindcă mai multe n-avem în meseria noastră, tot restul nu e miros, ci duhoare!

Grenouille, care în tot timpul mai lungii și eruptivei sale întreruperi se desfășurase corporal, ba chiar își vânturase o secundă brațele în cerc pentru a circumscrie acele „toate, toate” de el cunoscute, se prăbuși, la riposta lui Baldini, într-o clipită în-de-sine, ca o mică broască neagră adăstând în prag, pândind fără mișcare.

— Mi-e limpede de mult, bineînțeles, continuă Baldini, că

„Amor și Psyché” e compus din storax, ulei de trandafir, garoafă, pergamută, extract de rozmarin și celelalte. Pentru a afla asta nu e nevoie, precum am zis, decât de un nas relativ bun, și s-ar putea ca Domnul să-ți fi dat un astfel de nas, ca la mulți, mulți alții de vârsta ta, mai ales. Dar un maestru al parfumurilor – și aici Baldini își ridică arătătorul, umflându-și pieptul – un adevărat parfumeur are nevoie de mai mult decât de un nas relativ fin. Îi trebuie un organ al mirosului școlit de-a lungul deceniilor, incoruptibil în îndeletnicirea sa, care îi dă atât puțința de-a descifra mirosuri complicate calitativ și cantitativ, cât și aceea de-a crea noi și necunoscute amestecuri miresmatice. Un asemenea nas – și-l bătu ușor cu degetul pe al său – un asemenea nas nu-l poți avea tinere! Ci se dobândește după îndelungată strădanie și hărnicie. Sau poate c-ai putea să-mi numești dintr-un foc formula exactă a lui „Amor și Psyché”? Ei? Ai putea așa ceva?

Grenouille nu răspunse.

— Poți oare să mi-o destăinui, întrebă Baldini aplecându-se puțin spre a vedea mai bine broscoiul din ușa, o știi cumva măcar așa, aproximativ? Ei? Spune, tu, cel mai bun nas din Paris!

Dar Grenouille tăcea.

— Vezi? zise Baldini, deopotrivă mulțumit cât și dezamăgit; nu ești în stare. Sigur că nu ești. Știi doar ca unul care gustă supa: dacă are baraboi sau pătrunjel. Mă rog – e și asta ceva. Dar atâta nu înseamnă nici pe departe că ești bucătar. În orice artă, în orice meserie – ține asta minte de la mine, înainte de a pleca! – talentul nu înseamnă aproape nimic, totul e experiența dobândită cu modestie și hărnicie.

Era gata să apuce sfeșnicul de pe masă, când glasul stropșit al lui Grenouille scârțâi din ușa:

— Nu știu ce e o formulă, *maître*, atâta nu știu, restul știu totul!

— O formulă e alfa și omega pentru orice parfum, ripostă cu severitate Baldini, fiindcă voia de-acum să termine discuția. Este indicarea plină de acribie a proporțiilor în care

trebuie amestecate ingredientele pentru a da naștere doritei, inconfundabilei miresme; așa ceva înseamnă formula. Adică rețeta – dacă înțelegi mai bine asemenea cuvânt.

— Formulă, formulă, cârâi Grenouille înălțându-se puțin în ușă; nu-mi trebuie formulă. Eu am rețeta în nas. Vreți, *maître*, s-o amestec, s-o pregătesc pentru domnia-voastră, vreți?

— Cum adică? strigă destul de tare Baldini, întinzând lumânarea sub nasul gnomului. Cum adică s-o amesteci?

Pentru prima oară, Grenouille nu mai tresări dând înapoi.

— Dar avem aici tot ce ne trebuie, toate mirosurile sunt aici, în odaia asta, spuse arătând în întuneric. Uleiul de trandafir, colo! Floarea de naramz, colo! Garoafa, colo! Rozmarinul, dincolo...!

— Bineînțeles că sunt toate aici! răcni Baldini. Toate! Dar ți-am spus, cap sec ce ești, că nu folosesc la nimic dacă nu ai formula!

— Iasomia, colo! Spirtul, dincolo! Pergamuta, colo! Storax, dincolo! cârâia mai departe Grenouille, arătând la fiecare nume alt punct din odaia atât de întunecată, încât umbra sticlelor pe rafturi putea fi cel mult bănuită.

— Ce, nu cumva vezi și noaptea? îl repezi Baldini. Nu cumva n-ai numai cel mai bun nas, ci și cei mai buni ochi din Paris? Apoi, dacă ai, cât de cât, și urechi, cască-le bine să auzi ce-ți spun eu acum: Ești un șarlatan. Ai tras cu ochiul la Pélissier, l-ai spionat, nu? Și crezi că m-ai putea trage și pe mine pe sfoară?

Grenouille se desfășurase acum, ca să zicem așa, cu toată mărimea în ușă; cu brațele și picioarele ușor depărtate de corp arăta ca un păianjen negru care se crampona de prag și ușori.

— Dați-mi numai zece minute, rosti el destul de curgător, și vă pregătesc parfumul „Amor și Psyché”. Chiar acum și chiar în această odaie. Dați-mi măcar cinci minute, *maître!*

— Crezi c-am să te las să te bălăcești în atelierul meu? Cu esențe care costă o avere? Tocmai pe tine?

— Da, zise Grenouille.

— Pfff! strigă Baldini stropșind dintr-o dată tot aerul pe care-l avea în piept.

Apoi respiră adânc, îl privi îndelung pe păianjenul Grenouille și cugetă. În fond, mi-e totuna, gândi el, și-așa termin mâine cu toate. Știu eu că nu e în stare de ceea ce pretinde, nici n-ar fi posibil, ar însemna că e mai mare chiar decât marele Frangipani. Dar de ce să nu văd cu ochii mei, de ce să nu las să mi se demonstreze ceea ce știu? Altfel te pomenești că la Messina o să-mi treacă într-o zi prin cap – cu vârsta intră omul la cele mai trăsnete idei – că n-am recunoscut un geniu al olfacteriului, o ființă supra-hărăzită de Dumnezeu, un copil-minune... Sigur, nu-i cu puțință. Rațiunea îmi spune că e cu totul exclus – dar mai există și minuni, doar se știe. Dacă, pe patul de moarte, la Messina, în ultimele mele clipe, mă voi gândi că în seara aceea, la Paris, am închis ochii la o minune?... Prea plăcut n-o să-ți fie, Baldini! La urma urmei, n-are decât să prăpădească prostul ăsta câțiva stropi de ulei de trandafir și tinctură de mosc, și tu i-ai fi prăpădit dacă te-ar mai fi interesat cu adevărat parfumul lui Pélissier. Ce mai contează câțiva stropi – scumpi, ce-i drept, chiar foarte, foarte prețioși! – pe lângă certitudinea cunoașterii și pe lângă o seară liniștită din viață?

— Fii atent! zise el cu o voce artificial severă, fii atent! Eu... cum îți zice de fapt?

— Grenouille, răspunse Grenouille. Jean-Baptiste Grenouille.

— Aha, zise Baldini. Așa, fii atent deci, Grenouille! Eu am stat și-am cugetat. Vei avea acum, pe loc, ocazia să-ți dovedești spusele. Va fi în același timp și pentru tine un prilej de a învăța, datorită unei neizbânzii săritoare în ochi, ce e virtutea modestiei, care – la tine încă nedevoltată, lucru poate scuzabil prin vârsta ta fragedă – e o condiție *sine qua non* pentru viitorul tău ca membru al breslei și cinului, ca soț, supus al regelui, om întreg și bun creștin. Sunt gata să-ți

ofer această învățătură pe spezele mele, pentru că astă-seară sunt, din anumite motive, pus pe cheltuieli, și, cine știe, poate că amintirea acestei seri mă va binedispune cândva. Dar să nu-ți închipui că m-ai putea prosti! O fi el bătrân nasul lui Giuseppe Baldini, dar e ascuțit, destul de ascuțit să deosebească și cea mai mică diferență între mixtura ta și produsul ăsta! Și scoase batista inundată de „Amor și Psyché”, fluturând-o pe la nasul lui Grenouille. Hai, apropie-te, tu, cel mai bun nas din Paris! Treci lângă masă și arată ce poți! Dar nu cumva să răstorni sau să dai pe jos ceva, fi atent! Nu atinge nimic. Întâi să fac mai multă lumină. Să avem luminație mare pentru această mică experiență, nu?

După care luă încă două sfeșnice de pe marginea uriașei mese de stejar și le aprinse. Le așeză alături pe toate trei în spate, de-a lungul mesei, împinse pielea la o parte și făcu loc la mijloc. Apoi, cu mișcări deopotrivă liniștite și rapide, aduse de pe un stativ mai mărunț uneltele cerute: o sticlă mare, pântecoasă, pentru amestecuri, pâlnia de sticlă, pipeta, paharul mic pentru măsurat și cel mare, și le așeză pe toate în ordine pe scândura de stejar.

Între timp, Grenouille se dezghiocase din rama ușii. Își pierduse expresia țeapănă, pânditor-umilă, încă din timpul pompoasei cuvântări a lui Baldini. Nu auzise decât aprobarea, acel *da*, cu jubilara lăuntrică a unui copil care s-a încăpățânat să obțină ce și-a dorit și care nu dă doi bani pe îngrădirile, condițiile și avertizările morale care apar pe deasupra. Pentru prima oară, degajat, mai asemănător cu un om decât cu un animal, lăsă să treacă peste el restul predicii lui Baldini, știind că l-a și copleșit de acum pe cel care-i ceda.

În timp ce Baldini încă trebăluia cu sfeșnicile, Grenouille se și strecurase în lăaturalnica beznă a atelierului, unde se aflau rafturile cu esențe, uleiuri și tincturi costisitoare, și, urmând sigura adulmecare a nasului său, apucă sticlutele ce-i făceau trebuință. Nouă la număr: esență de flori de naramz, ulei de *limetta*, ulei de garoafe și trandafir, extract de

iasomie, pergamută și rozmarin, tinctură de mosc și balsamul storax, pe care le culese repede așezându-le pe marginea mesei. Cără la urmă și un balon cu spirt foarte concentrat. Apoi se postă în spatele lui Baldini, care-și mai potrivea încă vasele cu o calculată pedanterie, împingând o cupă colo, alta dincolo, ca să fie toate după buna ordine de altădată și să se prezinte toate în cea mai favorabilă lumină a sfeșnicelor – și așteptă, trepidând de nerăbdare, să se îndepărteze bătrânul și să-i facă loc.

— Așa! spuse în sfârșit Baldini și se dădu la o parte. Aici ai, în ordine, tot ce-ți trebuie pentru – să-i spunem, prietenește – „experiența” ta. Vezi să nu spargi, să nu verși ceva! Fiindcă, ține minte, lichidele pe care ți-e îngăduit să le mânuiești vreme de cinci minute sunt de o valoare și o raritate cum n-o să mai ții – atât de concentrate – în viața ta în mână!

— Cât să fac, *maître*? întrebă Grenouille.

— Ce, cât?... zise Baldini, care nu-și isprăvisese încă discursul.

— Cât parfum? hârâi Grenouille. Ce cantitate vreți să vă fac? Să umplu sticla asta pântecoasă până la margine?

Și arată o sticlă pentru mixturi care avea pe puțin trei litri.

— Să nu care cumva! răcni îngrozit Baldini, căci striga din lăuntru său pe cât de adânc înrădăcinata, pe atât de spontana teamă de risipă a bunurilor sale.

Iar apoi, rușinându-se parcă de acest strigăt demascator, urlă în continuare:

— Și să nu mă mai întrerupi!

Urmând apoi pe un ton mai liniștit, cu o nuanță ironică:

— La ce ne-ar trebui trei litri dintr-un parfum pe care-l disprețuim amândoi? Ar ajunge în fond și o jumătate de pahar. Însă cum e greu să amesteci cu precizie asemenea mărunte cantități, îți îngădui să umpli din sticlă o treime.

— Bine, zise Grenouille. O să umplu a treia parte din sticlă cu „Amor și Psyché”. Însă, *maître* Baldini, o voi face în felul meu. Nu știu dacă e felul breslei, căci nu știu cum e

acela, dar voi lucra eu în felul meu.

— Poftim! zise Baldini, știind că la asemenea îndeletnicire nu exista felul meu sau al tău, ci singurul posibil, acela de a măsura exact diferitele esențe după formulă, după socoteala necesară concentratului final – care, la rândul lui, trebuia proporționat exact cu alcool, de obicei între unu la zece sau unu la douăzeci, spre a fi definitiv spiritualizat ca parfum. Alt mod – știa că n-are cum să existe. Și de aceea, ce-i văzură ochii – mai întâi cu distanțare ironică, apoi cu uluire și în cele din urmă numai cu neajutorată uimire – i se păru curată minune.

Scena își corodă în asemenea măsură drum în memoria sa, că n-o mai uită cât trăi.

15

Măruntul Grenouille destupase mai întâi balonul cu spirt. Nu-i era simplu să ridice vasul cel greu. Trebuse să-l țină aproape la nivelul capului, la înălțimea aceea aflându-se sticla de amestecuri cu pâlنيا pusă, în care turnă, fără ajutorul unui pahar-măsură, alcoolul direct din balon.

Baldini se cutremură de atâta neputință: individul nu numai că întorcea cu susul în jos legile lumii parfumurilor, începând cu dizolvantul fără a poseda concentratul, dar nu era în stare nici fizic de nimic! Tremura de efort și Baldini se aștepta din clipă în clipă să vadă greu balon căzând pe masă și sfărâmând totul. Pentru Dumnezeu, lumânările! îi trecu prin cap. Lumânările! O să fie explozie, o să-mi ardă casa! Și se repezi să-i smulgă nebunului balonul, când Grenouille îl lăsa jos singur, întreg și nevătămat, astupându-l la loc. În sticla pentru amestecuri plutea acum lichidul ușor și limpede – nu dăduse pe de lături nici un strop. Grenouille își trase sufletul pentru câteva clipe, cu o mutră atât de mulțumită, de parcă ar fi isprăvit ce era mai greu. Și, într-adevăr, ceea ce urmă fu atât de fulgerător, încât Baldini abia zări, necum să recunoască, ordinea operațiilor sau felul în care fuseseră ele

duse la capăt.

Grenouille înșfăca flacoanele din șirul de esențe, în aparență fără a alege, smulgea dopurile, ținea o clipă sub nas conținutul, turna apoi dintr-o sticlă, picura din alta, vărsa un pic în pâlnie dintr-a treia și tot așa. Nu atinse nici măcar o dată pipeta, eprubeta, paharul-măsură, lingurița sau bagheta pentru amestec: în fine, toate acele unelte care fac un meșter de parfumuri să stăpânească atât de complicatul proces al mixării. Părea că doar se joacă: bătând apa și bălăcind-o ca un copil care face din apă, iarbă și mizerii o îngrozitoare fiertură, despre care pretinde apoi că e supă. Da, ca un plod, se gândi Baldini; uite că dintr-o dată așa și arată, în ciuda mâinilor butucănoase, în ciuda obrazului plin de cicatrice și creștături, a nasului ca un cartof, nas de bătrân. L-am crezut mai mare decât e, acum îmi pare mai tânăr; cu ani mai puțini decât are – ca de trei sau de patru; ca acei inaccesibili, inexplicabili, încăpățânați, mărunți oameni primitivi, care, nevinovați în aparență, nu se gândesc decât la ei înșiși, care ar subordona despotic lumea și chiar și-ar duce voia la îndeplinire de-ar fi lăsați cu nebunia lor de mărire și n-ar fi disciplinați încetul cu încetul prin cele mai severe măsuri educative, spre a fi conduși către existența de-sine-stăpânită a omului deplin. Un asemenea copil, mărunț și fanatic, se ascundea în tânărul ce sta cu ochii aprinși lângă masă, uitând de tot ce era în jur, în aparență nemaștiind că ar mai fi în atelier și altceva în afară de el și de sticlele ce le ducea către pâlnie cu grăbită stângăcie: să-și amestece nebuneasca licoare despre care va afirma apoi, mai mult decât sigur, crezând – pe deasupra – în ceea ce spunea, că ar fi alesul parfum „Amor și Psyché”. Privindu-l pe cel ce, la lumina tremurătoare a lumânării, mânua toate cele atât de îngrozitor de pe dos și atât de cumplit de sigur de sine, Baldini se înfiora: unul ca ăsta – așa ceva îi trecu prin gând, întristându-l cu aceeași suferință și mânie ca în după-amiaza în care privise orașul încins la roșu de inserare – unul ca ăsta, mai demult, n-ar fi putut să existe; era un cu totul nou

exemplar dintr-o specie care nu putea să răsară decât în acest timp prăpădit, aiurit... O să se-nvețe el minte, firoscosul ăsta precoce! La sfârșitul acestui ridicol spectacol îl va lua cu fârașul, să se strecoare ca o umilă grămăjoară de nimic ce era, așa cum și venise! Gunoi! Cu nimeni nu se mai cuvenea să aibă omul de-a face în ziua de azi, că mișunau pretutindeni numai gunoaie de trei parale!

Atât de prins de lăuntrica sa revoltă și de scârba față de vremuri era Baldini, că nu pricepu de ce Grenouille astupă dintr-o dată toate flacoanele, scoțând pâlnia din sticla pentru amestec, apucând apoi acea sticlă de gât, strângând-o cu palma stângă și scuturând-o cu putere. Abia când sticla se și vânturase de câteva ori, cu prețiosul ei conținut azvârlit ca o limonada din pântec spre gât și-napoi, își dezlănțui și Baldini strigătul său de mânie și groază:

— Oprește! răcni el. Ajunge! Încetează într-o clipă! Basta! Pune imediat sticla pe masă și nu mai atinge nimic, dar nimic, pricepi! Am fost un nebun să-ți ascult trâncăneala dementă. Felul în care umbli cu lucrurile, grosolănia, primitiva ta nepricepere îmi arată că ești un cârpaci, un barbar de cârpaci și, pe deasupra, un mizerabil de mucos obraznic. Nu ești bun nici de amestecat limonada, nici să vinzi sirop de lemn-dulce, că despre parfumerie ce să mai vorbim! Bucură-te, fii mulțumit și recunoscător că te mai lasă meșterul să calci în străchinile tăbăcăriei tale! Să nu mai cutezi vreodată, auzi? Să nu mai cutezi vreodată să calci pragul vreunui meșter de parfumuri!

Așa grăi Baldini. Și în timp ce încă vorbea, spațiul din jurul său se și saturase de mireasma lui „Amor și Psyché”.

Există o forță de convingere a miresmei, mai puternică decât aceea a cuvântului, privirii, simțirii și voinței. Ea nu poate fi respinsă, ne pătrunde-n plămâni ca aerul respirat, se revarsă în noi, ne umple întru totul, nu există împotriva sa nici un mijloc.

Grenouille lăsase jos sticla, luând de pe gâtul ei mâna umezită de parfum și ștergând-o de marginea hainei. Un pas,

doi, înapoi; neîndemânatic-lingava împăturire a corpului său sub perdaful lui Baldini făcu îndeajuns de multe valuri spre a răspândi în jur nou-zămislitul parfum. Nici nu era nevoie de mai mult. Baldini, ce-i drept, încă mai boscorodea, văicărindu-se și blestemând; dar cu fiecare respirație, mânia sa exteriorizată găsea tot mai puțină hrană lăuntrică. Șovăi, simțindu-se dezmințit, nemaiaivând cum să-și amplifice discursul spre sfârșit decât într-un patos găunos. Iar după ce tăcu, după ce rămase o vreme fără cuvinte, nu mai avu nevoie de acel „gata” al lui Grenouille. O știa și el, oricum.

Și totuși, cu toate că din toate părțile îl năpădea aerul greu de „Amor și Psyché”, se apropie de masa veche de stejar spre a lua o probă. Scoase din buzunar, din stângul, o năframă de dantelă curată, albă ca neaua, o despături și picură pe ea câțiva stropi extrași din sticlă cu o lungă pipetă. Flutură batista cu brațul întins, pentru aerisire, trecând-o apoi pe sub nas cu exersata-i mișcare delicată, inhalând mireasma. În timp ce o expira cu pufnituri treptate, se așeză pe un scăunel. Din pricina mâniașei izbucniri dinainte se înroșise cumplit – iar acum, dintr-o dată, pâlise ca varul. „Incredibil”, își spuse în șoaptă, „Doamne Dumnezeule, e de necrezut”. Apăsa iar și iar sub nas batista, adulmecând, dând din cap și murmurând „incredibil”. Era chiar „Amor și Psyché”, genialul și atât de mult-urâțul amestec: copiat atât de precis, că nu l-ar fi deosebit nici Pélissier. „Incredibil...”

Marele Baldini ședea mărunț și palid pe scăunel, arătând ridicol în mână cu batistuța pe care și-o tot ducea la nas ca o fecioară guturănită. Rămăsese complet fără grai. Nu mai zicea nici măcar „incredibil”, ci scotea doar un „hm, hm, hm... hm, hm, hm” monoton, clătinând din cap fără încetare și holbându-se la conținutul sticlei. După o vreme se apropie și Grenouille, ivindu-se tăcut ca o umbră lângă masă.

— Dar acesta nu e un parfum bun, zise; e un parfum prost alcătuit.

— Hm, hm, hm, murmură Baldini; iar Grenouille continuă:

— Dacă îmi îngăduiți, *maître*, am să-l îndrept. Dați-mi un minut și vă fac din el un parfum ca lumea!

— Hm, hm, hm, repetă Baldini, dând din cap. Nu pentru că ar fi fost de acord, ci fiindcă se afla într-o stare atât de neajutorat-apatică încât ar fi zis la orice și către oricine „hm, hm, hm”, clătinând din cap. Continuă deci să-l lege și să murmure „hm, hm, hm” și nu interveni câtuși de puțin când Grenouille începu să mixeze pentru a doua oară, turnând din nou spirt din balon peste parfumul ce se mai afla în sticla de amestec, răsturnând pentru a doua oară, fără a ține în aparență seama de vreo ordine sau de cantități, conținutul flacoanelor în pâlnie.

Abia la sfârșit – când, de astă dată, Grenouille nu mai scutura sticla, ci o legăna doar ușor ca pe un pahar de coniac, poate din considerație pentru sensibilitatea lui Baldini, poate fiindcă de data asta conținutul îi părea mai prețios – abia acum, deci, după ce licoarea se rotea împlinită în sticlă, se trezi și Baldini din buimăceala sa și se ridică, ținând încă bineînțelele batista apăsată sub nas, ca pentru a se apăra de un nou atac asupra lăuntrului său.

— Gata, *maître*, zise Grenouille. Acum e o mireasmă destul de izbutită.

— Da, da, bine, bine, răspunse Baldini făcându-i semn cu mâna liberă să plece.

— Nu vreți o probă, hârâi mai departe Grenouille, nu vreți, *maître*, o probă?

— Mai târziu, acum n-am starea de spirit pentru așa ceva... am altele pe cap. Hai, du-te o dată!

Și, luând sfeșnicul, trecu pragul spre prăvălie. Grenouille îl urmă. Ajunseră într-un coridor îngust, dinspre intrarea de serviciu. Bătrânul lipăi spre poartă, o desferecă și deschise. Se dădu în lături, spre a lăsa băiatul să iasă.

— Îmi dați acum voie, *maître*, să lucrez la domnia-voastră, îmi dați voie? întrebă Grenouille deja în prag, din nou umil, din nou cu expresie pânditoare.

— Nu știu, zise Baldini, o să mă mai gândesc. Pleacă!

Și apoi Grenouille dispăru dintr-o dată, înghițit de beznă. Baldini rămase pe loc, holbându-se în noapte. Cu dreapta ținea sfeșnicul, cu stânga batista, ca unul pe care-l podidise sângele pe nas, și de fapt nu-l podidise decât frica. Apoi luă apărătoarea de pânză de pe chip, o băgă în buzunar și pătrunse prin prăvălie înapoi în atelier.

Mireasma era atât de divină, că lui Baldini îi dădură lacrimile pe loc. Nu-i trebuia nici o probă, sta numai lângă masa de lucru, în fața sticlei, și respira. Parfumul era minunat. Față de „Amor și Psyché” era ca o simfonie în comparație cu scârțâiala unei singure viori. Nu, era mult mai mult. Baldini închise ochii și văzu deșteptându-i-se cele mai sublime amintiri. Se văzu pe sine, tânăr, străbătând grădinile din Napoli în amurg; se văzu în brațele unei femei cu bucle negre și văzu pe pervaz silueta unei tufe de roze, peste care trecea boarea nopții; auzi cântec de păsări, și, în depărtare, muzica unei vinării din port; auzi șoapte aproape de ureche, un „te iubesc” și simți că, de încântare, i se înfioară părul pe creștet, acum, acum, chiar în această clipă! Deschise larg ochii, gemând de mulțumire. Parfumul acesta nu era ca altele știute până acum. Nu era o mireasmă care înfrumusețează totul, o bomboană sau un articol de toaletă. Era ceva cu totul nou, ceva în stare să scoată din sine o lume cu totul nouă, vrăjită, bogată, să uite omul pe loc mizeriile din jur, simțindu-se bogat, liber, bun...

Pe brațul lui Baldini, perii înfiorați se neteziră pe loc și o amețitoare liniște sufletească îl luă în stăpânire. Luă pielea de capră de pe marginea mesei și o tăie cu un cuțit. Apoi puse bucățile într-o baie de sticlă și turnă peste ele noul parfum. Trânti deasupra o placă de sticlă, iar restul miresmei o trase în două sticlute cu etichete pe care scrisese „Nuit napolitaine”. Apoi stinse lumina și plecă.

Sus, la masă, lângă nevastă, nu scoase o vorbă. Mai ales nici o vorbă despre hotărârea pe care-o luase în acea după-amiază, sus și tare. Nici soața-i nu spuse nimic, remarcând doar că era bine dispus, ceea ce o mulțumea îndeajuns. Și

nici el nu se mai repezi până la Notre-Dame, să-i mulțumească Domnului pentru tăria sa de caracter. La drept vorbind, în acea zi, pentru prima oară, uită chiar să-și facă rugăciunea înainte de culcare.

16

A doua zi, îndată ce se luminează, porni țintă către Grimal. Îi plăti pentru început, fără să crâcnească, pielea de capră; și nu se tocmi defel. Apoi îl pofti pe Grimal la o sticlă de vin alb în Tour d'Argent și îl neguță pe ucenicul Grenouille. Nu-i spuse, bineînțeles, de ce și pentru ce anume îi trebuia. Băсни ceva despre o mare comandă de piele parfumată, pentru dovedirea căreia avea nevoie de un ajutor neșcolit. Să fie un flăcău mulțumit cu mai nimic, bun la treburile cele mai simple, să taie pielea și așa mai departe. Mai porunci o sticlă de vin și-i oferi lui Grimal douăzeci de livre despăgubire pentru plecarea păgubitoare a lui Grenouille. Douăzeci de livre erau o sumă enormă. Grimal acceptă pe loc. Porniră spre tăbăcărie, unde, în mod ciudat, Grenouille îi și aștepta cu bocceaua făcută, Baldini plătind cele douăzeci de livre și luându-l îndată cu sine, convins că a făcut cea mai bună afacere a vieții sale.

Convins, la rândul lui, că a făcut și el cea mai bună afacere a vieții, Grimal se întoarse la Tour d'Argent, mai bău acolo două sticle de vin, trecu apoi către prânz la Lion d'Or, pe celălalt mal, și se îmbată atât de nestăvilit, încât, voind să se întoarcă din nou spre seară la Tour d'Argent, confundă strada Geoffroi L'Anier cu aceea numită Rue des Nonaindières, și în loc să dea deci, așa cum nădăjduise, direct peste Pont Marie, nimeri spre nenorocirea sa pe Quai des Ormes, de unde se prăvăli, cât era de lung, în apă, ca într-un pat moale. Se prăpădi pe loc. Râului îi mai trebui însă ceva timp până să-l ia de lângă țărmul cu apă mai mică și să-l tragă, pe lângă șlepurile ancorate cu parâme, spre curentul mai puternic de la mijloc, așa că abia în primele

ceasuri ale zorilor tĂbăcarul Grimal, ori mai degrabă cadavrul sĂu, plutea cu mai mult spor spre apus.

CĂnd trecu, fĂrĂ zgomot, fĂrĂ sĂ se loveascĂ de stĂlpii podului, pe sub Pont au Change, la douĂzeci de metri deasupra sa, Jean-Baptiste Grenouille tocmai se ducea la culcare. I se dĂduse, Ăn cel mai ĂndepĂrtat colț al atelierului lui Baldini, un pat de scĂnduri, pe care-l luĂ Ăn stĂpĂnire, Ăn timp ce fostul sĂu stĂpĂn, de la care mĂncase o pĂine, plutea acum pe Sena cea rece Ăn jos, cu țepene mĂini și picioare. Iar el se ghemui mulțumit, micșorĂndu-se ca o cĂpușĂ. O datĂ cu Ănceputurile somnului se scufundĂ tot mai adĂnc Ăn sine și ĂntrĂ triumfĂtor Ăn cetatea sa lĂuntricĂ, spre a visa cĂ Ăn cinstea sa are loc o ĂnmiresmatĂ sĂrbĂtoare a victoriei, o giganticĂ orgie cu aburi de mirt și tĂmĂie.

17

O datĂ cu achiziționarea lui Grenouille, casa Baldini Ăncepu sĂ dobĂndeascĂ prestigiu naționale, ba chiar european. Clopoțerii persani nu mai stĂteau locului, bĂtlanii nu mai Ăncetau sĂ stropșeascĂ Ăn prĂvĂlia din Pont au Change.

ĂncĂ din prima searĂ, Grenouille trebui sĂ umple un balon cu „Nuit napolitaine”, din care Ăn cursul zilei urmĂtoare furĂ vĂndute peste optzeci de flacoane. Faima miremei se rĂspĂndi cu o iuțealĂ nebunĂ. ChĂnier fĂcuse ochii sticloși de atĂta numĂrat parale și-l durea spinarea de plecĂciuni; cĂci se ivirĂ preaĂnalte personaje și chiar dintre cele mai de vazĂ, sau mĂcar slujitorii celor mai preaĂnalte și de vazĂ personaje. Ba, Ăntr-o bunĂ zi, ușa fu trĂntitĂ de perete de era sĂ iasĂ din țĂtĂni și Ăn ĂncĂpere pĂtrunse Ănsuși lacheul contelui d'Argenson, rĂcnind cum știu numai lacheii cĂ vrea cinci sticlute din noua mireasmĂ, iar ChĂnier mai tremura și pentru un sfert de orĂ de respect, fiindcĂ acel conte d'Argenson era intendentul și ministrul de rĂzboi al MajestĂții-sale și bĂrbatul cel mai de seamĂ din Paris.

În timp ce în prăvălie Chénier făcea față năvalei clienților, Baldini se ferecase în atelier împreună cu noul ucenic. Împrejurarea o justifica față de Chénier printr-o fantastică teorie pe care o botezase „împărțirea și raționalizarea muncii”. Ani de zile, lămurea el, ar fi privit răbdător cum Pélissier și alți asemenea breslași de trei parale îi suflă clientela și-i împotmolesc afacerile. Acum răbdarea îi ajunsese la capăt. Primise provocarea și hotărâse să-i dea la o parte pe acei neobrzățați de parveniți, și anume prin propriile lor mijloace: în fiecare sezon, lună, ba chiar, de va fi nevoie, în fiecare săptămână va ieși pe piață cu o nouă mireasmă, și ce mai miresme! Avea să-și exploateze de-acum din plin vâna creatoare. De aceea era necesar ca el – având alături numai un ajutor neșcolit – să se dedice exclusiv producției parfumurilor, lui Chénier revenindu-i în întregime vânzarea lor. Cu această modernă metodă vor deschide un nou capitol în istoria parfumeriei, măturând concurența pentru totdeauna și devenind nemăsurat de bogați – da, spunea răspicat și în deplină cunoștință de cauză, fiindcă avea de gând să-i îngăduie să participe cu un anumit procent la aceste nemăsurate bogății și vechii sale calfe.

Cu puține zile înainte, Chénier ar fi socotit asemenea discursuri ale meșterului său semne de sclerozare senilă. „Acum e numai bun pentru Charité”, și-ar fi zis, „de-acum nu mai poate să dureze mult până lasă pistilul din mână”. Dar acum nu mai gândea nimic. Pur și simplu nu mai apuca, avea prea multe de făcut. Avea atâtea pe cap că seara abia mai era în stare, de oboseală, să golească sertarul de bani și să-și socotească partea. Nici în vis nu s-ar fi gândit că se petrece ceva necurat când Baldini ieșea aproape zilnic cu un nou parfum din atelier.

Și cu ce parfumuri! Nu numai din cele de înaltă, de cea mai înaltă școală, ci și cu creme, pudre, loțiuni pentru păr, ape, uleiuri... Tot ce trebuia să răspândească miresme avea acum o aromă nouă, deosebită, mult mai minunată. Tot ce născocea Baldini devenea o izbândă. Iar succesul era atât de

copleșitor, că Chénier îl luă ca pe un fenomen al naturii și nu mai întreba de unde până unde. Că noul ucenic, neajutoratul gnom care locuia ca un câine în atelier și care era văzut uneori, când ieșea meșterul, ștergând pahare și curățând mojar – că acel nimic ar fi avut ceva comun cu înflorirea de basm a afacerilor, asta Chénier n-ar fi crezut-o nici dacă i s-ar fi spus.

Se înțelege că totul se datora gnomului. Cele scoase de Baldini în prăvălie și lăsate lui Chénier spre vânzare nu erau decât fărâme din ceea ce mixa Grenouille în spatele ușilor închise. Baldini nu mai prididea cu mirositul. Uneori i se părea de-a dreptul un chin să aleagă între minunățiile scoase la iveală de Grenouille. Acest ucenic-vrăjitor ar fi putut să aprovizioneze cu ale sale rețete, fără să folosească vreuna de două ori, fără să dea măcar o dată ceva de mică sau măcar mijlocie valoare, pe toți meșterii de parfumuri din Franța. De fapt, rețete propriu-zis, adică formule, n-ar fi putut să dea, în primul rând fiindcă Grenouille își compunea miresmele într-un mod haotic și cu totul neprofesionist, așa cum Baldini îl și văzuse, amestecând ingredientele din mână, într-o nebunească voie a întâmplării. Măcar pentru a pricepe, dacă nu pentru a controla acea trăsneală, Baldini îi ceru într-o zi lui Grenouille să se slujească de cântar, pahar de măsurat și pipetă pentru amestecurile sale, chiar dacă nu credea că ar fi nevoie; și să se obișnuiască a nu considera spirtul materie miresmatică, ci dizolvant, adăugându-l deci, ca atare, abia la urmă; și, pentru Dumnezeu! să umble cu toate mai încet, mai pe îndelete, așa cum se cade unui meseriaș.

Ceea ce Grenouille și făcu. Baldini izbuti pentru prima oară să urmărească mânuirile vrăjitorului. Ședea, cu pană și hârtie, alături de Grenouille, și nota, cerându-i mereu mai puțină grabă, câte grame dintr-un ingredient, câte linii din altul, câți stropi din al treilea călătoreau în sticla de amestec. În acest ciudat chip, analizând adică un procedeu după încheierea sa cu acele mijloace fără al căror prealabil ajutor nici n-ar fi trebuit de fapt să aibă loc, Baldini ajunsese totuși în

cele din urmă în stăpânirea rețetei. *Cum* de izbutea Grenouille să-și amestece fără ea parfumurile rămânea pentru Baldini mai departe un mister, mai degrabă un miracol, dar cel puțin pusese acum miracolul într-o formulă, mulțumindu-și astfel într-o oarecare măsură spiritul însetat de reguli, salvând de la o totală prăbușire imaginea sa parfumatică despre lume.

Încetul cu încetul îi stoarse lui Grenouille rețetele tuturor parfumurilor născocite până atunci, ba chiar îi interzise să înceapă altele noi, fără ca el, Baldini, să fie de față cu pană și hârtie, urmărind cu ochi de Argus ceea ce se petrecea, trecând totul, rând după rând, în documente. Așternu apoi citeț, cu acribie, notițele, adunând în curând mai multe duzini de formule în două cărțicele diferite, dintre care pe una o închise într-un *safe* rezistent la foc, iar pe cealaltă o purta în permanență cu sine, chiar și când mergea la culcare. Se simțea astfel mai în siguranță. Căci acum, numai să vrea, ar fi putut să împlinească și singur miracolele lui Grenouille, cele care îl zguduiseră atât de tare când le trăise pentru prima oară. Credea că acea culegere de formule adunate și scrise ar ține în frâu înspăimântătorul haos creator care izvora dinlăuntrul ucenicului său. Iar faptul că nu mai sta doar, mirându-se prostește, ci lua parte la procesul de creație, observând și înregistrând, avu asupra lui Baldini un efect liniștitor și-i întări încrederea în sine. Ba, după un timp, socoti că ar contribui nu în mică măsură la reușita sublimelor miresme. Iar după ce le trecea în cărțicele, păstrându-și la piept comoara, nici nu se mai îndoia că ar fi întru totul ale sale.

Dar și Grenouille profită de pe urma disciplinării impuse de Baldini. Nu că ar fi avut nevoie de ea. Nu trebuia niciodată să cerceteze o mai veche formulă, pentru a reconstrui, după săptămâni sau luni, vreunul dintre parfumuri, fiindcă el mirosurile nu le uita. Dar, prin folosirea obligatorie a paharului-măsură și a balanței, învăță limbajul parfumeriei și simți instinctiv că-i va sluji mai târziu. După câteva

săptămâni, Grenouille nu numai că stăpânea numele tuturor materiilor miresmatice din atelier, dar era și în stare să scrie singur formulele parfumurilor sale și invers, să transforme formule și indicații străine în parfumuri sau altfel de produse mirositoare. Ba mai mult! O dată ce învățase a-și exprima ideile parfumistice în grame și picături, nici nu mai avea nevoie de treapta experimentului. Dacă Baldini îi cerea să creeze o nouă mireasmă, fie ea pentru batiste parfumate, fie pentru vreun *sachet*, ori pentru vreun fard, Grenouille nu mai mânuia flacoanele și prafurile, ci se așeza pur și simplu la masă și scria direct formula. Învățase să-și lărgască drumul, prin intermediul formulei, de la reprezentarea lăuntrică a mirosului la parfumul terminat. Pentru el, un ocol. Dar pentru ochii lumii, adică ai lui Baldini, un progres. Miracolele lui Grenouille rămăseseră aceleași. Dar rețetele cu care erau acum prevăzute le mai diminuau înspăimântătorul mister, ceea ce era un avantaj. Cu cât stăpânea Grenouille mai bine apucăturile și procedeele meșteșugărești, cu cât știa să se exprime mai normal în limbajul convențional al parfumeriei, cu atât mai puțin se temea și îl bănuia meșterul. Curând, Baldini îl socoti doar un talent cu miros neobișnuit, dar nicidecum un al doilea Frangipani sau vreun vrăjitor înfiorător, ceea ce lui Grenouille îi convenea de minune. Procedeele meșteșugărești îi slujeau drept bine venită mască. Lui Baldini îi lua de-acum ochii prin exemplara cântărire a ingredientelor, prin modul în care clătina sticla cu amestecul și în care stropea batista albă pentru probe. Știa s-o fluture aproape la fel de fin, s-o treacă în zbor pe sub nas aproape la fel de elegant ca maestrul. Când și când, la intervale bine dozate, făcea câte-o greșală gândită în așa fel încât s-o observe Baldini: uita să filtreze, așeza greșit cântarul, scria câte-o formulă cu procent neobișnuit de tinctură de ambră... și aștepta să i se facă observație, pentru a se corecta apoi conștiincios. Așa izbuti să-l lege până la urmă pe Baldini în iluzia că nu e vorba, totuși, de lucruri necurate. Căci nu voia să-l șocheze pe bătrân. Voia să învețe cu adevărat de la

el. Sigur că nu mixarea parfumurilor, nu compoziția corectă a unei miresme! Doar nu era nimeni pe lume care să-l mai învețe ceva în această privință, iar ingredientele din prăvălia lui Baldini n-ar fi ajuns nici pe departe la concretizarea imaginilor sale despre un cu adevărat mare parfum. Ceea ce realizase, dintre mirosuri, pentru Baldini, erau nimicuri pe lângă aromele ce le purta în sine și pe care nădăjduia să le obțină cândva. Pentru aceasta însă, știa că are nevoie de două premise indispensabile: cea dintâi era mantia unei existențe burgheze, măcar aceea de calfă, la adăpostul căreia să se dedea adevăratelor sale pasiuni, urmându-și nestingherit ținta. A doua era cunoașterea acelor practici meșteșugărești prin care erau produse materiile aromate, prin care erau izolate, concentrate, conservate și deci făcute să poată fi utilizate pe o treaptă superioară. Fiindcă, într-adevăr, Grenouille avea cel mai bun nas din lume, atât analitic cât și vizionar, dar nu avea încă știința de a stăpâni, la modul real, mirosurile.

18

Se lăsa deci cu supunere instruit în arta fierberii săpunurilor din untură de porc, a confecționării mănușilor din piele lavabilă, a mixării pudrelor din făină de grâu, tărațe de migdale și rădăcini sfărâmate de violete. Rula lumânări aromate din cărbune de lemn, salpetru și așchii de santal. Presa pastile orientale din mirt, benzoe și pulbere de chihlimbar. Frământa cocoloașe pentru fumigații din tămâie, șerlac, *vetiver* și scorțișoară. Trecea prin sită și prelucra cu spatula *poudre impériale* din petale măcinate de levănțică, trandafir și coajă de cascarilla. Amesteca farduri albe și viorii ca venele și forma rujuri carmin pentru buze. Zdrobea cele mai fine pulberi pentru lustrul unghiilor și crete cu miros de mentă pentru dinți. Mixa lichidul care încrețea părul perucilor și picături contra negilor și bătăturilor, o fiertură care făcea să pălească pistruii și extras de belladonna pentru

ochi, alifie de cantaride pentru domni și oțet igienic pentru doamne... Meșterirea diferitelor ape și pudre, mijloace de toaletă și înfrumusețare, dar și amestecul de ceaiuri și rădăcini, lichioruri, marinate și altele asemenea, pe scurt, tot ceea ce avea să-l învețe Baldini din marea sa știință moștenită, Grenouille băga la cap fără vreun interes deosebit, dar fără să se plângă și cu succes.

Era însă plin de strădanie și foarte atent când Baldini îl dăscălea întru prepararea tincturilor, extractelor și esențelor. Nu obosea niciodată să zdrobească în presă sâmburi de migdale amare, să piseze grăunțe de mosc, să taie cu cuțitul de tocat cocoloașe grase, cenușii, de ambră, sau să radă rădăcini de violetă, spre a lăsa apoi așchiile să se dizolve în cel mai fin alcool. Învăță să folosească pâlnia delimitatoare, prin care uleiul pur al cojilor de lămâie era despărțit de turburele borhot. Învăță să usuce ierburi și flori la căldură umbrită, pe grătare, pentru a păstra apoi frunzișul foșnitor în oale și cufere pecetluite cu ceară. Învăță arta pomezilor, infuziilor, a filtrării, concentrării, clarificării și rectificării.

Firește, atelierul lui Baldini nu era făcut pentru fabricarea în stil mare a uleiurilor de flori și de ierburi. Nici nu s-ar fi găsit la Paris atâtea ierburi proaspete pe cât ar fi fost nevoie. Totuși, uneori, când puteau fi cumpărate ieftin de la piața salvie, mentă sau semințe de anason, când sosea vreun transport mai mare de bulbi de iris și rădăcini de odolean, de chimen, nucșoară sau floare uscată de cuișoară, se trezea și vâna de alchimist a lui Baldini; scotea atunci la iveală marele său alambic, un vas de aramă pentru distilare cu oala de condensare așezată deasupra – un așa-zis alambic cap-de-maur, cum vestea el fălos – care i-ar fi slujit la distilare încă acum patruzeci de ani, în plin câmp, pe coastele sudice ale Liguriei și pe culmile Luberonului. Și în vreme ce Grenouille toca plantele ce urmau să fie distilate, Baldini încingea cu grabă febrilă vatra – fiindcă repeziciunea era alfa și omega lucrării – și așeza deasupra cazanul de aramă cu fundul bine acoperit de apă. Arunca înăuntru plantele mărunțite, astupa

capul de maur cel cu perete dublu acolo unde era retezat și atașa două furtunele pentru apa care venea și pleca. Acea rafinată construcție de răcire a apei, lămură el, ar fi meșterit-o abia mai târziu, fiindcă în depărtatele-i începuturi răcirea avea loc pur și simplu făcându-se vânt. Apoi aprindea focul.

Încetul cu încetul, cazanul începea să bolborosească. Apoi, după o vreme, întâi cu picături sfoase, apoi într-un fir subțire, distilatul pornea printr-un al treilea tub al capului de maur către sticla florentină așezată chiar de Baldini dedesubt. La început, destul de nearătos, ca o supă tulbure, subțire. Încetul cu încetul, mai ales când sticla umplută era schimbată de alta și dată deoparte, spre liniștire, fiertura se desfăcea în două straturi diferite de lichid: jos se lăsa apa de flori sau de plante, sus plutea un strat gros de ulei. Dacă apa de flori, numai ușor mirositoare, era golită prin ciocul de jos al sticlei florentine, rămânea în urmă-i numai uleiul pur, esența, principiul puternic mirositor al plantei.

Procedeul îl fascina pe Grenouille. Dacă îi aprinsese ceva în viață entuziasmul – nu unul vizibil, de bună seamă, ci ascuns, arzând ca o flacără rece – apoi procedeul acesta era cel care smulgea cu foc, apă, abur și o iscusită aparatură sufletul miresmatic al lucrurilor. Doar sufletul lor mirositor, uleiul eteric, era ce aveau ele mai bun, singurul motiv pentru care îl interesau. Puțin îi păsa de toate celelalte stupide rămășițe – floare, frunze, coajă, fruct, culoare, vitalitate și alte inutile attribute. Nu erau decât balast, înveliș. Ce trebuia dat la o parte.

Din vreme în vreme, când distilatul se făcea limpede-apos, luau alambicul de pe foc, îl deschideau și scoteau afară resturile fierte. Arătau pleoștite, ca patele înmuiate, ca oscioarele înălbite de păsări mărunte, ca legumele fierte prea îndelung, fade și ațoase, terciuite, aproape de nerecunoscut, dezgustător-cadaverice și întru totul jefuite de mirosul lor. Le aruncau în râu, pe fereastră. Apoi puneau plante noi, proaspete, adăugau apă și așezau alambicul la loc pe foc. Și

din nou cazanul începea să bolborosească, sucul vieții herbatice să curgă din nou în sticlele florentine. Baldini vedea de cuptor, Grenouille și-arunca ochii spre sticle, mai mult nu aveau ce face în timpul dintre schimbări.

Stăteau lângă foc pe scăunele joase, captivați de cazanul butucănos, vrăjiți amândoi, chiar dacă din diferite motive. Baldini se bucura de văpaie, de roșul clipind al flăcărilor și al aramei, îi plăceau trosnetele lemnelor arzând, bolboroseala alambicului, căci toate erau ca altădată. Acum era vreme de visare! Aducea din prăvălie o sticlă de vin, fiindcă îi făcea sete căldura, iar băutul vinului era și el ca de altădată. Și începea, apoi, să spună povești nesfârșite din acele vremuri. Despre războiul moștenitorilor la tronul spaniol, la care participase, luptând împotriva austriecilor, într-o bună măsură; despre camisarzi, alături de care făcuse ca munții Cevenni să devină nesiguri; despre fiica unui hughenot din Esterel care, îmbătată de parfumul lavandei, îi cedase; despre un foc pe care era cât pe ce să-l aprindă într-o pădure și care ar fi părjolit toată Provența, sigur, pe cât de sigur e că se spune „amin” la biserică – fiindcă tocmai bătea un puternic mistral; și mai povestea despre distilare, cum lucra noaptea în câmp, sub cerul liber, la lumina lunii, bând vin și ascultând greierii; și despre un ulei de lavandă dobândit cândva, atât de puternic și de fin, că i l-au cântărit în argint; despre anii săi de ucenicie la Genova, despre cei de călătorii, și despre Grasse, orașul în care sunt atât de mulți meșteri parfumeuri pe cât în altă parte cizmari – unii dintre ei atât de bogați, încât trăiesc princiar în case superbe, cu grădini umbroase și sufragerii lambrisate în care mănâncă din farfurii de porțelan cu tacâmuri de aur, și altele asemenea...

Astfel de povești spunea bătrânul Baldini, bând vin, cu obrazii îmbujorați de jar și de entuziasmul propriilor istorii. Grenouille însă, care stătea mai la umbră, nici nu asculta. Puțin îi păsa lui de vechile istorii, pe el îl interesa exclusiv noul procedeu. Se holba neîncetat la tubulețul capului de alambic, prin care distilatul curgea într-o rază subțire. Și

cum se uita așa țință, își închipuia că el însuși e un asemenea alambic, în care bolborosește și izbucnește un asemenea distilat, dar cu mult mai bun și mai nou și mai neobișnuit, o esență din plantele alese pe care le crescuse el însuși în lăuntruul său, care înfloreau acolo, nemirosite decât de el însuși, și care puteau să transforme lumea într-un Eden înmiresmat, în care existența ar deveni pentru el într-o oarecare măsură suportabilă olfactiv. Să fie un uriaș alambic, care să inunde întreaga lume cu distilatele sale, acesta era visul visurilor lui Grenouille.

Însă în timp ce Baldini povestea tot mai năstrușnic, aprins de vin, despre ceea ce fusese pe vremuri, încurcându-se tot mai nestăpânit în propriile închipuiri, Grenouille renunță curând la bizara sa fantezie. Pentru început își alungă din minte închipuirea despre marele alambic, cugetând în schimb cum și-ar putea face utile, pentru țeluri mai apropiate, nou dobânditele cunoștințe.

19

Nu după multă vreme era specialist în distilare. Descoperi – și nasul îl ajută mai bine decât regulile lui Baldini – că arșița focului era decisivă în calitatea distilatului. Fiecare plantă, floare, lemn, fruct uleios, fiecare în parte cerea o procedură deosebită. Ba era nevoie de mult abur, ba de un clocot măsurat; iar unele flori nu dădeau ce aveau mai bun decât lăsate să transpire la foc mic.

La fel de importantă era pregătirea. Menta și levănțița puteau fi distilate în mănunchiuri. Altele trebuiau alese delicat, culese de pe ramuri, tocate, rase, zdrobite, ba chiar fermentate ca tescovina înainte de a ajunge în cazanul de aramă. Unele nu se lăsau însă defel distilate, ceea ce-l amăra pe Grenouille la culme.

Când văzu cât de sigur umblă cu aparatura, Baldini îi lăsă mână liberă cu alambicul, iar Grenouille folosi din plin această libertate. În timp ce ziua amesteca parfumuri și alte

preparate ori mirodenii, noaptea se ocupa numai de arta misterioasă a distilării. Plănuia alcătuirea unor materii miresmatice întru totul noi, din care să scoată măcar câteva dintre parfumurile ce le purta în sine. Avu, pentru început, câteva mărunte izbânzi. Isprăvi un ulei din floare de urzică și din semințe de năsturel, o apă din proaspăt jupuita coajă de soc și din crengi de tisă. Distilatele aproape că nu mai semănau cu materiile lor prime, dar erau încă destul de interesante ca să poată fi prelucrate mai departe. Existau însă și materiale la care procedeul nu izbândește defel. Grenouille încercă, de pildă, să distileze mirosul sticlei, mirosul răcoros-lutos al sticlei netede, pe care oamenii obișnuiți nici nu-l simt. Își aduse geamuri, sticle, și le prelucră în bucăți mari, cioburi, fărâme, praf – fără cel mai mic succes. Distila alama, pielea, porțelanul, grâne, pietriș. Distila și pământ, pur și simplu. Sânge, lemn, pește proaspăt. Propriul păr. La urmă distilă chiar apă, apă din Sena, al cărei miros deosebit i se părea că trebuie păstrat. Își închipuise că ar putea smulge, cu ajutorul alambicului, aroma caracteristică acestor materii, așa cum izbutise cu cimbrul, levănțica, semințele de chimen. Nu știa că distilarea nu era altceva decât un procedeu prin care substanțele amestecate sunt despărțite în elemente volatile și mai puțin volatile și că era de folos în parfumerie numai în măsura în care despărțea uleiul eteric al anumitor plante de resturile lor câtuși de puțin sau defel mirositoare. Pentru substanțele lipsite de acest ulei eteric, distilarea n-avea, desigur, nici un sens. Noi, cei de astăzi, care am învățat ceva fizică, înțelegem imediat acest lucru. Pentru Grenouille însă, ajungerea la cunoaștere a fost rezultatul cu greu dobândit al unui lung lanț de încercări dezamăgitoare. Luni întregi stătuse noapte de noapte lângă alambic, încercând cu toate mijloacele imaginabile să producă prin distilare miresme noi cum nu existaseră, în formă concentrată, niciodată pe lume. Și în afară de câteva ridicole uleiuri vegetale, nu izbândise nimic. Din adâncă, nemăsurat de bogata fântână a închipuirii sale,

nu scosese nici un strop concret de esență, nu realizase nici un atom din mirosurile care-i plutiseră-n gând.

Când își pricepu neizbânda, renunță la experiențe și se îmbolnăvi de moarte.

20

În primele zile temperatura îi urcă foarte mult, asudându-i și scoțându-i nenumărate bube, ca și cum porii nu i-ar mai fi ajuns. Bășicuțe roșii păreau semănate pe tot corpul lui Grenouille. Multe din ele plesneau, vărsându-și conținutul apos, pentru a se umple apoi din nou. Altele crescuseră, devenind adevărate furuncule; se umflară, înroșite, spărgându-se ca niște cratere și vărsând puroi gros și sânge amestecat cu dăre galbene. După un timp, Grenouille arăta ca un martir lapidat pe dinăuntru, supurând dintr-o sută de răni.

De bună seamă că Baldini începu atunci să-și facă griji. Nu i-ar fi fost deloc plăcut să-și piardă prețiosul ucenic tocmai în clipa când se gândea să-și extindă negoțul dincolo de hotarele capitalei, ba chiar de cele ale țării. Fiindcă într-adevăr, comenzi pentru acele noi miresme care înnebuniseră Parisul soseau nu numai din provincie, ci și de la curțile străine; iar Baldini tocmai se gândea să întemeieze, pentru acoperirea cererii, o filială în foburgul Saint-Antoine, o adevărată mică manufactură, unde cele mai obișnuite parfumuri să fie amestecate *en gros*, iar drăgălașe copile să umple flacoane mici, atrăgătoare, spre a le trimite în Olanda, Anglia și Imperiul German. Pentru un meșter stabilit la Paris, procedeul nu era tocmai legal, dar mai nou Baldini avea parte de cea mai înaltă protecție, datorită rafinatelor sale parfumuri: nu numai de aceea a intendentului, ci și de cea a unor personalități de seamă, precum domnul vameș al Parisului, și a unui membru al cabinetului regal de finanțe, întemeietorul unei întreprinderi înfloritoare, domnul Feydeau de Brou. Acesta vedea în perspectivă chiar și un privilegiu

regal, cel mai bun lucru pe care și-l putea dori cineva, un fel de *passepourtout* pentru forurile tutelare de stat și de breaslă, sfârșitul tuturor grijilor în afaceri și o garanție veșnică pentru cea mai sigură, inatacabilă bunăstare.

Și se mai lăsa Baldini sedus și de alt plan, cel mai drag plan al său, un fel de proiect contrar manufacturii din foburgul Saint-Antoine, care ar fi trebuit să producă mărfuri nu chiar de rând, dar oricum accesibile oricui: voia să creeze sau, mai bine-zis, să pună să se creeze parfumuri personale pentru un număr restrâns de personalități din cele mai de văză, parfumuri care, precum veșmintele de comandă, să se potrivească numai unei anumite persoane și care să-i poarte numele, fiind folosită numai de ea. Își închipui un „Parfum de la Marquise de Cernay”, un „Parfum de la Maréchale de Villars”, un „Parfum du Duc d’Aiguillon”, și tot așa. Visă despre un „Parfum de Madame la Marquise de Pompadour”, ba chiar despre un „Parfum de sa Majesté le Roi”, cuprins într-un flacon de agat cizelat, cu o montură de aur fin prelucrată, iar jos, în partea lăuntrică, gravat în așa fel încât să fie ferit vederii, numele său: „Giuseppe Baldini, parfumeur”. Numele regelui și al său, personal, pe același obiect. Spre astfel de nchipuiri minunate urcase, în cutezanța-i, Baldini! Iar acum, Grenouille se îmbolnăvise. Și când colo Grimal, odihnească-l Domnul, jurase că ăstuia nu i se întâmplă nimic, că rezistă la toate, e-n stare să scape chiar și de ciuma neagră. Acum, nitam-nisam, se îmbolnăvise de moarte! Dacă s-ar prăpădi? Ar fi îngrozitor! S-ar duce o dată cu el și planurile despre manufactură, despre drăgălașele fetișcane, privilegiu și parfum regal.

Așa încât Baldini hotărî să nu se dea în lături de la nimic spre a salva prețioasa viață a ucenicului său. Porunci să fie mutat de pe priedul atelierului într-un pat curat de la etaj. Ceru ca acel pat să fie înfățat cu damasc. Ajută cu propria lui mână la transportarea bolnavului pe scara îngustă, deși îi era nespun de silă de bășicile și furunculele cu puroi. Porunci nevetei să gătească o supă de găină cu vin. Trimise după cel

mai vestit medic din cartier, un anume Procope, căruia trebuiau să-i plătească înainte douăzeci de franci! Și asta numai ca să se ostenească de-a veni.

Sosi deci doctorul, ridică cearșaful cu vârful degetelor, aruncând o singură privire asupra corpului lui Grenouille, care într-adevăr arăta ca străpuns de o sută de gloanțe – și, fără măcar să fi deschis geanta pe care asistentul i-o tot ducea după el, părăsi odaia. Cazul, îi spuse el lui Baldini, e cu totul limpede. E vorba de o specie sifilitică a vărsatului negru, pe lângă pojar cu puroi *in stadio ultime*. Un tratament n-ar mai fi necesar pentru că nu s-ar mai putea pune ca lumea o sondă pentru lăsare de sânge, corpul care se descompunea fiind de-acum mai asemănător unui cadavru decât unui organism viu. Cu toate că pestilențialul miros caracteristic bolii nu putea fi încă perceput – ceea ce într-adevăr era uimitor și reprezenta, din punct de vedere științific, o oarecare curiozitate –, nu mai putea fi, pe cât de adevărat era că el se numea Doctor Procope, nici o îndoială cu privire la iminenta stingere din viață a pacientului. După care acceptă din nou douăzeci de franci pentru diagnostic și vizita efectuată – cinci franci ar fi urmat să-i dea înapoi în cazul în care i s-ar fi lăsat pentru demonstrații cadavrul cu simptome clasice – și își luă rămas-bun.

Baldini își ieșise din fire. Se văicări, urlă de disperare, își mușcă degetele de furie, căinându-și soarta. Din nou îi erau spulberate planurile despre marele, uriașul succes, cu puțin înainte de a ajunge la țintă. Mai înainte, Pélissier cu gașca sa și preabogatele lor născociri. Iar acum, băiatul ăsta, ineputabil descoperitor de mirosoși, spurcăciunea asta mică, ce nici n-o puteai cântări în aur, se găsea tocmai acum, în faza de reconstrucție a afacerilor, să se îmbolnăvească de vărsat sifilitic și pojar cu puroi *in stadio ultimo*. Tocmai acum! De ce nu peste doi ani? De ce nu peste unul? Până atunci l-ar fi exploatat ca pe o mină de argint, ca pe un măgar care scuipe bani de aur! Peste un an n-ar fi avut decât să moară liniștit. Dar nu! Avea s-o facă acum, Dumnezeii lui, în

patruzeci și opt de ore!

Pentru scurtă vreme Baldini cugetă dacă n-ar fi bine să facă un pelerinaj la Notre-Dame, să aprindă o lumânare și să implore Maicii Sfinte vindecarea lui Grenouille. Dar apoi se lăsă păgubaș, fiindcă timpul gonia prea tare. Alergă după hârtie și cerneală și își alungă nevasta din odaia bolnavului. Apoi se așează lângă pat, pe un scaun, cu foile pentru notițe pe genunchi, și încercă să-i smulgă lui Grenouille o spovedanie parfumatică. Nu cumva să ia, pentru numele Domnului, comorile pe care le poartă cu sine, nu cumva să le ia fără să mai spună ceva! Să lase acum, în ultimele ceasuri, un testament în mâini cu credință, încât urmașii să nu fie lipsiți de cele mai bune miresme ale tuturor vremurilor! El, Baldini, va administra întru fidelitate acest testament, acest canon de formule ale celor mai sublime mirozne, aducându-l la înflorire. Va acoperi numele lui Grenouille de glorie nemuritoare, ba chiar, jura pe toți sfinții! – avea să depună la picioarele regelui însuși cel mai bun din acele parfumuri: un flacon de agat în aur cizelat, cu dedicația gravată: „Din partea lui Jean-Baptiste Grenouille, *parfumeur* din Paris.”

Așa grăia, sau mai bine-zis așa șoptea Baldini la urechea lui Grenouille, implorator, rugător, lingușitor și neîncetat.

Însă, în zadar, Grenouille nu mai dădea la iveală decât secreții apoase și puroi cu sânge. Zăcea în așternutul de damasc, mut, dezvăluind zemuri respingătoare, dar nu comorile sale, nu știința sa, nici cea mai mărunță formulă a vreunui parfum. Baldini ar fi fost în stare să-l strângă de gât, să-l stâlcească în lovituri, ar fi scos cu bătaia din trupul muribund prețioasele secrete, dacă ar fi știut că ajută la ceva... și dacă toate acestea n-ar fi contrazis atât de flagrant concepția sa creștină despre iubirea aproapei.

Tot astfel îi susura și îi șuiera în cele mai dulci tonuri. Dădăcea bolnavul și – învingându-și cu mare greutate sila – îi răcorea cu comprese fruntea înfierbântată și vulcanii cei încinși ai rănilor, sau îi turna cu lingura, printre buze, vin, să-i dezlege limba, ostenind toată noaptea – dar în zadar.

Când mijiră zorile se lăsă păgubaș. Se prăbuși fără urmă de vlagă într-un jilț de la celălalt capăt al camerei și se holbă, de-acum nici măcar mânios, către patul cu mărunțul trup muribund al lui Grenouille, pe care nu-l putea nici salva, nici jefui, din care nu mai putea pune deoparte pentru sine nimic, al cărui sfârșit nu mai avea decât să-l privească fără să poată face nimic, ca un căpitan care vede scufundându-se în adâncuri corabia care-i poartă toată averea.

Atunci buzele muribundului se întredeschiseră dintr-o dată și, cu o voce care prin claritatea și tăria ei nu trăda cu nimic apropiatul sfârșit, zise:

— Mai există, *maître*, vreun mijloc de a obține parfum dintr-un corp, pe lângă presare și distilare?

Baldini, care crezu că acel glas vine din lumea de dincolo sau din închipuirea sa, răspunse mecanic:

— Da, mai există.

— Care? se auzi din nou dinspre pat, iar Baldini holbă ochii osteniți. Grenouille zăcea nemișcat între perne. Vorbise oare cadavrul?

— Care? se auzi din nou întrebarea, și de astă dată Baldini desluși mișcarea pe buzele lui Grenouille.

„De-acum s-a sfârșit, își zise, a intrat în nebunia febrei și agonia morții.”

Se ridică, se îndreptă către pat și se aplecă asupra bolnavului. Acela deschisese ochii și-l cerceta pe Baldini cu aceeași privire ciudat-pânditoare cu care-l țintuise și la prima lor întâlnire.

— Care? întrebă el.

Atunci, dându-și ghes inimii – nu voia să-i refuze unui muribund ultima rugămintă – Baldini răspunse:

— Trei metode mai sunt, fiule, și se numesc *enfleurage à chaud*, *enfleurage à froid*, *enfleurage à l'huile*. Din multe puncte de vedere sunt superioare distilării, folosite fiind de aceea la dobândirea celor mai alese parfumuri; de yasmin, trandafir și floare de naramz.

— Unde? mai întrebă Grenouille.

— În sud, răspunse Baldini. Mai ales în orașul Grasse.

— Bine, zise Grenouille.

Și, cu asta, închise ochii. Baldini se ridică, încet. Era foarte deprimat. Își strânse hârtiile pe care nu notase nimic și suflă în lumânare. Era ostenit ca un câine. Ar trebui chemat preotul, gândi el. Apoi făcu grăbit cu dreapta semnul crucii și ieși.

Grenouille era însă cu totul altceva decât mort. Adormi adânc, visând și trăgându-și sevele înapoi către sine. Bășicile începură să i se usuce pe piele, craterele cu puroi să sece, rănilile să se închidă. Într-o săptămână, era complet vindecat.

21

Ar fi plecat chiar în acea clipă către miazăzi, către ținuturile unde puteau fi învățate noile tehnici de care-i vorbise bătrânul. Dar bineînțeles că încă nici nu se putea gândi la asta. Nu era decât un ucenic, adică un nimic. La drept vorbind, îl lămurii Baldini – după ce depășise bucuria de început a reînvierii lui Grenouille – la drept vorbind, era chiar mai puțin decât un nimic, căci un ucenic în toată puterea cuvântului avea nevoie de origine ireproșabilă, trebuia adică să provină dintr-o căsătorie legală și să aibă rude pe măsură și un contract, care toate lui îi lipseau. Dacă el, Baldini, avea totuși să-l ajute într-o zi să dobândească o patalama de calfă, o va face de dragul talentului lui Grenouille, pe care nu-l întâlnești oricând, și după o ireproșabilă purtare în cadrul breslei, și mai ales datorită nesfârșitei sale mărinimii, știuta mărinimie a lui Baldini de care el nu se putea dezice, deși îl dusesese adesea la pagubă.

Sigur că până la împlinirea făgăduielii din bunăvoință avea să mai treacă vreme destulă, și anume trei ani bătuți pe muchie. Vreme în care Baldini își împlini, cu ajutorul lui Grenouille, mărețele vise. Întemeie manufactura din foburgul Saint-Antoine, își tăie drum spre Curte cu parfumurile sale exclusive, primi privilegiul regal. Alesele sale produse

miresmatice se vândură chiar și la Petersburg, chiar și la Palermo, chiar și la Copenhaga. O notă grea, de mosc, era poftită până și la Constantinopole, unde știe Domnul că sunt parfumuri destule. Aromele lui Baldini pluteau deopotrivă în magazinele fine din *city*-ul londonez cât și la Curtea din Parma, în palatul Varșoviei nu altminteri decât în micul castel al contelui Von și Zur Lippe-Detmold. După ce se împăcase deja cu gândul de a-și petrece senectutea în sărăcie cruntă la Messina, Baldini urcase, la cei șaptezeci de ani ai săi, mult jinduita treaptă a titlului de cel mai mare meșter parfumeur al Europei și unul dintre cei mai bogați burghezi din Paris.

Către începutul anului 1756 – își amenajase între timp casa vecină de pe Pont au Change exclusiv pentru locuit, fiindcă vechea clădire era de-acum literalmente burdușită până sub acoperiș cu materii miresmatice și spițerii – îi dezvălui lui Grenouille că e gata să-l declare liber să meargă unde vrea, dar numai cu trei condiții: întâia, să nu producă parfumurile ivite sub acoperișul lui Baldini nici singur, nici să nu transmită vreunei terțe persoane formulele; a doua, să părăsească Parisul și să nu mai calce pe-acolo cât timp va trăi Baldini; a treia, să păstreze despre primele două condiții o absolută tăcere. Și să jure acestea pe toți sfinții, pe bietul suflet al mamei sale și pe propria-i cinste.

Grenouille, care n-avea nici cinste, nu credea nici în sfinți și nici în sărmanul suflet al mamei sale, jură. Ar fi jurat orice. Ar fi acceptat orice condiție a lui Baldini, căci voia să dobândească acel ridicol înscris de calfă, care i-ar fi îngăduit să trăiască fără să atragă atenția, să călătorească nesupărat de nimeni și să-și găsească o slujbă. Parcă astea erau condiții! Să nu mai calce prin Paris? La ce-i trebuia lui Parisul? Îl știa până în ultimul ungher duhniktor, îl purta cu sine oriunde s-ar fi dus, stăpânea de ani de zile Parisul. Să nu producă nici unul din parfumurile de succes ale lui Baldini, să nu transmită formulele? De parcă n-ar fi putut născoci altele o mie, la fel de bune și chiar mai bune, numai

să vrea! Dar nu voia. Nici nu se gândea să-l concureze pe Baldini sau pe oricare alt parfumeur burghez. N-avea de gând să se îmbogățească din arta sa, nici măcar nu voia să trăiască din ea, dacă se putea și altfel. Voia să-și dezvăluie lui însuși propriul sine, nimic altceva decât propriul sine, pe care îl socotea mai minunat decât tot ce avea de oferit lumea din afară. De aceea condițiile lui Baldini nu însemnau pentru Grenouille nimic.

Porni la drum primăvara, într-o zi de mai, dis-de-diminețată. Primise de la Baldini o mică desagă, o a doua cămașă, două perechi de ciorapi, un cârnat mare, o pătură de cal și douăzeci și cinci de franci. Era mult mai mult decât i se cuvenea, zicea Baldini, mai ales că nu plătise nici o para pentru profunda învățătură de care avusese parte. El era dator să-i dea la plecare doi franci și nimic mai mult. Dar nu-și putea dezminți nici bunătatea, nici simpatia puternică strânsă în inimă, de-a lungul anilor, pentru bunul Jean-Baptiste. Îi dori mult noroc în călătorie și îi mai atrase o dată atenția, insistent, să nu-și uite jurămintele. După care îl petrecu spre intrarea slujitorilor, pe unde-l primise cândva, și-i dădu drumul în stradă.

Mâna nu i-o întinse, că nici chiar așa departe nu mergea cu simpatia. Nu-i dăduse mâna niciodată. De fapt se ferise mereu să-l atingă, dintr-un fel de cucernică silă, de parcă ar fi fost în primejdie să se molipsească de la el, să se spurce. Spuse numai, scurt, rămas-bun. Iar Grenouille clătină din cap, se făcu mic și porni la drum. Pe stradă nu era țipenie de om.

22

Baldini se uită după el cum trecea puntea spre insulă, în jos, târându-și pașii, mic, adus de spate, purtându-și desaga ca pe o cocoasă, arătând pentru cine nu-l vedea la față ca un bătrân. Dincolo, la Palatul Parlamentului, unde ulița făcea o cotitură, îl pierdu din vedere, simțindu-se extrem de ușurat.

Niciodată nu-i plăcuse individul, niciodată, putea acum, în cele din urmă, să-și mărturisească. Tot timpul cât îl adăpostise sub același acoperiș, exploatându-l, nu se simțise la largul său. Era ca un om integru care face dintr-o dată ceva interzis, trișând cu mijloace neîngăduite. Riscul de a fi dat de gol fusese, desigur, mic, iar perspectiva succesului, uriașă; dar la fel de mari erau și tensiunea nervoasă, și încărcarea conștiinței. În acei ani nu trecuse aproape nici o zi în care să nu fie urmărit de neplăcuta închipuire că va trebui să plătească în vreun fel fiindcă se înhăitase astfel. Numai de-ar merge totul bine! se rugase el mereu, temător, numai de-aș avea parte de izbânda acestei aventuri îndrăznețe, fără a plăti vreo dobândă! Numai de-aș izbuti! Nu prea e drept ce fac, dar mai închide și Domnul un ochi, cu siguranță! Destul că m-a pedepsit fără motiv în cursul vieții; ar trebui să se poarte de data asta conciliant. Care, la urma urmelor, să-mi fie păcatul, dacă se poate numi așa? Cel mult că acționez oarecum în afara breslei, exploatând minunatul talent al unui ins neșcolit, dând calitățile sale drept ale mele. Cel mult că m-am depărtat un pic pe cărarea virtuții meșteșugărești. Cel mult că sunt azi în stare de ceea ce ieri condamnam. Să fie crimă atâta lucru? Alții au înșelat toată viața. Eu n-am tras pe sfoară decât câțiva ani. Și asta numai pentru că destinul mi-a oferit o ocazie unică. Poate că n-a fost nici măcar ocazie, ci Domnul mi-a trimis în casă vrăjitorul – ca o reparație pentru vremile înjosirii prin Pélissier și cei de teapa sa. Dispoziția asta divină poate că nici n-a fost dată pentru mine, ci împotriva lui Pélissier! Foarte posibil! Cum altfel l-ar pedepsi Cel de sus pe Pélissier, decât înălțându-mă pe mine? Norocul meu a fost prin urmare unealta dreptății divine, și ca urmare n-am avut decât a o accepta, fără rușine sau căință...

Așa gândise de multe ori Baldini – dimineața, când cobora spre prăvălie scara îngustă, seara, când ducea sus câștigul, numărând în dulapul lor monedele grele de aur și argint, sau noaptea, când zăcea lângă sforăitorul schelet al nevestei și, de teamă pentru norocul său, nici nu putea să adoarmă.

Dar acum, în sfârșit, se isprăvisese cu negrele gânduri. Sinistrul oaspete plecase și n-avea să se mai întoarcă. Bogăția rămăsese însă și era sigură și în viitor. Baldini duse mâna la piept și simți prin stofa hainei, lângă inimă, micul registru. Notase acolo șase sute de formule, mai mult decât ar fi realizat vreodată generații de parfumeuri. Chiar dacă ar pierde azi totul, într-un an ar ajunge din nou bogat cu ajutorul micului registru! Într-adevăr, ce-ar mai fi putut cere!?

Soarele dimineții îi cădea pe obraz auriu și cald peste frontoanele caselor de peste drum. Baldini încă mai privea în josul străzii, spre miazăzi, către Palatul Parlamentului – pur și simplu din plăcerea de a nu-l mai vedea pe Grenouille! – și, dintr-un nemărginit sentiment de recunoștință, hotărî să treacă pe la Notre-Dame chiar azi, să arunce un galben în cutia milei, să aprindă trei lumânări și să-i mulțumească în genunchi Domnului de a-l fi acoperit cu atâta noroc, scutindu-l de răzbunare.

Dar iarăși interveni, în mod stupid, ceva, fiindcă după-amiaza, când tocmai voia să pornească spre biserică, se răspândi zvonul că englezii ar fi declarat Franței război. Ceea ce, în sine, nu era nimic neliniștitor. Cum însă Baldini avea de gând să trimită chiar în acea zi un transport de parfumuri la Londra, amână pelerinajul la Notre-Dame, și în loc de asta porni spre oraș, să se informeze, iar apoi spre manufactura din foburgul Saint-Antoine, ca să întoarcă, pentru început, transportul londonez din drum. Îi veni apoi noaptea, în pat, cu puțin înainte de a adormi, o idee genială: ținând seama de viitoarele răfuieli războinice pentru dobândirea de colonii în Lumea Nouă, avea să lanseze pe piață un parfum numit „Prestige de Quebec”, o mireasmă rășinos-eroică al cărei succes – de asta era sigur – avea să-l despăgubească din plin de anularea afacerii englezești. Cu asemenea dulce gând în capul său prost și bătrân, culcat, cu ușurare, chiar pe perna sub care simțea plăcuta duritate a micului registru cu formule, cu asemenea dulce gând adormi *maître* Baldini,

pentru a nu se mai deștepta nicicând.

Și aceasta fiindcă în timpul nopții avu loc un mic dar catastrofal accident, care prilejui – la porunca regelui și cu amânările de rigoare – dărâmarea caselor de pe toate podurile Parisului: Pont au Change se prăbuși, fără o cauză evidentă, în partea apuseană, rupându-se între al treilea și al patrulea stâlp de susținere. Două case căzură atât de brusc și total în râu, încât nici unul dintre locuitori nu mai putu fi salvat. Din fericire nu era vorba decât de două persoane, Giuseppe Baldini și Teresa, soția sa. Slujitorii își luaseră, cu sau fără voie, liber. Chénier, care, ușor pilit, se întoarse abia spre mijitul zorilor acasă sau, mai degrabă, ar fi voit să se întoarcă acasă, clădirea nemaexistând, suferi un șoc nervos. Treizeci de ani se legănase în iluzia că Baldini, care n-avea copii sau rude, îl va lăsa moștenitor prin testament. Și acum, dintr-o singură lovitură, dispăruse toată moștenirea: casă, prăvălie, materii prime, atelier; și chiar Baldini; și chiar testamentul care i-ar fi lăsat măcar perspectiva proprietății manufacturii!

N-au fost găsite nici cadavrele, nici dulapul cu bani, nici micul registru cu șase sute de formule. De pe urma lui Giuseppe Baldini, cel mai mare meșter de parfumuri al Europei, nu rămase decât un iz amestecat de mosc, scorțișoară, oțet, levănțică și o mie de alte materii miresmatice care plutiră mai multe săptămâni peste Sena, din Paris și până-n Le Havre.

Partea a doua

23

În vreme ce casa lui Baldini se prăbușea, Grenouille se afla pe drumul spre Orléans. Lăsase în urmă cearcănul de emanații al marelui oraș și, cu fiecare pas ce-l îndepărta, aerul din jur se făcea mai limpede, mai curat și mai pur. Se subția, egalizându-se. Nu se mai fugăreau, pe fiecare metru, sute și mii de mirosuri, schimbându-se între ele cu nebunească viteză, ci doar puținele rămase – mirosul drumului nisipos, al câmpiilor, pământului, plantelor – treceau în lungi fâlfâiri peste ținut, umflându-se pe îndelete, dispărând pe nesimțite, aproape nicicând întrerupte abrupt.

Simplitatea aceasta, Grenouille o simți ca pe o eliberare. Calmele miresme îi linguseau nasul. Pentru prima oară în viață nu mai trebuia să se aștepte să adulmece la fiecare respirație ceva nou, neașteptat, dușmănos, ori să piardă ceva plăcut. Pentru prima oară izbutea să respire aproape liber, fără a sta mereu la pândă în așteptarea unui miros. Spunem „aproape”, fiindcă de tot liber nu trecea mai nimic prin nările lui Grenouille. O instinctivă rezervă îl ținea întotdeauna trează față de tot ce venea din afară, spre a-l pătrunde. Toată viața, chiar și în puținele clipe când trăise ecouri de ceea ce s-ar putea numi împăcare, mulțumire, poate chiar fericire, expirase mai cu plăcere decât inspirase; după cum nici viața nu și-o începuse cu o plină de nădejde inspirare, ci cu un strigăt ucigător. Cu excepția acestei limitări însă – pentru el, mărginire constituțională – Grenouille se simțea tot mai bine pe măsură ce lăsa Parisul în urmă; respira tot mai ușurat, călca tot mai avântat și chiar izbutea, din când în când, să-și țină corpul drept, încât văzut de departe părea un flăcău de meșteșugar oarecare, adică un om ca toți oamenii.

Drept cea mai mare eliberare simțea însă depărtarea de

oameni. Pe spațiul cel mai îngust, Parisul avea mai mulți locuitori decât orice alt oraș al lumii. Șase, șapte sute de mii. Mișunau prin piețe și străzi, iar casele erau burdușite de ei până sub acoperiș. Aproape că nu era ungher neîmpânzit de oameni în Paris; nu era piatră, petic de pământ care să nu aibă miros omenesc.

Că acel ghem de suflări îl apăsase vreme de optsprezece ani ca aerul greu dinaintea furtunii, Grenouille pricepu de-abia acum, când începuse să se desprindă. Până acum crezuse că din pricina lumii în general trebuia el să se încovoiaie. Dar nu lumea era de vină, ci oamenii. Cu lumea, lumea golită de oameni, părea că se poate trăi.

După trei zile de călătorie nimeri în câmpul gravitațional olfactiv al orașului Orléans. Cu mult înaintea oricărui semn vizibil despre apropierea cetății, Grenouille receptă îndesirea umană din aer, și, în ciuda hotărârii sale inițiale, hotărî s-o evite. Nu voia să-și strice atât de repede, prin irespirabila climă umană, libertatea suflării abia dobândită. Cercui larg orașul, nimeri la Châteauneuf peste râul Loire și-l traversă la Sully. Până acolo îi ajunse merindea. Cumpără alt cârnat și, părăsind apoi cursul râului, pătrunse în ținut.

Ocolea de-acum nu numai orașele, ci și satele. Parcă se îmbătase de aerul care, depărtându-se de oameni, se subția tot mai tare. Se apropia de vreo așezare sau de vreo curte singuratică numai pentru a-și face noi provizii, cumpăra pâine și dispărea din nou în păduri. După câteva săptămâni i se părea prea mult și să întâlnească puținii călători de pe drumurile lăturalnice, nu mai răbda nici mirosul statornic ivit al țăranilor care coseau pe câmpii prima iarbă. Se ferea de toate turmele, nu pentru a scăpa de mirosul oilor, ci de cel al păstorilor. Intra adânc în câmp și era în stare să ocolească mile întregi când mirosea că se apropie un escadron de călăreți aflat încă atunci la multe ore depărtare. Nu precum ceilalți flăcăi meșteșugari sau vagabonzii, care se fereau să fie controlați, întrebați de hârtii și eventual siliți să se înroleze – nici măcar nu știa că izbucnise războiul – ci pur și

simplicu fiindcă mirosul călăreților îi făcea silă. Așa încât planul său de a ajunge cât mai repede la Grasse se întâmplă să pâlască, încet-încet, de la sine; s-ar putea spune că, asemenea celorlalte intenții și planuri, s-a dizolvat în libertate. Grenouille nu mai voia să meargă undeva anume, ci numai departe, departe de oameni.

Călători, în cele din urmă, doar noaptea. În timpul zilei se ascundea prin pădurile cu arbori mărunți, dormea pe sub tufe, în mărăciniș, în cele mai inaccesibile locuri, încovrigat ca un animal, cu pătura-i pământie de cal învelind și cap și corp, cu nasul vârât în încheietura cotului și îndreptat spre pământ, ca să nu-i tulbure visele nici cel mai mărunț miros străin. Se trezea la apusul soarelui, adulmeca de jur-împrejur, și abia după ce mirosul îl vestea cu siguranță că plecase și ultimul țaran de pe câmp, că, din pricina beznei ce începea să se lase, își căutase adăpost și cel mai îndrăzneț călător, abia atunci se ivea și Grenouille din ascunzișul său și își continua călătoria. Nu-i trebuia lumină. Chiar înainte, când mai umbla ziua, ținuse ore întregi ochii închiși, urmându-și doar nasul. Îl durea violenta imagine a peisajului, ceea ce era orbitor, brusc și acut pentru vâz. Nu-i plăcea decât lumina lunii. Care n-avea culori și nu desena decât slab contururile reliefului. Acoperea ținutul de cenușiu murdar și zdrobea, pentru o noapte întreagă, viața. Această lume ca turnată în plumb, în care nu se mișca decât vântul, prăvălindu-se uneori umbratic peste pădurile încenușate, și în care nu trăia nimic altceva decât mirozna pământului gol, era singura lume a cărei existență o accepta, fiindcă semăna cu lumea sufletului său.

Astfel porni el către miazăzi. *Cam* către miazăzi, căci nu urma un compas magnetic, ci doar pe acela al nasului său, care-l ajuta să ocolească fiecare oraș, sat, așezare. Nu întâlnește săptămâni întregi, nici un om. Și s-ar fi putut legăna în liniștitoare credință că e singur pe lumea întunecată sau abia luminată de raza rece a lunii, dacă finul compas nu l-ar fi învățat mai bine.

Existau și noaptea oameni. Chiar și în regiunile cele mai singuratice. Numai că se retrăseseră în culcușuri ca șobolanii și dormeau. Pământul nu era curat de ei, căci și în somn mirosul emanat se silea prin ferestrele deschise și crăpăturile locuințelor în afară, spurcând natura ce părea să-și fie lăsată numai sieși în seamă. Cu cât se obișnuia Grenouille mai tare cu aerul curat, cu atât îl afla mai sensibil mirosul de om, așa cum izbucnea cu totul neașteptat, fluturând noptatic, respingător ca o odioasă duhoare, trădând prezența vreunui adăpost de păstori, a vreunei colibe de cărbunari sau a unei peșteri cu hoți. Iar el fugea mai departe, tot mai vulnerabil la mirosul de făptură umană, ce devenea tot mai rar. Așa că, datorită nasului, ajunsese în tot mai singuratice ținuturi, se depărta tot mai tare de oameni, lăsându-se mereu mai atras de polul magnetic al celei mai mari dintre posibilele singurătăți.

24

Acel pol, adică punctul cel mai pustiu din tot regatul, se găsea în masivul central Auvergne, la cam cinci zile depărtare în sud de Clermont, în vârful unui vulcan înalt de două mii de metri, numit Plomb du Cantal.

Era un munte dintr-un uriaș crater de piatră plumburie și avea împrejur un nesfârșit podiș arid, acoperit numai de mușchi și tufișuri cenușii, prin care se îțeau ici-colo vârfuri de stâncă brune ca niște dinți stricați și câțiva pomi carbonizați. Chiar și în plină zi ținutul era atât de depresiv-inoșpitalier, încât nu și-ar fi mânat turma într-acolo nici cel mai sărac păstor din cea mai săracă regiune, însă mai ales noaptea, în palida lumină a lunii, părea în pustietatea-i părăsită de Dumnezeu ca din altă lume. Chiar și pretutindeni căutatul bandit Lebrun preferase să pătrundă în Cevenni, pentru a se lăsa prins și sfârtecat acolo, decât să se ascundă pe Plomb du Cantal, unde nu l-ar fi căutat și nu l-ar fi găsit nimeni, într-adevăr, dar unde la fel de sigur s-ar fi prăpădit

de moartea unei singurătăți pe viață, care îi părea mai cumplită. În tot cuprinsul muntelui – de mile întregi – nu trăia nici un om și nici o jivină cu sânge cald, doar câțiva lilieci, gândaci și câteva vipere. Spre vârf nu urcase nimeni de decenii.

Grenouille ajunse la poalele muntelui într-o noapte de august a anului 1756. Când mijiră zorii, se și afla în vârf. Încă nu știa că aici va lua sfârșit călătoria sa. Credea că n-ar fi decât o etapă spre aerul tot mai curat și se învărti în cerc, lăsând „privirea” nasului să cutreiere cumplita panoramă a pustietății vulcanice: spre răsărit, unde se întindeau podișul Saint-Flour și mlaștinile râului Riou; spre miazănoapte, către ținutul de unde venise și pe unde umblase printre formațiuni carstice zile întregi; spre apus, de unde vântul ușor al dimineții nu-i aducea decât iz de piatră și iarbă asprită; și în sfârșit spre miazăzi, unde prelungirile din Plomb pătrundeau mile întregi spre întunecatele prăpăstii din Truyère. Pretutindeni, spre toate punctele cardinale, se afla la aceeași depărtare de oameni, iar fiecare pas în oricare dintre direcții ar fi însemnat o mai mare apropiere de ei. Kompasul trăsesse un cerc. Nu mai indica nici o orientare. Grenouille ajunsese la țintă. Și, în același timp, era prins.

Când răsări soarele, se mai afla încă pe același petic de pământ, adulmecând văzduhul. Încea, printr-un efort disperat, să recepteze direcția din care venea primejdia omenescului și pe cea contrară, spre care trebuia să fugă mai departe. Le suspecta pe toate că ar mai ascunde vreo fâșie de miros omenesc. Dar nu mai era nimic. Numai liniște, dacă se putea spune astfel, liniște olfactivă. Jur-împrejur nu domnea decât mireasma omogenă, adiind ca un susur domol, a pietrelor, moarte, a lichenilor cenușii, a uscatelor ierburi, și altceva nimic.

Mult timp îi trebui lui Grenouille să-și creadă nasului. La atâta noroc nu se aștepta. Multă vreme neîncrederea i se împotrivi evidenței. Când soarele urcă, își chemă în ajutor chiar și ochii, cercetând orizontul în căutarea celui mai mic

semn de prezență omenească, vreun acoperiș de colibă, vreun fum de foc, vreun gard, pod sau turmă. Își puse mâinile pânle la urechi și pândi să audă vreo bătaie de coasă, lătrat de câine sau chirăit de copil. Își petrecu, pe cea mai cumplită arșiță, toată ziua pe Plomb du Cantal, așteptând zadarnic cel mai mic indiciu. Abia când apuse iar soarele, neîncrederea sa făcu loc, cu încetul, unui tot mai puternic sentiment al euforiei: scăpase de izul cel mult urât! Era, într-adevăr, de tot singur! Era singurul om de pe lume!

Se încinse de o jubilație uriașă. Grenouille își sărbătorea sosirea pe muntele singurătății cum un naufragiat ar fi salutat prima insulă locuită, după săptămâni de rătăcită plutire. Răcni de fericire. Aruncă pătură, desagă, toiag, tropăind, avântându-și brațele spre văzduh, dansând în cerc, strigând în cele patru vânturi propriul nume, strângându-și pumnii, agitându-i triumfător către întreg ținutul care se afla departe sub el și către soarele în cădere – triumfător, de parcă l-ar fi alungat din ceruri el însuși. Se purtă ca un nebun până noaptea târziu.

25

Zilele următoare le petrecu pregătindu-și sălașul pe munte, căci era sigur de-acum că prea grabnic nu va mai părăsi acele locuri binecuvântate. Adulmecă pentru început în căutare de apă și o află ceva mai jos de pisc, într-o surpătură, prelingând de-a lungul stâncii o peliculă subțire. Nu era multă, dar dacă lungea răbdător vreme de o oră, își potolea nevoia de umezeală pentru o zi întreagă. Află și hrană: mici salamandre și năpârci gulerate pe care, după ce le rupea capetele, le înghițea cu piele și oase cu tot. Pe lângă ele mai mânca licheni uscați, iarbă și merișoare de mușchi. Asemenea fel de hrănire, despre care la modul burghez nici nu s-ar fi putut discuta, nu-l supăra câtuși de puțin. Încă de-a lungul ultimelor săptămâni și luni nu mai gustase hrană făcută de mână omenească – precum pâine, cârnat și

brânză – ci, de câte ori îi era foame, înfulecase orice îi ieșise în cale, numai să fie cât de cât de mâncare. Nu era nicidecum un *gourmet*. Plăcerea degustării nu-l interesa câtuși de puțin, dacă plăcuta degustare consta în altceva decât în miros pur, acorporal. Nu era nici comod, s-ar fi mulțumit să doarmă și pe piatră seacă. Dar găsi altceva mai bun.

În apropierea apei descoperi o galerie naturală, care, cu multe cotituri înguste, ducea spre lăuntru muntelui, sfârșind cam după treizeci de metri într-un grohotiș. Capătul acelei galerii era atât de strâmt, încât umerii lui Grenouille atingeau piatra, și atât de jos, că nu izbutea să stea decât aplecat. Dar avea, în schimb, posibilitatea să șadă, și – într-o poziție strâmbă – chiar să stea culcat. Pentru nevoia sa de confort, atât era întru totul îndeajuns. Fiindcă locul avea avantaje neprețuite: chiar în timpul zilei, la capătul tunelului domnea cea mai adâncă beznă, tăcere de moarte, iar aerul răspândea o răcoare umedă, sărată. Grenouille miroși pe dată că pe-acolo nu călcase nici o ființă. Luându-l în stăpânire, îl cuprinse o aproape mistică sfioșie. Puse pe pământ pătura pentru cal, cu atâta grijă de parcă ar fi acoperit un altar, și se întinse pe ea. Se simțea dumnezeiește. Pe cel mai pustiu munte al Franței zăcea la cincizeci de metri sub pământ ca în propria criptă. Niciodată în viață nu se simțise atât de singur – în pântecul mamei cu atât mai puțin. N-ar fi băgat de seamă nici dacă lumea din afară s-ar fi făcut, toată, scrum. Începu să plângă în tăcere. Nici nu știa cui să mulțumească pentru atâta fericire.

În vremea care urmă nu mai ieși afară decât ca să lingă peretele cu apă, să-și lase urina și excrementele, sau să vâneze șopârle și șerpi. Noaptea le prindea mai ușor, fiindcă se retrăgeau sub lespezi sau în mici peșteri, unde le descoperea cu ajutorul nasului.

Mai urcă totuși în următoarele săptămâni de câteva ori până în vârful piscului, pentru a adulmea orizontul. Ceea ce în curând deveni mai degrabă un obicei obositor decât o

necesitate, căci nu simțise nicicând vreo primejdie. Așa că puse capăt până la urmă acelor excursii și nu se mai gândi decât să ajungă cât mai iute în grotă, după ce, pentru pură și simpla supraviețuire, împlinea cele convenite. Fiindcă de fapt acolo, în grotă, trăia cu adevărat. Ceea ce înseamnă că petrecea în deplină întunecime, tăcere și nemișcare pe pătura sa de cal, la capătul gangului de piatră, cu spinarea sprijinită de bolovăniș, cu umerii strânși între stânci, fiindu-și sieși de ajuns, mai mult de douăzeci de ore din zi.

Sunt știuți destui căutători de sihăstrie: ispășitorii, dezamăgiții, sfinții sau profeții. Se retrag mai ales în pustie, unde se hrănesc cu lăcuste și miere sălbatică. Mulți își află sălașul în peșteri sau claustrându-se pe insule depărtate de calea navelor, ori – mai spectaculos – stau ghemuiți în colivii agățate de niște prăjini, plutind sus, în văzduhuri. Fac asta ca să fie mai aproape de Dumnezeu. Prin sihăstrie se mortifică și ispășesc prin ea. Acționează întru credință, ducând o viață Domnului plăcută. Sau așteaptă luni și chiar ani o veste divină, pe care s-o împărtășească apoi oamenilor.

Nimic din toate acestea nu i se potrivea lui Grenouille. Gândul său nu era cătuși de puțin la Domnul. Nici nu ispășea, nici nu aștepta vreo inspirație mai înaltă. Se retrăsese pur și simplu pentru propria plăcere, numai pentru a-și fi sieși aproape. Se scâldea în propria, acum de nimic derutata sa existență și o găsea minunată. Zăcea în grotă de stânci ca însuși cadavrul său, abia respirând, cu inima parcă fără bătaie – și totuși trăia atât de intens și de debordant cum nici unul dintre cei vii nu trăise vreodată afară, în lume.

26

Scena acestor debordări era – cum altfel – imperiul său lăuntric, în care gravase de la început contururile tuturor mirosurilor care-i ieșiseră vreodată în cale. Le invoca, pentru a se pune în atmosferă, mai întâi pe cele timpurii și mai depărtate: emanația dușmănos-aburoasă din odaia unde

dormea Madame Gaillard; odoarea de piele uscat-tăbăcită a mâinilor ei; mirosul acru-oțet al lui pater Terrier; sudoarea isterică, matern-fierbinte a doicii Bussie; duhoarea de cadavre din Cimetièr des Innocents; mirosul de ucigașă al mamei sale. Și se ghiftuia de silă și ură, iar părul i se făcea măciucă de groază.

Câteodată, când aperitivul acesta de grozăvenii nu-l stârnise îndeajuns, își mai îngăduia și un mic ocol al adulmecării la Grimal și gusta din duhoarea pieilor crude, încă nedescărmate, sau a fierturilor de tăbăcărie, sau își închipuia exhalările celor șase sute de mii de parizieni strănși laolaltă în apăsătoarea arșiță a miezului de vară.

Iar apoi, dintr-o dată – căci acesta era sensul exercițiului său – izbucnea cu orgiastică forță ura sa îndiguită. Se năpustea ca o furtună asupra mirosurilor care îndrăzniseră să-i jignească nobilul nas. Le izbea precum grindina lanul de grâu, le spulbera mizeria ca un uragan, încându-le într-un uriaș potop purificator de apă distilată. Atât de dreaptă era mânia sa. Atât de mare, răzbunarea sa. Ah! Ce clipă sublimă! Măruntul Grenouille tremura de emoție, cu trupul crispat de o senzuală plăcere, și se arcuia, încât lovea pentru o clipă cu creștetul acoperișul galeriei, pentru a se afunda apoi ușor înapoi și a rămâne culcat, eliberat și profund mulțumit. Actul de extincție a mirosurilor respingătoare era într-adevăr prea plăcut, prea plăcut... Aproape cel mai plăcut în succesiunea scenelor teatrului său interior, căci îi prilejuia minunatul sentiment al unei bine-cuvenite epuizări, care nu urmează decât cu adevărat mărețelor, eroicelor fapte.

Pentru o vreme își putea îngădui odihna, cu conștiința împăcată. Se întindea: corporal, pe cât era în acel loc îngust posibil. Dar lăuntric – cât era de lung, și moțăia pe proaspăt scuturatele saltele ale sufletului, lăsând să-i joace-n jurul nărilor miresme alese: o aromat-picantă adiere, ca de pe câmpuri de primăvară; un vânt de mai, călduț, cel care bate printre primele frunze de fag; o briză a mării, aspră ca migdalele sărate. Până se ridica, se făcea după-amiază târzie

– așa-zisă după-amiază târzie, căci nu era acolo nici după-amiază, nici dimineață, nici seară, nici zori, nici lumină, nici întunecare, și nu erau nici câmpuri primăvăratice și nici frunze verzi de fag... nu se aflau în universul lăuntric al lui Grenouille nici un fel de lucruri, ci numai miresmele lor. (A vorbi despre acest univers ca despre un peisaj e doar *une façon de parler*, un mod adecvat și de altfel singurul posibil, fiindcă limbajul nostru nu se potrivește descrierii lumii mirositoare.) Că se făcea deci după-amiază târzie, vrea să însemne o stare și un punct temporal în sufletul lui Grenouille, cum se întâmplă în sud spre sfârșitul siestei, când amorțeala prânzului se desprinde de pe peisaj cu încetul și viața oprită în loc vrea să reînceapă. Arșița nebunească, vrăjmașa aromelor sublime, se risipise în zbor, iar ceata demonilor era spulberată. Lăuntricele câmpuri se întindeau curate și moi în liniștea lascivă a trezirii, așteptând să se facă voia Domnului.

Iar Grenouille – așa cum am spus – se ridica și își scutura somnul din oase. Marele, lăuntricul Grenouille se ridica, îndreptându-se ca un uriaș, în toată măriștea și fala, minunat la vedere – aproape păcat că nu-l vedea nimeni! – și privea în jur, mândru, plin de semeție:

Da! Acesta era imperiul său! Imperiul cel fără seamăn al lui Grenouille! Creat și stăpânit de el, de Grenouille cel fără-de-seamăn, pustiit de el dacă astfel îi era voia, recreat, lărgit de el într-o nemăsură și cu paloș de flăcări apărat împotriva oricărui intrus. Aici nu stăpânea decât voința sa, voința marelui, strălucitului, neasemănatului Grenouille. Și după ce distrusese duhurile respingătoare ale trecutului, voia el acum să fie în imperiul său numai miresme. Și trecea cu pașii semeți peste ogoarele nelucrate și semăna miresme de toate felurile, risipitor ici, strângător colo, pe nesfârșit de întinse plantații și în mici, intime îngrădiri, aruncând semințe cu pumnii sau adâncindu-le câte una în locurile anume alese. Marele Grenouille, grăbitul grădinar, alerga până în cele mai depărtate ținuturi ale imperiului său, și curând nu mai era

ungher în care să nu fi aruncat un bob de mireasmă.

Și dacă văzu că e bine și întreg ținutul e inundat de sămânța divină a lui Grenouille, lăsă Marele Grenouille să pogoare asupra-i o ploaie blândă și statornică de spirt, și peste tot începu să înmugurească și să-ncolțească, iar semănăturile se înspicară, spre bucuria inimii. În curând vălureau bogate plantații și în grădinile ascunse tulpinile se umpleau de sevă. Iar bobocii de floare plesneau, de-a dreptul, din învelișul lor.

Atunci Marele Grenouille porunci ploii să se oprească. Și așa se făcu. Și trimise peste ținut soarele blând al surâsului său, iar bogăția florilor de milioane de ori înmulțită se deschise dintr-o singură bătaie de petale, de la un capăt al imperiului la celălalt, un singur covor multicolor țesut din miriadele prețioaselor recipiente de parfum. Și Marele Grenouille văzu că e bine, foarte, foarte bine. Și suflă asupra ținutului vântul respirației sale. Iar florile, alintate, înmiresmară și amestecară miriadele lor de arome într-un universal, mereu schimbător și totuși unitar în perpetua-i schimbare, parfum-ofrandă: Marelui, Unicului, Strălucitului Grenouille; iar acesta, tronând pe un nor auriu-parfumat, sorbea odoarea adulmecând și plăcută îi era mireasma jertfită. Și se pogorî să-și binecuvinte creația de mai multe ori, și i se mulțumi cu chiote, veseliri și noi suflări de miresme. Între timp se făcuse seară, iar aromele se răspândeau mai departe și se amestecau în albastrul nopții cu tot mai fantastice note. Era de așteptat o adevărată noapte de bal a parfumurilor, cu un gigant foc de artificii al miresemelor scânteietoare.

Cam ostenise însă Marele Grenouille, încât căscă și zise: „Iată, am făptuit o măreață operă, și îmi este pe plac. Dar, ca orice lucru împlinit, începe să mă plictisească. Mă voi retrage – și-n încheierea acestei zile de trudă îmi voi mai dărui o mică bucurie.”

Astfel grăi Marele Grenouille și, în timp ce poporul miresmatic de jos juca voios și petrecea dedesubt, vâsli cu

aripi largi de pe norul cel auriu peste ținutul noptatic al sufletului său, pogorându-se acasă, în inima sa.

27

Ah, cât de plăcut era să te întorci acasă! Cinul dublu de răzbunător și zămisliitor de lumi îl ostenea nu puțin, și nici a se lăsa ore întregi sărbătorit de propriile-i creațiuni nu i se părea cea mai curată odihnă. Sătul de îndatoriri ale creației și reprezentării, Grenouille tânjea după bucurii casnice.

Inima sa era un castel purpuriu. Așezat într-o pustie stâncoasă, ascuns în spatele dunelor, înconjurat de o oază de mlaștină, dincolo de șapte ziduri de piatră. Nu se putea ajunge acolo decât în zbor. Avea o mie de cămări, o mie de pivnițe și o mie de saloane alese, printre care unul cu o simplă canapea purpurie, pe care, întinzându-se, Grenouille nu mai era Cel Mare, ci doar cu totul particularul Grenouille, sau, mai simplu, dragul de Jean-Baptiste care obișnuia să se odihnească astfel după corvezile zilei.

Însă în cămările castelului se aflau, din podele până-n tavan, rafturi cu toate mirosurile pe care le adunase în timpul vieții sale Grenouille: mai multe milioane. Iar în pivnițele castelului odihneau butoaie cu cele mai bune parfumuri pe care le întâlnise. Când le sosea vremea, erau trase în sticle și așezate apoi pe kilometrice coridoare umed-răcoroase, ordonate după an și obârșie, atât de multe, că o viață n-ar fi ajuns să fie băute.

Și când dragul de Jean-Baptiste, în fine întors *chez soi*, se întindea în salonul de purpură pe sofaua de purpură cea simplă și potrivită căminului – când, dacă vreți, își scotea cizmele – plesnea din palme și își chema slujitorii, care erau de nevăzut, de nesimțit, de neauzit și mai ales de nemirosit, adică slujitori cu totul imaginari, și le porunca să meargă în cămări și să-i aducă din marea bibliotecă de miroaturi cutare sau cutare volum, ori să coboare în pivniță și să-i aducă de băut. Slujitorii grăbeau, iar stomacul lui Grenouille se

strângea dureros de chinuitoarea așteptare. Era, dintr-o dată, ca un bețiv copleșit la tejea de spaima că nu i s-ar da, dintr-un motiv sau altul, paharul de rachiu. Dacă s-ar fi golit brusc și pivnițe și butoaie, dacă vinul din poloboace s-ar fi stricat? De ce era lăsat să aștepte? De ce nu veneau odată? Îi trebuia imediat, avea neapărată nevoie, era împătimit, ar fi murit pe loc dacă nu i s-ar fi adus.

Dar liniștește-te, Jean-Baptiste! Liniștește-te, dragă! Vin ei, ți-aduc ce poftești. Slujitorii aleargă parcă zburând. Poartă pe o tavă nevăzută cartea mirosurilor, pe nevăzutele mâini alb-înmănușate duc prețioasele sticle, le așază ușor, se înclină și pier.

Iar când rămâne singur, în fine! iar singur, Jean-Baptiste înșfacă jinduitele mirosuri, deschide prima sticlă, își umple un pahar până la margine, îl duce la buze și bea. Golește paharul de miros răcoros dintr-o sorbire, și e minunat! E atât de plăcut-eliberator, încât închide ochii și își toarnă imediat al doilea pahar de parfum: unul din 1752, prins primăvara, înaintea răsăritului de soare pe Pont-Royal, pe când se afla cu nasul îndreptat către vest, spre vântul ușor care adia izuri marine, păduratice și un pic din mirosul smolit al bărcilor trase la mal. Era aroma primei nopți încheiate pe care, fără îngăduința lui Grimal, o petrecuse hoinărind prin Paris. Era proaspăta mireasmă a zilei ce se apropia, a primului răsărit pe care îl trăia în libertate. Acel miros îi vestise atunci libertatea. Îi vestise o altă viață. Era acel iz de zori, pentru Grenouille mirosul speranței. Îl păstra cu grijă. Și bea din el în fiecare zi.

Îndată ce golea al doilea pahar, pierea orice nervozitate, îndoială, nesiguranță, și îl cuprindea o liniște minunată. Își apăsa spinarea de perna moale a canapelei, deschidea o carte și începea să citească din amintire. Citea despre mirosurile copilăriei, școlii, străzilor și ungherelor orașului, despre mirosurile omenești. Și îl treceau fiori plăcuți, fiindcă invocate erau tocmai mirosurile urâte, cele exterminate. Cu interes plin de scârbă citea Grenouille în cartea mirosurilor

respingătoare, și când sila întrecea interesul, închidea pur și simplu cartea, o pune deoparte și lua alta.

Pe lângă asta, bea neîntrerupt din mirosurile nobile. După sticla cu mireasma speranței, destupă una din 1744, plină cu mirosul cald de lemne de la Madame Gaillard. Și apoi bău aroma unei seri de vară, aleasă la marginea unui parc în Saint-Germain-des-Près *anno* 1753.

Era de-acum ghiftuit de parfumuri. Membrele i se afundau tot mai grele-ntre perne. Spiritul se învăluia în ceață, sublim. Și totuși nu-și încheiase festinul. Chiar dacă ochii nu-i mai citeau și cartea îi căzuse de mult din mână – nu voia să încheie seara fără a goli și ultima sticlă, cea mai minunată: mireasma copilei din Rue des Marais...

O bău rememorând-o și se așeză pentru asta drept pe canapea, deși îi venea greu, căci salonul de purpură se legăna și se rotea împrejurul-i la fiecare mișcare. În poziție școlărească, picioarele strânse, mâna stângă pe coapsa stângă – așa bău mărunțul Grenouille cel mai minunat parfum din pivnițele inimii sale, pahar după pahar, și se întrista tot mai tare. Știa că bea prea mult. Știa că nu era în stare să îndure ceva atât de bun. Și totuși bău până goli toată sticla: trecea prin gangul întunecat din stradă în curtea cea dosnică. Mergea către raza de lumină. Copila sta și desfăcea corcodușe. De departe se auzeau trosnind rachetele și petardele focului de artificii...

Lăsă jos paharul și rămase ca împietrit de sentimentalitate și beție câteva minute încă, până ce-i dispăru și ultima brumă de gust de pe limbă. Se uita în gol, înaintea sa. Creierul i se golise deodată la fel ca sticlele. Apoi se răsturnă pe-o latură peste canapeaua de purpură și se scufundă de la o clipă la alta într-un somn amețitor.

În același timp adormea și Grenouille cel exterior, întins pe pătura de cal. Iar somnul acestuia era la fel de abisal ca al lăuntricului Grenouille, fiindcă muncile și excesele herculeene ale acestuia nu-l epuizaseră mai puțin – la urma urmei erau una și aceeași persoană.

Când se trezi, nu era, ce-i drept, în salonul de purpură al castelului său de purpură aflat în spatele celor șapte ziduri, nici în primăvăraticile câmpuri de parfum ale sufletului său, ci doar în temnița de piatră de la capătul tunelului, pe culcușul tare, în beznă. Îi era greață de foame și sete și tremura și se simțea îngrozitor, ca un bețiv împătimit după o noapte de chef. Se strecură în patru labe afară din galerie.

Afară era un ceas oarecare al zilei, de obicei început sau sfârșit de noapte; dar chiar și la miezul nopții, strălucirea luminii stelare îl înțepa în ochi ca un ac. Aerul îi părea prăfuit, mușcător, arzător de plămâni; peisajul aspru; se lovea de pietre. Mirosurile, chiar și cele mai fine, loveau cu asprime, înțepător, nasul său dezobișnuit de lume. Grenouille, căpușa, devenise sensibil ca un crab care-și părăsește sălașul de scoică și pornește dezghiocat prin mare.

Căută apa, linse o oră, două umezeala de pe zid, era un chin, timpul nu mai lua sfârșit – acel timp în care lumea reală îi ardea epiderma. Rupse de pe pietre câteva petece de mușchi, le hăpăi, se lăsă pe vine și își făcu nevoile în timp ce înfuleca – repede, repede, repede, așa trebuiau să se petreacă toate, și ca hăituit, ca un mic animal cu carne moale sub cerul bântuit de ulii, alergă iar la loc în peștera sa până la capătul galeriei, unde se afla întinsă pătura de cal. Aici era, în fine, din nou în siguranță.

Se sprijinea de grohotișul îngrămădit, întindea picioarele și aștepta. Trebuia să-și țină acum corpul liniștit, foarte liniștit, ca un vas care e gata să se reverse de prea multă mișcare. Izbutea, încetul cu încetul, să-și țină răsuflarea. Inima sa agitată pulsa mai liniștit, bătaia lăuntrică de val se domolea treptat. Și dintr-o dată singurătatea se prăvălea peste spiritul său ca o față înnegrită de oglindă. Închidea ochii. Întunecatele porți ale lăuntrului se deschideau, iar el intra. Începea următoarea reprezentație a teatrului sufletesc Grenouille.

Trecură astfel zile întregi, săptămâni după săptămâni, luni după luni. Trecură astfel șapte ani.

În tot acest timp lumea de afară înfrunța războiul, și anume un război care o cuprinsese în întregime. Aveau loc lupte în Silezia și Saxonia, Hanovra și Belgia, Boemia și Pomerania. Oștile regelui mureau în Hessen și Westfalia, în Baleare, Indii, lângă Mississippi și în Canada, asta dacă nu cumva se prăpădeau de tifos pe drum. Războiul înghiți un milion de vieți omenești, regelui Franței îi înghiți imperiul colonial și tuturor statelor beligerante atâția galbeni, că hotărâră în fine, cu inima grea, să-l sfârșească.

Într-una din iernile acestei perioade, Grenouille era să înghețe, fără să-și dea seama. Petrecuse cinci zile întins în salonul de purpură și când se trezi iar în grotă, nu mai putea să se miște de frig. Pe dată închise iar ochii, să adoarmă întru somnul cel veșnic. Dar urmă o schimbare de vreme, îl dezgheță și-l salvă.

Altă dată zăpada era atât de înaltă, că nu mai avea putere să scormone până la licheni. Se hrăni atunci cu niște lilieci înghețați.

Altă dată zăcea în fața peșterii un corb mort. Îl mănca.

Acestea au fost singurele evenimente din lumea de-afară pe care le-a luat la cunoștință în cursul celor șapte ani. Altminteri nu trăia decât în muntele său, numai în imperiul sufletului de el însuși creat. Și ar fi rămas acolo până la moarte (căci nu-i lipsea nimic), dacă n-ar fi intervenit o catastrofă care să-l alunge din munte, scuipându-l înapoi în lume.

Catastrofa nu era nici cutremur, nici incendiu, nici prăbușire de munte sau grotă. Nici nu era o catastrofă exterioară, ci lăuntrică, și de-aceea deosebit de chinuitoare,

fiindcă bloca tocmai preferatul drum de evaziune al lui Grenouille. Se petrecu în somn. Mai bine-zis, în vis. Mai degrabă în visul somnului inimii fanteziei sale.

Era lungit pe canapeaua din salonul de purpură și dormea. În jurul său se înșirau sticlele goale. Băuse enorm, la sfârșit chiar două sticle din parfumul copilei cu păr roșcat. Probabil că asta fusese prea mult, fiindcă somnul său, chiar dacă de o adâncime soră cu moartea, n-a fost de data asta fără vise, ci străbătut de fantomatice dăre de vis. Dărele erau fâșii zdrențuite de miros, ușor de recunoscut. Trecură întâi doar în fâlfâiri subțiri pe lângă nasul lui Grenouille, apoi se îndesiră ca norii. Parcă se afla acum în mijlocul unei mlaștini din care urca ceața. O negură care se ridica, încet-încet, tot mai sus. În curând Grenouille fu cu totul învăluit, inundat de ea, iar între vaporii de ceață nu mai rămânea nici un pic de aer. Dacă nu voia să se sufoce, trebuia să respire negura. Care, cum am spus înainte, era un miros. Grenouille știa și ce fel de miros. Ceața era mirosul său personal, al lui Grenouille.

Dar îngrozitor era acum că Grenouille, deși știa că acesta e mirosul său, nu-l putea percepe. Nici dacă s-ar fi înecat în sine, n-ar fi simțit pentru nimic în lume vreun miros!

Când înțelese, răcni ca ars de viu. Strigătul sfărâmă zidurile salonului de purpură, ale castelului, izbucni din inima sa peste șanturi, mlaștini și pustiri, năvăli ca o furtună de foc peste peisajul noptatic al sufletului său, țipătul îi țâșni din gâtlej, prin coridorul de piatră cel strâmb, afară, în lume, până departe peste podișul Saint-Flour – parcă strigase muntele însuși. Iar Grenouille se trezi de propriul țipăt. Treaz, lovi cu mâinile împrejur, parcă ar fi voit să alunge negura mirositoare, parcă s-ar fi înecat în sine însuși – o moarte cumplită. Îl treceau florii de câte ori își amintea. Și în timp ce încă mai ședea dârdâind, încercând să-și adune gândurile speriate, confuze, știu de-acuma cu siguranță: trebuia să-și schimbe viața – chiar și pentru a nu mai trăi a doua oară un vis atât de îngrozitor. A doua oară n-

ar mai fi rămas în viață.

Își aruncă pe umeri pătura de cal și ieși afară, la aer. Tocmai înziora; o dimineață la sfârșit de februarie. Soarele strălucea. Ținutul mirosea a piatră umedă, mușchi și apă. Adia chiar și o ușoară aromă de anemone. Se lăsă pe vine, ghemuindu-se în fața peșterii. Lumina soarelui îl încălzea. Respiră aerul proaspăt. Încă îl mai treceau fiori când se gândea la negura de care scăpase, dar căldura soarelui pe spinare îl înfiora de plăcere. Bine că exista, totuși, lumea exterioară, deși nu era decât un punct de evadare. Ar fi fost de neimaginat groaza de a nu mai găsi altă lume la capătul tunelului! Fără lumină, fără miros, fără nimic – doar acea teribilă negură, înăuntru, afară, peste tot...

Încetul cu încetul, șocul se mai atenuă. Gheara groazei se desfăcu treptat și Grenouille începu să se simtă mai sigur. Către prânz își redobândise sângele rece. Își puse sub nas arătătorul și mijlociul, adulmecând dosul mâinii stângi printre degete. Simți aerul umed de primăvară, înmiresmat de anemone. Degetele sale nu le mirosea deloc. Întoarse mâna și își adulmecă palma. Simțea căldura ei, dar nici un fel de iz. Apoi își suflecă mânecile rupte ale cămășii, scufundându-și nasul în adâncitura cotului. Știa că acesta e locul unde oamenii miros a ei înșiși. Dar nu mirosi nimic. Nici la subsuori, picioare sau sex, spre care se aplecă, atât cât era în stare. Situație grotescă: el, Grenouille, capabil să adulmece orice alt om de la cea mai mare depărtare, să nu-și poată mirosi sexul nu mai depărtat de o palmă! Fără să intre totuși în panică, își spuse, judecând la rece: „Se întâmplă ce se întâmplă nu fiindcă eu nu miros, căci totul miroase. Mai degrabă nu-mi pot adulmece mirosul fiindcă asta am tot făcut de când m-am născut și nasul nu-l mai percepe. Dacă aș putea desprinde de mine izul acesta, sau măcar o parte a lui, întorcându-mă apoi iar la el după o vreme de dezobișnuire, l-aș repera foarte clar – deci și pe mine.”

Puse jos pătura de cal și dezbracă hainele, sau ceea ce mai rămăsese din ele, zdrențele, cărpele. De șapte ani nu le

scosese. Probabil că erau cu totul îmbibate de mirosul său. Lepădându-le pe toate grămadă la intrarea în peșteră, se depărtă. Apoi, pentru prima oară după șapte ani, urcă în vârful muntelui. Acolo, în același loc unde stătuse și la venire, se întoarse cu nasul către apus, lăsând vântul să-i șuiere împrejurul corpului gol. Avea de gând să se aerisească, să se umple atât de total cu vântul de vest – deci cu mirosul de mări și de câmpuri umede – încât acesta să predomine, acoperind mirosul propriului corp, iar între el și veșminte se va crea un contrast pe care el să-l poată percepe.

Pentru a-și simți deci cât mai puțin mirosul, își aplecă în față partea de sus a corpului, întinse în direcția vântului gâtul, cât mai tare, și tot într-acolo întinse și mâinile. Părea un înotător înainte să sară în apă.

Petrecu în această extrem de ridicolă poziție câteva ceasuri, vreme în care pielea sa neînvățată cu lumina, alb-larvară, se înroși, în ciuda soarelui încă slab, ca langusta. Spre seară coborî iar la peșteră. Zări încă de departe maldărul de haine. Pe ultimii metri își strânse nasul, eliberându-l abia când era foarte aplecat deasupra grămezii. Făcu proba de mirosire cum o știa de la Baldini, inhalând aer și expirându-l în etape. Pentru a prinde mirosul, formă un clopot cu amândouă mâinile deasupra veșmintelor. Dar mirosul nu era acolo. Nu era, cu siguranță. Numai o mie de alte mirosuri. Cel de piatră, nisip, mușchi, rășină, sânge de corb – chiar și izul cârnatului cumpărat cu ani înainte în apropiere de Sully se păstrase clar. Hainele erau un jurnal olfactiv al ultimilor șapte, opt ani. Numai propriul său miros, al celui ce le îmbrăcase neîntrerupt în tot acest timp, nu-l purta.

De-acum începea totuși să se teamă. Soarele apusese. El stătea, gol, la intrarea galeriei în care trăise șapte ani. Vântul rece îl îngheța, dar nu simțea că înghețată, căci creștea în el o contra-răceală, și anume frica. Nu era aceeași din somn, acea îngrozitoare teamă a sufocării-în-sine pe care trebuia s-o scuture cu orice preț și de care fugise. Ceea ce simțea acum

era teama de-a nu ști exact ce e cu sine. O teamă contrarie celeilalte. Din ea nu putea evada, trebuia să-i iasă în întâmpinare. Trebuia să afle – chiar dacă revelația era cumplită – să știe fără îndoială dacă avea sau nu miros. Să știe acum, pe dată.

Intră înapoi în galerie. După câțiva metri întunericul îl și înconjură, total, dar își găsi calea ca în cea mai bună lumină. Umblase pe acel drum de multe ori, îl știa pas cu pas, la fiecare cotitură, simțea după miros fiecare ieșitură de stâncă, fiecare pietricică ițită. Nu să găsească drumul era greu. Greu era să lupte cu amintirea visului de claustrare urcând în el ca un val și izbînd tot mai sus, pe măsură ce înainta. Avea însă îndrăzneală. Adică – să lupte cu teama de a nu ști, sau cu cea de a ști, izbîndind fiindcă n-avea de ales. Când ajunsese la capătul coridorului, acolo unde începea grohotișul, se scutură de amîndouă spaimetele. Se simțea foarte liniștit, cu mintea limpede și nasul acut ca un scalpel. Se ghemui, duse mâinile la ochi și adulmecă. În locul acesta, împietrit în depărtarea-i de lume, trăise vreme de șapte ani. Dacă vreun ungher de pe lume păstra mirosul trupului său, aici trebuia să fie. Respiră încet. Controlă cu atenție. Nu se grăbi să judece. Rămase acolo, ghemuit, un sfert de oră. Avea o memorie care nu-l înșela și știa exact cum mirosise acel loc acum șapte ani: a piatră, răcoare umedă, sărată, și în asemenea măsură a puritate, că nici o ființă vie, om sau animal, n-ar fi avut cum să pătrundă acolo cândva... Iar acum, mirosul rămăsese întocmai la fel.

Petrecu astfel ghemuit încă o vreme, întru totul liniștit, clătînând doar, ușor, din cap. Apoi se întoarse și plecă, întâi încovoiat, iar când îi îngădui galeria, drept – ieșind afară, în libertate.

Afară își reîmbracă zdrențele (ghetele putreziseră cu ani în urmă), puse pe umeri pătura de cal și părăsi încă în acea noapte Plomb du Cantal, pornind către miazăzi.

Arăta îngrozitor. Părul îi atârna până la genunchi, barba subțiratică până la pântec. Unghiile păreau gheare de pasăre, iar pielea curgea fășii de pe brațele și picioarele pe care zdrențele nu mai ajungeau să le acopere.

Primii care-i ieșiră în cale, niște țărani dintr-un câmp din apropierea orașului Pierrefort, o rupseră la fugă țipând. În schimb, în oraș făcu senzație. Sute de oameni grăbeau să se zgâiască la el. Mulți îl socoteau scăpat de la galere. Alții spuneau că nici n-ar fi om, ci o corcitură de om și urs, un fel de arătare a pădurii. Un fost călător pe mare pretindea că pare un indian, sălbatic al unui trib din Cayenne, care se află pe cealaltă parte a marelui ocean. L-au dus în fața primarului. Acolo, spre uimirea tuturor, scoase certificatul de calfă, deschise gura și, în cuvinte destul de bolovănoase, căci erau primele pe care le rostea după șapte ani, povesti totuși foarte inteligibil că a fost atacat de hoți în timp ce călătorea, că l-au cărat și l-au închis vreme de șapte ani într-o peșteră. În tot acel timp nu văzuse nici chip de om, nici lumina soarelui, hrănit fiind printr-un coș lăsat uneori spre el, în adânc, de o mână nevăzută, și eliberat în cele din urmă cu ajutorul unei scări, fără să știe pricina și fără să-și fi zărit vreodată nici răpitorii, nici salvatorii. Istoria născocită i se părea mai credibilă decât realitatea și chiar era, fiindcă nu rareori se petreceau asemenea atacuri banditești în munții din Auvergne, Languedoc, sau în Cevenni. Primarul, oricum, o acceptă ca atare și aduse întâmplarea la cunoștință marchizului de la Taillade-Espinasse, mare senior feudal al orașului și membru al Parlamentului din Toulouse.

Marchizul părăsise încă de la patruzeci de ani viața de Curte și, întorcând spatele spre Versailles, se retrăsese pe moșiile sale, dedicându-se științelor. Omenirea datora penei sale un însemnat tratat despre economia națională dinamică, în care propunea renunțarea la dările pe moșii și produsele lor agrare, ca și introducerea unui bir pe venituri invers

progresiv, care lovea cel mai tare săracii și deci îi obliga la o mai puternică dezvoltare a activităților economice. Încurajat de succesul cărțuliei, redactă un tratat despre educația băieților și fetelor între cinci și zece ani, consacrandu-se apoi agriculturii experimentale și încercând să cultive un hibrid vegetal-animalier pentru obținerea laptelui, o specie de floare-uger care ar fi apărut prin fecundarea diferitelor ierburi cu sămânță de taur. La început, după o oarecare izbândă, care i-a dat chiar posibilitatea să producă o brânză din lapte de iarbă, despre care Academia Științifică din Lyon spunea că ar avea „gust de brânză de capră, chiar dacă ceva mai amărui”, trebui să-și înceteze experiențele din pricina costului enorm al semințelor de taur ce trebuiau stropite pe câmp în cantități hectolitriche. Oricum, asemenea preocupări agrar-biologice i-au trezit interesul nu numai pentru mai sus-numitele brazde, ci și pentru pământ în general, ca și pentru raporturile acestuia cu biosfera.

Nici nu sfârși bine lucrările practice pentru floarea-uger, că se și năpusti cu un neînfrânt elan de cercetător asupra unui mare eseu despre relațiile dintre gradul de apropiere a ființelor de pământ și forța vitală. Teza era că viața nu se poate dezvolta decât la o anumită depărtare de țărână, fiindcă pământul în sine ar emana în permanență un gaz de putrefacție, un *fluidum letale* care slăbește forțele vieții și duce, mai devreme sau mai târziu, la pieire. De aceea jinduiesc toate ființele să se depărteze prin creștere de pământ, avântându-se spre înălțimi și nu spre adânc; de aceea își poartă toate cele mai prețioase părți către cer: grâul – spicul; floarea – corola; omul – capul; și tot de aceea, când bătrânețea le încovoiaie și le zgârcește din nou spre pământ, cad toate fără scăpare pradă gazului letal – ceea ce devin chiar și ele prin descompunere după moarte.

Când auzi deci marchizul de la Taillade-Espinasse că în Pierrefort a fost găsit unul ce a sălășluit șapte ani într-o peșteră – deci într-un totu înconjurat de pământ, elementul de putrefacție – sări în sus de încântare și ceru să-i fie adus pe

loc în laborator Grenouille, pe care-l cercetă de-a fir-a-păr. Își vedea teoria la modul cel mai spectaculos confirmată: acel *fluidum letale* îl și atacase în asemenea măsură pe Grenouille, încât corpul său de douăzeci și cinci de ani prezenta simptome de decădere întocmai ca al unui moșneag. Numai pentru că – așa explica Taillade-Espinasse – Grenouille fusese hrănit în timpul captivității cu plante depărtate de pământ, probabil cu pâine și fructe, numai această întâmplare i-a împiedicat moartea. Starea sănătății dinainte ar mai putea fi acum restabilită doar prin alungarea temeinică a fluidului cu ajutorul unui aparat născocit de el, de Taillade-Espinasse, un ventilator de aer vital. Ar avea așa ceva în depozitul palatului său din Montpellier și, dacă Grenouille ar fi de acord să-i stea la dispoziție ca obiect științific pentru demonstrații, l-ar elibera nu numai de intoxicația cu gaz de pământ, ci i-ar mai da și o frumoasă sumă...

Peste două ore se și aflau în trăsură. Cu toate că drumurile erau mizerabile, izbutiră să facă distanța până la Montpellier, în numai două zile; căci, pentru a străbate cele patruzeci și șase de mile, marchizul nu renunță, în ciuda vârstei înaintate, să biciuiască personal surugiul și caii, ajutând cu mâna sa când se rupea vreo osie sau aveau vreo pană – atât era de încântat de această *trouaille*, atât de dornic de-a o prezenta unui public cult cât mai degrabă. Lui Grenouille, în schimb, nu i se îngădui deloc să părăsească trăsura. Trebuia să stea învelit în zdrențele sale și o pătură înmuiată în lut umezit și noroi. În timpul călătoriei nu primi de mâncare decât rădăcinoase crude. Așa credea marchizul să mai păstreze o vreme în mod ideal contaminarea cu gaz de pământ.

Ajunși la Montpellier, ceru pe dată ducerea lui Grenouille în pivnița palatului, trimise invitații pentru toți membrii Facultății de Medicină, Asociației Botaniștilor, Școlii de Agricultură, Uniunii de Chimie și Fizică, Lojei masone și tuturor celorlalte societăți de învățați, din care orașul avea

nu mai puțin de o duzină. Peste câteva zile – exact la o săptămână după ce lăsase sihăstria de munte – Grenouille se afla pe un podium din marea aulă a Universității Montpellier, prezentat sutelor și sutelor de spectatori ca senzația științifică a anului.

Taillade-Espinasse îl numi, în comunicarea sa, dovadă vie a justetei teoriei despre fluidul letal din pământ. Explica, în timp ce-i smulgea zdrențele una după alta, efectul pustiitor pe care acest gaz al putrefacției îl exercitase asupra corpului lui Grenouille: ici bube și cicatrice, colo, pe piept, un uriaș carcinom roș-lucitor; peste tot descompunerea pielii; și chiar o vizibilă chircire fluidală a scheletului, cu picior strâmb și cocoasă. Organele interne, splina, ficatul, fierea și tractul digestiv ar fi grav atinse de acel gaz, după cum dovedea, fără umbră de îndoială, analiza scaunului, ce se găsea într-un lighean, lângă picioarele demonstrantului, la dispoziția oricui. Rezumând, se putea spune că paralizarea forțelor vitale după o contaminare, vreme de șapte ani, cu *fluidum letale Taillade* ar fi atât de avansată, încât demonstrantul – a cărui înfățișare dobândise deja în mod semnificativ trăsături de cârtiță – trebuia socotit o ființă consacrată mai degrabă morții decât vieții. Cu toate acestea, referentul se angaja să-l refacă pe cel sortit pieirii în numai opt zile cu ajutorul unor terapii de ventilație combinată cu o dietă vitală; și asta în asemenea măsură, încât semnele vindecării totale să sară în ochii oricui; deci îi îndemna pe cei de față să vină peste o săptămână pentru a se convinge de succesul acestei prognoze, desigur dovadă definitivă a justetei teoriei despre gazul letal.

Comunicarea avu un succes uriaș. Publicul învățat aplaudă entuziast referatul și defilă apoi pe lângă podiumul pe care stătea Grenouille. În conservata sa neîngrijire, cu vechile-i cicatrice și invalidități, îngrozi și impresionă în asemenea măsură, că toți îl socotiră pe jumătate gata putrezit, când el se simțea de fapt deosebit de sănătos și în putere. Mulți dintre domni îl ciocăneau profesional, îl

măsurau, îi cercetau gura și ochii. Câțiva îi vorbiră, întrebându-l despre viața din peșteră și despre cum se simte acum. Ținând însă seama de o indicație anterioară a marchizului, el nu răspundea la asemenea întrebări decât cu un horcăit forțat, arătând cu gesturi neajutorate ale ambelor mâini spre gât – spre a sugera că „fluidul letal Taillade” acționase coroziv și acolo.

La sfârșitul manifestării, Taillade îl împachetă la loc și îl trimise acasă, în depozitul palatului. Acolo, în prezența câtorva doctori de frunte ai Facultății de Medicină, îl închise în aparatul de ventilație vitală, un fel de cușcă din scânduri de molid strâns îmbinate care putea fi inundată de aerul din înălțimi, cel purificat de gazul letal, cu ajutorul unei guri de absorbție care ajungea departe deasupra acoperișului; aer evacuat apoi printr-un ventil cu supapă de piele, pe lângă pământ. Instalația era menținută în lucru de numeroși slujitori care se îngrijeau ca ventilatoarele construite în cămin să nu stea locului zi și noapte. Și lui Grenouille, înconjurat în acest fel de un permanent curent de aer purificator, i se ofereau din oră în oră, printr-o ușiță laterală cu perete dublu, gustări dietetice provenind de cât mai de deasupra pământului: supă de porumbel, pateu de ciocârlie, *ragout* de rațe sălbatice, dulceață de poame, pâine din sortimente de grâu deosebit de înalt, lapte de capră de stâncă și cremă din spuma ouălor adunate de la găinile din podul palatului.

Această combinată cură de risipire a contaminării și revitalizare dură cinci zile. Apoi, marchizul ceru să fie oprite ventilatoarele și îl duse pe Grenouille într-o baie, spre a fi mai multe ore muiat în apă caldă de ploaie și apoi spălat din cap până în picioare cu săpun din ulei de nucă sosit tocmai de la Potosi, oraș din Anzi. Îi tăiară unghiile de la mâini și de la picioare, dinții îi fură curățați cu cel mai fin calciu dolomitic, barba – rasă, părul – scurtat, pieptănat, coafat și pudrat. Sosiră la cerere un croitor și un cizmar, iar Grenouille căpătă o cămașă de mătase pe măsură, cu jabou

alb și dantele albe la manșete, ciorapi de mătase, haină, vestă și pantalon din catifea albastră, precum și frumoși pantofi din piele neagră cu cataramă, dintre care cel drept ascundea iscusit piciorul cu defect. Însuși marchizul aplică pe chipul plin de cicatrice al lui Grenouille fardul de talc alb, carminându-i buzele și obrazul și arcuindu-i de-a dreptul nobil sprâncenele cu ajutorul unui creion moale din lemn de tei. Apoi pulveriză asupra-i parfumul său personal, o notă destul de simplă de violete, se trase câțiva pași înapoi și-i trebui mult timp până să-și cuprindă încântarea în cuvinte.

— Monsieur, zise el în sfârșit, sunt încântat de mine. Mă cutremură atâta genialitate. Nu m-am îndoit niciodată de justetea teoriei mele fluidale, sigur că nu, dar sunt zguduit și-o văd confirmată atât de minunat prin terapia practică. Erați un animal și am făcut din domnia-voastră om. O faptă cu adevărat divină! Îngăduiți-mi să fiu emoționat! Treceți în fața oglinzii de colo și contemplați-vă! Veți recunoaște, pentru prima oară în viața domniei-voastre, că sunteți om; nu unul deosebit sau care iese cumva în evidență, dar oricum întru totul acceptabil. Poftim, Monsieur! Priviți-vă și uimiți-vă de minunea pe care am împlinit-o!

Pentru prima oară cineva îi spunea lui Grenouille: Monsieur.

Se îndreptă spre oglindă și se privi. Nu văzuse până atunci nicicând o oglindă. Văzu înaintea ochilor un domn în veșmânt fin, albastru, cu cămașă albă și ciorapi de mătase, și se încovoie instinctiv, așa cum făcuse totdeauna în fața unui domn atât de ales. Domnul cu pricina se încovoie însă și el, iar când Grenouille se îndreptă, alesul domn făcu întocmai și apoi împietriră amândoi, ținându-se cu privirea.

Pe Grenouille îl uluia cel mai tare faptul că arăta atât de incredibil de normal. Marchizul avea dreptate: nu părea deosebit nici în bine, dar nici în rău. Era croit cam mărunț, cu o ținută cam neîndemânică, o figură cam lipsită de expresie, pe scurt, arăta ca mii de alți domni. Dacă ar fi pornit pe stradă acum, n-ar fi întors nimeni capul. Nici lui nu

i-ar fi sărit în ochi cineva ca el, dacă i-ar fi ieșit în cale. Poate numai dacă ar fi amușinat că acel cineva are la fel de puțin miros – în afara celui de violete – precum domnul cel din oglindă sau el însuși, cel din fața ei.

Și totuși, numai acum zece zile, țăranii fugiseră țipând la vederea sa. Pe-atunci nu se simțise altfel decât acum – și nici acum, dacă închidea ochii, nu se simțea în vreun fel diferit de cel de atunci. Sorbi aerul ce-i urca în jur și adulmecă parfumul prost, catifeaua și pielea ghetelor proaspăt lipite, mătasea, pudra, fardul, mireasma palidă a săpunului din Potosi. Și dintr-o dată înțelese că nu supa de porumbel și tot mișmașul cu ventilația făcuseră din el un om normal, ci doar bruma aceea de haine, tăierea părului și un pic de mascaradă cosmetică.

Deschise ochii clipind și văzu domnul din oglindă făcând cu ochiul la rândul lui, strecurând în jurul buzelor carminate un mic surâs prin care parcă voia să-i semnalizeze că nu-l displace câtuși de puțin. Iar Grenouille găsi și el că acel domn din oglindă, siluetă lipsită de miros, deghizată ca om, mascată, n-ar fi cu totul fără un anume ce; sau măcar că acela ar putea, dacă și-ar perfecționa masca, să exercite asupra lumii exterioare o influență cum el, Grenouille, nu s-ar fi crezut vreodată în stare. Făcu siluetei un semn din cap și o văzu că, în timp ce îi răspunde la semn, își umflă discret nările...

31

În ziua următoare, când marchizul tocmai se străduia să-l învețe pozele, gesturile și pașii de dans pentru viitoarea apariție în societate, Grenouille simulă un leșin și se prăbuși în aparență lipsit de putere pe un divan, gata să se sufoc.

Marchizul se pierdu cu firea. Strigă după slujitorii, evantaie și ventilatoare portabile, și în timp ce slujitorii grăbeau, îngenunche alături de Grenouille, făcându-i vânt cu batista inundată de parfum de violete și implorându-l de-a

dreptul să se ridice, nu cumva să-și dea tocmai acum sufletul – ci măcar, dacă se poate, să aștepte până poimăine, căci altminteri ar pune în mare primejdie teoria despre fluidul letal.

Grenouille se zvârcolea și se tăvălea, gâfâia, gemea, lupta cu mâinile prin aer împotriva batistei, prăbușindu-se în cele din urmă foarte dramatic pe divan și ascunzându-se în cel mai îndepărtat ungher.

— Nu parfumul acesta! strigă, cu ultimele forțe parcă; nu parfumul acesta! Mă ucide!

Și abia după ce Taillade-Espinasse aruncă pe fereastră batista și își duse haina, de asemenea mirosind a violete, în camera alăturată, își îngădui și Grenouille să se domolească și povesti cu o voce din ce în ce mai liniștită că el, meșter de parfumuri, are un nas deosebit de sensibil, așa cum de altfel cere meseria, și mai ales acum, în convalescență, reacționează deosebit de puternic la anumite miresme. Că îl supără atât de tare tocmai parfumul de violete, care, în sine, sunt flori foarte plăcute, își explică numai prin faptul că parfumul marchizului ar cuprinde o mai mare cantitate din extras de rădăcină de violete, care, origine subpământeană având, acționează deosebit de distrugător asupra unei persoane atacate de fluidul letal – cum era el, Grenouille. Chiar ieri, la prima aplicare a parfumului, s-ar fi simțit foarte slăbit, iar azi, dând din nou de mirosul de rădăcini, i se păruse că se prăbușește iar, aruncat în teribila, sufocanta groapă în care vegetase vreme de șapte ani. Nu putea spune decât că, după ce prin arta domnului marchiz revenise la viață omenească în aerul defluidizat, însăși natura-i se revoltase; și mai bine ar fi murit pe loc decât să se lase iar pradă aceluia gaz pe care îl ura. Și acum se crispa tot, numai gândindu-se la acel parfum de rădăcini. Credea însă cu toată convingerea că se va restabili pe loc dacă marchizul îi va îngădui să alcătuiască un parfum personal, care să-l alunge definitiv pe cel de violete. Se gândea la o notă foarte ușoară, aeriană, din ingrediente cât mai depărtate de pământ,

precum apa din floare de migdal, de naramz, de frunză de eucalipt, uleiul din ace de molid și de chipru. Câțiva stropi din acel parfum pe haine, gât și obraji ar fi fost de ajuns să-l ferească definitiv de revenirea unui chinuitor atac, precum cel care tocmai îl doborâse...

Ceea ce, pentru buna înțelegere, cităm aici într-o fluentă rostire indirectă, era de fapt o izbucnire de cuvinte numai pe jumătate pricepute, o bolboroseală întreruptă de accese de tuse, gâfâieli și greutăți de suflare, pe care Grenouille o mai și colora tremurând, zbatându-și mâinile și dând ochii peste cap.

Marchizul era profund impresionat. Nu atât de simptomele suferinței, cât de aleasa argumentație a protejatului său, cu totul în sensul teoriei letal-fluidale. Parfumul de violete, desigur! Un produs atât de dezgustător, apropiat de pământ, chiar subpământean! Probabil că el însuși, folosindu-l de ani de zile, se lăsase infectat. Fără să-și dea seama că prin această mireasmă se apropie tot mai mult de moarte. Guta, înțepeneala gâtului, nevârtoșia membrului său, hemoroizii, presiunea din urechi, cariile – toate se trăgeau, fără îndoială, de la duhoarea rădăcinii de violete contaminate de fluid. Să-i reveleze așa ceva, însă, tocmai omulețul ăsta prost, grămăjoara aceea de mizerii din colț! Îi venea să se ducă la el, să-l ridice și să-l strângă la inima sa, cea acum lămurită. Cum se temea însă că mai miroase a violete, strigă din nou slujitorii, poruncindu-le să fie depărtat din casă tot parfumul, aerisit tot palatul, hainele să fie dezinfectate în ventilator, iar Grenouille dus în litieră la cel mai bun meșter de parfumuri din oraș. Or, tocmai asta urmărise Grenouille prin leșinul său.

Parfumeria era în Montpellier de veche tradiție, și, cu toate că în ultima vreme, față de orașul-concurent Grasse, decăzuse, avea totuși încă mulți meșteri de parfumuri și de mănuși foarte buni. Cel mai bine văzut dintre ei, un anume Runel, acceptă – datorită relațiilor de afaceri cu casa marchizului de la Taillade-Espinasse, căruia îi furniza

săpunuri, uleiuri și parfumuri – neobișnuitul gest de a-și pune pentru o oră atelierul la dispoziția ciudatei calfe din Paris, care tocmai sosise în litieră. Acela nu voia să i se lămurească nimic, nu voia nici să știe unde și ce anume ar putea fi găsit, zicea că se pricepe el, că se descurcă; apoi se închise în atelier și rămase acolo o oră întreagă, în timp ce Runel ședea într-o cârciumă cu majordomul marchizului, spre a băga la cap de ce nu mai trebuia mirosită apa de violete.

Atelierul și prăvălia lui Runel nu erau nici pe departe atât de bogat asortate ca, la vremea sa, negustoria lui Baldini de la Paris. Cu cele câteva uleiuri florale, ape și mirodenii, un meșter obișnuit n-ajungea prea departe. Grenouille însă cunoscuse de la prima adulmecare că, pentru ceea ce urmărea, materialele existente îi erau de ajuns. Nu voia acum să creeze vreun mare parfum; nici să amestece vreo prestigioasă apă ca înainte pentru Baldini, ceva care să sară în ochi din marea de mediocritate, înnebunind lumea. Nu plănuia numai vreun biet parfum din flori de naramz, cum îi promisese marchizului. Esențele obișnuite de oleandru, eucalipt și frunză de chipru nu trebuiau decât să mascheze ceea ce-și propusese: mirosul omenesc. Voia să-și facă mirosul de om pe care el nu-l avea, chiar dacă la început nu era vorba decât de un surogat oarecare. Desigur, *mirosul* omenesc, în sine, nu exista, după cum nu exista, în sine, *chipul* de om. Fiecare mirosea altfel, nimeni nu știa asta mai bine decât Grenouille, care cunoștea mii și mii de mirosuri personale și era în stare să deosebească datorită lor oamenii încă de la naștere. Și totuși – exista o temelie comună mirosului omenesc, una destul de simplă, de altfel: ceva transpirat-unsuros, acru-brânzos, un fundament tematic în general destul de respingător, dar care părea lipit de toți oamenii; abia deasupra ei se individualizau, cu finețe, norișorii vreunei aure personale.

Această aură însă – de tot complicatul, inconfundabilul cifru al mirosului personal – era oricum imperceptibilă

pentru cei mai mulți. Majoritatea nici nu știa că o are, făcând pe deasupra și totul să o ascundă sub haine sau mirosoari artificiale la modă. Bine cunoscut era numai acel iz de bază, acea primitivă exhalare, în ea trăiau toți oamenii și se simțeau apărați, și numai cine emana acea respingătoare, comună odoare era privit de cei din jur ca fiind un semen de-al lor.

Parfumul creat în acea zi de Grenouille era unul foarte ciudat. Ceva mai straniu nici nu existase până atunci: nu mirosea ca un parfum, ci *ca un om care miroase a parfum*. Adulmecat în beznă, ar fi sugerat că acolo există al doilea om. Iar dacă l-ar fi folosit un om care mirosea el însuși a om, ar fi părut alcătuit, din punct de vedere olfactiv, din doi oameni; ar fi părut, mai rău, o monstruoasă ființă dublă, alcătuire ce nu mai poate fi fixată într-o singură înfățișare, căci se arată neclară, voalată, ca o imagine de pe fundul lacului celui cu valuri tremurătoare.

Pentru a imita acest iz omenesc – în mod nesatisfăcător, din punctul său de vedere – Grenouille căută în atelierul lui Runel cele mai ordinare ingrediente.

Găsi o grămăjoară de murdării de pisică, lăsate destul de curând după pragul ușii ce da spre curte. Luă de acolo o jumătate de linguriță și, împreună cu câțiva stropi de oțet și sare pisată, turnă totul în sticla pentru amestec. Sub masa atelierului găsi o bucățică de brânză cât unghia degetului mare, provenită probabil de la vreun prânz al lui Runel. De veche ce era, începuse să se descompună și emana un iz mușcător, înțepător. De pe capacul unui butoi cu sardele aflat în spatele prăvăliei zgârie o fărâșă cu miros de pește rânțed, amestecând-o cu ou stricat și castoreum, amoniac, nucșoară, corn ras și șorici de porc părliți, mărunțiți bine. Mai adăugă destul de multă secreție de zibetă, dizolvă toate aceste îngrozitoare ingrediente în alcool, lăsându-le să se macereze și filtrându-le apoi într-o altă sticlă. Fiertura întorcea, prin duhoare, stomacul pe dos. Trăsnea ca o cloacă, putred, și dacă trecea peste exhalarea aceea o pală de aer

curat, părea să transporte pe loc în Rue aux Fers din Paris, stradă vecină acelei Rue de la Lingerie, unde se întâlneau mirosul din Hale, Cimetière des Innocents și din casele supraaglomerate.

Peste acel teribil fundament, care luat în sine mirosea mai degrabă cadaveric decât omenește, Grenouille puse apoi un strat de proaspăt-uleioase miresme: mentă, lavandă, terebentină, lămâie, eucalipt, frânându-le și mascându-le în același timp cât mai plăcut cu un buchet de fine uleiuri florale – mușcată, trandafir, floare de naramz și yasmin. După o nouă diluare în alcool și ceva oțet, nu mai răzbătea nimic din temelia pe care se ridica întregul amestec. Duhoarea latentă se pierduse datorită ingredientelor proaspete până la a se stinge cu totul; mirosul dezgustător fusese înfrumusețat de cel floral, devenise aproape interesant, și, ciudat, din putreziciune nu se mai simțea nimic, nici cea mai mică urmă. Dimpotrivă, parfumul părea să emane un intens-avântat iz de viață.

Grenouille umplu două flacoane, pecetluindu-le și băgându-le în buzunar. Apoi spălă cu grijă sticlele, mojarale, pâlniile și lingurile, limpezindu-le și frecându-le cu ulei de migdale amare, ca să nu mai rămână nici urmă de miros, și apucă o nouă sticlă pentru amestec. Compuse în ea alt parfum, la iuțea, un fel de copie a celui dintâi, tot din elemente proaspete și florale, lipsite însă de fundamentul acelei licori vrăjitoarești, conținând doar, în mod convențional, ceva mosc, ambră, secreție de zibetă și ulei de cedru. Mirosea, în sine, cu totul altfel decât primul – mai șters, mai integru, mai nevirulent – căci îi lipseau componentele imitatului iz de om. Dar, pe o persoană oarecare, însoțindu-se cu mirosul ei propriu, avea să nu mai fie deosebit de cel creat de Grenouille exclusiv pentru sine.

După ce-l turnă și pe acesta în flacoane, se dezbracă și își stropi hainele cu cel dintâi. Apoi își atinse cu el corpul gol, pe la subsuori, printre degetele de la picioare, pe lângă sex, piept, gât, păr și urechi, îmbrăcându-se iar la loc și părăsind

Ajuns în stradă, se simți deodată cuprins de teamă, fiindcă știa că răspândește pentru prima oară în viață un miros omenesc. Lui i se părea că duhnește – și încă de-a dreptul respingător. Nu-și închipuia că restul lumii ar simți altceva decât duhoare, de aceea aproape că nu îndrăznea să treacă pe la cârciuma unde îl așteptau Runel și majordomul marchizului. I se părea mai puțin riscant să încerce aura nouă întâi într-o ambianță anonimă.

Cobori către râu, strecurându-se pe ulițele cele mai înguste și întunecate, cele unde își aveau atelierile tăbăcarii și vopsitorii, înfăptuindu-și duhnitoarele lucrări. Când întâlnea pe cineva sau trecea pe lângă vreo poartă în fața căreia se jucau copiii ori ședeau niște babe, se străduia să meargă mai încet, etalându-și parfumul într-un mare nor strâns împrejurul său.

Era obișnuit încă din tinerețe să nu-l ia trecătorii în seamă – nu din dispreț, cum crezuse odată, ci pentru că nu-i remarcau existența. Nu avea împrejur nici un spațiu, nici un val pe care să-l stârneasă în atmosferă ca alții, nici, dacă se poate spune astfel, vreo umbră pe care s-o arunce asupra obrazului altora. Era perceput, pentru o clipă, doar dacă se ciocnea de-a dreptul de cineva, la înghesuială sau la vreun colț de stradă; iar cel izbit se trăgea speriat înapoi și se holba la Grenouille câteva secunde, de parcă ar fi zărit o ființă care nici n-ar fi trebuit să existe, o ființă care, deși era *acolo* în mod de netăgăduit, nu era totuși prezentă în vreun anume fel – apoi se depărta grabnic, uitându-l pe dată...

Acum însă, în ulițele din Montpellier, Grenouille simțea și vedea limpede – și de fiecare dată îl străbătea un puternic fior de mândrie – că prezența sa impresionează. Observă o femeie aplecată peste fântână că înalță capul să vadă cine trece, și apoi, vizibil liniștită, se întoarse iar spre găleata ei. Un bărbat

care stătea cu spatele se întoarce și se uită multă vreme, curios, după el. Copiii pe care-i întâlnea se dădeau la o parte – dar nu din teamă, ci doar ca să-i facă loc; și chiar dacă ieșeau în goană prin uși laterale, izbindu-l de-a dreptul, nu se înspăimântau, ci-i țopăiau prin preajmă firesc, de parcă îi presimțiseră apropierea.

După mai multe asemenea întâlniri învăță să evalueze mai exact puterile și efectul noii sale aure; deveni mai sigur de sine și mai îndrăzneț. Mergea în întâmpinarea oamenilor mai iute, înainta mai aproape de ei; o dată chiar își depărtă ca din întâmplare brațul de corp, atingându-l pe cel al unui trecător. Altă dată se ciocni, aparent fără voie, de unul pe care voia să-l întreacă. Se opri, scuzându-se, iar cel care ieri încă ar fi fost ca lovit de trăsnet la apariția bruscă a lui Grenouille se purtă ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, îi primi scuzele și chiar îl bătu pe umăr, zâmbind.

Părăsi ulițele și ajunse în piața domului Saint-Pierre. Clopotele vuiau. Lumea se înghesuia de ambele părți ale portalului. Tocmai avea loc o căsătorie. Toți voiau să vadă mireasa. Alergă și Grenouille, amestecându-se în mulțime. Se îngrămădi, înșurubându-se în ea, voia să ajungă unde era cea mai mare înghesuială, să stea corp lângă corp, să-și frece sub nasul celorlalți propriul miros. Își desfăcu brațele prin penetranta aglomerație, proptindu-se pe picioarele crăcănate și desfăcându-și gulerul cămășii, să lase izul corpului cât mai neoprit... iar bucuria sa nu mai avu margini, văzând că toți ceilalți nu observau nimic, chiar nimic, că bărbații, femeile, copiii care se împingeau jur-împrejur fuseseră atât de ușor păcăliți și inhalau duhoarea murdăriei de pisică, a brânzei și a oțetului, ca și cum ar fi un miros de-al lor, acceptându-l pe el, Grenouille, puiul de cuc, ca pe un om între oameni.

Simți la nivelul genunchilor un copil, o fetiță strivită între cei mari. Plin de prefăcută grijă, o ridică pe umăr, să vadă mai bine. Iar mama ei nu numai că rabdă acel gest, dar îi și mulțumi; iar copila chiuia de încântare.

Astfel stătu Grenouille cam un sfert de oră în mulțime, cu

un copil străin la ipocritu-i piept. Și în vreme ce nunta trecea pe lângă el, și clopotele vuiiau, și cei peste care cădea o ploaie de monede chiuiiau fericiți, în Grenouille izbucni o altă, întunecată bucurie, un rău sentiment al triumfului ce-l cutremura, amețindu-l ca o poftă cumplită – încât abia se mai stăpânea să n-o împroaște asupra oamenilor precum otrava și fierea, și să le strige în față, jubilând: că nu se mai teme de ei, că aproape nu-i mai urăște; că-i disprețuiește cu patimă, fiindcă duhnesc a prostie și se lăsaseră mințiți, înșelați de el; că ei nu erau nimic, iar el era totul! Și strânse, batjocoritor, copilul la piept mai tare, făcându-și vânt și strigând în cor împreună cu ceilalți:

— Trăiască mireasa! Trăiască mireasa! Trăiască minunata pereche!

Apoi, după ce nunta se depărta și mulțimea începu să se împrăștie, înapoie mamei copila și pătrunse în biserică, să se odihnească și să-și vină în fire. Lăuntrul domului avea aerul greu de fum de tămâie, care curgea în reci aburi din două tămâiernițe mărginind altarul și se așeza ca un strat sufocant peste mai finele miroaturi ale celor care tocmai se ridicaseră. Grenouille se ghemui sub strană.

Îl cuprinse deodată o mare mulțumire. Nu o beție, cum simțise în singuraticile sale orgii din castelul de pe munte, ci o satisfacție rece, lucidă, așa cum o naște conștiința propriei puteri. Acum știa de ce e în stare. Izbutise, datorită geniului său, să imite cu cele mai precare mijloace mirosul omenesc; și încă de la prima încercare nimerise atât de bine, că se lăsau păcăliți chiar și copiii. Știa însă că poate mai mult. Va crea nu un iz omenesc, ci suprauman, o mireasmă angelică, atât de indescrribil izbutită și dătătoare de viață, încât să rămână vrăjit oricine-o miroase, văzându-se silit să-l iubească din toată inima pe el, pe Grenouille, purtătorul.

Da, cei o dată nimeriți în raza aceluiași parfum aveau să-l iubească, nu doar să-l accepte ca pe unul de-al lor, să-l adore la nebunie, până la sacrificiu de sine, să tremure de încântare, să urle, să plângă-n extaz fără a ști care-i motivul,

să cadă-n genunchi ca sub recea tămâie divină, și asta de îndată ce-l miroseau pe el, pe Grenouille! Voia să fie omnipotentul Dumnezeu al mireasmelor, așa cum era în fanteziile sale; de data aceasta însă, într-o lume reală și pentru oameni reali. Știa că îi stă în putere. Fiindcă oamenii ar fi putut închide ochii la măreție, grozăvie, chiar frumusețe, și-ar fi astupat la nevoie urechile, să nu mai audă melodii sau cuvinte amețitoare. Dar de mireasmă nu era chip de ferire. Căci ea era geamăna respirației. Pătrundeau împreună lăuntru omului și nimeni nu avea cum să se apere, dacă voia să trăiască. Mireasma pătrundea drept în inimă, deslușind acolo definitiv înclinația de dispreț, plăcerea de silă, dragostea de ură. Cine devenea stăpân peste mireisme, stăpâna și inimile oamenilor.

Grenouille ședea pe banca domului Saint-Pierre foarte degajat, surâzând. Plănuind să devină stăpânul lumii, nu era într-o stare euforică. N-avea nici sclipiri exaltate în pupile, nici nu-l sluțea vreo nebunească grimasă. Nici ca pe altă lume nu se afla. Spiritul îi era atât de viu și de clar încât se întreba de ce își dorește, la urma urmei, ceea ce își dorește, își spuse că – poate fiindcă e rău până în măduva oaselor. După care surâse, foarte mulțumit. Arăta cu totul nevinovat, ca un fericit oarecare.

Șezu astfel o vreme în liniște meditativă, inspirând adânc aerul greu de tămâie. Pe chip îi trecu iar un surâs: cât de mizerabil mirosea totuși Dumnezeuul acesta! Cât de ridicol de inferioară era mireasma emanată de el. Din tămâiernițe nici nu se ridica măcar iz de tămâie adevărată. Era un foarte prost surogat din lemn de tei, praf de scortişoară și salpetru. Dumnezeu duhnea. Nu era decât un biet rău-mirositor. Dumnezeu era fie cel tras pe sfoară, fie înșela și el, ca Grenouille – dar cu mult mai puțină pricepere!

33

Marchizul de la Taillade-Espinasse rămase încântat de

noul parfum. Chiar pentru el, descoperitorul fluidului letal, așa spunea, era uluitor să vadă cât de năucitoare influență putea să aibă asupra stării cuiva volatilul, neimportantul parfum – în funcție de proveniența sa, dintr-o zonă apropiată sau depărtată de pământ. Grenouille, care acum câteva ore zăcuse aici palid și aproape leșinat, redevinise proaspăt și înfloritor ca oricare om sănătos de vârsta sa, ba s-ar fi putut chiar spune că dobândise – desigur în limita joasei situații sociale și a sumarei sale educații – un fel de personalitate. Oricum Taillade-Espinasse își propunea să prezinte oficial cele întâmplate, și anume în capitolul despre dieta vitală din viitoarea comunicare despre teoria letal-fluidală, comunicare ce tocmai urma să apară. Voia însă mai întâi să se parfumeze el însuși cu noul produs.

Grenouille îi întinse cele două flacoane cu parfum floral convențional și marchizul se stropi cu el. Se arătă deosebit de mulțumit. Mărturisi că, după atâția ani de apăsare ca plumbul a îngrozitorului iz de violete, simțea acum că-i cresc parcă aripi de flori; și, dacă nu se înșală, parcă i-au mai trecut și grozavele dureri de genunchi, țiuiala urechilor, una peste alta simțindu-se înaripat, fortificat și întinerit cu o mulțime de ani.

Se îndreptă spre Grenouille, îl îmbrățișă și îl numi „fratele meu fluidal”, adăugând că nu e vorba de o adresare din sfera socială, ci de una pur spirituală, *in conspectu universalitatis fluidi letalis*. Față de acesta – și numai față de el! – oamenii ar fi cu toții egali. Mai plănua – și o spuse depărtându-se de Grenouille cu multă prietenie și nicidecum scârbit, aproape cum s-ar fi despărțit de un egal – să întemeieze în curând o lojă supraierarhică internațională, al cărei scop va fi depășirea totală a fluidului letal și înlocuirea sa, în cel mai scurt timp, cu fluidul vital cel atât de pur; promitea încă de pe acum să-l câștige pe Grenouille drept cel dintâi prozelit. Apoi ceru rețeta parfumului de flori, o puse în buzunar și-i dăruia lui Grenouille cincizeci de ludovici de aur.

Trecuse tocmai o săptămână de la prima comunicare,

când marchizul de la Taillade-Espinasse își prezentă din nou protejatul în aula Universității. Afluența era uriașă. Venise întregul Montpellier, nu numai cel științific, ci și înalta societate locală, printre care numeroase doamne doritoare să vadă legendarul om al peșterii. Cu toate că adversarii lui Taillade, îndeosebi reprezentanții „Cercului de prieteni ai grădinilor botanice universitare” și membrii „Societății pentru stimularea agriculturii” își mobilizaseră toți adeptii, manifestarea avu un succes fulminant. Pentru a reaminti starea lui Grenouille de acum o săptămână, Taillade-Espinasse prezentă mai întâi planșe cu omul peșterii în toată sluțenia și degradarea sa. Apoi îl introduse pe noul Grenouille, cel cu frumoasă haină de catifea albastră, cămașă de mătase, fardat, pudrat și coafat; și chiar felul în care mergea, adică drept, cu pași grațioși, cu cea mai elegantă mișcare de șolduri, faptul că urcă pe podium fără nici un ajutor, înclinându-se adânc, plecând capul spre unii și alții, îi făcu să amuțească pe toți cărcotașii neîncredători. Tăcură uluiți chiar și „Prietenii grădinilor botanice universitare”. Schimbarea era prea eclatantă, minunea, care evident se petrecuse, prea covârșitoare: unde cu o săptămână înainte se ghemuise o fiară căznită, abrutizată, stătea acum un om cu adevărat bine făcut, civilizată. În sală se răspândi o atmosferă de-a dreptul evlavioasă, iar când Taillade-Espinasse se ridică să conferențieze, se înstăpâni cea mai deplină liniște. Expunându-și din nou teoria despre fluidul letal, de care erau toți sătui, acesta explică mijloacele mecanice și dietetice prin care îl alungase din corpul demonstrantului, îndemnându-i, în fine, pe toți cei de față, fie ei adversari sau prieteni, să lepede orice rețineră față de noua învățătură – căci evidența era copleșitoare – și să lupte împreună cu el, Taillade-Espinasse, împotriva fluidului necurat, deschizându-se întru totul către fluidul vital binefăcător. După care își desfăcu brațele ridicând ochii spre cer, și mulți învățați făcură întocmai, în timp ce femeile lăcrimau.

Grenouille, pe podium, nu-l asculta. Observa mulțumit efectul unui cu totul alt fluid, mult mai real: cel al său, personal. Ținând seama de necesitățile spațiale ale aulei, se parfumase puternic, și îndată ce urcă pe podium, aura miresmei sale începu să emită unde bogate. O văzu – într-adevăr, și cu ochii! – cuprinzând spectatorii din primele rânduri, prinzând rădăcini tot mai departe și ajungând până la capătul sălii și galeriei. Iar cei care se lăsau stăpâniți – lui Grenouille îi sălta inima de bucurie! – se schimbau vizibil. Fără să-și dea seama că se aflau sub imperiul parfumului, își transformau expresia feței, purtarea, simțirile. Cine la început numai se holbase cu joasă uimire îl privea acum mult mai blând; cine înțepenise sprijinit de spetează, cu brazde critice pe frunte și colțurile buzelor semnificativ lăsate în jos, se apleca acum, cu obrazul copilărește destins, înainte; și chiar pe figurile celor temători, sperioși, sau exagerat de sensibili, care-i cercetaseră îngroziți înfățișarea dinainte și o acceptau cu scepticism pe cea de acum, se deslușeau semne de prietenie și chiar simpatie, de îndată ce erau cuprinși de parfum.

La sfârșitul conferinței, adunarea se ridică într-un suflet și izbucni în urale frenetice:

- Trăiască fluidul vital!
- Trăiască Taillade-Espinasse!
- Sus teoria fluidală!
- Jos medicina ortodoxă!

Astfel strigau învățații celui mai important centru universitar din sudul Franței, Montpellier, iar marchizul de la Taillade-Espinasse trăia ceasul cel mai înălțător din viață.

Grenouille însă, care descinse amestecându-se în mulțime, știa că lui și numai lui, Jean-Baptiste, i se cuveneau ovațiile – chiar dacă nimeni din sală nu-și dădea încă seama de asta.

Rămase la Montpellier încă vreo câteva săptămâni. Datorită renumelui dobândit era poftit prin saloane, unde i se puneau întrebări despre viața în peșteră și lecuirea cu ajutorul marchizului. Trebuia să repete întruna povestea cu hoții care-l răpiseră și coșul lăsat în adânc și scara care-l salvase. O înfrumuseța tot mai abitir de fiecare dată, îmbogățind-o cu tot mai multe detalii. Își reveni astfel la o anume fluentă în vorbire, una, desigur, destul de mărginită, căci nu fusese niciodată prea bun vorbitor – și, ceea ce îi părea mai important, dobândi o mai rutinată știință a minciunii.

Își dădea seama că, în fond, ar fi putut să le spună oamenilor orice. O dată ce căpătau încredere în el – și asta, de cum luau prima gură din mirosul său artificial – ar fi crezut orice le-ar fi inventat. Dobândi o anume siguranță a purtării în societate, cum înainte nu avusese. Se vedea și în ținută. Părea să fi crescut. Cocoloșul parcă îi dispăruse. Nu mai mergea strâmb. Iar dacă i se adresa cineva, nu mai tresărea chircindu-se, ci rămânea drept, înfruntând privirea care-l țintea. Desigur, nu deveni chiar un om de lume, un „leu al saloanelor” sau un reputat *causeur*. Se scuturase totuși vizibil de umilință și neîndemănare, arborând un aer ce părea modestie naturală, sau, cel mult, o ușoară sfială înăscută – înduioșând astfel nu puțini domni și doamne, căci pe vremea aceea cercurile mondene aveau o anume slăbiciune pentru firesc și farmec mai din topor.

Pe la începutul lui martie își strânse lucrurile și plecă pe furiș într-o dis-de-dimineată, îndată ce porțile orașului fuseseră deschise; purta o haină brună, nebătătoare la ochi, dobândită cu o zi înainte la târgul de vechituri, și o pălărie jerpelită care-i acoperea obrazul pe jumătate. Nu-l recunosc, nu-l zări și nu-l luă nimeni în seamă, fiindcă în acea zi renunțase cu bună știință la parfumul său. Când, către prânz, începu și marchizul să facă cercetări, paznicii se

jurară cu cerul și pământul că, deși au văzut multă lume părăsind orașul, bine cunoscutul om al peșterii nu era printre ei – doar le-ar fi sărit cu siguranță în ochi. Drept care marchizul nu mai avu încotro și răspândi vestea că Grenouille ar fi părăsit cu învoirea sa cetatea, având a pune la punct niște chestiuni de familie la Paris. În taină se necăji însă cumplit, fiindcă avusese de gând să întreprindă un turneu cu Grenouille prin tot regatul, pentru a cuceri noi adepți ai teoriei sale fluidale.

După o vreme însă, se liniști, căci gloria i se răspândea și fără turneu, aproape fără să mai miște un deget. În *Journal des Sçavans* și chiar în *Courrier de l'Europe* apărură lungi articole despre *fluidum letale Taillade*, iar pacienți infestați letal veniră din toate zările spre a se lăsa lecuți de el. În vara anului 1764 întemeie prima „lojă a fluidului vital”, cu 120 de adepți în Montpellier și filiale la Marsilia și Lyon. Apoi hotărî să cuteze marele pas spre Paris, spre a atrage de acolo întreaga lume civilizată în favoarea învățaturii sale. Spre a-și sprijini însă propagandistic războinica înaintare, hotărî să mai împlinească o măreață faptă de vitejie fluidală, mai presus decât lecuirea omului peșterii sau celelalte experiențe: drept care, pe la începutul lui decembrie, se lăsă însoțit de un grup de neînfricați adepți într-o expediție pe Pic du Canigou, vârf socotit a fi cel mai înalt din Pirinei și aflat pe același meridian cu Parisul. Deși în pragul celei mai înaintate senectuți, voia să ajungă pe acel pisc de 2 800 m spre a se expune acolo, vreme de trei săptămâni, unui aer vital de supremă curăție și prosperime. Și anunță că, înainte de sfânta seară a Crăciunului, se va întoarce întinerit ca un vioi june de douăzeci de ani.

Adepții se lăsară păgubași îndată ce depășiră Vernet, ultimul sălaș omenesc de la poalele cruntului munte. Dar marchizul nu se dădu bătut nicidecum, începu singur urcușul, lepădându-și, în frigul de gheață, hainele, și chiuind cu tărie. Ultimul lucru pe care cei rămași în urmă îl zăriră fu silueta-i cu mâinile ridicate extatic spre cer – cum dispăre în

viscol cântând.

De Crăciun, întoarcerea marchizului de la Taillade-Espinasse fu în zadar aşteptată de discipoli. Nu se întoarse nici bătrân, nici tânăr. Nici la începutul verii anului următor, când cei mai îndrăzneţi porniră în căutarea sa, escaladând încă înzăpezitul Pic du Canigou, nu găsiră vreo urmă – nici o urmă din hainele, corpul, din oscioarele sale.

Bineînţeles că învăţătura sa nu se stinse dintr-atât. Dimpotrivă. În curând, legenda spunea că s-ar fi cununat acolo pe pisc cu veşnicia fluidului vital, făcându-se una cu el şi plutind de atunci nevăzut, dar veşnic tânăr, peste crestele Pirineilor; cine ar urca spre el s-ar alege măcar cu o parte de folos, rămânând vreme de un an scutit de boală şi îmbătrânire. Până târziu, în secolul al nouăsprezecelea, teoria fluidală a lui Taillade fu obiectul discuţiei multor catedre de medicină şi societăţi oculte, care o foloseau terapeutic. Chiar şi astăzi mai există în Perpignan şi Figueras, de ambele părţi ale Pirineilor, loji secrete de tailladişti, care se întâlnesc o dată pe an să escaladeze Pic du Canigou.

Pe vârf aprind un foc mare, chipurile de solstiţiu şi de cinstirea Sfântului Ioan, de fapt ca ofrandă fluidului şi maestrului lor, Taillade-Espinasse, în nădejdea că vor dobândi viaţă veşnică.

Partea a treia

35

Dacă pentru prima etapă a călătoriei sale prin Franța Grenouille avusese nevoie de șapte ani, a doua o străbătu în mai puțin de șapte zile. Nu se mai făcea nici de drumuri umblate și nici de orașe, nu mai făcea nici un ocol. Era de-acum stăpân pe mirosul, pe banii săi, era plin de încredere în sine și era grăbit.

Ajunse încă în seara plecării din Montpellier la sud-vest de Aigues-Mortes, în micul port Le Grau-du-Roi, unde se imbarcă pe un șlep spre Marsilia. Acolo nici nu părăsi rada, ci căută pe dată o corabie care să-l ducă mai departe, de-a lungul coastei, spre răsărit. Peste două zile sosea la Toulon, peste alte trei zile la Cannes. Restul drumului îl străbătu pe jos. Apucă pe drumeagul ce trecea colinele către nord, pătrunzând în ținut.

După două ore stătea pe o gâlmă, având înaintea un bazin de mai multe mile lărgime, un fel de uriaș ceaun încercuit de dealuri blânde și lanțuri muntoase abrupte, ținând în căuș ogoare de curând lucrate, grădini și crânguri de măslini. Clima care domnea deasupra acestui ceaun era cu totul particulară, ciudat de intimă. Cu toate că marea era atât de aproape, încât se vedea de pe culmi, nimic maritim, sărat-nisipos sau deschis nu predomina, ci doar o tăcută izolare, de parcă până la coastă ar fi fost o distanță de mai multe zile. Cu toate că nu departe spre nord se aflau și marii munți, în continuare înzăpeziți, nu se simțea nimic aspru, arid, nu bătea nici un vânt rece. Primăvara era mai înaintată decât la Montpellier. O ceață blândă acoperea câmpiile ca un clopot de sticlă. Caișii, migdalii erau în floare, iar aerul cald vibra de mireasma narciselor.

La celălalt capăt al marelui ceaun, cam la o depărtare de

două zile, se întindea, sau mai bine zis se lîpea de munții care începeau să se înalțe, un oraș. Văzut de departe nu avea deloc un aer pompos. Nu se vedea nici un dom măreț, care să se înalțe deasupra caselor, doar un ciot de turn de biserică, nici o cetate care să domine sau vreo clădire care să impresioneze prin mărime. Zidurile erau orice altceva decât semețe, casele dădeau ici-colo peste margini, mai ales către câmpie în jos, închipuind acelei mărginimi un aspect destul de jerpelit. Părea că sălașul fusese prea des cucerit și iarăși lăsat de izbeliște, că ostenise parcă să se mai încontreze la viitoare invazii – dar nu din slăbiciune, ci din indiferență și dintr-un sentiment de forță. Părea că nu mai are nevoie de fast. Stăpânea marea, înmiresmata albie de la picioarele sale, atîta părănd a-i fi de ajuns.

Târgul acela deopotrivă nearătos și sigur de sine era orașul Grasse, una din metropolele producției și negoțului cu materii și mărfuri miresmatice, săpunuri și uleiuri. Giuseppe Baldini îl pomenise întotdeauna în extaz. Pentru meșterii de parfumuri ar fi fost o Romă a miresmelor, o țară a făgăduinței, iar cine nu era investit aici ca atare, nu-și merita pe drept cuvânt hramul.

Grenouille se uita către Grasse cu deplină luciditate. Nu căuta o țară a făgăduinței pentru parfumuri și inima nu i se exalta deloc în fața aceluia cuibar cățarat acolo, pe pantă. Venise fiindcă știa că aici se puteau învăța mai bine decât oriunde câteva tehnici de producție. Voia să le afle fiindcă îi trebuiau la ceea ce urmărea. Scoase din buzunar flaconul cu parfumul personal, se atinse parcimonios cu dopul ici-colo și porni la drum. Peste o oră și jumătate, către amiază, se afla la Grasse.

Mîncă la un han din partea de sus a orașului, din Place aux Aires. Un pârâu, în care tăbăcarii își spălau pieile spre a le întinde apoi la uscat, tăia piața de-a lungul. Din cauza mirosului atît de înțepător, mușteriiilor le cam pieria pofta de mîncare. Dar nu și lui Grenouille. Era obișnuit cu el, îi dădea chiar un sentiment de siguranță. În toate orașele

căuta mai întâi cartierul tăbăcarilor. I se părea că nu mai e străin dacă pornește în explorare dinspre zona duhorii.

Toată după-amiaza și-o petrecu hoinărind prin oraș. Era incredibil de murdar, în ciuda apei multe care izvora în pâraie și fântâni, gâlgâind la vale prin gârle și șanțuri neregulate, subminând ulițele sau acoperindu-le cu noroi. În unele cartiere casele erau atât de dese, că rămânea numai câte-un cot pentru pasaje și scări, iar trecătorii erau nevoiți să se strecoare unii pe lângă alții. Chiar și în piețe sau pe străzile mai largi – puține la număr – căruțele abia puteau evita ciocnirea.

Însă în ciuda murdăriei, îmbăcselii și îngustimii, orașul era doldora de meșteșugari. În rondul său, Grenouille descoperi nu mai puțin de șapte săpunării, o duzină de parfumeuri și mănușari, nenumărate mici distilerii, ateliere de preparat pomezii și spițerii, și, în sfârșit, vreo șapte negustori care se ocupau de parfumuri *en gros*.

Aceștia, ce-i drept, aveau la dispoziție adevărate reprezentanțe comerciale. După felul în care arătau casele lor, nu și-ar fi dat nimeni seama. Fațadele păreau modest burgheze. Dar uriașele cămări și pivnițe adăposteau butoaie cu ulei, maldăre din cel mai bun săpun de lavandă, baloane cu ape de flori, vinuri, alcooluri, baloturi de piele parfumată, saci, cufere și cutii îndesate cu mirodenii – Grenouille le mirosea pe toate în amănunt prin cele mai groase ziduri – bogății cum n-aveau nici prinții... Iar dacă adúlmea mai adânc, mai departe de prozaicele prăvălii și depozite care mărgineau strada, descoperea în spatele burghezilor căsuțe pătrate cele mai luxoase ziduri. Aripile acestora, de obicei în formă de U, încercuind mici și fermecătoare grădini cu leandri, palmieri, fine fântâni arteziene înconjurată de flori, erau orientate spre sud: la etaj dormitoare tapetate cu mătase, inundate de soare; la parter saloane bogate lambrisate în lemn exotic, și sufragerii de altădată, prelungite cu terase în aer liber, unde, după cum povestea Baldini, se mânca într-adevăr din farfurii de porțelan cu tacâmuri

aurite. Domnii care locuiau în spatele acestor modeste culise miroseau a aur și a mărire, a bogăție asigurată din plin, iar Grenouille nu mai simțise niciodată în călătoria sa prin provincie cu atâta tărie acel miros.

Rămase mai multă vreme în fața unuia din palatele camuflate. Se afla pe la începutul uneia dintre străzile principale, Rue Droite, care străbătea orașul cât era de lung dinspre apus înspre răsărit. Nu arăta neobișnuit, poate cu un fronton ceva mai lat și mai îmbelșugat, dar nicidecum mai impunător. În fața intrării era o căruță cu butoaie descărcate peste un prici. Aștepta și o a doua la rând. Un bărbat cu hârtii intră în birouri, ieși cu altul, amândoi dispărură în spatele porții. Grenouille se uita la acel du-te-vino de pe cealaltă parte a străzii. Nu-l interesa defel ce se întâmplă. Totuși rămase pe loc. Ceva îl ținea.

Închise ochii și se concentrează asupra miresmelor care zburau spre el din clădirea de peste drum. Simțea butoaiele de oțet și vin, apoi izurile grele, însutit împăturite, ale depozitului, bogățiile transpirând prin ziduri ca o fină, aurie sudoare și în fine miresmele unei grădini care se afla probabil de cealaltă parte a casei. Delicatele ei mireisme nu erau ușor de prins, căci cădeau în stradă numai în fire subțiri peste creasta acoperișului. Grenouille desluși magnolii, hyacint, cireașa-lupului și rododendron... – dar părea să mai fie ceva, ucigător de bun, un miros atât de ales cum nu respirase în viața sa... ori respirase numai o singură dată... Trebuia să ajungă mai aproape de parfumul acela.

Se întrebă dacă să pătrundă în clădire pe poartă. Dar între timp la descărcatul și controlatul butoaielor roboteau atâția, că ar fi bătut cu siguranță la ochi. Se hotărî să se întorcă de-a lungul străzii spre a găsi o ulicioară sau un pasaj. După câțiva metri ajunse la una din porțile orașului care era la începutul acelei Rue Droite. O trecu ținându-se cât mai pe stânga, urcând la deal pe lângă zidul cetății. Nu departe adulmecă grădina: mai întâi slab, din pricina amestecului cu aerul din câmpii, apoi tot mai limpede. Înțelese că e foarte

aproape. Grădina era lângă zidul orașului. Chiar la marginea lui. Dacă se trăgea câțiva pași înapoi, zărea peste mur vârfurile coroanelor de portocali.

Închise iar ochii. Aromele din grădină cădeau limpezi și intens colorate asupra-i, ca dungile de culori ale curcubeului. Printre ele era și cea prețioasă pe care o căuta. De extaz, pe Grenouille îl trecură călduri, și de spaimă, friguri. Sângele îi urcă la cap ca unui băiețandru prins asupra faptului, se retrase apoi către mijlocul corpului, urcă și se retrase din nou, iar el nu mai știa ce să facă. Atacul mirosului fusese prea neașteptat. Pentru o clipă, o respirație – pentru el însă, o veșnicie, de parcă timpul se dublase sau dispăruse de tot, căci nu mai știa dacă acum era acum și aici era aici, sau mai degrabă acum era atunci și aici acolo, adică în Rue des Marais din Paris, septembrie 1753: mireasma care adia din grădină era cea a copilei cu părul roșcat pe care o ucisese atunci. De fericire că o regăsise undeva în lume, îi dădură lacrimile – și îl cuprinse o spaimă de moarte la gândul că s-ar putea să nu fie adevărat.

Îl luă amețea, se clătină un pic, nevoit să se sprijine de zid și să se lase să alunece de-a lungu-i până rămase jos, chircit. După ce își veni în fire și își domoli spiritul, începu să tragă în piept parfumul fatal cu mai scurte și mai puțin riscante respirații. Descoperi atunci că parfumul din spatele zidului era foarte asemănător cu acela al copilei cu păr roșcat, dar nu întru totul. Provenea, aici nu încăpea îndoială, tot de la o fată cu părul roșcat. Grenouille își închipui imaginea ei olfactiv: nu stătea locului, ci sărea încolo și-ncoace, se încingea și se răcorea la loc, juca pesemne un joc la care trebuia să se miște repede și să se oprească iar repede – cu o a doua persoană, de altfel, aceea cu miros de tot nesemnificativ. Avea pielea albă ca neaua. Ochii verzui. Pistrui pe chip, pe gât și pe sâni... adică – lui Grenouille i se opri o clipă respirația, trase apoi mai adânc aer în piept și încercă să-și silească memoria olfactivă să readucă înaintea-i copila din Rue des Marais – ...adică, de fapt, copila aceasta

nici nu avea sâni în adevăratul sens al cuvântului! Doar doi muguri. Două infinit de delicate petale, prea puțin parfumate, stropite cu pistrui; și nu începuseră să se umfle decât de câteva zile, poate de câteva ore... de fapt, chiar din clipa aceea. Într-un cuvânt: fata era doar un copil. Dar ce copil!

Fruntea lui Grenouille se acoperi de sudoare. Știa că de la copii nu poate aștepta un miros deosebit, precum de la încă verzii boboci de floare. Dar acea corolă încă închisă din spatele zidului, care își înălța, deocamdată neștiută de nimeni în afară de Grenouille, acutele înmiresmate, mirosea încă de pe acum atât de tulburător divin, că o dată desfăcută în întreaga ei strălucire avea să împrăștie un parfum cum nu mai simțise nimeni pe lume. Încă de pe acum înmiresmează mai plăcut, se gândi Grenouille, decât atunci copila din Rue des Marais – nu atât de puternic, de amplu, dar mai fin, mai bogat în fațete și mai firesc. Însă până într-un an sau doi mirosul avea să se coacă și să devină o asemenea forță, încât nimeni, nici bărbat, nici femeie, nu i se va putea sustrage. În fața farmecului acelei copile oamenii vor fi copleșiți, dezarmați, neajutorați, fără să știe de ce. În prostia lor, și pentru că nu vor ști să-și folosească nasul decât ca să fornăie, crezând însă că pot recunoaște tot și orice cu privirea, vor spune că e din pricina frumuseții copilei, a grației și farmecului ei. Îi vor slăvi, în mărginirea lor, trăsăturile regulate, zveltețea staturii, sâni desăvârșiți. Vor spune că are ochii precum smaragdele, dinții ca de mărgăritar, trup cu netezimi de ivoriu – și toate obișnuitele comparații prostești. O vor alege regina iasomiilor, pictori stupizi îi vor face portretul, lumea va căsca gura la tablou și va spune că e cea mai frumoasă din Franța. Junii își vor petrece nopți întregi răcnind în sunet de mandolină pe sub ferestrele ei, bătrâni corpolenți și bogați se vor târi în genunchi cerând tatălui mâna fiicei, femeile de orice vârstă vor ofta văzând-o, visând să arate măcar o zi atât de atrăgător. Nu va ști nimeni că nu înfățișarea, nu frumusețea

în aparență fără pată i-a vrăjit, ci doar incomparabila, minunata-i mireasmă! Doar el, Grenouille, va ști asta. O știa de acum.

Ah, voia să posede acel parfum! Dar nu într-un mod atât de inutil, de stângaci, ca atunci parfumul copilei din Rue des Marais. Pe acela îl sorbise doar, distrugându-l. Nu, aroma copilei de dincolo de zid trebuia să o stăpânească într-adevăr – să o scoată de pe ea ca pe o piele, însușindu-și-o. Cum avea să se întâmple aceasta, nu știa încă. Dar mai avea doi ani să învețe. În principiu n-ar fi trebuit să fie mai greu decât să răpească mirosul unei flori rare.

Se ridică. Aproape evlavios, de parcă ar fi părăsit ceva sfânt sau o ființă dormind, se depărtă ghemuindu-se pe tăcute, să nu-l vadă și să nu-l audă nimeni, să nu atragă atenția asupra prețioasei descoperiri. Astfel se furișă pe lângă zidul cetății până la celălalt capăt, unde parfumul copilei se pierdea, în sfârșit, iar el pătrunse din nou în oraș prin Porte des Fénéants. Se opri la umbra unor case. Aburul duhnitor al ulițelor îi dădea siguranță și îl ajuta să-și domolească patima ce-l copleșise. După un sfert de oră se liniștise de tot. Mai întâi, gândi el, nu se va mai apropia niciodată de grădina de dincolo de zid. Nu era nevoie. Îl tulbura prea tare. Floarea de acolo creștea și fără el, o știa el prea bine, știa și în ce fel va crește. De mireasma ei nu va mai trebui să se îmbete decât la timpul potrivit. Acum trebuia să se pună pe lucru. Să-și lărgească și să-și desăvârșească atât cunoștințele cât și posibilitățile meșteșugărești, pregătindu-se de recoltă. Mai avea înainte doi ani.

36

Nu departe de Porte des Fénéants, în Rue de la Louve, Grenouille descoperi un mic atelier de parfumuri și ceru de lucru.

Se vădi că patronul, meșterul Honoré Arnulfi, murise iarna trecută, iar văduva sa, o vivace brună la cam treizeci de

ani, vedea singură de afaceri, numai cu ajutorul unei calfe.

După ce se văicări îndelung de vremuri grele și precaritatea stării ei economice, Madame Arnulfi declară că de fapt nu-și poate permite încă o calfă, dar pe de altă parte, din cauza numeroaselor munci survenite, i-ar fi trebuit neapărat încă una; că n-ar putea adăposti nicidecum în casă acea nouă calfă, dar pe de altă parte ar avea – la nici zece minute distanță – o căbănuță în livada de măslini din spatele mănăstirii Franciscanilor, și un tânăr fără pretenții ar putea înnopta acolo, la nevoie; că, meșteră cinstită cum era, se știa responsabilă de saturarea trupească a calfelor sale, dar pe de altă parte nu vedea deloc cum ar mai putea pregăti o a doua masă caldă pe zi; într-un cuvânt Madame Arnulfi era – ceea ce Grenouille de mult mirosise – o femeie cu sănătoasă bunăstare și sănătos simț al afacerilor. Și pentru că nu-i păsa de leafă, mulțumindu-se cu doi franci pe săptămână pe lângă celelalte prăpădite condiții, căzură repede la-nvoială. Fu chemată și prima calfă, un uriaș pe nume Druot, despre care Grenouille ghici pe dată că obișnuiește să împartă patul cu Madame, care, evident, nu lua anumite hotărâri fără să-l consulte. Proptindu-se înaintea lui Grenouille, care arăta ridicol de nesigur lângă asemenea hun, acesta se rășchiră cât era de lat, răspândind un nor de miros de spermă, și îl cercetă, fixându-l cu atenție, ca și cum ar fi voit să descopere în el intenții necurate sau vreun rival; după care rânji disprețuitor și își dădu, cu o clătinare de cap, aprobarea.

De-acum, toate erau în ordine. Grenouille căpătă o strângere de mână, o cină rece, o pătură și cheia cabanei – care era un fel de șură fără ferestre, mirosind plăcut a fân și căcăreze vechi de oaie; își întocmi acolo, în măsura posibilităților, un culcuș. A doua zi începu lucrul la Madame Arnulfi.

Era vremea narciselor. Madame Arnulfi cultiva flori pe câteva parcele proprii, în marea albie din josul orașului, sau le cumpăra de la țărani, cu care se tocmea aprig pentru fiecare lot. Dis-de-dimineată, florile furnizate erau aruncate

în atelier, coșuri întregi, zeci de mii de corole în grămezi uriașe, dar ușoare ca puful. Între timp, Druot topea într-un mare cazan seu de porc și de vacă, pregătind o fiertură cremoasă în care arunca banițe de flori proaspete, pe care Grenouille trebuia să le amestece neîncetat cu o spatulă cât mătura. Ca ochii îngroziți de moarte zăceau o clipă la suprafață, păbind îndată ce spatula le trimeea spre adânc, înglobându-le în grăsimea fierbinte. Se vlăguiau și se ofileau aproape în aceeași clipă, iar moartea se repezea pesemne atât de iute asupra lor, că nu le mai rămânea de ales și își dădeau ultimul oftat parfumat chiar mediului care le îneca; fiindcă – așa băgă de seamă Grenouille cu indescrșitibilă încântare – cu cât arunca în cazan mai multe flori, cu atât mirosea mai tare grăsimea. Și nu florile ucise își emiteau prin seu mai departe parfumul, nu, era chiar el cel ce luase în stăpânire aromele florilor.

Când se îngroșă prea tare fiertura, trebuia turnată repede prin site uriașe, eliberată de cadavrele stoarse, pregătită pentru flori proaspete. Apoi iar turnau flori, iar le amestecau și treceau totul prin sită, ziua întreagă fără oprire, căci nu era îngăduită vreo amânare; până ce, către seară, întreaga grămadă își urmase drumul prin cazanul cu seu. Ca să nu se piardă nimic, resturile erau stropite cu apă fierbinte și stoarse într-o presă cu ax până la ultima picătură; ceea ce tot mai dădea un ulei delicat-mirositor. Însă grosul parfumului, sufletul unei mări de flori, rămăsese în cazan, cuprins și păstrat de nearătoasa grăsime gri-alburie.

În ziua următoare, macerația – cum se numea procedeul – continuă, încinșeră iar cazanul, topiră din nou grăsimea și turnară în ea alte flori. Treaba dură astfel câteva zile, din zori până-n seară. Era obositor. Grenouille își simțea brațele de plumb, făcuse bătăături, iar seara, când se înapoia clătinându-se la cabană, avea dureri de spinare. Druot, deși de vreo trei ori mai zdravăn ca el, nu-l înlocui nici o singură dată la amestecat, mulțumindu-se doar să toarne florile ușoare ca puful, să vadă de foc și să bea din când în când,

din pricina arșiței, câte o înghițitură. Dar Grenouille nu crâcnea. Amesteca din zori până-n seară, fără să se vaiete, florile în grăsime, și de fiecare dată aproape că nu simțea, lucrând, osteneala, atât de tare îl fascina procesul ce avea loc sub ochii săi: rapida ofilire a florilor și absorbirea parfumului.

După o vreme, Druot decise că seul ar fi de-acum saturat și n-ar mai avea cum să absoarbă altă mireasmă. Stinseră focul, trecură prin sită fiertura cea densă pentru ultima oară și o turnară în besactele de faianță, unde se întări curând, dând o pomadă minunat mirositoare.

Aici era momentul să intre în scenă Madame Arnulfi, care venea să cerceteze personal prețiosul produs, să-l eticheteze și să treacă recolta în catastife cât mai exact, după calitate și cantitate. După ce închidea, pecetluia și ducea cu mâna ei besactelele în pivnițele reci, se îmbrăca în negru, își punea vâlul de doliu și își începea rondul pe la negustorii și prăvăliile de parfumuri din oraș. Descria în mișcătoare cuvinte situația ei de femeie singură, primea oferte, compara prețuri, ofta și în cele din urmă vindea – sau nu vindea. Ținută la rece, pomada parfumată se păstra multă vreme. Dacă prețurile lăsau acum de dorit, cine știe, poate urcau în iarna sau în primăvara următoare. Rămânea de văzut și dacă, în loc să le vândă totul sacilor ăstora de piper, nu era mai bine să încarce o corabie către Genova împreună cu alți producători, sau să contribuie la un convoi pentru târgul de toamnă de la Beaucaire – întreprinderi, desigur, riscante, dar în caz de succes, foarte rentabile. Madame Arnulfi evalua deci cu grijă toate aceste posibilități, încât uneori își tocmea și vindea o parte din comori, alta o păstra, iar a treia o neguța pe propriul risc. Dacă descoperia, în cercetările ei, că piața pomezii era tocmai suprasaturată și nu se va strămtona, în timp previzibil, spre folosul ei, atunci grăbea fluturându-și vâlul spre casă și îl punea pe Druot să treacă întreaga recoltă printr-un lavaj, transformând-o în *essence absolue*.

Atunci pomada era scoasă din nou din pivnițe, încălzită cu mare grijă în oluri închise, amestecată cu cel mai fin spirt, frecată bine cu un malaxor la care lucra Grenouille, și apoi spălată. Dus iar în pivniță, amestecul se răcea repede, alcoolul separându-se de grăsimea întărită a pomezii, ceea ce îngăduia turnarea lui într-o sticlă. Devenise acum un fel de parfum, ce-i drept, extrem de intens, iar pomada care rămânea își pierduse o parte din aromă. Deci mireasma florilor trecuse din nou în alt mediu. Asta nu însemna însă sfârșitul operației. După o temeinică filtrare prin vâluri în care rămânea și cea mai mică fărâmă de seu, Druot turna alcoolul parfumat într-un mic alambic și îl distila la foc potrivit. Ceea ce rămânea după evaporarea alcoolului în balon era o mică măsură de lichid palid la culoare, bine cunoscut lui Grenouille, dar nemaimirosit de el într-o asemenea calitate și puritate nici la Baldini, nici la Runel: uleiul curat de flori, mireasma lor esențială concentrată de sute de mii de ori într-o infimă pată de *essence absolue*. Esență care nu mai mirosea plăcut, ci aproape dureros de intens, acut, mușcător. Și totuși, un singur strop diluat într-un litru de alcool era de ajuns să-i dea iar viață și să reînvie un întreg câmp de flori.

Recolta era extrem de redusă. Lichidul din balonul de distilare umplea doar trei mici flacoane. Din mireasma sutelor de mii de flori era tot ce mai rămăsese. Prețuind însă, chiar și acolo, în Grasse, o avere! Cu atât mai mult, dacă erau trimise la Paris, Lyon, Grenoble, Genova sau Marsilia! Privind acele flacoane, Madame Arnulfi se topea de drag, le alinta cu ochii, iar când le lua spre a le astupa cu dopuri potrivite de sticlă, își ținea răsuflarea – nu cumva să sufle ceva din prețiosul conținut. Iar pentru ca, după astupare, să nu se evapore nici cel mai mic atom, pecetluia dopurile cu ceară topită, capsulându-le cu o bășică de pește pe care o lega strâns în jurul sticlei. Apoi le punea într-o cutie cu vată și le fereca în pivniță, la păstrare.

În aprilie macerară grozamă și floare de naramz, în mai – o mare de trandafiri, a căror mireasmă scufundă vreme de o lună orașul într-o nevăzută ceață dulce-păstoasă. Grenouille muncea ca un cal. Împlinea cu modestie, gata de orice ca un rob, muncile de jos pe care i le lăsa în seamă Druot. Dar în timp ce, în aparență cu spiritul nesimțitor, amesteca, lua cu spatula, spăla hârdaie, curăța atelierul sau căra lemne de foc, atenția sa nu pierdea nimic din treburile esențiale, nimic din metamorfoza mireasmelor. Mai exact decât ar fi putut urmări vreodată Druot, căci o făcea cu nasul, Grenouille veghea călătoria aromelor dinspre petale, prin seu și alcool, până la prețioasele flacoane. Datorită mirosului, simțea înaintea lui Druot când se încingea prea tare grăsimea, când se vlăguia floarea, când era saturată de aromă fiertura, ce se petrecea în vasele pentru amestec și în care clipă anume trebuia încheiată distilarea. Uneori dădea de înțeles, desigur fără aerul că obligă la ceva și fără a renunța la atitudinea sa umilă: i se pare că acum seul s-a încins prea tare; aproape ar crede că trebuie dat prin sită; parcă simte așa, cumva, că tocmai s-ar fi evaporat alcoolul în alambic... Iar Druot, care nu era deosebit de inteligent, dar nici cu totul prost, descoperi cu timpul că nimerea cel mai bine când făcea sau porunca ceea ce Grenouille tocmai „credea” sau „simțea oarecum”. Cum acesta nu făcea niciodată pe atotștiutorul, declarând sus și tare asemenea bănuieli și presimțiri, cum niciodată – mai ales niciodată față de Madame Arnulfi! – nu pune la îndoială, nici măcar ironic, autoritatea lui Druot și poziția sa dominantă de calfă numărul unu, Druot nu văzu ce l-ar împiedica să urmeze sfaturile lui Grenouille, ba, cu timpul, să-i lase în mod deschis cât mai multe hotărâri în seamă.

Tot mai des se întâmpla ca Grenouille să nu aibă doar de amestecat, ci și de turnat florile, de ațâțat focul și de dat prin sită, în timp ce Druot dădea o fugă până la „Quatre

Dauphins”, să tragă o dușcă de vin, sau până sus la Madame, spre a împlini cele convenite. Iar lui Grenouille, deși muncea pentru doi, îi plăcea să rămână singur, fiindcă se perfecționa în noua artă și făcea la nevoie mici experiențe. Cu tâlhărească bucurie descoperea că pomada pregătită de el era mult mai fină, iar a sa *essence absolue* cu multe grade mai pură decât pe vremea colaborării cu Druot.

La sfârșitul lui iulie începu vremea yasminului, în august a chiparoaselor. Ambele aveau un parfum atât de ales și mai cu seamă fragil, că florile lor trebuiau nu numai să fie culese înaintea răsăritului soarelui, ci mai cereau și cea mai specială, delicată prelucrare. Căldura le micșora mireasma, scufundarea bruscă în seul încins pentru macerare le-ar fi distrus de tot. Aceste flori, cele mai nobile, nu își lăsau sufletul pur și simplu smuls, ci trebuiau să fie de-a dreptul lingușite pentru a-l da. Erau așternute, într-o încăpere specială, pe tablale unse cu seu răcit, ori învelite lejer în pânze muiate în ulei, dormindu-și acolo somnul de moarte. Se ofileau abia peste trei-patru zile și până atunci își oftaseră mireasma asupra grăsimii sau uleiului ce le împrejmuia. Erau apoi îndepărtate cu grijă, spre a fi împrăștiate flori proaspete. Procedeu era repetat de zece, douăzeci de ori, și se făcea septembrie până ce pomada era saturată și uleiul putea fi stors din pânze. Recolta era și mai mică decât la macerare. Însă calitatea unei asemenea paste de yasmin dobândite prin *enfleurage* rece, sau a aceluși „Huile Antique de Tubéreuse” întrecea oricare alt produs al artei înmiresmării prin finețe și fidelitate față de original. Mai ales parfumul dulce-adeziv, erotic, al yasminului, părea a se fi reflectat pe tablalele cu seu ca într-o oglindă, iradiind acum întru totul natural – desigur *cum grano salis*. Fiindcă nasul cel fin al lui Grenouille deosebea, desigur, mirosul florii de cel conservat: izul seului, oricât de pur ar fi fost acesta, plutea ca un vâl fin peste imaginea aromatică a originalului, domesticind-o, slăbind cu blândețe ceea ce era eclatant, făcând poate suportabilă frumusețea pentru oamenii

obișnuiți... În orice caz, acest *enfleurage* la rece era mijlocul cel mai rafinat și eficient de captare a mirosurilor delicate. Altul mai bun nu exista. Și chiar dacă nu era de ajuns să convingă nasul lui Grenouille, acesta știa totuși că e de o mie de ori suficient să prostească o lume întreagă, ducând-o de nasurile ei boante.

În scurt timp își întrecuse dascălul, pe Druot, atât la macerare cât și la arta dobândirii parfumurilor la rece – și, la modul verificat, discret-umil, i-o făcuse cunoscut. Druot îi lăsa cu plăcere în seamă drumul la abator pentru cumpărarea celor mai potrivite seuri, curățarea, topirea, filtrarea lor, ca și stabilirea amestecului, treabă extrem de dificilă pentru Druot și temută de acesta, fiindcă o grăsime impură, râncedă, sau mirosind prea tare a porc, berbec sau vacă putea să ruineze cea mai prețioasă pomadă. Îi lăsa apoi în seamă lui Grenouille și distanța la care așeza tablalele în odaia de obținere a parfumului, ca și stabilirea momentului când trebuiau schimbate florile, a gradului de saturare a pomezii – îi lăsa în curând în seamă toate precarele hotărâri pe care el, Druot, precum la vremea sa Baldini, nu le lua decât aproximativ, după reguli învățate, în timp ce Grenouille nimerea datorită științei nasului, lucru desigur nebănuit de Druot.

„Are mână bună”, își zicea acesta, „simte bine ce trebuie.” Câteodată mai gândea și că „e pur și simplu mai talentat decât mine, un parfumeur de o sută de ori mai bun”. În același timp însă îl socotea un tâmpit, fiindcă, așa credea el, Grenouille nu scotea nici cel mai mic capital de pe urma talentului său, în timp ce el, Druot, cu toate că nu era decât modest dotat, avea să ajungă meșter. Iar Grenouille îi întări această părere, lucră cu o hărnicie prostească, nu arătă nici cea mai mărunță ambiție, ca și cum n-ar ști nimic despre propria-i genialitate și ar acționa numai după indicațiile experimentatului Druot, fără de care ar fi un nimic. Se înțeleseseră astfel destul de bine.

Veni toamna, apoi iarna. La atelier timpul trecea mai

tihnit. Miresmele florilor stăteau ferecate în besactele și flacoane prin pivniță, iar dacă Madame nu dorea cumva să spele vreo pomadă sau să distileze vreun sac de mirodenii uscate, nu prea era nimic de făcut. Mai erau măslinile, câteva coșuri pe săptămână. Presau primul rând de ulei și puneau restul în rășniță. Mai era și vinul, din care Grenouille distila o parte, transformându-l în alcool și rectificându-l.

Druot se arăta tot mai rar. Își îndeplinea îndatoririle de pat la Madame, iar când apărea, duhnind a duhoare și a sămânță, o făcea numai ca să dispară cât mai grabnic la „Quatre Dauphins”. Și Madame cobora tot mai rar. Se ocupa de administrarea averii și transformarea garderobei pentru anul de după doliu. Grenouille nu vedea adesea zile întregi pe nimeni în afara servitoarei de la care își primea la prânz ciorba, iar seara, pâinea cu măslinile.

Aproape că nu ieșea nicăieri. La viața corporației, adică la întâlnirile și procesiunile regulate ale calfelor, lua parte numai cât să nu sară în ochi prin absență sau prezență. Prieteni sau cunoștințe mai apropiate nu avea, dar se îngrijea cu pedanterie să nu treacă drept arogant sau izolat. Lăsa în seama celorlalte calfe să-i socotească prezența fadă și neproductivă. Era un maestru în arta răspândirii plictisului și în aceea de-a face pe prostul – desigur, niciodată atât de exagerat încât să prilejuiască voioase luări peste picior, lăsându-se victima vreuneia din nesăratele glume ale breslei. Izbutea să pară cu totul neinteresant. Îl lăsară în pace. Altceva nici nu-și dorea.

38

Își petrecea tot timpul în atelier. Față de Druot pretexta că vrea să născocască o nouă rețetă de apă de colonie. În realitate însă, experimenta pentru cu totul altfel de miresme. Parfumul înghebat la Montpellier începea, încet-încet, să se termine, cu toate că-l folosiseră cu zgârcenie. Născoci deci unul nou. Însă de data asta nu se mai mulțumi să imite, cu

materiale adunate în grabă, de bine, de rău, parfumul omenesc – ci se ambiționează să-și pregătească un miros personal, sau, mai degrabă, mai multe mirosuri personale.

Își întocmi mai întâi un iz de persoană ce trece neobservată, o specie haină de miros zilnic, în care unda acru-brânzoasă a omenescului mai persista, răspândindu-se totodată spre lume doar ca prin straie groase de in și de lână, purtate peste o epidermă uscată de bătrân. Așa se putea mișca printre oameni fără nici o grijă. Izul era destul de puternic pentru a pune olfactiv bazele unei existențe și în același timp atât de discret, că nu supăra pe nimeni. Astfel, Grenouille lipsea, de fapt, din punctul de vedere al mirosului și totuși își justifica prin cea mai mare modestie prezența – o stare care-i venea, atât în casa Arnulfi, cât și în ocazionalele plimbări prin oraș, foarte la îndemână.

În anumite ocazii însă, mirosul cel prea modest se dovedea a fi o piedică. Dacă, trimis de Druot, avea de făcut unele cumpărături, ori avea el însuși nevoie să treacă pe la vreun negustor pentru puțină secreție de zibetă ori câteva grăunțe de mosc, era posibil să fie cu totul ignorat, ori pur și simplu nu-l servea nimeni fiindcă nu-l observa; ori, văzut totuși, i se aducea din greșeală altceva, sau era uitat în timpul cumpărăturii. Pentru asemenea împrejurări alcătuiseră un parfum ceva mai înțepător, cu un ușor iz de sudoare, cu numeroase colțuri și canturi olfactive, care-i dădeau un miros mai aspru și-i făcea pe oameni să creadă că se grăbește și are afaceri ce nu suferă amânare. Când era vorba să atragă într-o anumită măsură atenția, avu succes și prin imitarea aurei seminale a lui Druot, a cărei uimitoare asemănare îi izbuti prin extragerea izului unei pânze de in îmbibate de grăsime și a unei paste din ouă proaspete de rață.

Alt miros din arsenalul său era cel care stârnea milă, bun mai ales față de femeile de vârstă mijlocie și înaintată. Mirosea a lapte subțiat și a lemn moale, curat. Datorită lui, Grenouille – chiar nebărbierit, cu mutră sumbră și în palton

– părea un biet băiat palid, într-o jerpelită hăinuță, care trebuia ajutat. Îndată ce-l zăreau, femeile de la piață îi strecurau în buzunare nuci și pere uscate, fiindcă îl găseau atât de neajutorat și flămând. De la nevasta măcelarului, altminteri o cotoroașă nespuse de severă, avea dreptul să-și caute și să ia gratis resturi de carne și oase, fiindcă izul de nevinovăție îi înduioșa acesteia inima maternă. Din asemenea resturi își scotea, prin tratare directă cu alcool, principalele elemente ale unui miros pe care-l purta când voia să fie neapărat singur și ocolit de ceilalți. Crea în jurul lui o atmosferă de tăcută silă, un abur putregăit, cum izbucnește la trezire din gurile bătrâne și neîngrijite. Avea un asemenea efect, că până și prea puțin mofturosul Druot trebuia să se întorcă fără să vrea, căutând să iasă afară, fără a ști prea limpede ce-l respinsese de fapt. Câțiva stropi pe pragul cabanei erau de ajuns pentru a ține departe orice intrus, om sau animal.

La adăpostul acestor izuri felurite, pe care le schimba ca pe veșminte, după împrejurări, și care îl ajutau să fie la largul său între oameni, rămânând totuși necunoscut la fire, Grenouille izbuti acum să se dedice adevăratei sale pasiuni: subtila vânătoare de miresme. Și pentru că înaintea nasului avea un mare țel și mai mult de un an, porni să-și ascuță armele, să-și rafineze tehnicile, să-și perfecționeze treptat metodele nu numai cu entuziasm arzător, ci și extrem de planificat și de sistematic. Începu acolo unde încheiase la Baldini, și anume prin dobândirea mirosurilor de lucruri neînsuflețite: piatră, metal, sticlă, lemn, sare, apă, aer...

Ceea ce eșuase atunci atât de jalnic datorită grosolanei distilării, izbuti acum datorită grăsimilor puternic absorbante. Grenouille înveli în seu de vită un buton de clanță de alamă, căruia îi aprecia aroma răcoros-mucegăit-încărcată. Și iată, curățând seul și cercetându-l, văzu că mirosea, deși numai într-o mică măsură, întocmai ca acel buton de clanță. Mirosul mai persista chiar și după lavajul cu alcool, infinit de delicat și depărtat, umbrit de emanația spirtului și probabil

perceptut numai de nasul fin al lui Grenouille – dar era acolo, însemnând că, măcar în principiu, era disponibil. Să fi avut zece mii de butoane de clanță și să le fi învelit în seu o mie de zile la rând, ar fi putut obține un strop infim de *essence absolue* din aroma butoanelor de alamă, dar atât de puternic, încât să aibă oricine sub nas, irezistibil, iluzia originalului.

Izbuti același lucru și cu izul calcaros-poros al unei pietre găsite în livada de măslini din fața cabanei sale. Prin macerare dobândi o grămăjoară de pomadă de piatră, al cărei infinitezimal miros îl încânta indescriptibil. Îl combină cu altele, obținute din tot felul de obiecte aflate în preajma cabanei, și încetul cu încetul produse un model miniatural al crângului de măslini din spatele mănăstirii Franciscanilor – pe care, închis într-un mic flacon, îl putea duce cu sine, pentru a-l lăsa să învie miresmatic oricând ar fi dorit.

Ducea la capăt adevărate tururi de forță, minunate mici jocuri aromatice pe care nu le-ar fi prețuit nimeni și poate nici nu le-ar fi observat. El însă era entuziasmat de perfecțiunile fără sens, și nu mai trăi nici mai devreme, nici mai târziu asemenea clipe de cu adevărat nevinovată fericire, ca în acele vremi când crea cu jucăuș entuziasm peisaje miresmatice, naturi moarte și imagini de obiecte. Fiindcă trecu în curând la ființe vii.

Vână muște de iarnă, larve, șobolani, mici pisici, și le înecă în grăsime fierbinte. Noaptea se strecura în grajduri, învelind pentru câteva ore în pânze cu seu sau bandaje uleioase vreo vacă, ori capre, porci. Se furișa în țarcuri de oi, pentru a tunde pe furiș vreun miel, spălându-i apoi blana aromată în spirt. La început, rezultatele nu se vădiseră prea îmbucurătoare. Fiindcă, spre deosebire de răbdătoarele obiecte, buton de alamă și piatră, animalele nu-și lăsau jefuite mirosurile decât împotriva voinței lor. Porcii își scărpinau bandajele de stâlpii cocinilor. Vacile își scuturau cu încăpățănare pânzele unse de pe uger. Unii dintre gândacii prinși produsera, în timp ce voia să-i prelucreze, secreții dezgustătoare, iar șobolanii urinau, probabil de

teamă, în suprasensibilele sale pomezi. Animalele acelea pe care voia să le macereze își dădeau izul, altfel decât florile, nu numai cu vaiete ori vreun oftat mut, ci se și apărau disperate împotriva sfârșitului, nu se lăsau atinse oriunde, dădeau din picioare, luptau și produceau astfel, în neverosimil de mari cantități, sudoarea spaimei și a morții – care prin supraacidulare strica grăsimea fierbinte. Desigur că în asemenea condiții nu se putea lucra ca lumea. Subiectele trebuiau liniștite, și anume atât de brusc, încât să n-ajungă a se mai teme sau a se opune. Trebuia să leucidă.

Experimentă pentru început cu un câțel. În fața abatorului, cu o bucată de carne, depărtându-l de mama sa, aducându-l până în atelier, și în vreme ce animalul dădea să apuce cu un voios-agitat găfâit bucata de carne din stânga lui Grenouille, îl pocni scurt și brutal în moalele capului cu un lemn de foc pe care-l ținea în mâna dreaptă. Moartea se năpusti atât de neașteptat asupra câțelului, încât în ochii și în jurul botului său încă mai plutea o expresie de fericire când Grenouille îl și așezase pe un grătar între plăcile cu grăsime, unde își dădea acum curatul iz de câine, cel netulburat de sudoarea spaimei. Era nevoie, desigur, de mare atenție! Cadavrele, la fel ca și florile culese, se degradau repede. Astfel își păzea Grenouille victima, cam douăsprezece ore, până ce observa că încep să izvorască primele dăre de miros cadaveric – ceva destul de plăcut, însă falsificând izul real. Oprea atunci pe dată acel *enfleurage*, ducea cadavrul de acolo și puneă puținul seu mirositor într-un ceaun, spre a-l spăla cu mare grijă.

Distilă alcoolul până rămase numai cât un degetar, iar restul îl turnă într-o minusculă eprubetă. Parfumul mirosea limpede a blană de câine, avea izul său umed, proaspăt-gras și un pic înțepător; mirosea chiar uimitor de tare. Când Grenouille îl oferi spre adulmecare bătrânei cățele din fața abatorului, aceasta izbucni într-un urlet de bucurie, dând din coadă și nemaivoid să-și depărteze nările de eprubetă. Grenouille o pecetlui însă bine, o puse în buzunar și o purtă

multă vreme cu sine, ca amintire a zilei de triumf în care izbândise pentru prima oară furtul de suflet mirositor de la o ființă vie.

Apoi trecu la oameni – foarte treptat și cu deosebită grijă. Aruncă pentru început o plasă cu ochiuri mari, să-i prindă de la distanță sigură, interesat mai puțin de mărimea prăzii, cât de verificarea principiului metodei sale de vânatoare.

Mascat în izu-i ușor de persoană neobservată, se amesteca pe înserate printre chefliii de la „Quatre Dauphins”, lipind sub bănci, mese, și în nișe retrase, bucăți de pânze muiate în ulei și grăsime. Le aduna apoi iar și le cerceta. Într-adevăr, alături de felurile izuri de bucătărie, damful de vin și fumul de tabac, respirau și un pic de aromă omenească. Dar foarte vagă și învăluită, mai degrabă presimțirea unui miros general decât personal. O asemănătoare aură a mulțimii, însă mai pură și mai elevat-transpirată, se putea dobândi în catedrală, unde Grenouille își atârnă pe 24 decembrie sub bănci stegulețele de probă și le strânse din nou în ziua de 26, după ce asupra lor șezuseră participanții la nu mai puțin de șapte messe: un conglomerat înfiorător de sudoare anală, menstră, umezeală de genunchi îndoți și mâini crispate, un amestec cu aerul expirat de miile de gâtlejuri care cântaseră în cor și murmuraseră „Ave Maria”, ori cu aburul sufocant de mirt și tămâie. Toate acestea se reflectaseră în peticele impregnate: înspăimântătoare în nebuloasa, neconturată, grețoasă lor balonare – și totuși, atât de inconfundabil omenești.

De primul miros individual, Grenouille făcu rost în ospiciul Charité. Reuși să subtilizeze cearșaful – altminteri sortit arderii – unei calfe de trăistar care tocmai se prăpădisese de ftizie, după ce zăcuse învelit în el vreme de două luni. Pânza era atât de grasă de secrețiile trăistarului, încât îi absorbise acestuia toate emanațiile. Rezultatul fu stihial: individul învie olfactiv sub nasul lui Grenouille, plutind prin încăperea, chiar dacă schematic deformat de metoda în sine a reproducerii și de numeroasele miasme ale bolii, totuși bine recognoscibil ca imagine miresmatică individuală: un bărbat

mărunt ca la treizeci de ani, blond, cu nas borcănat și picioare scurte, labe plate și brânzoase, sex inflammat, temperament coleric și fadă duhoare a gurii. Un bărbat nicidecum frumos ca miros, trăistarul ăsta, nemeritând să fie păstrat mai mult, precum atunci cățelul. Și totuși Grenouille lăsă să-i fluture duhul o noapte întreagă prin cabană și-l tot adulmecă, profund fericit de sentimentul puterii pe care o dobândise asupra aurei altui om. În ziua următoare îl aruncă.

În iarna aceea mai făcu o încercare. Unei cerșetoare mute, în trecere prin oraș, îi plăti un franc să poarte pe pielea goală, o zi întreagă, niște cârpe muiate în diferite amestecuri de grăsimi și uleiuri. Se dovedi că o combinație de rinichi de miel, untură de porc și de vacă de mai multe ori limpezită, două părți din primul, cinci și trei din celelalte, cu adaosul unei infime cantități de ulei abia presat, era cea mai potrivită pentru captarea mirosului omenesc.

De-acum, lui Grenouille îi era de ajuns. Renunță să mai stăpânească total, să mai prelucreze parfumatic vreun om viu. Ar fi fost prea riscant, fără să primească elemente noi în cunoaștere. Știa că de acum stăpânește tehnicile prin care să poată răpi unui om mireasma, și de altă dovadă nu mai avea nevoie.

De fapt, îi era indiferent izul de om, în sine. Pe acesta îl putea imita destul de bine și cu surogate. Ceea ce își dorea era mireasma *anumitor* oameni: acele rare făpturi care inspiră iubire. Ele aveau să fie victimele sale.

39

În ianuarie, văduva Arnulfi se căsătorii cu prima calfă, Dominique Druot, care avansa astfel la rangul de *maître gantier et parfumeur*. Așezară o masă mare pentru meșterii breslei, una mai modestă pentru calfe, Madame cumpără o saltea nouă pentru patul pe care îl împărțea de-acum oficial cu Druot și își scoase din lacră garderoba colorată.

Altminteri, totul rămase ca înainte. Ea își păstră vechiul și bunul nume Arnulfi, averea neîmpărțită, conducerea financiară a afacerii și cheia de la pivniță; Druot își împlinea zilnic îndatoririle de așternut, îmborsăvându-și după aceea puterile la un urcioc cu vin; iar Grenouille, de-acum prima și singura calfă, îndeplinea grosul treburilor pentru aceeași prăpădită, neschimbată leafă, pentru aceeași hrană modestă și culcuș sărăcăcios.

Anul începu cu un galben potop de mimoze, zambile, violete și narcotice narcise. Într-o duminică de martie – cam la un an de la sosirea-i în oraș – Grenouille porni să vadă cum mai stau lucrurile în grădina de dincolo de zidul din capătul cetății. Era de data aceasta pregătit pentru mireasmă, știa exact ce-l așteaptă... și totuși, adulmecând-o încă de la jumătatea drumului, din Porte Neuve, inima sa bătu mult mai tare și simți cum îi fierbe sângele în vine de fericire: neasemuit de frumoasa plantă mai era acolo, trecuse peste iarnă nepăgubită, era în plină sevă, creștea, ivea cele mai minunate inflorescențe! Cum se și așteptase, mireasma se întetise, fără a jertfi din finețe. Ceea ce acum un an abia picura în stropi și pistrui se lega acum uniform într-un râu păstos de aromă ce scânteia într-o mie de culori care nu se mai desprindeau. Râul acesta, așa descoperi plin de fericire Grenouille, se hrănea dintr-un izvor care creștea din ce în ce. Încă un an, numai un an, douăsprezece luni, și izvorul avea să-și reverse preaplinul, iar el va putea să-l cuprindă și să capteze sălbatica răbufnire a parfumului său.

Alergă până la locul știut pe lângă zidul grădinii. Cu toate că fata nu se afla acolo, pesemne, ci în casă, într-o odaie dindărătul ferestrelor închise, mireasma ei pogora ca o briză constantă. Grenouille încremenii. Nu era beat, fermecat ca prima oară. Era fericit ca îndrăgostitul care își ascultă sau cercetează iubita din depărtare, știind că peste un an și-o va aduce acasă. Într-adevăr, Grenouille, căpușa solitară, monstrul, neomul Grenouille, cel care nu simțise nicicând iubirea și nici n-o putea inspira cuiva, sta în acea zi de

martie lângă zidul cetății Grasse, iubind și lăsându-se bucurat profund de iubirea sa.

Nu o făptură omenească iubea, desigur, nu copila din casa de dincolo de zid. Ci mireasma. Pe ea și nimic altceva, dar și pe ea numai pentru că avea să fie mireasma sa proprie. Și-o va aduce peste un an în casă, jura asta pe viața sa. După acest ciudat legământ – sau logodnă –, această făgăduială de credință față de sinele său și de mireasma sa viitoare, părăsi vesel locul și se întoarse prin Porte du Cours înapoi în oraș.

În cabană, noaptea, își mai scoase o dată parfumul din amintire – nu mai putea rezista ispitei – și se scufundă în el, alintându-l și lăsându-se atât de strâns alintat de el, atât de minunat, de aproape, de parcă l-ar fi și posedat: parfumul său și numai al său, pe care-l iubi o vreme, strângându-l în jur, adorându-se pe el însuși prin el. Voia să ia această iubire de sine și-n somn. Dar chiar în clipa în care închise ochii și nu i-ar mai fi trebuit decât o respirație ca să adoarmă, ea dispăru dintr-o dată, iar în locu-i încăperea se umplu de recele, înțepătorul miros al grajdului de capre.

Grenouille se înspăimântă. „Ce-ar fi, își spuse el, ce-ar fi să se termine parfumul pe care-l voi stăpâni? Nu poate fi ca în amintire, unde miresmele sunt toate nemuritoare. Cel adevărat se consumă, pe viu. Se evaporă. Și când va fi folosit, nu va mai exista nici izvorul din care l-am luat. Voi fi ca înainte, gol, ajutându-mă doar de surogate, ca până acum. Ba va fi mult mai rău! Fiindcă între timp l-am cunoscut și l-am stăpânit, a fost propriul meu parfum minunat, și n-am să-l mai pot uita, căci eu nu uit miresmele niciodată. Voi trage cu dinții de amintirea-i, cât voi trăi, cum am tras și acum din pre-amintirea a ceea ce voi stăpâni... Deci, la urma urmei, la ce îmi trebuie?”

Cu totul neplăcut îi fu lui Grenouille acest gând. Îl înfricoșa fără margini ideea că se va pierde, inevitabil, parfumul pe care încă nu-l poseda, dar care avea să fie al său. Cât timp avea să dureze? Câteva zile? Ori săptămâni? Poate o lună, dacă îl folosea cu mare parcimonie? Dar după

aceea? Se și văzu scuturând din sticlă ultimul strop, limpezind flaconul cu spirit, ca să nu se piardă nici cea mai mărunță picătură – iar apoi văzu, mirosi cum iubita-i aromă se evaporă pentru totdeauna, de nereadus. Va fi ca o moarte lentă, un fel de sufocare inversă, propria-i chinuitoare, treptată evaporare spre lumea din afară, lumea oribilă.

Îl trecură fiori. Se gândi să renunțe la toate planurile, să iasă în noapte și să plece. Să pornească pribeag peste munții înzăpeziți, să străbată cele o sută de mile prin Auvergne fără odihnă, pentru a se strecura din nou în vechea sa grotă și-a adormi somnul morții. Dar n-o făcu. Rămase locului și nu se supuse dorinței, deși era foarte puternică. Nu cedă, fiindcă dorința de-a pleca în lume și a se strecura într-o peșteră era veche. De-acum o știa. Dar încă nu știa ce înseamnă să stăpânești un parfum omenesc atât de minunat ca al copilei de dincolo de zid. Cu toate că bănuia cât de îngrozitor de scump va plăti posesia și inevitabila pierdere a aceluiași parfum, i se păru totuși că ar fi mai de dorit stăpânirea și pierderea unui lucru decât renunțarea lapidară la amândouă. Căci de renunțat, tot renunțase întreaga viață. Dar niciodată nu stăpânise ca apoi să piardă.

Încetul cu încetul, îndoiala și înfrigurarea îl părăsiră. Simți cum sângele cald îi dă iarăși vlagă și îl năpădește din nou voința de-a împlini ceea ce-și propusese. Ba era chiar o voință mult mai puternică, fiindcă nu mai izvora din dorință pură, ci dintr-o bine judecată hotărâre. Aflată în fața alternativei de-a se lăsa pradă pieirii prin uscăciune sau a se lăsa să cadă, căpușa Grenouille se decise pentru a doua variantă, știind însă că această cădere va fi și ultima. Mulțumit, se vârî din nou sub pătură, în culcușul de paie, simțindu-se ca un adevărat erou.

Grenouille n-ar fi fost însă Grenouille dacă s-ar fi lăsat satisfăcut multă vreme de un simțământ fatalist-eroic. Pentru așa ceva, voința afirmării de sine îi era mult prea trainică, ființa mult prea vicleană, spiritul prea rafinat. Bine – hotărâse să intre în stăpânirea miresmei copilei de dincolo

de zid. Iar dacă peste câteva săptămâni avea să o piardă iar, prăpădindu-se chiar din această pricină, ei bine, fie și asta. Deși ar fi preferat să nu moară și să posede totuși mireasma, sau să-i amâne, măcar, pe cât posibil, pierderea. Să-i sporească durabilitatea. Să-i frâneze cumva evanescența, fără a-i răpi caracteristicile – o problemă de tehnică.

Există miresme care țin decenii întregi. Un dulap frecat cu mosc, o bucată de piele înmuiată în ulei de scorțișoară, un gogoloi de ambră, o besactea din lemn de cedru au, olfactiv, viață aproape veșnică. Altele – uleiul de *limetta*, pergamută, extrasele de narcise, tuberoze și alte flori – se evaporă în câteva ore, dacă sunt lăsate la aer în stare pură, neconsolidate. Meșterul de parfumuri înfruntă asemenea situații fatale, legând miresmele prea evanescente de altele mai durabile, punându-le astfel lanțuri ce le frânează setea de libertate – arta fiind de a lăsa lanțurile atât de lejere, încât mirosul consolidat să rămână în aparență liber și totuși atât de strâns, încât să nu scape. Asemenea performanță artistică izbândise Grenouille cu uleiul de tuberoze, a cărui mireasmă efemeră o înlănțuise prin infime cantități de secreție de zibetă, vanilie, labdanum și chipru, abia punând-o astfel mai bine în valoare. De ce să nu facă așa ceva și cu parfumul copilei? De ce să folosească în stare pură această mireasmă a miresmelor, cea mai fragilă și prețioasă dintre toate, risipind-o? Câtă grosolănie! Ce nemaipomenită lipsă de rafinament! Erau oare lăsate diamantele neșlefuite? Se purta oare aurul în bulgări la gât? Era oare el, Grenouille, doar un hoț primitiv de miresme precum Druot și ceilalți maceratori, distilatori, storcători de flori? Sau, mai degrabă, cel mai mare creator de parfumuri din lume?

De supărare că nu se gândise mai demult la așa ceva, se luă cu mâinile de cap: Bineînțeles că acel miros singular nu trebuia folosit în stare brută. Trebuia prins, ca nestemata cea mai de preț, într-o montură. Avea de șlefuit o diademă de miresme, iar în locul cel mai ales, deopotrivă prinsă între celelalte, dar și stăpânindu-le, va străluci *aroma sa*. Va crea

un parfum după toate regulile artei, iar cel al copilei de dincolo de zid va pulsa în el ca o inimă.

Moscul sau extrasul de zibetă, uleiul de trandafir sau de leandru nu erau însă, cu siguranță, potrivite ca adjuvanți, ca notă medie și frontală, miros de vârf sau fixator. Pentru asemenea parfum, un parfum omenesc, îi erau necesare cu totul altfel de ingrediente.

40

În luna mai a aceluiași an, la jumătatea drumului între Grasse și târgul Opio, aflat înspre răsărit, fu găsit într-un câmp de trandafiri cadavrul gol al unei copile de zece ani. Fusese izbită cu măciuca în moalele capului. Țăranul care o descoperi se zăpăci de asemenea grozăvenie atât de tare, încât era cât pe ce să pice bănuiala asupra lui: anunțase locotenentul de poliție că nu văzuse niciodată ceva atât de frumos – când de fapt voise să spună că nu mai văzuse niciodată ceva atât de îngrozitor.

Fata era, într-adevăr, o frumusețe. Aparținea aceluși tip de femei cu sângele greu, ca de miere întunecată, netedă, dulce, teribil de lipicioasă; una dintre femeile care stăpânesc încăperea cu un gest vâscos-fluid, cu o scuturare a pletelor, cu o singură lentă biciuire a privirii, rămânând totuși calme ca în miezul de uragan, în aparență inconștiente de forța gravitațională care aduce irezistibil spre ele suflete, doruri, deopotrivă ale bărbaților cât și ale femeilor. Și era atât de tânără, proaspătă de tot, farmecul genului încă nu devenise păstos. Măinile și picioarele îi erau încă netede și tari, sâni ca descojiți dintr-un ou, obrazul întins, în jurul căruia fluturaseră plete aspru-bogate, mai avea încă neasemuit de fine contururi, tainițe delicate. Părul însă nu mai era. Ucigașul îl retezase și îl luase cu sine, împreună cu hainele.

Îi bănuiră întâi pe țigani. Se credea despre ei că ar fi în stare de orice. Se știa că țes preșuri din haine vechi, că umplu perne cu păr de om și meșteresc mici păpuși din

pielea și dinții spânzuraților. Numai în seama lor se putea pune o crimă atât de perversă. Însă pe vremea aceea nu erau prin ținut țigani, nici aproape și nici departe, ultima oară fiind zăriți, în trecere, prin decembrie.

În lipsa țiganilor îi bănuiră apoi pe zilierii italieni. Dar era o primăvară prea timpurie, nu sosiseră încă nici zilierii care hălăduiau într-acolo abia în iulie, la recolta yasminului; deci nu puteau fi ei. Suspiciuni, în fine, mai plutiră și asupra peruchierilor, cercetați pe rând de pletele celei ucise. Tot în zadar. Se zice apoi că evreii, ori pofticioșii călugări de la mănăstirea benedictină – care, bineînțeles, trecuseră cu toții de șaptezeci de ani – ori cistercienii, masonii, nebunii de la Charité, cărbunarii, apoi cerșetorii și la urmă chiar nobilemea stricată, mai ales a treia oară reînsuratul marchiz de Cabris, despre care se spunea că organizează în pivnițele sale messe orgiastice ca să-și crească potența, bând sânge de fecioară. Dar nu se găsi nici o dovadă concretă. Nimeni nu văzuse crima, nimeni nu descoperi hainele și pletele moartei. După câteva săptămâni, locotenentul de poliție încetă cercetările.

Pe la mijlocul lui iulie sosiră, spre a se angaja culegători, italienii, mulți împreună cu familiile lor. Țăranii le dădură de lucru, dar, amintindu-și de crimă, își opriră fetele și femeile să aibă de-a face cu ei. Ce-i sigur e sigur. Zilierii nu erau efectiv răspunzători de acea grozăvie, totuși ar fi putut fi, în principiu, așa că era mai bine să se ferească omul.

Nu la mult timp după începerea recoltării yasminului, avură loc alte două crime. Victimele erau din nou fete sculptural de frumoase, aparțineau din nou acelui gen cu sângele greu și pletele întunecate, fură din nou găsite fără veșminte și rase în cap, zăcând în câmpul de flori, brutal lovite în moalele capului. Din nou, făptașul nu lăsase vreo urmă. Vestea se răspândi ca fulgerul și ostilitățile împotriva nou-veniților erau gata să izbucnească, tocmai când aflară că amândouă victimele erau italience, fiicele unui zilier noveze.

De-acum spaima se răspândi în întregul ținut. Lumea nu mai știa asupra cui să-și îndrepte oarba furie. Mai erau unii

care-i bănuiau pe nebuni sau pe obscurul marchiz, dar chiar de tot nu credea asta nimeni, fiindcă primii erau păziți zi și noapte, iar celălalt era mai demult plecat la Paris. Deci oamenii strânseseră rândurile. Emigranții care înnoptaseră până atunci sub cerul liber fură găzduiți de țărani în șuri. În fiecare cartier, cetățenii organizară un rond de noapte. Locotenentul de poliție întări paza la porți. Dar toate prevederile nu foloseau la nimic. La puține zile după crima cea dublă găsiră din nou un cadavru de fată, tratat ca și celelalte. Era, de data aceasta, o spălătoreasă sardă de la palatul episcopal, doborâtă în apropierea marelui rezervor de apă din Fontaine de la Foux, deci chiar în fața porților cetății. În ciuda faptului că, încolțiți de burghezii agitați, consuliilor luară și alte măsuri – controale cât mai atente la porți, întărirea pazei de noapte, interdicția ca femeile să mai iasă din casă după apusul soarelui – nu mai trecu nici o săptămână în acea vară fără descoperirea altui și altui cadavru de fată. Mereu abia înmugurind ca femei, mereu cele mai frumoase, de obicei genul întunecat, imanent. Cu toate că, în curând, ucigașul nu mai disprețui nici albele, ceva mai corpolentele fecioare cu piele moale-mătăsoasă, cum erau localnicele cel mai ades. Îi cădeau victimă și brunetele, dar și blondele de o nuanță mai închisă, de nu erau prea firave. Le vâna peste tot, nu numai în împrejurimile orașului Grasse, ci și în centru, ba chiar și în case. Fiica unui tâmplar fu găsită răpusă în odaia ei de la etajul al cincilea, și nimeni din casă nu auzise nici cel mai mic zgomot, nici unul din câinii – care altminteri adulmecau și lătrau străinii – nu crâcnise. Ucigașul părea impalpabil, fără corp, ca un duh.

Lumea se indignă și se năpusti cu înjurături pe mărimi. Cel mai mic zvon îi aduna pe toți grupuri-grupuri. Un negustor ambulant care vindea prafuri de dragoste și alte leacuri mincinoase era cât pe ce să fie masacrat, zicându-se că mișmașurile sale ar conține păr mărunțit de fată. La palatul Cabris și ospiciul Charité avură loc tentative de incendiu. Negustorul de pânzeturi Alexandre Misnard își

împuşcă propriul slujitor, care se întorcea noaptea acasă, fiindcă-l luase drept bănuitul făptaş. Cine-şi putea permite, îşi trimitea adolescențele din familie la rude din provincii îndepărtate sau la pensiuni din Nisa, Aix ori Marsilia. La cererea insistentă a consiliului orăşenesc, locotenentul de poliție fu dat afară din slujbă. Urmaşul său ceru unui colegiu de medici să cerceteze asupra virginității cadavrele frumuseților rase în cap. Se dovedî că erau neatînse.

În mod ciudat, descoperirea aceasta mări groaza, în loc s-o diminueze, fiindcă în taină fiecare bănuise violuri. S-ar fi știut, cel puțin, motivația criminalului. Dar acum, nimeni nu mai înțelegea nimic, lumea era complet derutată. Credincioșii îşi mai găseau salvarea rugându-se să-şi vadă măcar propria casă cruțată de diavoleasca năpastă.

Consiliul orăşenesc, un *gremium* alcătuit din treizeci de burghezi și nobili, dintre cei mai bogați și mai bine văzuți din Grasse, în majoritatea lor descuiați și anticlericali, cărora puțin le păsase până acum de episcop și care ar fi făcut din mănăstiri și abații mai degrabă depozite de mărfuri și fabrici – acești mândri, puternici domni din consiliul orăşenesc se umiliră în necazul lor spre a-l ruga într-o supusă petiție pe Monseniorul episcop să blesteme și să arunce anatema asupra monstrului ucigaş de copile, pe care puterea lumească nu-l putea dovedi; să facă deci ca ilustrul său înaintaş, care isprăvisse lăcustele năpăstuitoare din anul 1708. Într-adevăr, ucigaşul copilelor din Grasse, care lichidase până atunci nu mai puțin de douăzeci și patru de fecioare, cele mai frumoase din toate straturile societății, fu blestemat și anatemizat public de episcopul însuși, lucru care se putea citi pe afișe și auzi, din toate amvoanele oraşului.

Succesul a fost covârșitor. De la o zi la alta, crimele încetară. Octombrie și noiembrie trecură fără să mai apară cadavre. Spre începutul lui decembrie sosiră din Grenoble vești că ar bântui acum pe acolo unul care-și zdrobește victimele, smulgându-le de pe trup hainele și de pe cap părul

în smocuri. Cu toate că asemenea atacuri grosolane nu se potriveau nicidecum cu crimele curate din Grasse, lumea voia să creadă că făptașul e același. Locuitorii din Grasse își făcură de trei ori semnul crucii de ușurare că bestia nu mai bântuia la ei, ci în la șapte poște îndepărtatul Grenoble. Organizară în cinstea episcopului o procesiune cu torțe, iar pe 24 decembrie o mare slujbă de mulțumire. Pe 1 ianuarie 1766 slăbiră un pic paza cea strașnică, iar interdicția ieșirii femeilor noaptea din casă fu ridicată. În viața particulară și publică normalitatea reveni cu o incredibilă iuțeală. Teama părea risipită în cele patru vânturi, nimeni nu mai vorbea despre groaza ce încercase orașul și împrejurimile în urmă cu câteva luni. N-o mai pomeneau nici familiile îndoliate. Părea că blestemul episcopal îl alungase nu numai pe ucigaș, ci și orice amintire a lui. Așa le venea bine oamenilor.

Numai cine avea o fiică trecând chiar spre vârsta cea minunată, n-o lăsa volnic fără supraveghere, înfricoșându-se spre apus, bucurându-se dimineața, când o găsea sănătoasă și veselă – fără a voi să-și mărturisească, de bună seamă, pricina.

41

Era însă în Grasse cineva neîncrezător în această pace. Se numea Antoine Richis, investit al doilea consul, locuind un impunător stabiliment la început de Rue Droite.

Richis, văduv, avea o fiică pe nume Laure. Deși de o neînfrântă vitalitate la cei nici patruzeci de ani ai săi, se gândea să amâne pe cât mai târziu o nouă căsătorie. Voia să-și mărite întâi propria fiică. Și nu cu un oarecare, ci de rang ales. Avea în vedere un anume baron de Bouyon, posesorul unui fiu și al unei moșii în Vence, al unei bune reputații și al unei mizerabile situații financiare; cu el se înțelesese Richis asupra unei viitoare însoțiri între urmași. O dată puse pe fruntea Laurei cununile, avea să-și întindă și el antenele la pețit în direcția înalt-prea-slăvitelor case Drée, Maubert sau

Fontmichel – nu pentru că ar fi fost încrezut și ar fi voit, fie ce-o fi, să împartă patul cu o nobilă, ci pentru că voia să întemeieze o dinastie, așezându-și urmașii în linia celui mai înalt prestigiu social și politic. În asemenea scop îi mai trebuiau cel puțin doi fii, unul care să preia afacerile, altul care să urce singur în rândurile nobilimii, prin carieră juridică și parlamentul din Aix. Asemenea ambiții nu putea nutri, dată fiind starea sa socială, decât dacă își unea cât mai strâns familia și persoana cu nobilimea provençală.

La asemenea planuri de anvergură îl îndreptătea legendara sa bogăție. Antoine Richis era pe departe cel mai înstărit burghez, în lung și-n lat. Stăpâna nu numai în împrejurimile ținutului Grasse latifundii de pe care exploata portocale, ulei, grâu și cânepă, ci și în Vence și către Antibes, pe care le arendase. Era proprietar de case în Aix și la țară, coproprietar de corăbii care porneau spre India, avea la Genova un birou permanent de afaceri și cel mai mare depozit din Franța pentru materii miresmatice, spițerii, uleiuri și piei.

Dar bunul cel mai de preț al lui Richis era propria-i fiică. Unicu-i vlăstar, de tocmai șaisprezece ani, cu părul arămiu închis și ochi verzi. Era atât de încântătoare la chip, că vizitatorii de orice gen și vârstă încremeneau, nemaiuându-și ochii, lingându-i de-a dreptul obrazul cu privirile așa cum lungeau înghețata, având aceeași expresie de devotament prostesc, tipică într-o asemenea lingușitoare împrejurare. Chiar și Richis se pomenea că, privindu-și copila, uita pentru oarecare vreme, un sfert, poate o jumătate de oră, lumea și toate problemele ei – ceea ce altminteri nu i se întâmpla nici în somn – topindu-se de tot în contemplarea minunii, nemaiștiind să spună apoi ce făcuse de fapt. Iar de curând – își dădea seama cu neplăcere – când o trimitea la culcare, sau în zori, când se ducea uneori s-o trezească, și ea dormea ca de mâini zeești întinsă, iar respirația îi urca liniștită, fierbinte... i se strângeau ca de disperare stomacul, gâtlejul, și înghițea noduri, blestemându-se, Domnul știe! că e tatăl

acestei femei și nu un străin, un bărbat oarecare în fața căruia să stea ea astfel culcată, iar el să se așeze fără remușcări lângă, pe, în ea, cu tot dorul său. Îl năpădeau toate apele, membrele îi tremurau în timp ce își ucidea această groaznică patimă și se pleca asupra-i, spre a o trezi cu un sărut părintesc.

În anul trecut, pe vremea crimelor, încă nu înfruntase asemenea fatale lupte cu sine. Farmecul prin care emoționa copila mai era atunci – așa voia el să creadă – unul cu totul copilăresc. De aceea nici nu se temuse vreo clipă serios că Laure ar putea deveni victima aceluia ucigaș, care, pe cât se știa, nu lovea nici femei, nici copii, ci numai fecioare care abia se-mplineau. Întărise și el paza casei, pusese gratii noi la etajul de sus și poruncise cameristei să doarmă în aceeași odaie cu Laure. Dar nu se putea hotărî s-o trimită în altă parte, așa cum făcuseră cei de rangul-i cu fetele și chiar toată familia lor. Asemenea purtare i se părea demnă de dispreț, nepotrivită pentru un membru al consiliului și un al doilea consul, care, gândea el, trebuia să fie o pildă de curaj, calm și nepliere. Pe deasupra, nu se lăsa el influențat din afară, cu atât mai mult nu de o mulțime intrată în panică sau de un singur mizerabil ucigaș anonim. Astfel că în toată acea cumplită perioadă a fost unul dintre puținii care s-au arătat în oraș imuni la febra groazei, păstrându-și sângele rece.

Dar, în mod ciudat, acum lucrurile se schimbaseră, în timp ce oamenii de afară sărbătoreau sfârșitul relelor de parcă ar fi și spânzurat ucigașul, uitând cât mai grabnic acea vreme nefericită, o teamă ca o otravă urâtă se întorsese în inima lui Antoine Richis. Mult timp nu voi să recunoască de ce – că de teamă amânase călătorii ce de mult trebuiau făcute, că nu părăsea casa decât cu neplăcere, scurtând vizitele și șederea prin adunări, spre a se întoarce cât mai degrabă. Față de el însuși se dezvinovăța că ar fi bolnav și vlăguit, mărturisindu-și cel mult că ar fi îngrijorat ca orice tată care are o fată de măritat, o grijă cu totul obișnuită... Oare nu se și răspândise chiar în afara cetății zvonul despre

frumusețea ei? Nu-și lungeau toți gâtul când mergea cu ea duminica la biserică? Nu-i și făceau avansuri anumiți domni din consiliu, pentru ei sau odraslele lor?

42

Apoi însă, într-o zi de martie, Richis se afla în salon privind-o pe Laure care ieșise-n grădină. Purta o rochie albastră peste care părul arămiu i se învăpăia în lumină mai frumos decât îl văzuse vreodată. Dispăru îndărătul unui gard viu. Și apoi, până să reapară, mai trecură numai două bătaii de inimă, poate, peste cât s-ar fi așteptat – și îl cuprinse o spaimă de moarte, fiindcă vreme de două bătaii de inimă crezuse că a pierdut-o definitiv.

În aceeași noapte se trezi dintr-un vis groaznic pe care nu și-l mai amintea întocmai, dar care era în legătură cu Laure, și se repezi în odaia ei, convins că a fost ucisă și o va găsi pe pat fără viață, prihănită, rasă în cap – și o găsi neatinsă.

Se înapoie lac de apă în camera sa, tremurând de emoție, ba nu de emoție, ci de frică, își mărturisi acum în sfârșit că-i e frică în toată legea, și în timp ce-și mărturisea, în mintea sa se făcu lumină și totu-i fu limpede. Cinstit să fie, nu crezuse de la bun început în efectul anatemei episcopale; nici în plecarea ucigașului la Grenoble; nici, în general, în dispariția acestuia din oraș. Nu, mai trăia aici, printre cei din Grasse, și într-o bună zi va lovi din nou. În august și septembrie Richis văzuse câteva din copilele ucise. Priveștița îl îngrozise, fascinându-l totuși, trebuia să o recunoască, fiindcă toate în felul lor erau de o frumusețe aleasă. Ucigașul îi deschisese ochii. Înțelese că acesta avea un gust cu totul deosebit. Și avea sistem. Nu numai pentru că toate crimele fuseseră ordonat făptuite, dar însăși alegerea victimelor trăda o intenție parcă economic planificată. Richis, ce-i drept, nu știa *ce anume* voise de la ele făptașul, fiindcă tot ce aveau mai bun, frumusețea și farmecul tinereții, n-aveau cum să le fure... sau poate totuși? În orice caz, cât de absurd ar suna

acest lucru, lui Richis ucigașul nu-i părea un spirit distructiv, ci mai degrabă grijuliu-colecționar. Dacă victimele n-ar fi văzute individual, gândea el, ci drept părți ale unui principiu mai înalt, dacă, la modul ideal, calitățile lor temporare ar fi topite într-un tot unitar, atunci mozaicul alcătuit din asemenea prețioase pietre ar fi imaginea frumuseții înseși, ba, prea puțin spus, farmecul pe care l-ar răspândi n-ar mai fi omenesc, ci divin. (După cum vedem, Richis era un om luminat, care nu se dădea înapoi de la concluzii blasfemice și, chiar dacă nu gândea în categorii olfactive, ci optice, se apropia mult de adevăr.)

Presupunând deci, gândea mai departe Richis, că ucigașul ar fi un asemenea colecționar de frumusețe, lucrând, chiar și numai în bolnava sa fantezie, la imaginea perfecțiunii; presupunând că era un om de gust, cu metodă perfectă, cum într-adevăr părea să arate, atunci n-ar fi fost de crezut că o să renunțe la cea mai strălucitoare dintre nestematele trebuincioase acelei alcătuirii: frumusețea Laurei. Toată opera-i criminală n-ar prețui fără ea nimic. Căci era cheia de boltă a zidirii sale.

Trăgând această cumplită concluzie, stând pe pat, în cămașă de noapte, Richis se minuna cât de calm devenise. Nu-l mai treceau fiori reci, nu mai tremura. Spaima incertă ce-l chinuse săptămâni de-a rândul dispăruse acum, făcând loc unei temeri conștiente, concrete: era limpede că de la bun început strădaniile ucigașului fuseseră îndreptate spre Laure și ea era ținta sa. Toate celelalte crime fuseseră numai trepte în drumul spre ultima, încoronarea. Rămânea neînțeleș mobilul material, bineînțeleș dacă exista vreunul. Dar esențialul, Richis îl străvăzuse: ucigașul avea un motiv ideal și sistem. Cu cât se gândea la asta mai mult, cu atât mai tare le aprecia pe amândouă, respectându-l din ce în ce pe ucigaș – un respect reflectat desigur asupra-i ca într-o oglindă, fiindcă la urma urmei el, Richis, cu fina sa judecată analitică, fusese cel care demascase făptașul.

Să fi fost și el, Richis, criminal, posedat de aceleași

pătimăse idei, nu altfel ar fi acționat și la fel ca acela ar fi făcut totul pe lume ca să-și încoroneze opera nebunească prin uciderea unicei, superbe Laure.

Ultimul gând îi plăcu în mod deosebit. Faptul că era în stare să se transpună mental în situația viitorului ucigaș al fiicei sale îi dădea asupra acestuia un real ascendent. Căci acela n-ar fi fost desigur capabil, cu toată inteligența sa, să se pună în locul lui Richis: chiar și numai pentru că precis nu putea bănuși că Richis se și văzuse în locul său, al ucigașului. *Mutatis mutandis*, se înțelege, lucrurile nu stăteau altfel decât în lumea afacerilor. Superior era cel ce ghicea intențiile concurenței; nu se mai lăsa tras pe sfoară; nu dacă se numea Antoine Richis, fire de luptător, uns cu toate alifile. La urma urmei, averea sa, cea mai mare negustorie de parfumuri din Franța și cinul de al doilea consul nu-i picaseră mură în gură, ci luptase pentru ele, se încontrasese, se strecurase, recunoscând primejdiile la timp, ghicind planurile concurenței și dându-și gata dușmanii. La fel va atinge și viitoarele-i ținte, măreția și noblețea urmașilor. Tot astfel va da peste cap planurile acestui ucigaș, concurentul său în privința Laurei: de-ar fi fost și numai pentru că Laure era cheia de boltă și-n planurile lui Richis. O iubea, desigur, dar avea și nevoie de ea. Iar dacă-i trebuia ceva pentru împlinirea celor mai înalte ambiții, nu se lăsa păgubit de nimeni, ținea de acel ceva cu dinții și ghearele.

Acum îi era mult mai bine. Izbutise să coboare nocturnele sale cugetări despre lupta cu demonul în planul disputelor de afaceri și simțea o nouă îndrăzneală, chiar infatuare. Zburase ultimul strop de spaimă, dispăruseră ezitățile și grija cea sumbră care îl chinaseră ca pe un moșneag tremurător, se risipise ceața presimțirilor tulburi prin care rătăcise de săptămâni. Era acum pe teren sigur, gata să-nfrunte orice provocare.

Ușurat, aproape mulțumit, sări din așternut, trase de cordonul clopoțelului și porunci slujitorului amețit de somn, care sosi clătînându-se, să împacheteze haine și de-ale gurii, fiindcă se gândea să pornească în zori spre Grenoble, însoțit de fiica sa. Apoi se îmbracă și alungă la treabă tot restul servitorimii.

La miezul nopții, casa din Rue Droite forfotea de viață. În bucătărie scăpărau focuri, slujnicele zgornite zoreau pe coridoare, cameristul alerga în sus și în jos, în pivnițe clincheteau cheile majordomului, în curte luminau facle, grăjdarii alergau să scoată caii, alții trăgeau de catări, puneau șei și frâie, zorind, încercând – s-ar fi zis că porniseră într-acolo hoardele austro-sarde, jefuind și incendiind ca în 1746, iar stăpânul casei se pregătea să fugă, în panică. Dar nicidecum! Acesta, suveran ca un mareșal al Franței, sta în biroul său, la masa de lucru, bând cafeaua cu lapte și dând indicații domesticilor care se năpusteau neîntrerupt în odaie. Pe deasupra scria misive primarului și primului consul, notarului, avocatului, bancherului său din Marsilia, baronului de Bouyon și altor diferiți parteneri de afaceri.

Către ora șase în zori isprăvisese corespondența și dăduse toate dispozițiile necesare planurilor sale. Puse două mici pistoale de călătorie în buzunar, își încâtărămă chimirul și ferecă sertarele mesei de lucru. Apoi plecă să-și trezească fiica.

La ora opt, restrânsa caravană se puse în mișcare. Richis călărea în frunte, impresionant în haina roșie precum vinul, cu trese aurii, redingotă și pălărie neagră cu panaș îndrăzneț. Îl urma fiica sa, mai modest îmbrăcată, dar atât de strălucitor minunată încât oamenii de pe stradă nu aveau ochi decât pentru ea; tot felul de *ah-uri* și *oh-uri* răsunau prin mulțime, iar bărbații își scoteau pălăria – chipurile în fața celui de-al doilea consul, dar în realitate în fața ei, a regeștii

femei. Venea apoi camerista, aproape neobservată, apoi slujitorul lui Richis cu doi cai de povară – trăsură nu foloseau din pricina cunoscutei stări proaste a drumului spre Grenoble – iar în încheierea convoiului, două slugi mânau o duzină de catâri încărcăți cu tot felul de mărfuri. La Porte du Cours, străjile prezentară arma, coborând-o iar la picior abia după trecerea ultimului catâr. Numai copiii se mai ținură o vreme după convoiul ce se îndepărta încet către deal pe drumul pietros, șerpuit.

Faptul că Antoine Richis plecase împreună cu fiica sa făcu asupra oamenilor o impresie deosebită. Li se părea că asistă la o jertfă din străvechime. Se zvonise că Richis pleacă la Grenoble, orașul unde bântuia acum ucigașul de fete. Oamenii nu știau ce să creadă. Fapta lui Richis era oare ușurătate vrednică de pedeapsă sau vitejie vrednică de admirație? Era o provocare sau o împlânzire a zeilor? Toți presimțeau însă că văzuseră frumoasa copilă cu plete arămii pentru ultima oară. Bănuiau că Laure Richis era pierdută.

Această bănuială se dovedi adevărată, deși se sprijinea pe premise cu totul false. Fiindcă Richis nu porni nicidecum spre Grenoble. Pomposul convoi nu fusese decât o mască. La o milă și jumătate nord-vest de Grasse, în apropierea satului Saint-Vallier, ceru să oprească. Dădu slujitorului său împuterniciri depline și-i porunci să ducă singur convoiul de catâri cu celelalte slugi la Grenoble.

El însă, împreună cu Laure și camerista, porni spre Cabris, unde poposiră puțin la prânz, apoi călăriră spre sud prin munții Tanneron. Drumul era deosebit de greu, dar le permitea ocolirea cetății Grasse și a bazinului său printr-un mare arc vestic, spre a ajunge până seara neobservați la țărmul mării. În ziua următoare, Richis plănuia să treacă împreună cu Laure pe insulele Lérins, unde, pe cea mai măruntă dintre ele, se ridica mănăstirea fortificată Saint-Honorat. Călugării care o administrau erau cărunți, dar capabili să se apere în lege la nevoie, iar Richis îi cunoștea foarte bine, fiindcă de ani de zile cumpăra toată producția

mănăstirească de ulei de eucalipt, cucuruzi de pin și ulei de chipru. Acolo, în mănăstirea Saint-Honorat, care pe lângă închisoarea corecțională din Château d'If și cea de stat din Île Sainte-Marguerite era cel mai sigur loc din Provența, se gândea să-și adăpostească fiica pentru început. El însuși avea să se întoarcă pe uscat grabnic, spre a reveni de data aceasta la Grasse printr-un ocol răsăritean, *via* Antibes și Cagnes, ca să ajungă până pe înserate la Vence. Acolo își și convocase notarul pentru o înțelegere cu baronul de Bouyon în privința căsătoriei fiilor lor Laure și Alphonse. Se gândea să-i facă lui Bouyon o ofertă irezistibilă: preluarea de datorii până la 40 000 de livre, zestrea constând dintr-o sumă similară plus diferite ținuturi, o moară de ulei la Maganosc și o rentă anuală de 3 000 de livre pentru tânăra pereche. Singura condiție a lui Richis era ca nunta să aibă loc până în zece zile, să fie împlinită chiar în ziua cununiei, iar mirii să locuiască începând de atunci la Vence.

Richis știa că printr-o asemenea grabă mărea cu totul nerațional prețul legăturii dintre casa sa și cea de Bouyon. Așteptând, ar fi ieșit mult mai ieftin. Baronul ar fi cerșit îngăduința de a ridica, prin fiul său, la cinul convenit copila marelui negustor burghez, fiindcă faima frumuseții Laurei ar fi crescut, ca și bogăția lui Richis și mizeria lui Bouyon, de altfel. Dar, fie! Nu baronul îi era adversar în asemenea tratative, ci ucigașul necunoscut. Lui trebuia să-i strice socotelile. O femeie măritată, dezvirginată și poate chiar însărcinată, nu se mai potrivea în exclusivista sa galerie. Ultima piatră din mozaic ar fi oarbă. Laure și-ar pierde pentru ucigaș orice valoare. Înfrângerea asta trebuia s-o simtă! Richis voia să țină nunta la Grasse, cu mare pompă și în deplină oficialitate. Chiar dacă nu-și cunoștea adversarul și nu avea să-l cunoască vreodată, voia să se bucure la gândul că acela privește festinul și vede cu propriii săi ochi cum îi e furată de sub nas cea mai dorită.

Planul era bine gândit. S-ar cuveni să admirăm din nou intuiția prin care Richis se apropiase de adevăr. Fiindcă, într-

adevăr, măritișul Laurei Richis cu fiul baronului de Bouyon ar fi însemnat pentru ucigașul fetelor din Grasse o distrugătoare înfrângere. Însă planul nu fusese transformat în realitate. Richis încă nu-și adăpostise fiica sub salvatoarele cununii. Încă n-o dusesese la mănăstirea Saint-Honorat, cea atât de sigură. Cei trei călăreți mai străbăteau încă neprimitorii munți ai Tanneronului. Drumurile erau uneori atât de proaste, că trebuiau să coboare de pe cai. Totul mergea foarte încet. Abia către seară sperau să ajungă la mare, în Napoule, o mică localitate la vest de Cannes.

44

În vremea în care Laure Richis părăsea orașul Grasse împreună cu tatăl ei, Grenouille se afla la celălalt capăt al orașului, macerând narcise galbene. Era singur și mulțumit. Vremea șederii sale la Grasse se apropia de sfârșit. Ziua triumfului nu era departe. Afară în cabană se aflau în cutiuțe captușite cu vată douăzeci și patru de mici flacoane cu câte un strop de aură a celor douăzeci și patru de fecioare – cele mai prețioase esențe dobândite de el anul trecut prin *enfleurage* rece al corpurilor, digerarea părului și a veșmintelor, lavaj și distilare. Pe cea mai prețioasă și mai de seamă, a douăzeci și cincea, voia să și-o aducă astăzi. Își și pregătise, pentru acest ultim vânat, un creuzet cu grăsime de multe ori limpezită, o pânză din cel mai fin in și un balon cu alcool suprarafinat. Terenul fusese sondat în amănunțime. Era lună plină.

Știa că n-avea sens să încerce să pătrundă în bine-păzita clădire din Rue Droite. De aceea voia să se strecoare încă în amurg, înainte de închiderea porților, la adăpostul lipsei sale de miros care îl sustrăgea vederii oamenilor și animalelor ca o mantie fermecată, spre a se ascunde în vreun colț al casei.

Spre odaia comorii sale avea să urce abia mai târziu, după ce adormiseră cu toții, lăsându-se condus prin întunecime de compasul nasului. Acolo, la fața locului, avea să-i aplice

pânza unsă cu seu. Numai părul și hainele urma să le ia ca de obicei cu el, fiindcă acestea puteau fi spălate direct în spirt, ceea ce se făcea mai comod în atelier. Pentru ultima fază a pregătirii pomezii și distilarea ei în concentrat își propusese o a doua noapte. Iar dacă totul mergea bine – și n-avea nici un motiv să-și închipuie că n-ar merge bine – atunci poimăine avea să stăpânească toate esențele necesare celui mai minunat parfum din câte există, părăsind orașul Grasse ca omul cel mai bine mirositor din lume.

Către prânz isprăvi cu narcisele. Stinse focul, acoperi cazanul și ieși în fața atelierului, spre a se răcori. Vântul bătea dinspre apus.

Simți încă de la prima respirație că se schimbase ceva. Ceva, în atmosferă, nu era în ordine. În veșmântul de miresme al orașului, în vâlul țesut din multe mii de fire, lipsea firul de aur. Acesta devenise atât de puternic în ultimele săptămâni, încât Grenouille îl percepea clar încă din celălalt capăt al orașului, din fața cabanei sale. Acum dispăruse de tot, nu-i mai da de urmă nici prin cea mai atentă adulmecare. Grenouille înlemni de spaimă.

A murit, se gândi el. Sau, mai îngrozitor: mi-a luat-o cineva înainte. Mi-a rupt floarea altul și i-a luat parfumul! De strigat nu strigă, tulburarea fiindu-i prea mare, dar lacrimi țâșniră din ochi, umflându-se pe la colțul pleoapelor și prăvălindu-i-se dintr-o dată de ambele părți ale nasului.

Apoi, la prânz, veni Druot de la „Quatre Dauphins”, povestind *en passant* că azi-dimineață, al doilea consul plecase spre Grenoble împreună cu fiica sa și doisprezece catări. Grenouille își înghiți lacrimile și străbătu în goană orașul până la Porte du Cours. Acolo, în fața porții, în piață, se opri și adulmecă. Regăsi într-adevăr din nou firul cel auriu în vântul curat care adia de la apus, netulburat de izurile cetății: subțire și slab, într-adevăr, totuși inconfundabil. Iubita mireasmă nu adia însă, ce-i drept, dinspre nord-vest, din direcția drumului spre Grenoble, ci din direcția Cabris – dacă nu chiar din sud-vest.

Grenouille întrebă straja încotro o luase al doilea consul. Straja arată către nord. Nu spre Cabris? Ori pe celălalt drum, către sud, spre Auribeau și La Napoule? Cu siguranță nu, răspunse paznicul; văzuse cu ochii săi.

Grenouille alergă înapoi prin oraș la cabană, împachetă în desagă pânza, besacteaua de pomadă, spatula, foarfeca și o măciucă netedă din lemn de măslin – și porni îndată la drum; dar nu spre Grenoble, ci pe drumul ce i-l spunea nasul, spre sud.

Drumul acela, direct către La Napoule, trecea pe la poalele munților Tanneron și pe lângă depresiunile râurilor Frayère și Siagne. Era ușor. Grenouille înainta repede. Când la dreapta se ivi Auribeau, ca atârnat de cupolele munților, mirosi că aproape îi ajunsese pe fugari. Puțin mai târziu era pe aceeași înălțime cu ei. Îi adulmeca acum unul câte unul, simțea chiar și emanațiile cailor. Nu puteau fi mai departe de jumătate de milă la vest, undeva în pădurile Tanneronului. Mergeau către sud, spre mare. Întocmai ca el.

Către ora cinci după-amiaza, Grenouille ajunsese în La Napoule. Merse la han, mănăcă și ceru un culcuș ieftin. Spuse că e calfă de tăbăcar din Nisa, în drum spre Marsilia. I se răspunse că poate să înnopteze în grajd. Se așeză acolo într-un colț, lungindu-se. Mirosul îi vestea apropierea celor trei călăreți.

Peste două ore – într-un amurg de-acum târziu – sosiră și ei. Își schimbaseră veșmintele, pentru a rămâne incognito. Cele două femei purtau acum rochiile și văluri întunecate, Richis o haină neagră. Se dădea drept nobil din Castellane; mâine ar dori să traverseze spre Insulele Lérins, hangiul să vadă de-o barcă și s-o pregătească pentru a doua zi la răsărit. Mai înnoptează cineva la han în afară de el și de oamenii săi? Nu, zise hangiul, doar o calfă de tăbăcar din Nisa, care doarme în grajd.

Richis trimise femeile în camere. El însuși merse la grajd, ca să mai ia, zicea el, ceva din traistele șeilor. Până nu ceru de la grăjdar un felinar, nu izbuti să afle calfa de tăbăcar.

Apoi văzu un om dormind adânc într-un colț, întins pe paie și pe o pătură veche, cu capul pe desaga de călătorie. Părea atât de ne semnificativ, încât Richis avu o clipă impresia că nici nu e acolo, că e doar o himeră închipuită de umbrele mișcătoare ale lumânării din felinar. Oricum, Richis se lămuri încă din acea clipă că nu poate fi nici o primejdie din partea acelei ființe mișcător de nevinovate, și se depărtă încet, spre a nu-i tulbura somnul, spre casă.

Cina o luă în odaie, împreună cu fiica sa. Acesteia nu-i lămurise ținta și motivul ciudatei călătorii, și n-o făcu nici acum, deși îl rugase. Îi spuse că mâine; ea să aibă încredere în ce face și plănuiește el pentru norocul și binele ei viitor.

După masă jucară câteva partide din jocul *l'hombre*, pe care el, tot uitându-se la minunatu-i chip și încântându-se de frumusețea ei, le pierdu pe toate. Către ora nouă o conduse în odaia aflată, față de a lui, de cealaltă parte a coridorului, o sărută de noapte bună și încuie ușa pe dinafară. Apoi se culcă și el.

Dintr-o dată simți toată oboseala zilei și a nopții trecute, dar în același timp și mulțumire față de sine și mersul lucrurilor. Adormi fără cea mai mică grijă, fără presimțirile întunecate ce-l chinuseră până ieri, ținându-l treaz, fără gemete, tresăriri, zvârcoliri. Pentru prima oară după mult timp, Richis căzuse într-un somn adânc, liniștitor.

Cam în același timp se ridică din culcușul grajdului și Grenouille. Era și el mulțumit de mersul lucrurilor și se simțea foarte proaspăt, deși nu dormise o clipă. Se prefăcuse doar adormit la trecerea lui Richis prin grajd, spre a-și mări aspectul de nevinovăție ce oricum îl avea datorită mirosului de persoană neobservată. Spre deosebire de Richis, el mirosise bine cu cine are de-a face, își percepuse olfactiv foarte clar vizitatorul și nu-i scăpase ușurarea acestuia în privința sa.

Încât, în scurta lor întâlnire, se convinseră amândoi că n-au de ce să se teamă unul de altul, care pe drept, care pe nedrept, ceea ce Grenouille socotea că era bine, fiindcă

aparenta sa candoare și aceea adevărată, a lui Richis, îi ușurau lui treaba – părere pe care ar fi împărtășit-o de altfel și Richis, în caz contrar.

45

Grenouille se puse pe lucru cu minuție profesională. Deschise desaga, scoase vălul de in, pomada și spatula, întinse pânza peste pătura pe care stătuse lungit și începu s-o ungă. Treaba îi luă timp, fiindcă seul trebuia întins într-un strat mai gros sau mai subțire, după partea corpului care avea să atingă acel loc. Gura și subsuorile, sânii, sexul și picioarele dădeau o mai mare cantitate de parfum decât tibiile, spinarea și coatele; palmele – mai mult decât dosul lor; sprâncenele – mai mult decât pleoapele etc.; de aceea trebuia să existe în dreptul lor mai mult seu. Grenouille modelă deci astfel pe pânză, în mod uniform, o diagramă de miros a corpului ce urma să fie prelucrat, iar această parte a muncii îl mulțumea în fond cel mai tare, prin tehnica ei artistică solicitând deopotrivă simțurile, fantezia și mâinile, prin prevestirea, la modul ideal, a plăcerii rezultatului așteptat.

După ce folosi toată pomada din creuzet, mai întinse ici și colo, luând seu dintr-un loc și adăugându-l în altul, retușând, cercetând din nou peisajul modelat – cu nasul, de altfel, nu cu ochii, fiindcă totul se petrecea în cea mai deplină beznă – alt motiv, pesemne, de bună dispoziție pentru Grenouille. În noaptea asta cu lună plină nimic nu-l abătea de la ale sale. Lumea nu era altceva decât miros și un pic de vuiet de valuri. Era în elementul său.

Strânse pânza ca pe un tapet, încât părțile acoperite cu seu să stea unele peste altele. Operația i se părea dureroasă, fiindcă, oricâtă grijă ar fi avut, tot s-ar fi aplatizat sau deplasat unele părți de contururi. Dar altă posibilitate să transporte pânza nu avea. După ce o împături astfel, încât purtată pe braț să nu sufere prea mari pagube, puse în

buzunar spatula, foarfeca și mica măciucă din lemn de măslin, strecurându-se afară.

Cerul era acoperit. În casă nu mai ardea nici o lumină. Singura scânteie în acea noapte de beznă cumplită zvâcnea la răsărit, farul fortului de pe insula Sainte Marguerite, o minusculă înțepătură de ac în pânza neagră-corb. Dinspre golf adia un vânt ușor, cu iz de pește. Căinii dormeau.

Grenouille se duse spre un șopron, de care era sprijinită o scară. O ridică, balansând-o și îndreptând-o, ținând cu dreapta trei dintre fusceii de jos, restul presat de umărul drept – și străbătu astfel curtea până sub fereastra ei. Fereastra era întredeschisă. Când se cățără, comod ca pe o scară cu trepte în lege, se felicita că recoltează mireasma copilei aici, în La Napoule. La Grasse, cu geamurile ferecate și casa sever păzită, i-ar fi fost mult mai greu. Pe deasupra, fata era aici singură. Nici măcar nu trebuia să scape de cameristă.

Deschise fereastra pe jumătate, se strecură în cameră și puse pânza jos. Apoi se îndreptă spre pat. Domina mireasma pletelor ei, fiindcă dormea pe burtă, apăsându-și chipul în pernă, încercuit de unghiul brațului, oferind aproape în mod ideal moalele capului loviturii de măciucă.

Zgomotul izbiturii răsună surd, scrâșnit. Îl ura. Îl ura numai fiindcă era un zgomot, ceva sonor în activitatea sa altminteri atât de tăcută. Nu putea suporta acest sunet dezgustător decât scrâșnind din dinți, iar după ce totul se termina, mai stătea puțin țeapăn, cu dinții strânși, cu mâna crispată pe măciucă, de parcă s-ar fi temut că zgomotul ar putea reveni de undeva ca ecou. Dar nu revenea; în odaie se reîntorcea numai liniștea, o liniște înmulțită, căci nu se mai auzeau respirările copilei. Curând se topi și crisparea lui Grenouille (care ar fi putut fi interpretată și ca un minut de reculegere), iar corpul i se scufundă mlădios în-de-sine.

Puse la o parte măciuca și nu-l mai cuprinse de acum decât o strădalnică hârnicie. Desfăcu întâi pânza, o întinse ușor, cu partea de dedesubt peste masă și scaune, atent să

rămână neatinsă partea cu pomadă. Apoi dădu învelitoarea patului la o parte. Minunatul parfum al copilei, izbucnind dintr-o dată cald și masiv, nu-l tulbură. Doar îl știa, iar de degustat, de sorbit până la beție, avea s-o facă mai târziu, când îl va poseda într-adevăr. Acum trebuia să capteze cât mai mult din el, să lase cât mai puțin să se piardă; i se cereau de-acum concentrare și grabă.

Tăie cămașa de noapte cu forfecări repezi, scoțând-o, luă cearșaful cu seu și-l aruncă peste corpul gol. Apoi îl ridică, netezi până jos pânda care atârna, îl înveli cum face brutarul un ștrudel, împăturind capetele, acoperind totul din creștet până în talpă. Numai pletele se mai iveau din feșile de mumie. Le tăie cât mai aproape de pielea capului, împachetându-le în cămașa ei de noapte, înnodându-le într-o legătură. La urmă strânse pânda și peste capul tuns, netezi capătul care atârna, îl potrivi, apăsându-l cu degete delicate. Controlă din nou întregul pachet. Nici o deschizătură, nici o despicătură, nici o cută prin care să poată fugi parfumul copilei. Un pachet perfect. Nu-i rămânea decât să aștepte șase ore, până se lumina de zori.

Luă taburetul cu vraful de haine, îl duse lângă pat și se așeză. În veșmântul larg, negru, mai plutea mireasma ei fină, amestecată cu mirosul turțițelor de anason pe care le luase ca provizie de drum prin buzunare. Puse picioarele pe marginea patului, în apropierea picioarelor ei, se înveli cu acea rochie și mănca turțițele de anason. Era ostenit. Dar nu voia să doarmă, fiindcă în timpul lucrului nu se cuvenea să doarmă, chiar dacă lucrul consta numai din așteptare. Își aminti de nopțile cu distilări din atelierul lui Baldini: alambicul tăciunit, focul pâlپând, pufniturile ușoare prin care distilatul picura din țeava de răcire în sticla florentină. Din vreme în vreme trebuia să vadă de foc, să umple la loc apa pentru distilare, să schimbe sticla florentină, materialul ce trebuia prelucrat. Și totuși nu i se păruse niciodată că veghează acele treburi ce apăreau rând pe rând, ci că veghea are propriul ei sens. Chiar și în această odaie, unde procesul

de *enfleurage* se petrecea de la sine, ba unde o cercetare, întoarcere și prelucrare prea timpurie a înmiresmatului pachet n-ar fi fost decât dăunătoare – chiar și aici, lui Grenouille i se părea că veghea sa e importantă. Somnul ar fi primejduit spiritul izbândii.

De altfel, în ciuda oboselii, nu-i era greu să rămână treaz și să aștepte. Îi plăcea *această* așteptare, îi plăcuse și la celelalte douăzeci și patru de fete, căci nu era surdă, în van, și nici una care aduce ceva, plină de dor, ci una însoțitoare, cu miez, într-un anume sens o așteptare activă. Se petrecea ceva în timp ce aștepta. Se petrecea esențialul. Și chiar dacă nu el îl înfăptuia, se împlinea datorită lui. Dăduse ce avea mai bun. Întreaga sa măiestrie artistică. Nu lăsase să-i scape nici o greșeală. Opera era unică. Avea să fie încununată de succes... Nu mai avea decât câteva ore de așteptat. Care îl mulțumeau profund. Nu se simțise niciodată în viață atât de bine, liniștit, egal, unul și unit cu sine – nici măcar atunci, în muntele său – ca în aceste ceasuri de pauză meșteșugărească, pe când sta scufundat în beznă alături de victimele sale și aștepta veghind. Acestea erau singurele momente când creierul său întunecat isca unele gânduri aproape voioase.

În mod ciudat însă, gândurile acestea nu mergeau în viitor. Nu se gândea la parfumul ce avea să-l recolteze peste câteva ore, nici la mireasma celor douăzeci și patru de aure de copile, nici la planurile ce le va face în timp, la noroc și succes. Nu, se gândea la trecut. Își amintea toate etapele vieții, de la cea petrecută acasă la Madame Gaillard, cu stiva umed-călduță de lemne, până la călătoria de astăzi, în micul sat cu iz de pește, La Napoule. Se gândi la tăbăcarul Grimal, la Giuseppe Baldini, la marchizul de la Taillade-Espinasse. Își reaminti Parisul, cu uriașul său abur scăpărând în mii de urâte mirosuri, își aminti de fata cu păr roșcat din Rue des Marais, de câmpia deschisă, de vântul subțire, de păduri. Își aminti și de muntele din Auvergne – nu ocolea defel această evocare – de peștera sa, de aerul fără urmă de om. Se gândi

și la visele sale. Pe toate le rechema cu cea mai mare plăcere. Ba, coborând așa cu amintirile în trecut, i se părea că e foarte norocit de soarta ce l-a purtat pe drumuri încurcate, dar până la urmă tot l-a scos unde trebuia – altminteri cum s-ar fi găsit acum aici, în această odaie întunecată, ajuns la ținta dorințelor sale? Dacă se gândea bine, era într-adevăr un norocos!

Îl năpădiră emoția, umilința și recunoștința. „Îți mulțumesc”, își spuse el încet, „îți mulțumesc, Jean-Baptiste Grenouille, că ești așa cum ești!” Atât era de mișcat de sine.

Închise apoi ochii – nu ca să doarmă, ci pentru a se lăsa cu totul în voia acelei Nopti Sfinte. Inima îi era plină de pace. Dar i se părea că pacea e împrejur. Adulmecă somnul pașnic al cameristei din odaia alăturată, somnul adânc mulțumit al lui Antoine Richis dincolo de coridor, moțăitul împăcat al hangiului și al slugilor, al câinilor, vitelor din grajd, al întregii așezări și al mării. Vântul se liniștise. Totul era tăcut. Nimic nu tulbura pacea.

O dată îndoii ușor într-o parte piciorul și atinse ușor de tot piciorul Laurei. De fapt nu chiar pe el – ci pânza ce îl învăluia, cu stratul subțire de pomadă sorbindu-i mireasma – minunata ei mireasmă, de-acum a lui.

46

O dată cu primul ciripit al păsărilor – adică puțin timp înainte să se ivească zorii – se ridică și isprăvi treaba. Desfăcu pânza și o scoase ca pe un plasture din jurul moartei. Seul se curăța ușor de pe piele. Numai prin anumite unghiuri mai rămăseseră resturi ce-avea să le ia cu spatula. Ultimele dâre de pomadă le șterse cu însăși cămașa de corp a Laurei, cu care-i frecă tot corpul, din cap până în picioare, atât de temeinic, că se luă și grăsimea din pori, mici fărâme, și cu ea ultimele scame și ațșoare din parfumul ei. Acum o socotea cu adevărat moartă, veștedă, palidă și lipsită de vlagă precum florile aruncate.

Îngrămădi în pânza mare, pomădată, unde – doar acolo – ea mai trăia, cămașa ei de corp, mai adăugă și cămașa de noapte și pletele retezate, împăturind totul într-un sul mic și îndesat pe care-l strânse sub braț. Nu-și dădu nici măcar osteneala să acopere cadavrul de pe pat. Cu toate că întunericul nopții se și prefăcuse în albastrul cenușiu de zori, iar lucrurile din încăpere începeau să prindă contur, nu mai aruncă nici măcar o privire spre patul ei, pentru a o vedea cu ochii măcar o dată în viață. De-ntruchiparea ei nu-i păsa. Pentru el nu mai exista corporal, doar ca parfum fără trup. Iar pe acela îl purta sub braț, îl lua cu sine.

Se avântă în tăcere peste pervaz și coborî scara. Afară se ridicase din nou o pală de vânt, cerul se limpezea, turnând peste ținut o lumină rece, vânăată.

La o jumătate de oră după aceea, slujitoarea aprinse focul la bucătărie. Când trecu prin fața casei, pentru a lua lemne, văzu scara rezeamată, dar era încă prea somnoroasă pentru a face vreo legătură. Puțin după șase răsări soarele. Uriaș, de un roșu auriu, urcând din mare printre două dintre Insulele Lérins. Pe cer nu era nici un nor. Începea o strălucitoare zi de primăvară.

Richis, a cărui odaie dădea spre apus, se trezi către ora șapte. Pentru prima oară după luni întregi dormise cu adevărat bine, și împotriva obiceiului său mai rămase în pat vreun sfert de oră, întinzându-se și oftând de mulțumire, ascultând plăcutele rumori ce urcau dinspre bucătărie. Când se ridică apoi și deschise larg geamul, văzând ce vreme frumoasă e afară, respirând aerul proaspăt-iute al zorilor și ascultând vuietul valurilor izbite de țârm, buna sa dispoziție nu mai cunoscuse margini și țuguindu-și buzele începu să fluiera o melodie.

Mai fluiera și în vreme ce se îmbrăca, ba chiar și după ce părăsi odaia, pornind cu pas avântat pe coridor spre odaia fiicei sale. Bătu la ușă. Apoi din nou, încet de tot, să n-o sperie. Nu veni nici un răspuns. Surâse. Înțelegea că încă mai dormea.

Răsuci cu grijă cheia în broască și trase zăvorul încet, foarte încet, aproape doritor s-o afle adormită, s-o deștepte cu un sărut, ultimul înainte de a fi nevoit să o dea altuia.

Ușa se deschise larg, intră și lumina soarelui îl izbi în față din plin. Odaia părea inundată de argint sclipitor, totul lucea, și de durere trebui să închidă o clipă ochii.

Când îi deschise iar, o văzu pe Laure pe pat, fără veșminte, moartă, cu părul retezat, orbitor de albă. Ca în coșmarul nopții trecute din Grasse, pe care-l și dase uitării, spre a și-l aminti acum fulgerător. Totul era, dintr-o dată, întocmai ca-n acel vis, dar mult mai luminos.

47

În ținutul Grasse, vestea că Laure Richis fusese ucisă se răspândi atât de repede, de parcă s-ar fi strigat „A murit regele!”, sau „A izbucnit războiul!” sau „Au năvălit pirații pe coastă!” – dezlănțuind o groază asemănătoare, ba chiar mai rea. Reveni dintr-o dată teama cu atâta grijă uitată, virulentă ca în toamna trecută, însoțită de celelalte – panica, revolta, mânia, bănuielile isterice, disperarea. Oamenii nu ieșeau noaptea din casă, își țineau fiicele sub cheie, se baricadau, nu mai aveau încredere unii în alții și nu mai dormeau. Fiecare credea că de-acum va fi ca înainte, o crimă pe săptămână. Timpul părea să se fi dat cu o jumătate de an înapoi.

Dar teama era mai paralizantă decât în urmă cu o jumătate de an, fiindcă brusca întoarcere a primejdiei despre care se credea că a fost de mult depășită răspândi între oameni un sentiment de neajutorare. Dacă nici blestemul episcopului nu folosea la nimic! Dacă nici marele Richis, cel mai bogat cetățean, al doilea consul, bărbat puternic, cu judecată, care-și putea îngădui să poruncească orice și căruia i se împlinea orice, nu-și putuse apăra propriul copil! Dacă mâna ucigașului nu se oprise nici înaintea frumuseții sacre a Laurei – căci într-adevăr le părea tuturor celor ce o

cunoscuseră o sfântă, mai ales acum, retrospectiv, după ce murise. Ce speranță de scăpare să mai fie? Ucigașul se dovedise mai rău decât ciurma, căci de ea se mai scăpa, dar de el nu, cum arătase pilda lui Richis. Poseda, pesemne, proprietăți supraomenești. Făcuse cu siguranță un pact cu diavolul, dacă nu era el însuși dracul. Așa că mulți, mai ales naivii din fire, nu știau ce altceva să facă decât să meargă la biserică să se roage, fiecare breaslă către patronul ei: lăcătușii – sfântului Aloys, țesătorii – sfântului Crispin, grădinarii – sfântului Anton, meșterii de parfumuri – sfântului Iosif. Luară cu ei neveste și fiice, se rugară laolaltă, mâncară și dormiră în biserică, n-o mai părăsiră nici în timpul zilei, convinși că singura scăpare sigură de monstru o află numai în sânul comunității disperate, în prezența Madonei – dacă asemenea siguranță ar fi putut exista.

Alții, deveniți mai înțelepți prin experiență, se strânsură în grupuri oculte, deoarece biserica mai dăduse o dată greș; angajară pentru multe parale o vrăjitoare consacrată din Gourdon, se strânsură într-una din numeroasele peșteri calcaroase din adâncurile ținutului Grasse și ținură un soi de messe satanice, pentru a face pe plac celui întrupat. Alții, iarăși, mai ales cei din burghezimea mai evoluată și nobilimea educată, mizară pe cele mai moderne metode științifice, magnetizându-și casele, hipnotizându-și fetele, formând prin saloane cercuri fluidale ale tăcerii și încercând să oprească telepatic spiritul ucigașului, prin emisii de gând în comun. Corporațiile organizează o procesiune de căință din Grasse în Napoule și înapoi. Călugării din cele cinci mănăstiri ale orașului țineau slujbă permanentă, rugându-se și înălțând imnuri, așa încât zi și noapte se putea auzi un neîntrerupt lamento, când la un capăt al orașului, când la altul. De lucrat, nu mai lucra aproape nimeni.

Astfel aștepta lumea din Grasse, febril inactivă, nerăbdătoare aproape, viitoarea crimă. Că avea să vină încă una, nu se îndoia nimeni. În taină dorea fiecare să audă vestea cumplită, cu singura speranță că nu-l va lovi pe el, ci

pe altcineva.

Însă de data aceasta mărimile orașului, ținutului și provinciei nu se mai lăsară molipsite de isteria poporului. Pentru prima oară de la apariția ucigașului se ajunsese la o colaborare planificată și rodnică între jandarmeriile, magistraturile, poliția, intenđența, parlamentul și marina din Grasse, Draguignan și Toulon.

Cauza solidării lor acțiuni era, pe de o parte, teama de răscoală, pe de alta, faptul că abia după moartea Laurei Richis se iviseră puncte de sprijin ce îngăduiau o urmărire sistematică a făptașului. Acum fusese văzut. Era vorba, cu siguranță, de acea calfă de tăbăcar ce se adăpostise în noaptea crimei în grajdul hanului din Napoule, dispărând a doua zi fără urmă. După relatările hangiului, grăjdarului și ale lui Richis, care coincideau, era un individ mărunț de statură, care nu atrăgea atenția prin nimic, cu haină pământie și desagă dintr-o pânză grosolană de in. Cu toate că amintirile celor trei martori erau altminteri foarte vagi, nereținând adică nici chipul, nici culoarea părului, nici felul în care vorbea acela, hangiul știu totuși să spună că, dacă nu se înșela, străinul avea ceva bătător la ochi în ținută, ceva neîndemânatic, o șchiopătare, ca de la o rană sau o schilodire de picior.

Cu aceste indicii, două detașamente de poterași călări porniră, încă din amiaza zilei de după crimă, să urmărească ucigașul înspre Marsilia – unul de-a lungul coastei, altul prin ținut. Împrejurimile din La Napoule fură lăsate în seama voluntarilor, care le trecură prin sită. Doi trimiși ai judecătoriei locale din Grasse porniră spre Nisa, spre a face acolo cercetări asupra calfei de tăbăcar. Toate corăbiile care plecau din porturile Fréjus, Cannes și Antibes se aflau sub control, orice drum către graniță la Savoyen fu închis, călătorii trebuiau să se legitimeze. Pentru cei care știau să citească apăru o descriere a semnalmentelor făptașului pe toate porțile orașelor Grasse, Vence, Gourdon, și pe ușile bisericilor sătești. De trei ori pe zi era strigată în piețele

publice. Presupusul picior șchiop întărea desigur părerea că ucigașul e însuși diavolul, ceea ce mai degrabă întetea panica în rândurile mulțimii decât să ducă la descoperirea unor indicii folositoare.

Abia după ce, la cererea lui Richis, președintele judecătoreiei din Grasse comunică în scris acordarea unui premiu nu mai mic de două sute de livre pentru indicii care să ajute la prinderea făptașului, apărură ceva denunțuri care duseră la reținerea unor calfe de tăbăcar din Grasse, Opio și Gourdon – dintre care unul avea într-adevăr ghinionul să șchiopăteze. Tocmai când să-l supună unor schingiuri – deși avea un alibi susținut de mai mulți martori – se prezentă în a zecea zi după crimă un străjer la magistratură, declarând judecătorilor următoarele: în amiaza zilei cu pricina, el, căpitanul străjii, Gabriel Tagliasco, aflat ca de obicei la Porte du Cours, spre a-și îndeplini slujba, fu acostat de un individ despre care știa acum că avea întocmai semnalmentele descrise; acesta i-a vorbit și l-a întrebat insistent de mai multe ori încotro au luat-o în zori consulul cel de-al doilea și caravana sa. Nu i-ar fi dat acelei întâmplări vreo importanță, nici atunci, nici mai târziu, și nu și-ar fi amintit cu certitudine de acel individ care trecea cu totul neobservat, dacă nu l-ar fi întâlnit ieri absolut din întâmplare chiar aici în Grasse, Rue de la Louve, în fața atelierului stăpânit de meșterul Druot și Madame Arnulfi; cu care prilej remarcase și el că personajul, intrând în atelier, șchiopăta vizibil.

Peste un ceas, Grenouille era arestat. Hangiul și grăjdarul din La Napoule, aflați în Grasse pentru identificarea celorlalți suspecti, îl recunoscără pe loc ca fiind calfa de tăbăcar ce înnoptase la ei: ucigașul cel căutat acesta trebuia să fie și nu altul.

Cercetară atelierul, cotrobăiră cabana livezii de măslini din spatele mănăstirii Franciscanilor. Într-un colț, aproape fără să fie ascunse, zăceau cămașa de noapte tăiată, cămașa de corp și pletele roșiatice ale Laurei Richis. La săpături ieșiră rând pe rând la iveală hainele și părul celorlalte

douăzeci și patru de copile. Găsiră și măciuca de lemn și desaga de in. Dovezile erau copleșitoare. Bătură clopotele la toate bisericile. Președintele judecătoriei vesti prin strigări și afișe că rău famatul ucigaș de fete, pe care-l căutasera în zadar aproape un an, fusese în sfârșit prins, iar acum era ținut sub strașnică pază.

48

La început, oamenii nu dădură crezare știrii. Credeau că-i o născocire prin care autoritățile voiau să-și mascheze propria neputință, calmând primejdios de ațâțatul popor. Își aminteau toți prea bine vremurile în care se zicea despre ucigaș c-ar fi plecat la Grenoble. Prea adânc mușcase de data aceasta teama din sufletele oamenilor.

Abia când, în ziua următoare, dovezile fură expuse oficial în piața bisericii, lângă Prévôté – să vezi douăzeci și cinci de veșminte pe lângă douăzeci și cinci de smocuri de păr aliniat în fruntea pieței, vizavi de catedrală, ca niște sperietori în pari, era o priveliște de groază – abia atunci se schimbă și părerea mulțimii.

Pe lângă macabra galerie oamenii defilă cu sutele. Rudele victimelor, care recunoscuseră hainele, se prăbușiră strigând. Restul mulțimii, parte din nevoia de senzație, parte pentru a se convinge într-adevăr, ceru să vadă ucigașul. În curând, răcnetele care-l cereau deveniră atât de puternice, neliniștea din mica piață vălurind de oameni – atât de amenințătoare, încât președintele hotărî să-l scoată pe Grenouille din celulă și să-l arate la una din ferestrele primului etaj de la Prévôté.

Urletele încetară îndată ce Grenouille se ivi la fereastră. Se făcu dintr-o dată o liniște atât de deplină, ca într-o amiază fierbinte de vară, când lumea e toată la câmp sau se ascunde în case. Nu se mai auzea nici un pas, nici un freamăt, nici o respirație. Minute întregi mulțimea fu numai ochi și guri căscate. Nimeni nu putea pricepe cum strâmbul, mărunțul,

încovoiatul acela de la fereastră, ciozvărtă aceea de om, grămăjoara prăpădită, nimicul acela, făcuse mai mult de două duzini de crime. Nu arăta, pur și simplu, a ucigaș. De fapt, nimeni nu știa să spună *cum* își imaginase propriu-zis diavolul de făptaș, dar toți erau de acord că nu așa! Și totuși, cu toate că acesta nu corespundea defel închipuirilor, iar prezența sa ar fi putut tocmai de aceea să nu convingă, însăși întruparea sa la fereastră și certitudinea că el și nu altul era înfățișat ca ucigaș emanau o impresie convingătoare. Își spuneau toți: „Nu poate fi adevărat!” – dar știau în aceeași clipă că trebuie să fie.

Desigur, abia când paznicii traseră stârpitura în bezna odăii, când nu mai era deci prezent și vizibil, ci exista – chiar dacă pentru scurt timp – doar ca amintire în mințile oamenilor sau, mai degrabă, ca un concept, conceptul de monstruos ucigaș – abia atunci uluirea mulțimii lăsă loc, stingându-se, unei reacții potrivite: gurile se închiseră, miile de ochi străluciră iar, plini de viață. Răsună atunci, într-un singur glas, urletul de mânie și răzbunare: „Puneți mâna pe el!” Și toți erau gata să ia cu asalt fortificata Prévôté, spre a-l strânge cu propriile mâini de gât, spre a-l sfâșia și a-l face mici fărâme. Paznicii avură ceva de furcă până baricadară poarta și respinseră plebea. Grenouille fu dus grabnic în celula sa. Președintele promise, de la fereastră, o execuție grabnică și exemplar de severă. Mai trecură totuși ore întregi până se risipi mulțimea și zile întregi până se liniști, cât de cât, tot orașul.

Procesul împotriva lui Grenouille avu loc într-adevăr deosebit de repede, fiindcă nu numai dovezile erau zdrobitoare, ci recunoscă, la interogatoriu, și împlicinatul, fără nici un ocol, că făptuise crimele ce i se puneau în seamă.

Numai când era întrebat ce motive avusese, nu prea știa ce să răspundă. Repeta mereu că ucisese fetele fiindcă-i făcuseră trebuință. Dar la ce anume, și ce însemna, la urma urmelor, acest „îi făcuseră trebuință” – despre asta nu scotea o vorbă. Drept care fu schingiuit ore întregi, atârnat de

picioare cu capul în jos, i se pompară în corp șapte pinte¹ de apă, îl puseră în butuci – toate fără nici un folos. Părea să nu simtă durerile trupești, nu scotea nici un sunet și, întrebat din nou, nu răspundea decât „mi-au făcut trebuință”. Judecătorii îl socotiră bolnav mintal. Renunțară la schingiuire și hotărâră să treacă la execuție fără alte interogatorii.

Singura amânare care s-a mai ivit a fost un schimb de focuri juridic, fiindcă magistratul de Draguignan, sub a cărui jurisdicție se afla La Napoule, ca și parlamentul din Aix voiau fiecare să se țină la ei procesul. Dar judecătorii din Grasse nu mai lăsară să le scape afacerea. Ei erau cei care puseseră mâna pe făptaș, în zona lor de acțiune se înfăptuiseră majoritatea crimelor, pe ei îi amenințau, dacă ar fi lăsat ucigașul în seama altora, pumnii mâniașului popor. Sângele acestuia trebuia să curgă în Grasse.

La 15 aprilie 1766 avu loc rostirea sentinței care-i fu citită și împricinatului în celulă: „Jean-Baptiste Grenouille, calfă de parfumeur, va fi scos peste patruzeci și opt de ore pe Cours, înaintea porților orașului, va fi legat acolo, cu fața spre cer, de o cruce de lemn și va fi lovit pe viu de douăsprezece ori cu un drug de fier care îi va zdrobi pe rând încheieturile de la mâini, picioare, coapse și umeri, iar apoi va rămâne acolo, legat de cruce, până la moartea sa.”

Obișnuitul gest de milă, de a spânzura delincventul după zdrobire, i se interzicea formal călăului, chiar dacă lupta cu moartea avea să dureze zile întregi. Cadavrul avea să fie apoi îngropat noaptea în cimitirul de animale, locul rămânând nemarcat.

Grenouille ascultă verdictul fără a clipi. Aprodul îl întrebă care îi este ultima dorință. „Nimic”, răspunse Grenouille; avea tot ce-i trebuia.

Un preot intră în celulă să-l spovedească, ieși însă după un sfert de oră fără a fi făcut vreo ispravă. La pomenirea Domnului, condamnatul l-ar fi privit atât de lipsit de

¹ Veche măsură franceză pentru lichide – 0,98 l. În Anglia aceeași denumire o purta o măsură de 0,568 l. (n.t.)

înțelegere, de parcă ar fi auzit acel nume pentru prima oară, întinzându-se apoi pe prici și căzând pe dată în somnul cel mai adânc. Orice altă vorbă ar fi fost de prisos.

În următoarele două zile veniră mulți să vadă de aproape vestitul criminal. Paznicii îi lăsau să-și arunce ochii prin vizor și cereau șase parale de privire. Un gravor care voia să facă o schiță avu de plătit doi franci. Dar subiectul dezamăgea, mai degrabă. Prinsul, înlănțuit de mâini și de picioare, zăcea mai tot timpul pe prici și dormea. Ținea fața întoarsă spre perete și nu reacționa nici la ciocănituri, nici la strigăte. Vizitatorilor le era strict interzisă intrarea în celulă și, în ciuda ofertelor ademenitoare, străjerii nu îndrăzniră să calce opreliștea. Exista teama că prizonierul ar fi putut fi ucis, înainte de timpul convenit, de vreo rudă a vreunei victime. Din același motiv nu se îngăduia strecurarea bucatelor în celulă. Ar fi putut fi otrăvit. Pe toată durata prizonieratului său, Grenouille își primi mâncarea din bucătăria slugilor palatului episcopal, iar supraveghetorul-șef al închisorii trebuia mai întâi s-o deguste. În ultimele zile, bineînțeles că nu mâncă nimic. Stătea întins și dormea. Uneori i se auzeau clinchetind lanțurile, și când străjerul alerga la vizor, îl putea zări luând o înghițitură din sticla de apă, aruncându-se din nou în culcuș și dormind mai departe. Părea atât de trudit de viață, că nu mai voia să participe treaz nici la ultimele ei ore.

Între timp, pe Cours se făceau pregătiri pentru execuție. Dulgherii construiră un eșafod lat de trei ori trei metri și înalt de doi metri, cu balustradă și scară ca lumea – ceva atât de măreț nu se mai văzuse la Grasse. Nu departe de el, o tribună de onoare și un gard care să stăvilească plebea, ce trebuia să rămână la o anumită distanță. Locurile de la ferestrele caselor din stânga și din dreapta numitei Porte du Cours și din clădirea străjii fuseseră de mult vândute la prețuri exorbitante. Chiar și în spitalul Charité, așezat ceva mai lăaturalnic, ajutorul călăului târguise camerele de la bolnavi, închiriindu-le mai departe celor dornici de spectacol, cu mare câștig. Vanzătorii de limonadă își pregăteau provizii,

amestecând căni întregi cu suc de lemn-dulce, gravorul își reproduce în mai multe sute de exemplare schița luată la închisoare și amplificată razant de fantezia-i, roiuri de negustori ambulanti se năpustiră asupra orașului, brutarii coceau turte dulci, suvenire.

Călăul, Monsieur Papon, care nu mai avusese parte de ani și ani să zdrobească vreun condamnat, își comandă un drug greu de fier în patru colțuri și porni cu el spre abator să-și exerseze loviturile pe hoituri de animale. Nu avea voie să lovească decât de douăsprezece ori, cu acestea trebuind să sfârșame foarte sigur încheieturile, fără a nimeri părți prețioase din corp, ca pieptul sau capul – o treabă grea, care cerea multă îndemânare.

Cetățenii se pregăteau ca pentru o mare sărbătoare. Se înțelegea de la sine că în acea zi nu se va lucra. Femeile își călcau rochiile de gală, bărbații își periau hainele, își lustruiau cizmele de-ți luau ochii. Cine avea rang militar sau vreun cin oarecare, cine era meșter breslaș, avocat, notar, directorul vreunei frății sau orice altceva de seamă, punea uniformă și ținută oficială, cu ordine, eșarfe, lăntuguri și perucă pudrată, albă ca creta. Credincioșii voiau să se adune *post festum* la slujbă, adoratorii Satanei la o aprigă mesă luciferică de mulțumiri, nobilimea școlită la o *séance* de magnetism în palatele Cabris, Villeneuve și Fontmichel. În bucătării mergeau cuptoarele și grătarele, vinul era scos din pivnițe, de la piață se cumpărau flori pentru decor, corul bisericii și organistul repetau în catedrală.

Casa lui Richis din Rue Droite rămăsese scufundată în tăcere. Richis interzisese orice pregătiri pentru „ziua eliberării”, cum numea poporul sorocul execuției ucigașului. Îi era silă de toate. Silă îi fusese de spaima reizbucnită a plebei, silă de febrila bucurie a pregătirilor. Oamenii, toți la un loc, îi făceau silă. Nu participase la prezentarea făptașului și a rămășițelor victimelor din piața catedralei, nu apăruse la proces, nici la dezgustătoarea defilare a împătimiților de senzații tari prin fața celulei condamnatului. Chemase acasă

justiția pentru identificarea pletelor și hainelor fiicei sale, declarase scurt și cuprinzător ceea ce avea de zis și ceruse să i se lase obiectele ca relicve, ceea ce se și petrecu. Le duse în odaia Laurei, puse pe patul ei cămașa de noapte tăiată și cămașa de corp, răspândi pletele arămii pe pernă, se așeză înaintea lor și nu mai părăsi zi și noapte încâperea, de parcă prin această veghe fără sens ar fi voit să repare ceea ce neglijase în noaptea din La Napoule. Era atât de scârbit de lume și de el însuși, că nu mai putea nici să plângă.

Silă îi era și de ucigaș. Ca om nu mai voia să-l vadă, doar în chip de victimă sacrificată. Numai la execuție, crucificat și izbit de douăsprezece ori, numai atunci voia să-l vadă, și încă de foarte aproape, își rezervase un loc în primul rând. Iar peste câteva ore, după ce lumea avea să se împrăștie, voia să urce pe eșafodul însângerat, să se așeze lângă el și să-l vegheze zi și noapte dacă va fi nevoie, privindu-l în tot acel timp în ochi pe el, ucigașul fiicei sale, picurându-i în priviri toată sila adunată în sine, turnându-i în lupta cu moartea toată acea scârbă ca pe un acid arzător, până avea să piară...

Mai târziu? Ce avea să facă mai târziu? Nu știa. Poate să-și reia viața obișnuită, poate să se însoare, să conceapă un fiu, ori să moară. Îi era totuna. I se părea atât de fără sens să se gândească la asta, de parcă s-ar fi gândit ce-o să facă după propria moarte: nimic, desigur. Nimic din ce-ar fi putut ști de pe acum.

49

Execuția fusese stabilită pentru ora cinci după-amiaza. Primii curioși sosiră însă încă din zori să-și asigure locuri. Își aduseră scaune și băncuțe rabatabile, perne, hrană, vin, proprii plozi. Când, către prânz, năvăli din toate părțile aproape toată populația ținutului, localnicii erau deja atât de înghesuiți pe Cours, că nou-veniții trebuiră să-și facă loc prin grădinile și câmpurile terasate de dincolo de piață și pe drumul către Grenoble. Negustorii făceau deja afaceri în lege,

lumea mânca și bea, zumzăia și clocotea ca într-o zi de târg. În curând se adunaseră vreo zece mii de spectatori, mai mulți decât la sărbătoarea reginei yasminului, sau la cea mai mare procesiune, mai mulți decât fuseseră vreodată până atunci în Grasse. Împânziseră până departe toate costișele. Se atârnav de pomi, se cățarau pe ziduri și acoperișuri, se înghesuiau la câte-o fereastră cu zecile și duzinile. Nu rămăsese decât în centru, pe Cours, păzit de un gard-baricadă, ca împuns cu furca în aluatul mulțimii, un loc liber pentru tribună și eșafod – care părea dintr-o dată mărunț de tot, ca o jucărie sau scena unui teatru de păpuși. Mai fusese lăsată liberă și o uliță care ducea dinspre piața judecății spre Porte du Cours, dând apoi în Rue Droite.

Puțin după ora trei se iviră și Monsieur Papon cu ajutoarele sale. Duseră crucea din grinzi de lemn în formă de X și o așezară la înălțimea potrivită pentru lucru, sprijinind-o pe patru capre de lemn. O calfă de tâmplar bătu bine cuiele. Mulțimea întâmpina cu aplauze fiecare gest al ajutoarelor de călău și al tâmplarului. Când apărură și Papon cu drugul său de fier, înconjurând crucea, măsurându-și pașii, încercând imagineare lovituri când dintr-o parte, când din alta, izbucniră adevărate ovații.

Către ora patru începu să se umple tribuna. Era multă lume de vază, să tot caști gura la domnii bogați, cu lachei și maniere alese, la frumoasele doamne cu pălării mari și veșminte scânteietoare. Sosise la fața locului toată nobilimea orașului și a ținutului. În formație strânsă, în frunte cu cei doi consuli, înaintară și cei din consiliu. Richis purta haine, ciorapi, pălărie în întregime negre. După domnii din consiliu defilară magistrații, conduși de președintele tribunalului. Ultimul sosi și episcopul, în litieră deschisă, cu patrafir de un violet strălucitor și pălărie verde. Cine mai avea creștetul acoperit își scoase cel târziu acum căciula. Atmosfera devenea festivă.

În sfârșit, când părea că tensiunea nu va mai dura fără vreun strigăt multiplicat, vreun tumult, vreo nebunească

izbucnire sau altă tulburare în masă, liniștea se sparse de trupul cailor și scrâșnetul roților.

Pe Rue Droite în jos sosea o trăsură închisă, trasă de doi cai, trăsură locotenentului de poliție. Trecu de poarta orașului și apăru, vizibilă acum pentru oricine, în ulița îngustă care ducea spre piața execuției. Locotenentul de poliție ținuse să-l aducă pe condamnat așa și nu altfel, căci altminteri nu credea că i s-ar fi putut garanta acestuia siguranța. Nu era deloc ceva obișnuit. Închisoarea nu era mai departe de cinci minute și dacă, indiferent din ce motive, vreun condamnat nu era în stare să străbată pe jos acea scurtă distanță până la locul execuției, era destul și un car tras de asin. Să călătorească însă spre propria execuție în trăsură, cu vizitiu, slugi în livrea și suită călări, așa ceva nu se mai pomenise.

Mulțimea nu se neliniști însă, nici nu se supără, dimpotrivă. Toți erau mulțumiți că se întâmplă ceva, găsind că ideea sosirii în caleașcă e foarte nimerită, așa cum la teatru e apreciat modul nou și surprinzător în care e prezentată o piesă cunoscută. Mulți socotiră că aceasta e cea mai potrivită intrare în scenă. Unui criminal atât de odios i se cuvenea un tratament ieșit din comun. Doar nu era să fie târât de lanțuri până în piață și răpus ca un hoț de rând. În asta n-ar fi fost nimic senzațional. Dar a-l pune de pe pernele echipajului direct pe crucea Sfântului Andrei – iată o cruzime cu mult mai plină de fantezie!

Trăsură opri între tribună și eșafod. Lacheii săriră jos, deschiseră portiera și coborâră scărița. Descinseră: locotenentul de poliție, după el un ofițer din strajă și în sfârșit Grenouille. Purta haină albastră, cămașă albă, ciorapi albi de mătase și ghete negre cu cataramă. Nu era cetluit. Nu-l ducea nimeni de braț. Coborî din trăsură ca un om liber.

Și atunci se petrecu minunea. Sau ceva asemănător cu o minune, adică un lucru într-o asemenea măsură nemaiauzit, de neînțeles și de necrezut, că toți martorii l-ar fi numit după

aceea minune – asta în cazul în care ar fi ajuns să-l mai pomenească, ceea ce n-a fost să fie, fiindcă mai târziu se rușinau toți și numai la gândul că fuseseră de față.

S-a întâmplat că acei zece mii de oameni de pe Cours și costișele împrejmuitoare se simțiră de la o clipă la alta pătrunși de nestrămutata convingere că omulețul în haină albastră care tocmai coborâse din caleașcă *nu putea fi în nici un caz ucigaș*. Nu că i s-ar fi pus la îndoială identitatea! Era același pe care-l văzuseră acum câteva zile la o fereastră de la Prévôté și pe care, dacă l-ar fi avut atunci în mână, l-ar fi linșat, în nestăvilită mânie. Același care fusese cu două zile înainte condamnat de lege pe temeiul unor zdrobitoare dovezi și al propriei mărturisiri. Același, a cărui zdrobire de către călău o așteptaseră toți lacomi cu un minut înainte. El era, fără nici o îndoială!

Și totuși – nu era el, nu avea cum să fie, nu putea fi ucigaș. Omul din piața judecății era nevinovăția însăși. O știură din clipa aceea cu toții, de la episcop la vânzătorul de limonadă, de la marchiză la mica spălătoreasă, de la președintele tribunalului la ultimul golan vagabond.

O știa și Papon. Pumnii săi, care strângeau drugul de fier, tremurau. Dintr-o dată își simți puternicele brațe atât de slabe, genunchii atât de moi, inima mai speriată ca a unui copil. Nu va putea niciodată să ridice acel drug, nicicând nu va fi în stare să-l ridice împotriva acelu omuleț nevinovat, ah, îi era teamă de clipa când va fi urcat pe eșafod, tremura tot, trebuia să se sprijine de bâta sa ucigașă spre a nu cădea în genunchi de slăbiciune, el, marele Papon!

Nu altfel se petrecură lucrurile cu cei zece mii de bărbați, femei, copii și bătrâni adunați acolo: se pierduseră toți cu firea, ca niște copile topite de farmecul iubitului lor. Un năucitor sentiment de simpatie, duioșie, zburdalnică tandrețe copilărească, ba, știe Domnul, chiar de iubire pentru mărunțul ucigaș îi copleșise pe toți și nu puteau face nimic, nu voiau să facă nimic împotriva-i! Era ca un fel de plâns de care nu există scăpare, un hohot îndelung reținut care urcă

dinspre pânțele și topește minunat tot ce-i stă în cale, fluidificând, inundând totul. Oamenii nu mai erau decât lichid, dizolvați lăuntric în spirit și suflet, numai fluid amorf, își simțeau numai inima legănându-se fără sprijin în coșul pieptului, și fiecare, bărbat sau femeie, s-ar fi dăruit trup și suflet omulețului în haină albastră: îl iubeau.

Grenouille stătea acum de mai multe minute neclintit lângă portiera deschisă a trăsurii. Lacheul căzuse alături în genunchi, prăbușindu-se apoi ca în prostrația orientalilor față de sultan și față de Allah – dar și așa încă mai tremura clătinându-se, gata să se prăbușească mai departe, să se întindă pe jos, să intre în pământ, sub pământ. De atâta supunere s-ar fi scufundat până la celălalt capăt al lumii. Ofițerul străzii și locotenentul de poliție, amândoi bărbați în plină putere, care aveau datoria de a urca pe eșafod condamnatul și a-l preda călăului, nu mai erau în stare să-și coordoneze gesturile. Plângeau și își scoteau pălăriile, le puneau iar, le aruncau la pământ, își cădeau unul altuia în brațe, se depărtau la loc, vânturau fără rost mâinile prin văzduh, și le frângeau, tresăreau și se schimonoseau ca apucați de boala copiilor.

Oaspeții de onoare, aflați la distanță ceva mai mare, se lăsară pradă emoției într-un mod cu nimic mai discret. Fiecare își dădu frâu liber inimii. Erau acolo doamne care la vederea lui Grenouille își propteau pumnii în poale, oftând de plăcere; altele cărora le pieria graiul și leșinau de dorul acelui superb tânăr, căci așa le părea. Erau și domni care țâșneau neîncetat de pe locurile lor, lăsându-se jos și sărind din nou în picioare, sfărâind cumplit și înfigându-și pumnii în mânerele săbiilor, de parcă ar fi vrut să le scoată din teacă, dar abia le trăgeau că și împingeau oțelul la loc, încât se auzeau numai clămpănituri și trosneli; alții își ridicau muți privirea spre cer, frângându-și mâinile ca pentru rugăciune; iar Monseniorul episcop se prăbuși înainte, dând cu fruntea de genunchi încât i se rostogoli de pe cap pălăria cea verde; de fapt, nu-i era rău deloc, ci doar plutea, pentru

prima oară în viață, într-un extaz religios, căci se petrecuse sub ochii tuturor o minune. Cel-de-Sus însuși oprise mâna călăului, revelându-l ca înger pe acela ce fusese crezut de o lume întreagă ucigaș; o, dacă se mai putea petrece așa ceva în plin secol al XVIII-lea! Ce mare era Domnul! Ce mic și nesigur era el însuși, cel care rostise o anatemă fără să creadă în ea, doar ca să liniștească poporul! O, ce îngâmfare nesăbuită, ce mărunță credință! Iar acum, Domnul făcea o minune. Pentru un episcop, ce umilință sublimă, ce dulce înjosire, ce grație să fii astfel pedepsit de Preaînaltul!

Între timp, de cealaltă parte a baricadei plebea se lăsa cu tot mai multă nerușinare pradă beției de senzații pe care o dezlănțuisese apariția lui Grenouille. Cine, văzându-l, nu simțise la început decât milă și emoție era acum cuprins de dorință în toată puterea cuvântului; cine doar admirase întâi și iubise ajunsese acum la extaz.

Toți socoteau că nu putea fi imaginată o ființă mai frumoasă, atrăgătoare și desăvârșită decât omul în haină albastră; călugărițelor le apăru ca însuși Salvatorul, adeptilor lui Satan ca strălucitorul Domn al beznei, iluminiștilor ca ființă supremă, tinerelor fete ca Prințul din poveste, bărbaților ca imaginea lor ideală. Se simțeau cu toții prinși de parcă le-ar fi simțit tuturor punctul nevralgic, de parcă i-ar fi nimerit în chiar miezul lor erotic. Zece mii de mâini părea să fi avut bărbatul acela, atingând cu acele mâini nevăzute pe toți cei zece mii de oameni exact acolo unde fiecare, bărbat sau femeie, își doreau fiecare în felul său mângâierile pe care le primea acum, după cele mai tainice închipuiri ale sale.

Urmarea a fost că execuția unuia dintre cei mai scârbavnici ucigași ai vremii se preschimbă într-o bacanală mai uriașă decât văzuse lumea vreodată de la secolul al doilea dinaintea erei noastre încoace: cele mai cumsecade femei își sfășiau cămașa, dezgolindu-și cu strigăte nebunești pieptul, aruncându-se la pământ cu poalele ridicate. Bărbații, cu privirile rătăcite, se împiedicau prin câmpul de

carne oferindu-se în dezmaț, își trăgeau cu degete tremurânde însemnele bărbăției din nădragi, înghețate ca de un ger nevăzut, și se prăbușeau cu icnete la nimereală, oriunde, împerechindu-se în cele mai neuzite poziții, cu cele mai incredibile parteneri, bătrân cu fecioară, zilier cu soție de avocat, ucenic cu călugăriță, iezuit cu adeptă a francmasonilor, toți la grămadă, cum se brodise. Aerul greu de izul dulce-asudat al plăcerii vuia de strigătele, grohăielile și gemetele celor zece mii de animalice făpturi omenești. Era ceva infernal.

Grenouille stătea în picioare și zâmbea. Sau, mai degrabă, celor care îl priveau li se părea că surâde cu cel mai nevinovat, tandru, fermecător și în același timp cel mai ademenitor surâs din lume. Dar în realitate nu zâmbet era, ci un rânjet urât, cinic, ce i se lăbărta pe buze, oglindind tot triumful și disprețul său. El, Jean-Baptiste Grenouille, născut fără să aibă miros propriu în locul cel mai împuțit din lume, ivit din gunoi, mizerie și putreziciune, crescut fără dragoste, trăind fără căldură de suflet omenesc numai prin țepoasa-i împotrivire și forța scârbei, mic, cocoșat, șchiop, urât, evitat, un monstru pe dinăuntru și pe dinafară – el izbutise să se facă iubit de lume. Dar ce iubit! Preaiubit! Adorat! Divinizat! El dusesese la capăt fapta prometeică. Scânteia divină pe care alții o capătă de pomană din leagăn și care lui îi fusese oprită, și-o cucerise, inciudat, prin nesfârșit rafinament. Mai mult! Și-o sădise de fapt în chiar lăuntru său. Era mai măreț decât Prometeu. Își crease o aură mai strălucitoare și mai eficientă decât avusese oricine înaintea lui. Și nu o datora nimănui – nici unui tată, nici unei mame, cu atât mai puțin bunului Dumnezeu – numai și numai *lui însuși*. Era în faptă propriul său Dumnezeu, mai minunat decât acela ce locuia bisericile duhnind a tămâie. Chiar în fața lui căzuse în genunchi un episcop în carne și oase și scheuna de plăcere. Cei mai bogați și mai puternici, domni mândri și doamne, se prăpădeau de admirație, în timp ce grosul plebei, printre care tați, mame, frați, surori ale

victimelor sale, se dedau în cinstea și în numele lui la orgii. Un semn din parte-i ar fi fost de ajuns ca toți să-și abjure Dumnezeu și să se roage lui, marelui Grenouille.

Da, el *era* Marele Grenouille! Acum era limpede ca lumina zilei. Ce fusese el cândva doar în fantasmagoriile-i îndrăgostite de sine devenise acum realitate. Trăia în această clipă triumful vieții. Și i se păru îngrozitor.

I se păru îngrozitor, căci nu putea să-l guste nici o secundă. În clipa în care coborâse din trăsura în înșorita piață, înmiresmat cu parfumul care aducea iubirea oamenilor, parfumul la care lucrase doi ani, parfumul pe care tânjise o viață întreagă să-l posede... în clipa în care văzu și adușmea irezistibilul efect ce se răspândea cu iuțea vântului și lua în stăpânirea lui oamenii – în aceeași clipă îi urcă iar în gâtlej toată sila de lume și îi amări atât de profund triumful, că nu mai simți bucurie, ba nici măcar cea mai mărunță mulțumire. Ceea ce își dorise dintotdeauna, să fie iubit de ceilalți, îi deveni în acel moment al succesului un lucru insuportabil, fiindcă el însuși nu îl iubea, îl ura. Dintr-o dată știu că nu-și va găsi niciodată mulțumirea în iubire, ci numai în ură – în a urî și a fi urât.

Dar ura ce o simțea pentru semeni rămase la aceștia fără ecou. Cu cât îi respingea în acea clipă mai tare, cu atât mai mult îl divinizau, fiindcă nu-i percepeau altceva decât aura, masca sa de parfum, jefuitul său parfum, care era într-adevăr atât de bun că se cuvenea să fie divinizat.

Ar fi vrut mai degrabă să-i calce pe toți în picioare, pe acești indivizi stupizi, rău-mirositori, erotizați, așa cum distrusese cândva în ținutul sufletului său negru ca smoala miresmele străine. Voia ca ei să observe ce mult îi ura, voia ca ei să răspundă acestui unic sentiment pe care și-l îngăduise cu adevărat, să răspundă cu aceeași ură și să-l distrugă la rândul lor, așa cum avuseseră de gând la început. Măcar o dată în viață voia să-și arate adevăratul chip. Măcar o dată în viață să fie și el ca alții și să se dezvăluie: așa cum ei iubirea și prostescia lor adorație, el să-și arate ura. Voia

să fie o dată, o singură dată perceput în reala sa formă de existență și să primească de la altcineva răspuns pentru singurul său real sentiment, ura.

Dar asta nu s-a putut întâmpla. Așa ceva nu se putea petrece. Astăzi, cel puțin, în nici un caz. Fiindcă era mascat cu cel mai bun parfum din lume și sub mască nu-și purta chipul, ci o totală lipsă de miros. Atunci i se făcu deodată rău, fiindcă simțea că negurile urcă iarăși.

Ca altădată, în peștera unde zăcuse, negurile urcau în somn, în vis, în miezul închipuirii sale, îngrozitoarele cețuri ale propriului său miros, pe care nu le putea adulmeca fiindcă era lipsit de miros. Și ca atunci îl cuprinse neliniștea, o nesfârșită teamă, i se părea că se sufocă. Dar altfel decât atunci lucrurile nu se petreceau în somn sau în vis, ci erau pură realitate. Altfel decât atunci, nu stătea singur în peșteră, ci într-o piață, față în față cu zece mii de oameni. Altfel decât atunci, de ajutor nu-i putea fi nici un strigăt care să-l trezească și să-l elibereze, nici fuga în buna, caldă, salvatoarea realitate. Fiindcă aceasta, aici și acum, era lumea, și acesta, aici și acum, visul său împlinit. El însuși voise așa.

Îngrozitoarele, sufocantele neguri urcau mai departe din mlaștina sufletului său, în timp ce în jur plebea gema în plăcerile orgiei. Un bărbat se repezi în fugă spre el. Sărise din primul rând al tribunei pentru spectatorii de vază – cu atâta avânt, că-i căzuse pălăria neagră de pe cap, iar haina neagră îi flutura ca un corb sau un înger răzbunător peste câmpul de execuție. Era Richis.

Mă va ucide, îi trecu prin cap lui Grenouille. El e singurul care nu se lasă înșelat de masca mea. El nu se poate lăsa înșelat. Parfumul fiicei lui e lipit de mine, trădător de limpede, ca sângele. Trebuie să mă recunoască și să măucidă. Trebuie s-o facă.

Și își desfăcu brațele, să întâmpine îngerul care se repezea asupra-i. I se și părea că simte lovitura de pumnal sau de spadă ca pe o încântător de înțepătoare lovitură în piept și că

fierul pătrunde în înghețata sa inimă prin orice scut de parfum și neguri înăbușitoare – în sfârșit, în sfârșit va fi ceva în inima sa, altceva decât el însuși! Aproape că se simțea eliberat.

Dar dintr-o dată Richis, la pieptul său, nu înger răzbunător, ci înfrigorat de suspine și văicăreli, îl cuprinse cu brațele, agățându-se de el, de parcă n-ar mai fi găsit alt sprijin în marea fericirii. Nici lovitură de pumnal salvatoare, nici înjunghietură în inimă, nici măcar un blestem sau un strigăt de ură. În locul acestora, obrazul ud de lacrimi al lui Richis, lipindu-se de al său și o gură tremurătoare scâncind:

— Iartă-mă, fiul meu, copilul meu iubit, iartă-mă!

I se păru atunci că lumea văzută cu ochiul lăuntric pălește, iar cea de afară se face neagră ca smoala. Negurile închise trecură vuind peste margini ca laptele fiert. Îl inundau, apăsau cu insuportabilă presiune pereții corpului său, fără să afle ieșire. Ar fi vrut să fugă, cerule, să evadeze, dar încotro... Să plesnească, să explodeze, ca să nu se înăbușe în sine. În cele din urmă se prăbuși, pierzându-și cunoștința.

50

Când își veni în fire, se afla întins pe patul Laurei Richis. Relicvele, veșmintele ei și pletele, fuseseră îndepărtate de acolo. Pe noptieră ardea o lumânare. Prin fereastra întredeschisă auzea din depărtări jubilația orașului în sărbătoare. Lângă pat, pe un taburet, Antoine Richis sta de veghe. Ținea în mâna sa mâna lui Grenouille, mângâind-o.

Grenouille cercetă atmosfera încă înainte de a deschide ochii. În interior era liniștită. Nu mai clocotea, nu mai apăsa nimic. În suflet domnea iar obișnuita noapte rece de care avea nevoie pentru a-și limpezi cunoașterea precum gheața, orientând-o spre lumea din afară: acolo își simți parfumul. Se schimbase ceva. Acutele slăbiseră puțin, încât nota centrală a parfumului Laurei ieșea cu atât mai minunat în evidență, o

flacără blândă, întunecat-strălucitoare. Se simți în siguranță. Știa că va fi încă multe ore intangibil – și deschise ochii.

Privirea lui Richis odihnea asupra-i. O privire strălucind cu infinită bunăvoință, duioșie, emoție – și găunoasa, ușor prosteasca profunzime a îndrăgostitului.

Surăse, strângându-i lui Grenouille mai tare mâna și spunând:

— De-acum o să fie totul bine. Magistratul ți-a casat condamnarea. Martorii au abjurat cu toții. Ești liber. Poți să faci ce vrei. Dar eu aș vrea să rămâi la mine. Am pierdut o fiică, dar aș vrea să te dobândesc pe tine ca fiu. Îi semeni mult. Ești frumos ca ea, părul, gura, mâna... Ți-am ținut tot timpul mâna într-a mea, seamănă cu a ei. Și când te privesc în ochi mi se pare că se uită chiar ea la mine. Îi ești frate, iar eu aș vrea să fii chiar fiul meu, bucuria și mândria mea, moștenitorul meu. Părinții tăi mai trăiesc?

Grenouille scutură din cap, iar Richis roși de fericire ca racul.

— Atunci, vrei să fii fiul meu? îngăimă el, țășnind de pe taburet pentru a se așeza pe marginea patului și a strânge și cealaltă mână a lui Grenouille. Vrei? Vrei? Accepți să-ți fiu tată? Nu spune nimic! Nu vorbi! Ești încă prea slăbit. Dă numai din cap!

Grenouille clătină din cap. Fericirea îl năpădi pe Richis ca o sudoare de mac prin toți porii; se aplecă asupra lui Grenouille și îl sărută pe gură.

— Dormi acum, iubitul meu fiu! îi spuse, ridicându-se la loc. Am să te veghez până adormi.

Și, după ce îl contemplă o vreme în adorație mută:

— Mă faci foarte, foarte fericit.

Grenouille trase un pic colțurile gurii în lături, cum văzuse el că fac oamenii care surăd. Apoi închise ochii. Așteptă o vreme, până ce izbuti să râsufle mai rar și mai adânc, cum se întâmplă în somn. Simțea iubitoarea privire a lui Richis pe față. La un moment dat simți că Richis se apleacă din nou să-l sărute și că renunță, de teamă să nu-l

trezească. Lumânarea fu în sfârșit stinsă, iar Richis ieși pe vârfuri din încăpere.

Grenouille rămase întins până ce nu mai auzi nici un zgomot în casă ori în oraș. Când se ridică mai apoi, amurgea. Se îmbracă și își luă tălpășița, strecurându-se încet pe coridor, pe trepte în jos, prin salon și afară pe terasă.

De acolo se vedea până dincolo de zidul cetății, hăt dincolo de albia ținutului Grasse, iar pe timp senin chiar până la mare. Acum însă, o ceață subțire, mai degrabă un abur, atârna peste câmpuri, iar miresmele care adiau dintr-acolo păreau spălate – iarbă, grozamă, trandafir –, pure, simple, consolator de naturale. Grenouille străbătu grădina și escaladă zidul.

Ajuns pe Cours, mai avu de înfruntat o dată exhalările omenеști înainte de a ajunge în libertate, întreaga piață și costișele păreau o uriașă tabără ostășească după prăpăd. Cei beți și topiți de excesele petrecerii nocturne zăceau pretutindeni cu miile, unii cu totul dezgoliți, alții numai în parte, strecurându-se sub puținele veșminte ca sub pături. Duhnea a vin acru, rachiu, sudoare, urină, murdării de copil și friptură tăciunită. Mai fumegau încă, ici-colo, vetrele unde prăjiseră, jucaseră și trăseseră la măsea. Ici-colo mai izbucnea, prin înmițele sforâieli, cloncănitul vreunui lălăit sau al unui hohot de râs. Poate mai scăpase vreunul treaz și își consuma acum ultimele zdrențe de cunoștință din creier. Dar pe Grenouille, care trecu peste risipitele corpuri cu iuțea, dar și cu precauție, ca prin mlaștină, nu-l văzu nimeni. Iar cine-l văzu nu-l recunoscă. Nu mai înmiresma. Minunea luase sfârșit.

Ajuns prin Cours până la capăt, nu apucă nici pe drumul dinspre Grenoble, nici spre Cabris, ci tăie câmpul de-a dreptul către apus, fără a mai întoarce capul o singură dată. Când răsări soarele, galben, gras și mușcător de fierbinte, el dispăruse de mult.

Cei din Grasse se treziră îngrozitor de mahmuri. Chiar cei care nu băuseră nimic își simțiră capul greu ca de plumb,

îngrețoșai trupește și sufletește. În lumina cea mai vie, pe Cours, țărani cinstiți umblau după hainele aruncate în dezmațul orgiei, femei cumsecade își căutau soții și pruncii, străini în toată legea se desfăceau din îmbrățișările cele mai intime, cunoscuți, vecini, soți se vedeau deodată unii pe alții goi, în cea mai penibilă situație publică.

Întâmplarea le păru multora atât de grozavă, atât de total inexplicabilă și de nepotrivită cu adevăratele lor reprezentări morale, încât și-o șterseră din memorie literalmente chiar în clipa în care ea avea loc, fără să și-o poată aminti deci nici mai târziu. Alții, care nu erau chiar atât de suverani asupra simțurilor lor, încercară să se uite, să asculte și să se gândească la altceva – ceea ce nu era chiar ușor, fiindcă rușinea era prea evidentă și prea generală. Cine-și găsisse lucrșoarele și familia se topea de la fața locului cât de repede și de neobservat. Către prânz, piața era ca măturată.

Lumea începu să iasă din case, dacă începu cât de cât să iasă, abia către seară, spre a-și rezolva cele mai urgente treburi. Se salutau în treacăt și abia dacă schimbau vreo vorbă despre lucruri total lipsite de importanță. Nimeni nu pomeni însă întâmplările zilei și nopții trecute. Pe cât de fără prejudecăți și dezlănțuiți atunci, pe atât de rușinoși erau toți acum. Niciodată nu domnise o mai bună înțelegere între cetățenii din Grasse. Trăiau ca în vată.

Unii însă fură totuși nevoiți, măcar în virtutea cinului lor, să se ocupe cât de cât mai direct de cele petrecute. Continuitatea vieții publice, nesmintirea dreptului și ordinii cereau măsuri rapide. Consiliul orășenesc se întruni într-o primă ședință chiar în după-amiaza aceea. Domnii, printre care și al doilea consul, se îmbrățișară în tăcere, reconstituind parcă astfel, prin acest gest conspirativ, sfatul lor. Apoi hotărâră *una anima*, fără a pomeni nimic despre cele întâmplate, fără a rosti măcar numele lui Grenouille, „să fie fără întârziere demolate tribunele și eșafodul din Cours, iar câmpurile din jur, călcate în picioare, să fie readuse la starea lor dinainte”. Pentru care fură acordate o sută și

șaizeci de livre.

Tot în același timp, în Prévôté se întruni și tribunalul. Municipalitatea căzu de acord, fără nici o discuție, să considere închis „cazul G.”, să claseze actele și să le pună fără înregistrare la arhivă, deschizând un nou proces unui până acum necunoscut ucigaș al celor douăzeci și cinci de fecioare din Grasse și împrejurimi. Locotenentul de poliție primi porunca să pornească pe loc cercetările.

Găsiră ceea ce căutau chiar a doua zi. Dominique Druot, *maître parfumeur* din Rue de Louve, fu arestat pe baza unor probe fără echivoc, fiindcă la urma urmei în cabana lui fuseseră descoperite veșmintele și pletele victimelor. Faptul că acesta tăgădui la început nu-l derută pe judecător. Acuzatul mărturisi, după paisprezece ore de schingiuiri, totul, și ceru chiar să fie cât mai repede executat, favoare care-i fu acordată chiar în ziua următoare. Îl spânzurară în zori, fără mare tam-tam, fără eșafod sau tribune, doar în prezența călăului, a câtorva membri din consiliul municipal, a unui doctor și a unui preot. Îndată ce surveni moartea, cadavrul fu coborât din ștreang, identificat cu protocolul cuvenit și înmormântat fără amânare. Cu acestea, cazul era clasat.

Orașul îl dăduse oricum uitării, și încă atât de total, încât călătorii care sosiră la Grasse în zilele următoare, interesându-se în treacăt despre mult-comentatul ucigaș de copile, nu aflară nici măcar o singură persoană cu care să se poată înțelege și care să le poată da vreo informație. Numai niște nebuni de la Charité, țicniți notorii, mai trâncăneau ceva despre o mare sărbătoare din Place du Cours, din pricina căreia trebuiseră să-și părăsească o vreme camerele.

Iar viața reveni în curând cu totul la normal. Oamenii lucrau cu hârnicie, dormeau bine, își vedeau de treburi și se credeau onești. Apele izvorau ca și altădată din multele fântâni și pâraie, ducând noroaie prin ulițe. Cetatea se ridica din nou jerpelită și mândră pe costișele de deasupra bazinului roditor. Soarele strălucea cu căldură. În curând,

sosi luna mai. Vremea recoltei de trandafiri.

Partea a patra

51

Grenouille mergea noaptea. Ca la începutul călătoriei sale, evita orașele, se ferea de drumurile umblate, în zori se culca și se trezea în amurg spre a porni mai departe. Mânca numai ce găsea în drum: ierburi, ciuperci, flori, păsări moarte, viermi. Străbătu Provența, trecu Rhonul la sud de Orange cu o barcă furată, urmă cursul săpat de Ardèche până adânc în Cevenni și apoi cel al lui Allier către nord.

În Auvergne se apropie de Plomb du Cantal, îl văzu la apus, argintiu și măreț în lumina lunii, și amușină răcorosul vânt care bătea dinspre munte. Dar nu mai simți dor de ducă într-acolo. Nu mai avea chemarea viețuirii în peșteră. Experiența asta o făcuse și se dovedise a fi de netrăit. La fel ca și cealaltă experiență, a ființării între oameni. Te înăbușeai și aici, și acolo. Nu mai voia să trăiască deloc. Voia să meargă la Paris și să moară. Asta voia.

Din timp în timp strângea mâna, în buzunar, în jurul micului flacon de sticlă cu parfumul său. Sticluța mai era aproape plină. Nu folosisese decât un strop pentru spectaculoasa apariție din Grasse. Restul ar fi fost de ajuns să vrăjească întreaga lume. Numai să fi vrut, și s-ar fi putut vedea adulat la Paris nu de zeci, ci de sute de mii; sau, plimbându-se prin Versailles, și-ar fi putut lăsa picioarele sărutate de rege; i-ar fi putut scrie Papei un răvaș parfumat, anunțându-se drept un nou Mesia; s-ar fi putut unge împărat al împăraților la Notre-Dame, în fața regilor și chesarilor, ba chiar Dumnezeu pe pământ – dacă se putea unge cineva Dumnezeu...

Toate acestea le-ar fi putut împlini, numai să fi vrut. Avea puterea pentru astfel de fapte. O ținea în palmă. O forță cu mult mai mare decât cea a aurului, a terorii și chiar a morții:

irezistibila capacitate de a inspira oamenilor iubire. Un singur lucru nu putea ea: să-l facă să se miroasă pe sine. Și chiar dacă, prin parfumul său, izbutea să insufle lumii credința că e Dumnezeu, nu dădea doi bani pe această izbândă, pe lume, pe sine, pe parfumul său, dacă nu se putea mirosi pe sine și nu putea ști nicicând cine e.

Mâna în care ținea strâns flaconul avea o mireasmă delicată, și când o ducea la nas și o adulmea, se înduioșa, uitând pentru câteva clipe să alerge, stând pe loc și respirând. „Nimeni nu știe cât de bun e acest parfum cu adevărat, gândea el. Nimeni nu știe cât de bine e *făcut*. Alții sunt numai supuși efectului său, ba nici măcar nu știu că un parfum e cel ce-i ia în stăpânire și-i vrăjește. Singurul care l-a cunoscut vreodată în adevărata-i frumusețe sunt eu, pentru că eu l-am creat. Și în același timp eu sunt singurul pe care nu poate să-l vrăjească. Eu sunt singurul pentru care nu are sens.”

Și altă dată, când era deja în Burgundia: „Când stăteam lângă zidul grădinii unde se juca fata cu părul arămiu și mireasma ei adia către mine... sau mai bine-zis promisiunea parfumului ei, fiindcă parfumul de mai târziu nu-l avea încă... nu semăna oare ceea ce am simțit cu senzațiile celor adunați pe Cours, când i-am inundat cu parfumul meu?” Dar apoi alungă acest gând: „Nu, era cu totul altceva. Fiindcă eu știam că doresc mireasma, nu fata. Oamenii însă credeau că mă doresc *pe mine* și ceea ce doreau cu adevărat a rămas pentru ei o taină.”

Apoi nu s-a mai gândit deloc, fiindcă asta nu era chiar partea lui tare, și ajunsese deja în Orléans.

Trecu peste Loire la Sully. O zi mai târziu simțea deja în nări mirosurile Parisului. Pe 25 iunie 1767 intră în oraș prin strada Saint-Jacques, la șase dimineața.

Se făcuse foarte cald, cea mai fierbinte zi din anul acela. Miile de mirosuri și duhuri curgeau valuri-valuri ca dintr-o mie de bube tocmai sparte. Nici o pală de vânt nu mișca. Legumele se ofiliseră încă înainte de prânz pe tarabe. Carnea

și peștele putrezeau. Pe ulițe aerul stătut puțea. Chiar fluviul nu părea să mai curgă, ci să stea în loc și să răspândească duhori. Era ca în ziua în care venise pe lume Grenouille.

Trecu peste Pont Neuf mai departe spre Hale și Cimitirul Inocenților. Pământul cimitirului se întindea înaintea lui ca un câmp de luptă scormonit de bombe, răscolit, brăzdat de morminte, semănat cu oase și cranii, fără vreun pom, vreo tufă sau vreun fir de iarbă, o groapă cu gunoi a morții.

Nu se vedea nici o ființă vie. Hoiturile duhneau atât de cumplit, că se retrăseseră și groparii. Reveniră abia după apus, pentru a săpa la lumina faclelor gropile pentru morții de a doua zi.

Abia după miezul nopții – groparii plecaseră deja – locul se populă cu tot felul de canalii, hoți, ucigași, cuțitari, femei de stradă, dezertori, derbedei. Fu aprins un mic foc de tabără, pentru gătit și ca să împrăștie duhoarea.

La început, când Grenouille ieși de sub arcade și se amestecă printre ei, nu-l observară. Se putu apropia nestingherit de foc, ca unul de-al lor. Asta le-a întărit mai târziu convingerea că fusese un duh sau un înger, oricum ceva supranatural. Fiindcă altminteri erau extrem de sensibili la apropierea unui străin.

Omulețul în haină albastră apăruse însă acolo pur și simplu, ca ivit din pământ, cu o sticlută, căreia-i scoase dopul, în mână. Asta era primul lucru pe care și-l amintiră cu toții: că apăruse acolo și scotea dopul unei sticlute. Și apoi se stropise pe tot corpul cu ceea ce conținea flaconul și fu dintr-o dată inundat de frumusețe ca de o flacără orbitoare.

Pentru o clipă se trăseseră îndărăt, din venerație și pură uimire. Dar în aceeași clipă simțiră că retragerea nu era de fapt decât o luare de avânt, că venerația li se prefăcea în dorință, uimirea în entuziasm. Îngerul îi atrăgea. Un sorb nebunesc îi cuprinse, un reflux care smulgea totul cu sine, împotriva căruia nimeni nu-și putea înfige picioarele în pământ și cu atât mai mult n-ar fi vrut nimeni să i se

împotrivescă fiindcă voința era cea spălată de valurile refluxului ce împingea totul în aceeași direcție: într-acolo, spre el.

Alcătuiseră în jurul lui un cerc, douăzeci, treizeci de inși, și strângeau acum cercul din ce în ce mai tare. În curând acesta nu-i mai cuprinse, începuseră să se împingă, să se înghiontească și să se înghesuie, fiecare voia să fie cât mai aproape de centru.

Și apoi, ca printr-o izbire, ultima ezitare se spulberă și cercul se frânse spre sine. Se repeziră la înger, se prăbușiră asupra lui, îl trântiră la pământ. Fiecare voia să-l atingă, fiecare voia să aibă măcar o fărâmă din el, o pană, o aripă, o scânteie din flacăra sa minunată. Îi sfâșiară veșmintele, părul, pielea de pe trup, îi smulseră penele, îi pătrunseră carnea cu colții și ghearele, îl năpădiră ca niște hiene.

Dar un astfel de corp, omenesc, e ațos, nu se lasă rupt cu una cu două, nici caii nu reușesc decât foarte greu. Așa că în curând sticliră pumnalele și despicară, topoarele și cuțitele rețezară încheieturile, zdrobind cu trosnet oasele. În cel mai scurt timp îngerul era împărțit în treizeci de bucăți și fiecare din acea bandă înhăță una, se retrase, plin de cea mai pătimasă poftă, și o înghiți. Peste o jumătate de oră din Jean-Baptiste Grenouille dispăruse până și ultimul fir de pe fața pământului.

După ce, terminându-și prânzul, canibalii se adunară din nou lângă foc, nu scoase unul o vorbă. Cel mult mai râgâia câte unul sau altul, mai scuipa câte un oscior, plescăind ușor, aruncând cu piciorul în flăcări câte un rest din haina albastră: se simțeau cu toții încurcați și nu îndrăzneau să se privească în ochi. O crimă sau altă josnicie mai făptuiseră ei, și bărbații, și femeile. Dar să mănânce un om? De asemenea grozăvie nu s-ar fi crezut în stare. Și se minunau ce ușor le venise totuși și că, deși încurcați, nu aveau nici cea mai mică pată pe conștiință. Dimpotrivă! Chiar dacă stomacul îl simțeau cam greu, inima le era extrem de ușoară. Întunecatele lor suflete se clătinău dintr-o dată într-o plăcută

veselire. Iar pe chipurile lor se răspândea un luciul delicat, feciorelnic, de fericire. De aici poate timiditatea de a ridica privirile și a se privi în ochi.

Când îndrăzniră totuși, la început pe furiș, apoi deschis, zâmbiră. Erau neobișnuit de mândri. Pentru prima oară făptuiseră ceva din iubire.